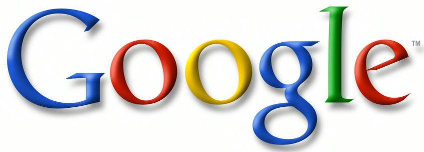

DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA
Taylor Institution.

302687655%

ΑΠΑΝΤΑ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

ΡΑΓΚΑΒΗ

ΤΟΜΟΣ Ζ'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἀκαδημίας

1875

LIBRARY OF THE TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
-7 JUL. 1944
OF OXFORD

ΤΑΣΣΟΥ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

ΡΑΓΚΑΒΗ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΡΑΨΩΔΙΑΙ ΙΑ'—Κ'.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

1

Ἐν ᾧ δ' ὁ ἄκρος κοσμητὴς τῶν εὐσεβῶν ταγμάτων
περὶ ἐφόδου σκέπτεται, καὶ ἄγρυπνος σπουδάζει
παντοῖα περὶ προσβολῶν, περὶ μηχανημάτων,
ὁ ἐρημίτης εἰς αὐτὸν, ὁ Πέτρος, πλησιάζει,
καὶ αὐστηρὸν κ' ἐπίσημον τὸ πρόσωπόν του πλάττων,
μόνος πρὸς μόνον συντυχὼν τοιαῦτα τῷ φωνάζει·
«Τὰ ὅπλα σου τὰ γήϊνα κοσμεῖς καὶ καταρτίζεις.
»Ὅθεν, στρατάρχα, ὤφειλες, ἐκεῖθεν δὲν ἀρχίζεις.

2

»Ἐξ οὐρανοῦ ἀρχώμεθα, καὶ διὰ δημοσίων
»κ' εὐλαβεστάτων προσευχῶν ἐπικαλοῦ πρὸ πάντων
»τὰς τροπαιούχους στρατιὰς ἀγγέλων καὶ ἁγίων,
»τῶν πάντοτε τὸν στέφανον τῆς νίκης δωρησάντων.
»Ὁ κλῆρος ἂς προπορευθῇ μεθ' ἱερῶν ἀμφίων,
»τῶν μυστηρίων ψαλμῳδῶν τοὺς ὕμνους τῶν ἀχράντων·
»καὶ τῶν μεγάλων ἀρχηγῶν μιμούμενον τὸ ἦθος,
»ὑμῶν κατόπιν εὐλαβῶς ἂς ἕπεται τὸ πλῆθος.»

3

Τοιαῦτα ὁ θεοσεβὴς κηρύττει ἐρημίτης·
ὁ Βουλλιὼν δ' ὁ συνετὸς τὴν συμβουλὴν ἐγκρίνει.
«Ὦ πρόπολε τοῦ Ἰησοῦ, θεάρεστα κηρύττεις»,
τῷ λέγει. «Τὴν καρδίαν μου ὁ λόγος σου ἡδύνει.
»Ἐν ᾧ ἐνταῦθα παρ' ἐμοῦ κληθεὶς πᾶς κυβερνήτης
»θὰ ἔλθῃ, τοὺς ἀρχιερεῖς, τὸν Γουλλιέλμον κίνει
»καὶ κίνει τὸν Ἀλδέμαρον νὰ ἔλθωσιν ἐπίσης.
»Προσέτι σὺ τὰ τῆς σεπτῆς πομπῆς θενὰ φροντίσῃς.»

4

Ὡς δ' ἡ αὐγὴ ἀνέτειλε, συνήγαγεν ὁ γέρων
τοὺς δύω πρώτους ἱερεῖς μετὰ τοῦ ἄλλου κλήρου,
εἰς τὸν περίβολον αὐτοὺς τὸν ὡρισμένον φέρων,
ὃν ἡ πληθὺς τῶν εὐσεβῶν ἐν τελεταῖς ἐπλήρου.
Λευκὸν χιτῶνα ἔφερε καθεὶς τῶν κατωτέρων,
οἱ πρῶτοι δ' ἐξ ὑφάσματος μανδύαν διαργύρου,
ὅστις ἐπὶ τοῦ στήθους των πεπορπημένος ἦτον·
τιάραν δὲ κατάχρυσον ἐφόρ' ἡ κεφαλή των.

5

Ὁ Πέτρος πρῶτος ἔβαινεν, ἀνέχων τὸ σημεῖον
ὃ σέβονται οἱ ἄγγελοι κ' οἱ ἐν τῷ παραδείσῳ.
Βραδυπορῶν δὲ ὁ χορὸς, ὁ ἐκ σειρῶν ὁμοίων,
ἐν ἐπισήμῳ βήματι ἐχώρει ἐξοπίσω,
καὶ λιτανίας ἔμελπον ἁγίων τροπαρίων,
τὰς ψαλμῳδίας ἐν ῥυθμῷ ἀντιφωνοῦντες ἴσῳ.
Ὀπίσω των δ' ἐβάδιζον ὁμοῦ, καὶ τελευταῖοι
μετὰ τὸν κλῆρον τὸν λοιπὸν, οἱ δύω κορυφαῖοι.

6

Παρηκολούθει δ' ἔπειτα ἐπὶ τὰ βήματά των
ὁ Ἀρχηγὸς, ὅμως αὐτὸς, ὡς ἦτον ἔθος, μόνος·
κατόπιν δὲ οἱ στρατηγοὶ μετὰ τῶν στρατευμάτων,
ἐνόπλων, ὡς εἰς ἄμυναν, κ' ἐν τάξει τοῦ ἀγῶνος·
καὶ οὕτως ἐγκατέλιπον τὰ χαρακώματά των,
κ' ἐξῆλθεν ὅλος ὁ λαὸς μετὰ τοῦ ἡγεμόνος·
οὐδὲ ἀντήχουν σάλπιγγες ἢ ἄλλαι κραυγαὶ βίας,
πλὴν μόνων ταπεινώσεως φωνῶν καὶ εὐσεβείας.

7

Σὲ, ὦ γεννήτωρ, καὶ υἱὲ πρὸς τὸν πατέρα ἴσε,
καὶ σὲ, τὸ ἀμφοτέρωθεν ἐν πάσῃ στοργῇ πνέον·
μῆτερ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, ἥτις παρθένος εἶσαι,
καὶ ἣν ἐπικαλεῖται πᾶς ὁ πρὸς δεινὰ παλαίων·
ὦ φάλαγγες οὐράνιαι αἱ φλόγας ἐνδυθεῖσαι,
κ' εἰς κύκλον συστρεφόμεναι τριπλοῦν καὶ ἀναγκαῖον·
καὶ σὲ, ὅστις ἀπέπλυνας τοῦ ἱεροῦ μετώπου,
ὦ ἅγιε, ἐν τῇ πηγῇ τὸ στίγμα τοῦ ἀνθρώπου·

8

Ἐπικαλοῦνται σᾶς· καὶ σὲ, τὸν πέτρον ἐφ' οὗ βαίνει
ὁ οἶκος ὃν ἀνίδρυσεν ὁ ἄρχων τῶν ἀγγέλων,
καὶ οὗ πιστὸς διάδοχος καὶ οἰκονόμος μένει
ὁ εἰς σφαλμάτων ἄφεσιν τὴν πύλην διαστέλλων·
καὶ σᾶς, δι' ὧν ἐπὶ τῆς γῆς εἰς τῶν θνητῶν τὰ γένη
κηρύττεται ὁ θάνατος ὁ τὴν ζωὴν ἀγγέλλων·
καὶ ὅσοι, ὁμολογηταὶ τῆς ἀληθείας, κλῆρον
αἱματηρὸν ἐδέχθητε, καὶ στέμμα τῶν μαρτύρων·

9

Καὶ σᾶς, ὅσων ὁ κάλαμος, ἢ ἔνθεος ἡ γλῶσσα
διήνοιξε τὴν δύσβατον ὁδὸν τῶν οὐρανίων·
καὶ σέ, ὦ κόρη σὺ πιστή, ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐρῶσα,
ἡ εἰς τὸν ὁσιώτερον ἐπιδοθεῖσα βίον·
καὶ εἴ τις ἄλλη ἐν κλεισταῖς μοναῖς παρθένος ζῶσα,
ἐκλεξαμένη τὸν Θεὸν ὡς μόνον της νυμφίον·
καὶ σᾶς, ὅσοι ἀτρόμητοι, ἀδάμαστ' εἰς βασάνους,
ἦσθ' ἄψηφοι πρὸς ἀσεβεῖς, γενναῖοι πρὸς τυράννους.

10

Τοιαύτας οὗτοι εὐλαβεῖς ἐτέλουν λιτανίας,
καὶ τῆς μακρᾶς πορείας των ἐκτείνονται οἱ γύροι·
πρὸς τ' ὄρος δὲ τῶν Ἐλαιῶν ἐχώρουν ἀπ' εὐθείας,
τῶν ἐλαιῶν φερώνυμον, ὧν τὰ πλευρά του πλήρη.
Τὸ ὄρος, περιλάλητον, καὶ φήμης ὂν εὐρείας,
πρὸς ἔξω τοῦ τειχίσματος τὴν κορυφὴν ἐγείρει.
Πρὸς ὅπου δ' ἡ ὑπώρεια τὴν πόλιν προσεγγίζει,
εἶν' ἡ κοιλὰς Ἰωσαφὰτ καὶ τὰς διαχωρίζει.

11

Οὕτω προὐχώρει ὁ στρατὸς τοὺς θείους ὕμνους ᾄδων,
κ' εἰς τοὺς ψαλμοὺς αἱ φάραγκες ἐβόων αἱ βαθεῖαι,
καὶ τὴν ἠχὼ ἀνέπεμπον πυθμένες τῶν κοιλάδων
καὶ τῶν σπηλαίων στόματα, κ' αἱ πέριξ ἐρημίαι,
καὶ ἦν ὡς ἂν ἐκρύπτοντο δασοπλανῶν δρυάδων
ἐντὸς τῶν δένδρων ψάλλουσαι ἁρμονικῶς χορεῖαι.
Οὕτως ἐκ λόφων καὶ δασῶν ἀντήχ' εἰς ψαλμῳδίας
τ' ὄνομα πότε τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ καὶ πότε τῆς ΜΑΡΙΑΣ.

12

Εἰς τὰς ἐπάλξεις δ' ὁ λαὸς τῶν ἀσεβῶν συῤῥέων,
τὰ ξένα ἔργα ἐν σιγῇ κ' ἐκπλήξει παρετήρει,
τῶν κινημάτων τὸν ῥυθμὸν ἐκείνων τῶν βραδέων,
καὶ τ' ᾄσματα ἐθαύμαζε τὰ εὐλαβείας πλήρη.
Τὸ θέαμα δ' ὡς ἔπαυσε νὰ εἶναι αὐτοῖς νέον,
ὁ βέβηλος λαὸς κραυγὰς ἐκπληκτικὰς ἐγείρει,
κ' ἐξ ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων βλασφήμων ἐμυκᾶτο
τὸ ὄρος ἄνω, κ' οἱ δρυμοὶ καὶ αἱ κοιλάδες κάτω.

13

Ἀλλ' οἱ πιστοὶ τὰ μέλη των δὲν ἔπαυσαν τὰ πρῶτα,
οὐδέ τινα τῶν τελετῶν ἀφῆκαν τῶν συνήθων.
Μάτην αἱ βάρβαροι κραυγαὶ τοῖς ἔπληττον τὰ ὦτα,
ὡς ἂν ἀνεμοσκόρπιστος ἦτον κλαγγὴ ὀρνίθων.
Μικρὸν τὰ μηχανήματα τὰ τόσον ἀφεστῶτα
τὰς προσευχὰς ἐτάραξαν διὰ βολῆς τῶν λίθων.
Καὶ οὕτω δὲν διέκοψαν τὸ ἱερόν των μέλος,
ἀλλ' ἀταράχῳ τῇ φρενὶ τὸ ἔφερον εἰς τέλος.

14

Στὴν' εἰς τὴν ἄκραν δὲ βωμὸν τὸ πλῆθος ὡς ἀνέβη,
ὅστις ἐστὶν ἡ τράπεζα τοῦ δείπνου τοῦ κρυφίου·
λυχνία δὲ πολύφωτος τεθεῖσα, συνοδεύει
ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὸν βωμὸν, κ' ἦν ἐκ χρυσοῦ παγίου.
Ὁ Γουλλιέλμος δὲ χρυσᾶ καὶ ἄλλα λαβὼν σκεύη,
τὴν φρένα εἰς ἐπίκλησιν ἐγείρει τοῦ Κυρίου.
Μεγαλοφώνως ἑαυτὸν κατόπιν καταγγέλλει,
προσεύχεται, κ' εἰς τὸν Θεὸν εὐχαριστίας στέλλει.

15

Οἱ πρῶτοι τὸν ἀκούουσιν ἐν ταπεινοφροσύνῃ,
οἱ πόῤῥωθεν δὲ βλέπουσι μετ' ἄκρας εὐλαβείας.
Ὡς δ' ἔπαυσαν αἱ προσευχαὶ, «Ἀπέλθετ' ἐν εἰρήνῃ»
τοῖς λέγει, τὸ μυστήριον τελέσας τῆς θυσίας.
Ἐν ᾧ δ' ἐκεῖνοι κλίνουσι, τὴν χεῖρ' αὐτὸς ἐκτείνει
ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν εἰς σχῆμα εὐλογίας.
Καὶ τότε, εἰς κατάνυξιν τὸ στράτευμα μεγάλην,
ὀπίσω ἣν ἐβάδισεν ὁδὸν ἐστράφη πάλιν.

16

Εἰς τὴν κοιλάδα δὲ καθὼς ὁ Βουλλιὼν κατέβη,
αἱ τάξεις διελύθησαν διὰ τῆς ἐντολῆς του.
Οὐχ ἧττον λόχος εὐσταλὴς ἐν τάξει συνοδεύει
αὐτὸν, ὅτ' ἐμακρύνετο, καὶ μέχρι τῆς σκηνῆς του.
Ἐκεῖ δ', ἀφ' οὗ ἀπέπεμψε τοὺς ἄλλους, ὡς εἰσέβη,
παρ' ἑαυτὸν ἐτήρησε τινὰς, τοὺς ἀριστεῖς του,
καὶ προσεκάλεσεν αὐτοὺς, ἑστίασιν προσφέρων.
Ὁ κόμης δ' ὁ Τολώσσιος προὐκάθησεν ὁ γέρων.

17

Ὁ ἔρως ὅμως τῆς τροφῆς ὡς ἔπαυσεν ὁ πρῶτος,
καὶ κατεστάλ' ἡ δίψα των εἰς τὴν οἰνοποσίαν,
τοῖς λέγει· «Εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς σκεδασθῇ τὸ σκότος,
»ἔσθ' ἕτοιμοι εἰς ἔφοδον καὶ εἰς τειχομαχίαν.
»Ἡμέρα ἔσται αὔριον ἀγῶνος καὶ ἱδρῶτος·
»ἀπόψε εἰς παρασκευὰς δοθῆτε κ' ἡσυχίαν.»
Τότε καθεὶς ἀπέρχεται μικρὸν νὰ ἡσυχάσῃ,
τοὺς ὀπαδούς του, κ' ἑαυτὸν νὰ προπαρασκευάσῃ.

18

Ἀπῆλθον, καὶ διὰ φωνῆς σαλπίγγων πολυήχων
τὸν κήρυκα διέταξαν τοῖς πᾶσι νὰ δηλώσῃ
διὰ τὴν μέλλουσαν αὐγὴν, ὅτ' οἱ ὁπλῖται εἶχον
εἰς τῶν τειχῶν τὴν ἔφοδον νὰ παρασκευασθῶσι.
Οὕτω καιρὸν λαμβάνουσιν οἱ μὲν στιγμῶν ἡσύχων,
οἱ δέ τι καὶ νὰ πράξωσιν, οἱ δὲ καὶ νὰ σκεφθῶσι.
Τέλος δ' ἡ νὺξ, ἡ φέρουσα τὴν λύσιν τῶν καμάτων,
τὸν πρᾷον ὕπνον ἔχυσεν ἐπὶ τὰ βλέφαρά των.

19

Μόλις δ' ἀμφίβολον τὸ φῶς διαγελᾷ τὸ πρῶτον,
κ' ἡ γέννησις ἦν ἄωρος εἰσέτι τῆς ἡμέρας·
ἄροτρον ἔτι τῶν ἀγρῶν δὲν ἔσχιζε τὸ νῶτον,
οὐδὲ ἀπέθετ' ὁ ποιμὴν τῆς μάνδρας τὰς διφθέρας.
Εἰς κλάδους μένει τὸ πτηνὸν ἀτάραχον ὑπνῶττον,
οὐδ' ἔτι τὸ ἐξήγειρε τοῦ κυνηγοῦ τὸ κέρας.
Αἴφνης ἀντήχησαν κλαγγαὶ σαλπίγγων πανταχόθεν:
«Τὰ ὅπλα!» κ' ἡ αὐτὴ φωνὴ κατῆλθεν οὐρανόθεν.

20

«Τὰ ὅπλα!» Γενικὴ κραυγὴ ἐξήγειρε τὰ πλήθη,
πηδᾷ εἰς πᾶσαν φάλαγγα, πᾶσαν κινεῖ σημαίαν.
Ὁ Βουλλιὼν δ' εἰς θώρακα δὲν ἔκρυψε τὰ στήθη,
οὐδ' εἰς τὴν κόμην ἥρμοσε τὴν περικεφαλαίαν·
ἀλλὰ ψιλὸς, τὸν ἐλαφρὸν μανδύαν ἐνεδύθη,
καὶ στρατιώτου ἔλαβεν ἀναβολὴν τυχαίαν.
Ἀλλ' ὁ Ῥαιμόνδος τότε δὲ εἰς τὴν σκηνὴν ἐμβαίνων,
ἀπροφυλάκτως οὕτω πως τὸν εἶδεν ἐσταλμένον.

21

Τὸν ἀρχηγὸν οὕτω λεπτῶς ἐνδεδυμένον βλέπει,
καὶ παραχρῆμα ἐννοῶν τὰ σχέδιά του ποῖα·
«Ποῦ εἶναι, λέγει, Κύριε, τὰ σιδηρᾶ σου λέπη,
»ἡ περικεφαλαία σου ποῦ εἶναι ἡ βαρεῖα;
»Ἀλλ' εἶσαι ἄοπλος σχεδόν. Τῷ στρατηγῷ δὲν πρέπει
»τὰ μέλη του μὴ σκέπουσα τοιαύτη πανοπλία.
»Ἐξ ὅσων βλέπω, φαίνεται πῶς νὰ ἐπιδιώξῃς
»πρόθεσιν ἔχεις στέφανον ταπεινοτέρας δόξης.

22

»Τί θέλεις; Τί ἐφθόνησας; Τὴν δάφνην τὴν χυδαίαν
»τυχαίων τειχαναβατῶν; Ἂς ἀναβῶσιν ἄλλοι.
»Ὕπαρξιν ἧττον ἔνδοξον καὶ ἧττον ἀναγκαίαν
»ὁ στρατιώτης (χρέος του ἐστὶν) ἂς καταβάλῃ.
»Ὦ! μεῖνε εἰς τὴν θέσιν σου, στρατάρχα, τὴν ἀρχαίαν.
»Ἡ σωτηρία σου ἡμῶν ἐστὶν ἐλπὶς μεγάλη.
»Διὰ σοῦ σκέπτεται, καὶ ζῇ κ' ὑπάρχει ὁ στρατός σου.
»Ὦ! μὴ ἐκτίθου. Πρὸς Θεοῦ, διαφυλάξου! σώσου!»

23

Εἶπεν· ὁ δ' ἀπεκρίνατο· «Ἐντὸς τοῦ Κλαραμόντου
»ὅτε ὁ μέγας Οὐρβανὸς μὲ ἔχρισεν ἱππότην,
»καὶ σπάθην ἐκ τῶν ἱερῶν ὅτ' ἔλαβον χειρῶν του,
»καὶ τοῦ Χριστοῦ ἐλάχιστον μ' ἐδέχθη στρατιώτην,
»ἐκ βαθυτάτων σπλάγχνων μου κρυπτὴν ἐνώπιόν του
»εἰς τὸν Θεὸν ἀπέτεινα ταύτην εὐχὴν τὴν πρώτην·
»οὐ μόνον ὡς ὁπλαρχηγός, ἀλλ' ὅσον ἠμπορέσω
»καὶ ὡς ὁπλίτης ἔσχατος προσέτι νὰ παλαίσω.

24

»Αἱ φάλαγγες κ' οἱ λόχοι μου ἀφ' οὗ διατεθῶσι,
»κ' ἐν τάξει κατὰ τῶν ἐχθρῶν κινήσωσ' οἱ ὁπλῖται,
»καὶ πάντα τὰ κατ' ἐντολὴν ἐμοῦ ἐκτελεσθῶσι,
»πᾶν ὅ,τ' ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ὀφείλει νὰ τελῆται,
»τότε,—κ' εἰς τοῦτο συμφωνῶν θέλεις καὶ σὺ ἐνδώσει,—
»τότ' εἰς τὴν ἔφοδον κ' ἐγὼ νὰ ἔλθω συγχωρεῖται.
»Εἰς λύσιν ἧς ἐπρόφερα εὐχῆς μου θέλω σπεύσει.
»Ἂς μὲ φυλάξῃ δ' ὁ Θεὸς καὶ ἂς μὲ προστατεύσῃ.»

25

Τοιαῦτα εἶπε, καὶ αὐτὸν μιμούμενοι οἱ Γάλλοι
κ' οἱ ἀδελφοί του, ὡς αὐτὸς ἀνέῤῥιψαν τὸν κλῆρον,
καὶ πάντες ἔσπευσαν πεζοὶ οἱ ἀρχηγοὶ οἱ ἄλλοι,
τὰ στήθη των δι' ὁπλισμῶν ἐνδύσαντες προχείρων.
Ἀλλ' ὅπου τοῦ τειχίσματος προκύπτει ἡ ἀγκάλη,
κατὰ τὴν θέσιν τῶν ἑπτὰ ἀρκτώων ἀροτήρων,
καὶ κάμπτεται πρὸς δύσμια, τῶν Τούρκων ἐσπειροῦτο
τὸ πλῆθος, ὅτι ἀσθενὲς ἦν τὸ χωρίον τοῦτο.

26

Ἐκεῖ καὶ μόνον, ἀλλαχοῦ ἡ πόλις δὲν φοβεῖται
ἐξ ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς οὐδ' ἐκ πολιορκίας.
Ὑπὸ τυράννου δ' ἀσεβοῦς οὐ μόνον συγκαλεῖται
εἴ τις στρατεύσιμος ἐκεῖ, μαχίμου ἡλικίας,
ἀλλὰ καὶ τὰ μειράκια, κ' οἱ ἄμαχοι πρεσβῦται
καλοῦνται εἰς τὰς φοβερὰς αὐτὰς δοκιμασίας.
Οὗτοι ἐν μέρ' ὑπηρετῶν πρὸς τοὺς μαχίμους ἦσαν
καὶ βλήματα τοῖς ἔφερον, καὶ ἄσβεστον, καὶ πίσσαν.

27

Τὰ ὅπλα ἐσωρεύθησαν κατὰ τὸ μέρος τοῦτο,
ὅπου τῷ τείχει τὸ πρανὲς ὑπόκειται πεδίον.
Ἐκεῖ δὲ, ὡς οἱ γίγαντες τῶν πάλαι χρόνων, οὕτω
νῦν ὁ Σουλτάνος ἵσταται, φρικτὴν τὴν χεῖρα σείων.
Καὶ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τὸ σῶμα ἐπυργοῦτο
καταφανὲς τοῦ φοβεροῦ Ἀργάντου, τὸ ἀνδρεῖον.
Ἡ δὲ γωνία ὅπου ἦν τοῦ τείχους ἐξηρμένη
εἰς πύργον, ἡ ἀτρόμητος Χλωρίνδα ἐκεῖ μένει.

28

Εἰς τοὺς εὐρώστους ὤμους της φαρέτρα ἐκρεμᾶτο.
Βαρεῖα ἦν, ἀμφιλαφὴς, καὶ τὴν ἐπλήρουν βέλη.
Ἤδη τὸ τόξον ἤγειρε· τὸ βέλος προσηρτᾶτο
εἰς τὴν χορδὴν, καὶ φαίνεται πῶς νὰ τοξεύσῃ θέλει.
Διερχομένους τοὺς ἐχθροὺς κατασκοπεύει κάτω,
ὡς ἂν, ἐν ᾧ διέρχονται, νὰ τοὺς κτυπήσῃ μέλλῃ.
Τοιαύτη ἐπιστεύετο πῶς πέμπει ἐῤῥωμένως
ἐξ οὐρανοῦ τὰ βέλη της τῆς Δήλου ἡ παρθένος.

29

Κάτω, πεζὸς περιπατῶν ὁ Βασιλεὺς ὁ γέρων,
τὰ πάντα ἐπιθεωρεῖ, τὰ τείχη καὶ τὰς πύλας.
Περὶ τῶν προσταγμάτων του φροντίζει τῶν προτέρων,
θαῤῥύνει τοὺς πολεμιστὰς, ἐξάπτει τὰς ἁμίλλας·
κ' ἐδῶ μὲν τάττων μαχητὰς, ἐκεῖ δὲ ὅπλα φέρων,
πάντα διέθετο, ἰδὼν, προβλέψας, παραγγείλας.
Ἀλλ' αἱ μητέρες τὰς στοὰς πληροῦσαι τῶν ναῶν των,
εὐχὰς βεβήλους πέμπουσι πρὸς τὸν ψευδῆ Θεόν των.

30

«Διὰ τῆς πανισχύρου σου χειρὸς τὴν λόγχην θραῦσον
»καὶ τὴν ὀφρὺν ταπείνωσον τῆς στρατιᾶς τῆς ξένης.
»Τὴν ὕβριν τούτων τῶν λῃστῶν πρὸ τῶν τειχῶν μας παῦσον.
»Νὰ βλασφημῆται τ' ὄνομα τὸ σὸν μὴ ὑπομένῃς.»
'Αλλ' ἡ ἠχὼ τῶν προσευχῶν δὲν φθάνει τῶν βαναύσων
εἰς οὐρανὸν ἐκ τοῦ βρυγμοῦ ὀδόντων τῆς γεέννης.
'Εν ᾧ δ' ἑτοιμαζόμενοι προσηύχοντο ἐκεῖνοι,
ὁ Βουλλιὼν τὸ στράτευμα παρέταττε κ' ἐκίνει.

31

Εὐκόσμως τάττει τοὺς πεζοὺς κ' ἐντέχνως εἰς τοὺς τόπους
καθ' ὧν τὰς πρώτας μελετᾷ νὰ φέρῃ ἐπιθέσεις.
Εἰς δύω εἶτα φάλαγγας διεῖλε τοὺς ἀνθρώπους,
κ' εἰς θέσιν ἔστησε λοξὴν τὰς δύω διαιρέσεις,
τοὺς καταπέλτας μέσῳ των τιθεὶς ἀντιμετώπους,
καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ Ἄρεως ἀγρίας ἐφευρέσεις.
'Εκεῖθεν ἐσφενδόνιζον τὰ μηχανήματά των
θανατηφόρον ὑετὸν καὶ λίθων καὶ δοράτων.

32

Κατὰ τὰ νῶτα τῶν πεζῶν τὸ σῶμα τῶν ἱππέων
ἐτάχθη, κ' ἑκατέρωθεν οἱ ἐλαφροὶ ἱππόται.
Τότ' ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς μάχης αὐτὸς πλέον,
καὶ ἦσαν οἱ σφενδονισταὶ τοσοῦτοι κ' οἱ τοξόται,
τόσον τὸ πλῆθος τῶν πετρῶν καὶ τῶν βελῶν ῥαγδαῖον,
ὥστ' ἔπιπτον ἐκ τῶν τειχῶν σωροὶ οἱ στρατιῶται,
κ' οἱ μὲν ἀπέθνησκον ἐκεῖ, οἱ δ' ἔφευγον ἐν τάχει·
καὶ ἤδη ἀραιότεροι εἰσὶν οἱ τειχομάχοι.

33

Ὁρμητικαὶ, θυμομανεῖς αἱ φάλαγγες τῶν Γάλλων,
τὸ σύνθημ' ἅμα ἔλαβον, ἀκάθεκτοι ἀπήντων·
καὶ τὰς ἀσπίδας των τινὲς συντάττοντες μετ' ἄλλων,
εἰς στέγην τὰς ἐπύκνωσαν ὑπὲρ τὴν κεφαλήν των·
ἠκολουθοῦντο δὲ αὐτοὶ ὑφ' ὁπλοφόρων ἄλλων,
εἰς μηχανὰς κατὰ πληγῶν τῶν λιθοβόλων δίντων·
καὶ ἀφιχθέντες μέχρις οὗ ἡ τάφρος ἦν ἡ κοίλη,
νὰ τὴν ἐπιπεδώσωσιν ἐζήτουν ὡς τὰ χείλη.

34

Πηλὸς τὴν τάφρον δὲν πληροῖ οὐδ' ὕδωρ καταβρέχει,
διότ' ἦν ἀκατάλληλος ἡ φύσις τοῦ πεδίου·
δι' ὃ καὶ τὴν ἐπλήρωσαν, ἐὰν καὶ βάθος ἔχῃ,
διὰ χωμάτων καὶ πετρῶν, καὶ ὑλικοῦ παντοίου.
Πρῶτος δ' ὁ Ἄδραστος γυμνοῖ τὴν κεφαλὴν, καὶ τρέχει,
καὶ κλίμακα εἰς τὸ πλευρὸν ἁρμόζει τοῦ φρουρίου·
καὶ δὲν ἀναχαιτίζουσιν αὐτοῦ τὰς ἐφορμήσεις,
βολαὶ ἢ λίθων ἢ βελῶν ἢ καιομένης πίσσης.

35

Εἰς τὴν ἡμίσειαν ὁδὸν τὴν ἐναέριόν του
καταφανὴς ὁ Ἑλβετὸς τοῖς πᾶσι διετέλει.
Οὐδόλως πλὴν ἐβράδυνεν ἐκεῖ τὴν ἔφοδόν του,
ἂν καὶ σκοπὸς ἦν ἔκθετος εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰ βέλη.
Πέτρος ἐκεῖ χειροπληθὴς μετ' ἀπαισίου βρόντου
διαπετᾷ, ὡς βαλλιστοῦ σφενδόνη νὰ τὸν στέλλῃ.
Ὀπίσω τὸν ἐκρήμνισε, τὸ κράνος του κτυπήσας·
κ' ἐφάνη ὁ Κιρκάσιος τὸν πέτρον σφενδονίσας.

36

Δὲν ἦτον μὲν θανάσιμον, πλὴν μέγα τραῦμα ἦτον,
καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος, καὶ ἀναισθήτως κεῖται.
Τότ' ὁ Ἀργάντης ἤγειρε φωνὴν, αὐτὰ κηρύττων·
«Ὁ πρῶτός λοιπὸν ἔπεσε. Τίς δεύτερος κινεῖται;
»Κρυπτομαχία φαίνεται εἰς σᾶς τῆς μάχης κρείττων.
»Ἰδοὺ ἐγώ. Πῶς κρύπτεσθε ὑμεῖς, χελωνοδύται;
»Τὰ χάλκᾶ σπήλαια μικρὰ σᾶς εἶναι σωτηρία.
»Θεν' ἀποθάνετε, καθὼς εἰς φωλεὰς θηρία.»

37

Τοιαῦτα ἔλεγεν· ἀλλὰ δὲν ἔπαυον οἱ Γάλλοι
ὑπὸ τὰς στέγας δύοντες ἀσπίδων χαλκηλάτων,
ἀφ' ὧν ἀπεκυλίοντο οἱ λίθοι οἱ μεγάλοι,
καὶ ἀπεπήδων πίπτοντα τὰ πλήθη τῶν δοράτων.
Ἤδη τὰ τείχη τοῦ κριοῦ ἡ μηχανὴ προσβάλλει,
ἔχουσα ἔμβολα χαλκᾶ, ὡς κεφαλὰς προβάτων
εἰς ἄκρας ἰσχυρῶν δοκῶν. Τὴν φοβεράν των κροῦσιν
τὰ τείχη τὰ λιθόκτιστα κ' αἱ πύλαι ὀρρωδοῦσιν.

38

Ἀλλ' ἄνωθεν, δι' ἑκατὸν χειρῶν, ὀγκώδης βράχος
ἐναγωνίως κυλισθεὶς, τοὺς τειχομάχους φθάνει,
καὶ τῆς χελώνης ὅπου ἦν πυκνότερον τὸ πάχος
κτυπῶν, ὡς ὄρος ἐπ' αὐτῆς σφενδονισθὲν ἐφάνη,
καὶ διασπῶν τῶν θυρεῶν τὴν στέγην κατὰ τάχος,
ἔθραυσε μέτωπα πολλὰ, καὶ μετ' αὐτῶν τὰ κράνη,
κ' ἐσπάρη πᾶν τὸ ἔδαφος τὸ πέριξ τῶν ταγμάτων
ὑπ' ἐγκεφάλων καὶ ὀστῶν καὶ ὅπλων καὶ αἱμάτων.

39

Τὴν προστασίαν ἔκτοτε τῶν μηχανῶν ἀφῆνον
τὸ στράτευμα, παύ' ὑπ' αὐτὰς τὰ σώματα νὰ κρύπτῃ,
καὶ εἰς ἀγῶνας φανεροὺς ἐκ τῶν κρυπτῶν κινδύνων
προβὰν, τὴν τῆς ἀνδρίας του ἀκμὴν ἀποκαλύπτει·
κ' ἐδῶ μὲν οὗτος κλίμακα τρέχ' εἰς τὸ τεῖχος στήνων,
κ' ἐκεῖνος τὰ θεμέλια τοῦ τείχους ἐκεῖ τύπτει·
καὶ καταπίπτει ὁ κτιστὸς περίβολος, καὶ χαίνει
πρὸς τὰς ἐφόδους ἡ πλευρὰ αὐτοῦ ἠνεῳγμένη.

40

Τὸ φρούριον ἐκ τῶν πληγῶν κλονεῖται τῶν βιαίων
τοῦ ἑλεπόλιδος κριοῦ, τῶν φονικῶν ἰκρίων.
Εἰς τὰς ἐπάλξεις δ' ὁ λαὸς τῆς πόλεως συῤῥέων,
τρόπους καὶ τέχνας συζητεῖ πρὸς ἄμυναν φρουρίων.
Ἐκεῖ ὅπου τὸ ἔμβολον κατέπιπτε ῥαγδαῖον,
δέματα παρεμβάλλουσι καὶ ῥίπτουσιν ἐρίων·
ἡ ὕλη δὲ ἡ μαλακὴ κ' ἐλαστικὴ ἐκείνη,
ὑποχωρεῖ ἐνδίδουσα, καὶ τὰς πληγὰς ἀμβλύνει.

41

Τοιαύτη ἦν ἡ συμπλοκὴ καὶ ἡ τειχομοχία·
τοιαύτη ἀμφοτέρωθεν ἡ λύσσα καὶ ἡ ῥώμη.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα τὴν χορδὴν τοῦ τόξου ἡ ἀνδρεία
τανύει, κ' ἦτον ἡ φορὰ ἐκείνη ἡ ἑβδόμη.
Ὅπου τὸ βέλος ἔῤῥιπτεν ἦν ἡ πληγὴ καιρία,
καὶ τὴν αἰχμὴν καθήμασσε καὶ τὸ πτερὸν ἀκόμη,
ἀλλὰ εἰς αἷμα εὐγενὲς, οὐχὶ δὲ εἰς χυδαῖον,
διότι εἵλκυεν αὐτὴν πᾶν μέγα καὶ γενναῖον.

42

Τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Ἄγγλου Βασιλέως
ἡ πρώτη κατετόξευσε βολὴ τῆς ἡρωΐδος.
Τὸ βέλος τὸ θανάσιμον τὸν ἔλαχεν εὐθέως,
ἅμα μικρὸν ἐκ τῆς πτυκτῆς προέκυψεν ἀσπίδος·
τὸν δεξιὸν δ' ἐπλήγωσε βραχίονα, ματαίως
εἰς λέπη στεγαζόμενον τῆς σιδηρᾶς χειρίδος.
Οὗτος δ' ἀπέστη, καταστὰς ἀπόλεμος, καὶ ἧττον
ἐξ ἀλγηδόνος, ἢ ὀργῆς καὶ δυσθυμίας φρίττων.

43

Ἐπὶ τῆς τάφρου ἔπληξε τὸν Κόμητ' Ἀμβυόσσης,
κ' ἐπὶ τῆς κλίμακος αὐτῆς Κλωτάριον τὸν Γάλλον,
καὶ διεπέρασε τῷ μὲν τῶν ὤμων τὰς ἀρθρώσεις,
ἀπὸ πλευρᾶς δὲ εἰς πλευρὰν ἐτόξευσε τὸν ἄλλον.
Ὁ δὲ τῆς Φλάνδρας, τοῦ κριοῦ ὡδήγει τὰς ἐμπτώσεις
ὅτ' ἦλθε βέλος, τὸν λαιὸν βραχίονά του βάλλον.
Σείει τὸ βέλος, τὴν πληγὴν βαδίζων ἐπιδένει,
ἀλλ' εἰς τὰς σάρκας ἐμπαγὲς τὸ βέλος ἀπομένει.

44

Ὁ Ἀδεμὰρ, ἀνύποπτος, ἐξ ἀπωτέρου τόπου,
τὴν μάχην φρίττων ἔβλεπεν, ὅπου οἱ τόσοι φόνοι.
Τὸ βέλος σίζει πτερωτὸν, καὶ κατὰ τοῦ μετώπου
τὸν βάλλει· οὗτος δὲ, ἀλγῶν, τὴν δεξιὰν ὑψόνει,
κ' εἰς τοῦ μετώπου τὴν πληγὴν ταχὺς τὴν φέρει, ὅπου
ἕτερον βέλος ἐμπεσὸν ὁμοῦ τὴν καθηλόνει.
Τότ' ἔπεσε, καὶ ἔβαψε δι' αἵματος ἁγίου
τοῦ βέλους τὴν ὀξύτομον αἰχμὴν τοῦ γυναικείου.

45

Ὁ Παλαμήδης ἦτον εἷς τῶν μᾶλλον ἀκαθέκτων.
Εἰς τοὺς βαθμοὺς οἱ πόδες του τοὺς ἀνωτάτους ἦσαν,
ὁπότε βέλος ἔσχατον, ῥιφθὲν μετὰ τὸ ἕκτον,
ἐνέπεσε, τὸ βλέφαρον τὸ δεξιόν του σχίσαν.
Διῆλθε διὰ τοῦ βολβοῦ, τῶν νεύρων τῶν ἐμπλέκτων,
κ' ἐξῆλθε, τὸ μετάφρενον διαμπερὲς τρυπῆσαν.
Πολὺ τὸ αἷμ' ἀνέβλυζε· κ' ἐκεῖνος πίπτει κάτω,
παρὰ τὴν κλίμακα, εἰς ἣν ὁρμῶν ἀνεῤῥιχᾶτο.

46

Οὕτως αὐτὴ ἐτόξευεν. Ὁ Βουλλιὼν δ' ἐν τούτῳ
νέαν ἐπῆλθε προσβολὴν ἐπάγων. Διατάττει,
κ' ἤδη μιᾶς ἐκ τῶν πυλῶν κατ' ὄψιν ἐπυργοῦτο
τῶν μηχανῶν του ἡ πασῶν ὑψίστη κ' εὐρυτάτη.
Ἦν εἶδος πύργου, καὶ αὐτοῦ τὸ ὕψος ἦν τοσοῦτο,
ὥστε καὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ τείχους ἐπεκράτει.
Ἀνδρῶν ἐγκύμων μηχανὴ καὶ ὅπλων πλήρης ἦτο,
κ' ἐπὶ τροχῶν ἐσύρετο βραδέως κ' ἐκινεῖτο.

47

Ὁ μέγας ὄγκος προχωρῶν, ὡς ἔφθασε πλησίον,
λίθους καὶ βέλη βροχηδὸν καὶ δόρατ' ἀκοντίζει,
καί, καθὼς πλοῖον ναυμαχοῦν ἂν ἐπιδράμ' εἰς πλοῖον,
οὕτως ὁ πύργος ἐπελθὼν τὸ τεῖχος προσεγγίζει.
Ἀλλ' ὁ τοῦ τείχους πρόμαχος στρατὸς δι' ἀκοντίων
κατὰ πλευρὰς καὶ μέτωπον ὠθῶν τὸν ἐμποδίζει.
Συγχρόνως βράχων χάλαζα ῥαγδαία τὸν προσβάλλει·
ἄλλοι κτυπῶσι τοὺς τροχοὺς καὶ τὰς ἐπάλξεις ἄλλοι.

48

Καὶ τόσα σφενδονίζονται ἀκόντια καὶ λίθοι,
ὥστε τὸ φῶς σκοτίζοντα, ἀποτελοῦσι νέφη.
Μετὰ τοῦ βέλους τοξευθὲν τὸ βέλος συνηντήθη,
κ' εἰς τὴν ἀφετηρίαν του ὀπίσω ἐπιστρέφει.
Ὡς ὅτ', ἐλπὶς τοῦ κηπουροῦ, καρπῶν τὸ δένδρον βρίθει,
πλὴν ἐψυγμένη πίπτουσα βροχὴ τὸ καταστρέφει,
ῥίπτουσα πάντας τοὺς καρποὺς, ἀώρους μεθ' ὡρίμων,
οἱ Τοῦρκοι οὕτω πίπτουσι τοῦ τείχους τῶν Σολήμων.

49

Οὗτοι πρὸ πάντων πλήττονται καιρίως εἰς τὸ κρέας,
καθ' ὃ μὴ ὅπλα ἔχοντες ἐκ τῶν σιδηροφράκτων.
Καί τινες μὲν διὰ φυγῆς ἐσώζοντο δρομαίας,
ὅτ' ἦν ὁ πύργος φονικὸς κατὰ τῶν ἀφυλάκτων·
ὀλίγους δὲ ὁ τύραννος συνεῖχε τῆς Νικαίας,
τοὺς ὅσοι διεκρίνοντο δι' ἀρετῶν ἐκτάκτων·
δοκὸν τοῦ πύργου δ' ὁ τραχὺς 'Αργάντης ἀποσπάσας,
τὸν ὤθει, τὰς ἀκμαίας του δυνάμεις τείνων πάσας.

50

Τοῦ τείχους τὸν ἐμάκρυνε, πιέζων ἐῤῥωμένως,
ὡς εἶχε μήκους ἡ δοκὸς, καὶ ῥώμης ὁ βραχίων.
Ἐν τούτοις κ' ἡ βασιλικὴ προσέρχεται παρθένος,
αὐτοῖς συγκινδυνεύουσα κατὰ τῶν πολεμίων.
'Αλλὰ τῶν Φράγκων ὁ στρατὸς, δρεπάνας ὡπλισμένος,
νὰ κόψῃ ἀγωνίζεται τοὺς σάκκους τῶν ἐρίων·
καὶ πίπτοντες, ἀφήνουσιν αὐτοὶ τὸ τεῖχος ὅλον
γεγυμνωμένον, κ' ἔκθετον εἰς κρούσεις τῶν ἐμβόλων.

51

Ὁ πύργος τύπτει ὑψηλὰ, εἰς δὲ τὰ κάτω μέρη
ὁ χαλκομέτωπος κριὸς ἀλλεπαλλήλως τύπτει.
Ὁ τοῖχος τότε συντριβῆς καὶ τρυπηθεὶς κατέῤῥει,
καὶ ἐνδοτέρας ἤρχιζεν ὁδοὺς ν' ἀποκαλύπτῃ.
Εὐθὺς δ' ὁ ἀρχιστράτηγος τὰ βήματά του φέρει
ὅπου τὸ φρούριον σεισθὲν κρημνίζεται καὶ πίπτει.
Τὸ σῶμά του ἐκάλυπτεν ἡ ἰσχυρὰ ἀσπίς του,
ἣν ἐπ' ἀγῶνος ἔφερε συνήθως τοῦ μεγίστου.

52

Ὀπίσω δὲ τοῦ ῥήγματος λοχῶν μετὰ προνοίας,
τὸν Σολιμὰν ἀπήντησεν ἐκεῖ νὰ καταβαίνῃ,
καὶ ὡς ὀχύρωμα λαβὼν τῶν λίθων τὰς σωρείας,
τὴν ἐπικίνδυνον ὁδὸν νὰ προασπίσῃ μένει.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα, καὶ ὁμοῦ ὁ ἐκ τῆς Κιρκασίας,
εἰς τὰς ἐπάλξεις ἵστανται, φρουροί των ὡπλισμένοι.
Ὅλα τὰ ἔβλεπεν αὐτὰ, καὶ ἦτον ἡ ψυχή του
πλήρης πυρὸς ἀρειμανοῦς, καὶ ζήλου ἀμυθήτου.

53

Μετὰ Σιγέρου ἔπειτα, τοῦ παρ' αὐτὸν ἑστῶτος,
τὸ τόξον, καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἀσπίδα του ἀμείβων,
τῷ εἶπε· «Φίλε καὶ πιστὲ ὑπασπιστὰ, εἰκότως
»τὸ ὅπλον τοῦτο μ' ἔφερας, τὴν χεῖρά μου μὴ θλίβον,
»διότι εἰς τὴν ἔφοδον νὰ τρέξω θέλω πρῶτος,
»καὶ ν' ἀναβῶ τὴν ἄβατον κ' ἐκρημνισμένην τρίβον.
»Εἶναι καιρὸς, τοὐλάχιστον ἐδὼ παρὰ τὸ ῥῆγμα,
»νὰ δώσω τῆς ἀνδρίας μου κ' ἐγὼ μικρόν τι δεῖγμα.»

54

Μόλις, τοιαῦτ' ἀφηγηθείς, ἀσπίδα μεταβάλλει,
ὁπότ' ἐφίπτατ' ἐπ' αὐτὸν ἓν βέλος μιαιφόνον,
καὶ εἰς τῆς κνήμης τὴν κυρτὴν γαστέρα τὸν προσβάλλει,
ὅπου τὰ νεῦρα, φέροντα ὀξύτερον τὸν πόνον.
Χλωρίνδα, ἐκ τῆς σῆς χειρὸς, καθὼς ἡ φήμη ψάλλει,
ἐξηκοντίσθη ἡ βολὴ, καὶ σὸν τὸ κλέος μόνον.
Ἂν σήμερον τὸν θάνατον, τὰς δουλικὰς ἁλύσεις
τὸ γένος σου διέφυγε, σὸν ἔργον εἶν' ἐπίσης.

55

Ἀλλὰ τὸν καρτερόθυμον οὐδόλως ἡ ὀδύνη
δαμάζει, ἂν κ' εἰς θάνατον τὸ τραῦμα τὸν ἐπόνει·
οὐδ', ἐν ὁρμῇ φερόμενον, τὸ βῆμά του βραδύνει·
ἀλλ' ἀναβαίνων ἔσπευδε, καὶ ἄλλους προσεφώνει.
Πλὴν βλέπει πῶς ἐλεύθερον τὸ σκέλος δὲν ἐκίνει,
ὅτι παραλυόμενον ἐκάμπτετο τὸ γόνυ,
καὶ ὅτι, ὅσῳ προχωρεῖ, δυνάμεων στερεῖται·
δι' ὃ, ἀναγκαζόμενος, τῆς μάχης παραιτεῖται.

56

Τὸν Γέλφον τότ' ἐκάλεσεν, εἰπών· «Θ' ἀναχωρήσω.
»Νὰ ἐπιμείνω, ἡ πληγὴ αὐτὴ δὲν μ' ἐπιτρέπει.
»Σὲ ἀντικαταστάτην μου καὶ ἀρχηγὸν θ' ἀφήσω.
»Ν' ἀναπληρώσῃς τὸ κενὸν σὺ δύνασαι καὶ πρέπει.
»Ἐπὶ μικρὸν θὰ μακρυνθῶ, καὶ ἐπιστρέφ' ὀπίσω.
»Πολὺ δὲν θὰ προσμείνητε.» Τοιαῦτα εἶπεν ἔπη·
καὶ προστυχοῦσαν ἀναβὰς ταχύποδα φοράδα,
ἐκ τοῦ φρουρίου ἄποπτος, κατέβ' εἰς τὴν κοιλάδα.

57

Ὡς ἔλειψε δ' ὁ ἀρχηγὸς ἐκ τῆς τειχομαχίας,
κ' ἡ τύχη συνεξέλιπεν ἡ μάχιμος τῶν Γάλλων.
Ἀναγεννᾶται δ' ἡ ἐλπὶς μετὰ τῆς προθυμίας,
καὶ ἡ ἀνδρία ῥώννυται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων.
Οἱ δὲ πιστοί, τῆς ποθητῆς τοῦ Ἄρεως εὐνοίας
στερούμενοι, ἐφαίνοντο δεδαμασμένοι μᾶλλον.
Τὰ ξίφη των δὲν βάφονται εἰς ῥύακας αἱμάτων,
οὐδ' ἡ ἠχὼ ἀντιλαλεῖ εἰς τὰ σαλπίσματά των.

58

Λαμβάνουσ' εἰς τὴν ἔπαλξιν τὴν θέσιν τὴν ἰδίαν
ἐκεῖνοι, ὅσους πρὸ μικροῦ ὁ φόβος εἶχ' ἐξώσει.
Ὡς κ' αἱ γυναῖκες, βλέπουσαι τὴν κόρην τὴν ἀνδρείαν,
πληροῦνται πατριωτισμοῦ, καὶ ὅλ' ἐνθουσιῶσι.
Διὰ τῆς βίας σπεύδουσι ν' ἀπώσωσι τὴν βίαν,
λυτῇ τῇ κόμῃ τρέχουσι, βραχείᾳ δ' ἀναζώσει,
καὶ ῥίπτουσιν ἀκόντια, καὶ μάχονται εὐψύχως,
ὅπως ὑπερασπίσωσι τὸ προσφιλές των τεῖχος.

59

Ἀλλὰ τὸ τοῖς Χριστιανοῖς τὸν πλεῖστον φόβον φέρον,
ἐξ οὗ τὸ θάῤῥος πολλαπλοῦν ἠρύσθησαν οἱ ἄλλοι,
ἦν ὅτι ἔλαχε πληγὴ ὑπ' ὄψιν ἀμφοτέρων
τὸν Γέλφον κ' εἰς τὸ ἔδαφος τὸν ἔῤῥιψε μεγάλη.
Αὐτὸν ἐκ τόσων ὥρισαν ἡ μοῖρα καὶ τὸ φέρον,
καὶ μέγας βράχος κατ' αὐτοῦ σφενδονισθεὶς ἐστάλη.
Καὶ ὁ Ῥαιμόνδος ἐκ πληγῆς συγχρόνως ἐνεχθείσης,
καὶ τῇ ἐκείνου ἐμφεροῦς, ἐξέπνευσεν ἐπίσης.

60

Ἐπὶ τῆς τάφρου πολεμῶν κατέπεσ' ἐδῶ θῦμα
καὶ ὁ Εὐστάθιος. Γνωσταὶ αἱ ἀρεταί του ἦσαν.
Τὴν ὥραν ταύτην τὴν κακὴν οὐδὲν ἐῤῥίφθη βλῆμα
(κ' ἐῤῥίφθησαν ἀμέτρητα) μὴ πρὸς σκοπὸν κτυπῆσαν,
μὴ μίαν κόψαν ὕπαρξιν, μὴ ἓν ἀνοίξαν μνῆμα,
ἢ μή τινα τοὐλάχιστον καιρίως τραυματίσαν.
Ἐκ τούτων ὁ Κιρκάσιος τὴν φρένα ἔχει πλήρη
ὑπερφιάλου κομπασμοῦ, καὶ τὴν φωνὴν ἐγείρει·

61

«Δὲν εἶν' ἡ Ἀντιόχεια ἐνταῦθα, ἐκαυχήθη,
»οὐδ' εἶναι νὺξ, ἡ σύμμαχος τεχνῶν φιλοπονήρων.
»Εἶναι ἡμέρα, ἔξυπνος λαὸς, ἀλλοῖα ἤθη,
»ἀλλοία μάχη κατ' ἀνδρῶν πολεμικῶν κ' ἐμπείρων.
»Οὐδὲ σπινθὴρ σᾶς ἔμεινε τοῦ πόθου εἰς τὰ στήθη
»ὃν ὑπὲρ φήμης εἴχετε καὶ ὃν ὑπὲρ λαφύρων;
»Τοσοῦτον μικρὰ ἔφοδος λοιπὸν σᾶς καταβάλλει,
»καὶ ἤδη ἀπηυδήσατε, Γαλλίδες, οὐχὶ Γάλλοι;»

62

Τοιαῦτα ὁ θρασύστομος ἱππεὺς ἐδημηγόρει,
καὶ μᾶλλον τῆς καρδίας του ἐξήπτετο ἡ λύσσα·
καὶ οὐδ' ἡ πόλις τοῦ λοιποῦ ἐκείνη τὸν ἐχώρει
ἡ διὰ τῆς ἀνδρίας του ὡς τότε λυτρωθεῖσα·
ἀλλὰ πηδῶν, ἀκάθεκτος ἐῤῥίπτετο, κ' ἐχώρει
ὅπου τὸ ῥῆγμα ἔχαινε, καὶ ἦν ὁδὸς σχισθεῖσα·
καὶ εἰς τὴν ἔξοδον ἱστὰς, τὸν Σολιμάνον κάτω
καλεῖ, ὅστις τὴν ἔφοδον μακρόθεν ἐθεᾶτο.

63

«Ἰδού, τῷ λέγει, Σολιμὰν, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος
»νὰ λάβωμεν τὸν στέφανον τῆς δόξης τὸν ὡραῖον.
»Τί ἵστασαι φοβούμενος; Τί μένεις φυγοπόνως;
»Ὁ φήμην ἐφιέμενος, τὴν καταχτᾷ παλαίων.»
Τοιαῦτα δ' ὡς ὡμίλησεν, ἐξώρμησαν συμφώνως,
καὶ διεξῆλθε τῆς ῥωγμῆς τὸ ζεῦγος τὸ γενναῖον,
ὑπὸ τιμῆς ὁρμώμενος ὁ μὲν, ὁ δ' ὑπὸ λύσσης,
εἰς τὸ παράδειγμα ἐνῶν ἀγρίας εἰσηγήσεις.

64

Ὁμοῦ, τῷ αὐτῷ βήματι τοῦ τείχους ἐξορμῶσι,
κ' αἰφνήδιον, ἀπρόοπτον τὸ ζεῦγος ἐπεφάνη.
Καὶ εἶχον τόσους ἐν βραχεῖ ἀνθρώπους θανατώσει,
καὶ τόσαι κατεθραύσθησαν ἀσπίδες, τόσα κράνη,
κ' ἔπεσαν κλίμακες, κριοὶ συντετριμμένοι τόσοι,
ὥστε ὁ ἄμορφος σωρὸς εἰς ὄρους ὕψος φθάνει,
κ' ἐκ τούτων πάντων ἐνταυτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἐρειπίων,
ἀντὶ τοῦ πρώτου, ἕτερον ἀνήγειραν τειχίον.

65

Ὁ δὲ στρατὸς, ὁ πρὸ μικροῦ θυμὸν καὶ μένος πνέων,
καὶ τειχομάχων στέφανον φιλοδοξῶν νὰ δρέψῃ,
εἰς τῶν τειχῶν κατάκτησιν δὲν ἀποβλέπει πλέον,
οὐδ' ἐπαρκεῖ τὰς ἐχθρικὰς ἐφόδους ν' ἀποτρέψῃ.
Ἐνδίδ' εἰς τοὺς ἐπιδρομεῖς, ἀφήνων τελευταῖον
τὸ ζεῦγος καὶ τὰς μηχανὰς αὐτοῦ νὰ καταστρέψῃ,
ἃς οὕτως ἐμμανῶς κτυπᾷ, καὶ θραύων τὰς προσβάλλει,
ὥστε ἀδύνατον αὐτῶν νὰ γίνῃ χρῆσις ἄλλη.

66

Ὁρμῶσ' οἱ δύω μαχηταὶ καθὼς τοὺς παραφέρει
τῶν καρδιῶν των ὁ θυμὸς κ' ἡ τῶν ποδῶν ταχύτης.
Πῦρ, πῦρ φωνάζουσι κᾄνεὶς τῶν πολιτῶν νὰ φέρῃ,
καὶ δύω τοῖς ἐκόμισαν φλογιζομένας πίτυς.
Τοιαύτη τὰ ταρτάρεια καταλιποῦσα μέρη,
λυσσῶσα περιφέρεται ἐπὶ τῆς γῆς ἀλίτις
τῶν λειτουργῶν τοῦ Πλούτωνος ἡ ἀσεβὴς ἀγέλη,
καὶ φλόγας ἀκοντίζουσα καὶ κεραστὰς ὡς βέλη.

67

Ἐν τούτοις ὁ ἀτρόμητος Ταγκρέδης μακρὰν μένων,
παρώτρυνεν εἰς ἔφοδον τοὺς λόχους τῶν Λατίνων.
Ἰδὼν τὸ ἀπροσδόκητον ἀπίστευτον συμβαῖνον,
τὴν πίτυν βλέπων τὴν διπλῆν, τὰς φλόγας διακρίνων,
ἐῤῥίφθη φλέγοντι θυμῷ κατὰ τῶν μαχομένων,
κωλύων τοὺς Σαρακηνούς, κρουνοὺς αἱμάτων χύνων,
ἀγρίας τῆς ἀνδρίας του τὰς ἀποδείξεις δώσας,
διώξας τοὺς διώκοντας, τοὺς τροπωτὰς τροπώσας.

68

Οὕτω τῆς τύχης ὁ τροχὸς, στρεφόμενος ἑτέρως,
ἐπανορθοῖ, κ' ἰσόῤῥοπον τὴν μάχην φέρει πάλιν.
Εἰς ἕτερον δ' ὁ ἀρχηγὸς ὁ τραυματίας μέρος
εἰς τὴν σκηνήν του κομισθεὶς εἰσῆλθε τὴν μεγάλην.
Ὁ Βαλδοβῖνος μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ πιστὸς Σιγέρος,
καὶ συνοδίαν ἔχοντες πενθούντων φίλων ἄλλην.
Ἐκεῖνος δ' ἀνυπόμονος τὸ βέλος του δὲν παύει
νὰ σείῃ, καὶ νὰ τὸ κινῇ, καὶ τὴν καλάμην θραύει.

69

Τὸ μόνον εἶναι ὃ ζητεῖ, νὰ ἐξαχθῇ τὸ βέλος
διὰ προχείρου ἐντομῆς καὶ τρόπων τῶν ταχίστων·
δι' ὃ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἀναγυμνοῖ τὸ σκέλος,
παρέχων εἰς τὰς σάρκας του νὰ κόψῃ ἡ λεπίς των.
«Ὀπίσω, λέγει, δότε μοι ν' ἀπέλθω, πρὶν τὸ τέλος
»φέρ' ἡ ἑσπέρα τῶν μαχῶν τῶν κατὰ τῶν ἀπίστων.»
Καὶ ὡς εἰπὼν, εἰς στύρακα μεγάλης λόγχης κλίνει,
κ' εἰς τὴν καταχρεούργησιν τὸν πόδα του ἀφήνει.

70

Ἐν τούτοις ὁ Ἐρώτιμος ἀνέλαβεν ὁ γέρων,
ὁ πρὸς τῷ Πάδῳ γεννηθεὶς, τὴν τετρωμένην κνήμην.
Γνώστης ὑδάτων, βοτανῶν, ἐπαλοιφῶν ἑτέρων,
καὶ ἔχων τῶν δυνάμεων αὐτῶν τὴν ἐπιστήμην,
ἦν μὲν καὶ φίλος τῶν Μουσῶν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον χαίρων
εἰς τέχνης ἄσκησιν βωβῆς, κ' εἰς κατωτέραν φήμην.
Αὐτὸς σωτὴρ καὶ πρόνοια τῶν ἀσθενῶν σωμάτων,
καὶ σχεδὸν τάττων τοὺς θνητοὺς μετὰ τῶν ἀθανάτων.

71

Ἵσταται, στηριζόμενος ὁ μέγας τραυματίας
ἐπὶ τὸ δόρυ, κ' ἥσυχος τὸ μέτωπον ἐγείρων.
Τὸ γόνυ κλίνων δ' εἰς τὴν γῆν ὁ μύστης τῆς ὑγείας,
καὶ τὰς χειρίδας τοῦ λευκοῦ χιτῶνος ἀνασύρων,
ἐπέθετεν εἰς τὴν πληγὴν βοτάνας δραστηρίας,
καὶ τὴν αἰχμὴν ἐκλόνιζε διὰ χειρῶν ἐμπείρων.
Ἐνδάκνει δεξιώτατα ἡ σιδηρᾶ λαβίς του,
ἀλλ' οὐδὲν δύνατ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βέλους τοῦ δυσσείστου.

72

Οὐδὲν ἡ πεῖρα κατορθοῖ κ' ἡ τέχνη τῆς χειρός του,
καὶ ἣν ὡς τὴν σοφίαν του ἡ τύχη νὰ χλευάζῃ.
Ἤλγει ὁ ἥρως ἰσχυρῶς, κ' ἦν τόσ' ἡ βάσανός του,
ὥστε ὁ πόνος ὁ δριμὺς πρὸς φόνον ὁμοιάζει.
Τότε ὁ ἄγγελος αὐτὸν οἰκτείρας ὁ φρουρός του,
ἀπὸ τῆς Ἴδης δίκταμον λαβὼν παρασκευάζει.
Ἦτο δὲ χόρτον τριχωτὸν, πορφυρανθὲς, ποικίλα
μὲν ἔχον, πλὴν πανίσχυρα τὰ τρυφερά του φύλλα.

73

Τὴν δύναμιν τῶν ἰσχυρῶν μανθάνουσ' ἰαμάτων
παρὰ τῆς φύσεως αὐτῆς οἱ τῶν ὀρέων τράγοι,
ὅταν ὀδύνην ἔχωσι πληγῆς εἰς τὰ πλευρά των,
καὶ ὁ πτερόεις ὀϊστὸς ἐντός των ἐνεπάγῃ.
Τὸ χόρτον δ' εἰ καὶ βλάστημα ὀρέων ἀπωτάτων,
οὐχ ἧττον ἐν στιγμῇ μιᾷ ὁ ἄγγελος ἐξάγει.
Ἀόρατος εἰς τὸν θερμὸν ἰατρικὸν λουτῆρα
ἐμβάπτει τὴν ἐγκλείουσαν τὰ φύλλα ταῦτα χεῖρα.

74

Κ' ἐκ τῆς Λυδίας ἱερὸν συναναμίξας νᾶμα
μετὰ τῆς ἀρωματικῆς τὸ ἥνωσε δικτάμης.
Τὸν ἀρχηγὸν ἐῤῥάντισεν ὁ γέρων, κ' ἐν τῷ ἅμα
ἐξῆλθε μετὰ τῆς αἰχμῆς τὸ θλάσμα τῆς καλάμης.
Ἔστη τὸ αἷμα, ἔπαυσεν ὁ πόνος ὃς ἐδάμα
τὸν ἥρωα, κ' αἱ πρῶταί του ἐπέστρεψαν δυνάμεις.
Πλὴν λέγει ὁ Ἐρώτιμος· «Οὐχὶ ἀνθρώπου χεῖρες,
»οὐχὶ τῆς γῆς τὰ φάρμακα εἰσὶν οἱ σοὶ σωτῆρες.

75

»Ἀνώτερός μου σώζει σε. Εἷς ἄγγελος, νομίζω,
»εἰς ἰατρόν σου ἔγινε κ' ἐξ οὐρανοῦ κατέβη.
»Θείας χειρὸς πασίδηλα σημεῖ' ἀναγνωρίζω.
»Χώρ' εἰς τὸν πόλεμον, λαβὼν τὰ μάχιμά σου σκεύη.»
Ὁ ἀρχηγὸς αἰσθάνεται θυμὸν καὶ ζῆλον μείζω.
Διὰ κνημίδων πορφυρῶν τὰς κνήμας προστατεύει,
πάλλει τὸ δόρυ τὸ βαρὺ, λαβὼν ὑπερηφάνως
ἐκ νέου τὴν ἀσπίδα του καὶ τὸ εὐρύ του κράνος.

76

Ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς στενῆς μετὰ χιλίων τρέπει
τὸ βῆμα πρὸς τὸ φρούριον ὃ νὰ πορθήσῃ θέλει.
Ἄνω των νέφος κόνεως τὴν πεδιάδα σκέπει,
κ' ἡ πεδιὰς γογγύζουσα τὸ βῆμά των ἀγγέλλει.
Τὸ πλῆθος τὸ πολέμιον ἐγγίζοντας τοὺς βλέπει,
καὶ φόβου ῥῖγος χύνεται εἰς πάντα του τὰ μέλη.
Τὸ αἷμα εἰς τὰ στήθη των τὰ φρίττοντα παγόνει.
Ὁ δὲ, ἀνακραυγάσας τρὶς πρὸς οὐρανὸν, ἐφώνει.

77

Τὴν ἀρειμάνιον φωνὴν γνωρίζουσι τὰ πλήθη,
ἥτις, ὡς σάλπιγξ πόλεμον καὶ προσβολὰς σημαίνει.
Ἐξάπτει τὸν θυμὸν αὐτῶν, εἰς συμπλοκὴν τοὺς πείθει,
καὶ σπεύδουσ' εἰς τὴν ἔφοδον κατενθουσιασμένοι.
Πλὴν τῶν ἀπίστων ὁ στρατὸς ὁ ἄγριος, ἐχύθη
καὶ συμπυκνοῦται ἀπειλῶν ὅπου τὸ ῥῆγμα χαίνει.
Ἀμύνονται δὲ μεθ' ὁρμῆς καὶ ζήλου ἀνηκούστου
πρὸς τὸν Ταγκρέδην τὸν καλὸν καὶ πρὸς τοὺς ὀπαδούς του.

78

Ἐνταῦθα πλήρη ἀπειλῶν κινῶν τὴν δεξιάν του,
φθάνει ἐν ὅπλοις θωρηκτὸς ὁ στρατηγὸς τῶν Γάλλων.
Καὶ πρῶτον μὲν ἀπέναντι ἐῤῥίφθη τοῦ Ἀργάντου,
διὰ τῆς λόγχης του αὐτὸν τῆς σιδηρᾶς προσβάλλων.
Τὴν δύναμιν τοῦ βλήματος αὐτὴν τὴν φοβεράν του
δὲν φθάνει ἐκ τῶν μηχανῶν καμμία τῶν μεγάλων.
Ἡ μακρὰ λόγχη τὸ κενὸν, συρίζουσα, διάττει,
ἀλλ' ὁ Ἀργάντης, ἄτρομος, τὸ σάκκος του προτάττει.

79

Τὴν ἰσχυρὰν ἀσπίδα του διέσχισε τὸ δόρυ,
καὶ οὐδ' ἐπὶ τοῦ θώρακος ἐθραύσθη ἡ ἀκίς του·
ἀλλὰ τὰ ὅπλα λύουσα, εἰς τὰ ἐντὸς ἐχώρει,
κ' ἐῤῥόφα, πόνον φέρουσα, τὸ αἷμα τοῦ ἀπίστου.
Ὁ δὲ, πρὸς πόνον καὶ πληγὴν ὡς ἂν ἠδιαφόρει,
ὁρμητικῶς τὸν σίδηρον ἐξάγει τῆς πληγῆς του,
καὶ ῥίπτων αὐτὸν ἔμπαλιν, φωνεῖ τῷ Γοδεφρείδῳ·
«Ἔχε λαβών. Τὰ ὅπλα σου ἰδοὺ σοὶ ἀποδίδω.»

80

Τὸ δόρυ, νῦν μὲν ὄλεθρον, νῦν δ' ἐκδικήσεις φέρον,
τὸν δρόμον δὶς διέτρεξε τὸν τῆς βολῆς ἐκεῖνον·
ἀλλ' ἀκουσίως ἔβαλε κατὰ σκοπῶν ἑτέρων,
διότι τῷ ἐξέφυγεν ὁ Γοδεφρεῖδος κλίνων,
καὶ εὗρεν εἰς τὸν τράχηλον βαθέως τὸν Σιγέρον,
φίλον πιστὸν τοῦ ἀρχηγοῦ ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων.
Οὗτος τὸ πνεῦμα ἀφιεὶς, εὐδαίμων ἀποθνήσκει,
ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τὸν θάνατον εὑρίσκει.

81

Συγχρόνως πρὸς τὸν Νορμανδὸν ἱππότην σφενδονίζων
μέγιστον πέτρον ἰσχυρῶς, ὁ Σολιμὰν τὸν ῥίπτει.
Κ᾽ ἐκεῖνος σκοτοδινιῶν, κ᾽ ἐφ᾽ ἑαυτὸν γυρίζων,
τρὶς συνεστράφη, ἥπλωσε τὰς χεῖράς του, καὶ πίπτει.
Τότε διὰ τῆς σπάθης του τὴν χεῖρά του ὁπλίζων,
τὴν φλογερὰν αὐτοῦ ὀργὴν ὁ Βουλλιὼν δὲν κρύπτει,
κ᾽ εἰς τὸ ἐρείπιον ὁρμῶν ἀνέβη μετὰ τάχους,
καὶ ἦλθε μετὰ τῶν ἐχθρῶν εἰς χεῖρας ἀψιμάχους.

82

Μεγάλα ἔργα πράξεων ἀνδρείων καὶ μαχίμων
ὁ μέγας τῶν Χριστιανῶν κατώρθου στρατηλάτης.
Ἀλλ᾽ ἔξω ἡ ἀγρία νὺξ προὐχώρει μελανείμων,
τὸν κόσμον εἰς τὰ ζοφερὰ καλύπτουσα πτερά της,
τὰς ἔριδας ἐπράϋνε θνητῶν τῶν ὀξυθύμων
διὰ τῆς παρεμβάσεως σκοτίας βαθυτάτης,
κ᾽ ἐκ τῶν τειχῶν ἠνάγκασε τὸν στρατηγὸν νὰ φύγῃ.
Οὕτως ἐκεῖν᾽ ἡ φονικὴ ἡμέρα καταλήγει.

83

Πρὶν δὲ πρὸς τὸ στρατόπεδον στραφεὶς ἀποχωρήσῃ,
πάντα συστρατιώτην του παρέλαβε πεσόντα,
μὴ θέλων αὐτοὺς λάφυρα εἰς τὸν ἐχθρὸν ν᾽ ἀφήσῃ,
ἐπὶ τῇ δυσπραγίᾳ των τῇ πρώτῃ γαυριῶντα.
Προσέτι δὲ κατώρθωσε τὸν πύργον ν᾽ ἀσφαλίσῃ,
καταστροφὴν καὶ φόβητρον τῶν πολεμίων ὄντα,
ἂν κ᾽ ἡ ὁρμὴ τῆς φοβερᾶς τῶν ὅπλων τρικυμίας
ἐπὶ τὸ σῶμά του πληγὰς κατέφερε μυρίας.

84

Ἐκ τῶν κινδύνων ἐξελθὼν ὁ πύργος τῶν μεγάλων,
κατάγεται εἰς ἄσυλον ἐν ἀσφαλείᾳ μείνας.
Ἀλλ' ὡς ἡ ναῦς, παλαίσασα πρὸς ἄνεμον καὶ σάλον,
θυέλλας ἀψηφίσασα, κυματωγὴν καὶ δίνας,
εἰς τὸν λιμέν' ἀπέναντι ὀκέλλει καθ' ὑφάλων,
ἢ πλησιάζ' εἰς τὸ πλευρὸν εἰς τὰς ἀμμώδεις θίνας·
ἢ ὡς ὁ ἵππος, διαβὰς κρημνοὺς καὶ ἀνοδίας,
κλονίζεται, πίπτει ἐγγὺς τῆς φάτνης τῆς ἰδίας,

85

Οὕτω κλονούμενος χωρεῖ ὁ πύργος· κ' εἰς τὸ μέρος
ὅπου τῶν λίθων τὰς πληγὰς τὰς πλείστας εἶχε λάβει,
δύω του θραύονται τροχοί, κ' ἐκ τούτου ἐλευθέρως
ἀδυνατεῖ νὰ προχωρῇ, καὶ μέχρι τέλους παύει.
Ἀλλ' οἱ φρουροὶ τῷ ἔθηκαν στηρίγματα ἐγκαίρως,
κ' ἐπρόλαβον τὴν πτῶσίν του. Κληθέντες δ' ἐργολάβοι,
καὶ φέροντες τοὺς πρίονας, τοὺς ἥλους, τὰς ἀξίνας,
νὰ συνουλῶσι τὰς πληγὰς ἐπιμελοῦντ' ἐκείνας.

86

Ὁ Γοδεφρεῖδος ἤθελε νὰ φθάσωσιν εἰς πέρας,
πρὶν νέος ἥλιος φανῇ, αἱ προπαρασκευαί των,
ἐργάτας ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς καὶ τῆς ἑτέρας,
καὶ νυκτοφύλακας ἐντὸς τοῦ ὄγκου διαθέτων.
Ἀλλ' εἰς τὴν πόλιν ἔφθανον, κτυπῶντες τοὺς ἀέρας,
τῶν ἐργατῶν οἱ θόρυβοι κ' αἱ ἄναρθροι κραυγαί των·
καὶ λύχνοι καὶ δαυλοὶ ἐκεῖ συνήρχοντο ἀθρόοι·
ἐξ ὧν τὸ τί συνέβαινεν ἡ πόλις κατενόει.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΩΔΕΚΑΤΗ

1

Νὺξ ἦτον· ἀλλ' ὁ κάματος δὲν εἶχε καταβάλει
νυστάζοντα τὰ σώματα τῶν φιλεργῶν ἀνθρώπων.
Καὶ ἐξ ἑνὸς μὲν ἄγρυπνοι οἱ λεπτουργοῦντες Γάλλοι
ἐφρούρουν, κ' ἐπεσκεύαζον τὸν πύργον μετὰ κόπων.
Ἐκ τοῦ ἑτέρου δ' ἔσπευδον νὰ φράξωσιν οἱ ἄλλοι
τὸ καταῤῥέον τεῖχός των διὰ παντοίων τρόπων,
καὶ νὰ ὑποστηρίξωσι τὰ μένοντα ἀκόμη.
Πρὸς δὲ, τοὺς τραυματίας του καθεὶς ἐνοσοκόμει.

2

Ὡς δ' ἔδεσαν τὰ τραύματα, καὶ ὡς τῆς ἐργασίας
ἐκείνης τῆς νυκτερινῆς τὸ μὲν ἐπερατώθη,
τὸ δ' ἀνεβάλλετο, πυκνῆς προβάσης τῆς σκοτίας,
τὸ στράτευμ' ἀμφοτέρωθεν εἰς ὕπνον παρεδόθη.
Ὡς ἄλλοι πλὴν δὲν ὕπνωττεν ἡ κόρη τῆς Ἀσίας
ἡ μάχιμος, ἥτις τιμὴν ἀχόρταγος ἐπόθει,
κ' ἔργα πολέμων ἤρχιζεν ὅτ' ἔπαυον οἱ ἄλλοι.
Ἦν δ' ὁ Ἀργάντης μετ' αὐτῆς, κ' ἐν ἑαυτῇ ἐλάλει·

3

«Ἂν ὁ Ἀργάντης σήμερον, μετὰ τοῦ Βασιλέως
»τῶν Τούρκων, διεπράξατο ἀνδραγαθίας τόσας,
»ὁ μὲν κατὰ πολλοῦ στρατοῦ ὁρμήσας ῥωμαλέως,
»ὁ δὲ τὰ μηχανήματα αὐτῶν κατερειπώσας,
»ἐγὼ — ἰδοὺ τὸ μόνον μου κατόρθωμα καὶ κλέος, —
»εἶχον βολάς, κατάκλειστος εἰς ὕψη, ἀφεστώσας,
»—τοξότης ναί, ἐπιτυχής, — ἐξ ἀσφαλοῦς νὰ βάλλω.
»Τοσοῦτον μόνον δύναται γυνή, καὶ ὄχι ἄλλο;

4

»Αἴ! τί δὲν περιφέρομαι φονεύουσα θηρία
»δι' ἀκοντίων καὶ βελῶν εἰς δάση καὶ εἰς ὄρη,
»παρὰ ἐδῶ νὰ ἔρχωμαι ὅπου καλεῖ ἀνδρία,
»ἐδῶ, ἐν μέσῳ ἱπποτῶν ἐλεγχομένη κόρη!
»Εἰς γυναικῶνα κλείσθητι. Εἶσαι αὐτοῦ ἀξία·
»καὶ ἔνδυμα ἡδυπαθὲς καὶ γυναικεῖον φόρει.»
Ὡς εἶπε, καὶ ἀπόφασιν μεγάλην συλλαβοῦσα,
πρὸς τὸν συστρατιώτην της ὡμίλησεν εἰποῦσα·

5

«Ἀνδρεῖε φίλε, πρό τινος μᾶς ἦλθον πόθοι νέοι,
»καὶ τὴν ψυχήν μου ἄηθες καὶ τολμηρὸν κινεῖ τι.
»Ἔχω τὸν νοῦν ἀνήσυχον· ἢ ὁ Θεὸς μ' ἐμπνέει,
»ἢ τὰς θελήσεις του Θεὸν ὁ ἄνθρωπος κηρύττει.
»Παρὰ τῷ τείχει τῶν ἐχθρῶν ἰδὲ τὸ φῶς πῶς καίει.
»Ἐκεῖ πυρφόρος θὰ ῥιφθῶ· κ' ἡ χείρ μου ἐν ᾧ πλήττει,
»θὰ βάλλω εἰς τὸν πύργον πῦρ. Ἂν τοῦτο μ' ἐπιτύχῃ,
»τὰ μετὰ ταῦτ' ἂς πράξωσιν ὁ οὐρανὸς κ' ἡ τύχη.

6

»Ἂν δὲ μετὰ τὴν ἔξοδον δὲν πέπρωται νὰ ζήσω,
»ἀνίσως πέσω ἔκ τινος συμβάντος εὐδοκήτου,
»εἰς σὲ τοῦ ἄλλου μου πατρὸς τὴν μέριμναν θ' ἀφήσω
»καὶ τῶν κορῶν αἳ μένουσι πλησίον τοῦ πρεσβύτου.
»Ἐκεῖνον εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπόπεμψον ὀπίσω
»μετὰ τῆς συνοδίας του τῆς ἀπαραμυθήτου.
»Ὦ! πρᾶξον τοῦτο πρὸς Θεοῦ! καὶ δεῖξον εὐσπλαγχνίαν
»πρὸς κόρας, πρὸς ἀδύνατον πρεσβύτου ἡλικίαν.»

7

Εἶπε, κ' ἐκεῖνος ἰσχυρὰς ᾐσθάνθη παρορμήσεις
ἀγρίων φιλοδοξιῶν, πόθων τιμῆς δριμέων.
«Ν' ἀπέλθῃς, εἶπε, μελετᾷς, ν' ἀπέλθῃς, καὶ ν' ἀφήσῃς
»ἐμὲ ἐνταῦθα, μεταξὺ στρατιωτῶν χυδαίων;
»Μακρόθεν θὰ μᾶς πέμπωσι τὰς περὶ σοῦ εἰδήσεις
»ὁ ἀνιπτάμενος καπνὸς καὶ ὁ δαυλὸς ὁ καίων;
»Ἣν θέσιν εἶχον παρὰ σοὶ ἐν μάχαις, παραστάτου,
»καὶ ἐν τῇ δόξῃ ἄφες μοι καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου.

8

»Ἀνδρείαν πρὸς τὸν θάνατον ἔχω κ' ἐγὼ καρδίαν,
»ἥτις τὴν ἔντιμον ζωὴν μακρᾶς ζωῆς προκρίνει.»
—«Τούτου, τῷ λέγει, ἔδωκεν ἀπόδειξιν ἀξίαν
»ἡ τολμηρά σου ἔξοδος, ἡ ἔνδοξος ἐκείνη.
»Εἰμὶ γυνή· ἂν φονευθῶ ἐγὼ, μικρὰν ζημίαν
»θὰ αἰσθανθῇ τὸν θάνατον ἐμοῦ ἡ Παλαιστίνη.
»Ἂν δὲ σὺ πέσῃς,—ἄπαγε!—ἀλλ' ἂν νὰ πέσῃς τύχῃ,
»τίς ἔσται τ' ἀπειλούμενα νὰ διασώσῃ τείχη;»

9

Ὁ μαχητὴς δ' ἀπήντησεν· «Αἴ! προσπαθεῖς ματαίως
»διὰ ψευδῶν προφάσεων νὰ μὲ ἀναχαιτίσῃς.
»Ἂν μοὶ χαράξῃς τὴν ὁδὸν, σ' ἀκολουθῶ βεβαίως,
»ἢ προηγοῦμαί σου, ἐὰν ἐμμείνῃς εἰς ἀρνήσεις.»
Δὴ τότε παρεστάθησαν ἐμπρὸς τοῦ Βασιλέως
καὶ τῶν σοφῶν συμβούλων του ἀμφότεροι ἐπίσης.
Καὶ ἡ Χλωρίνδα ἤρχισε· «Μονάρχα, εὔνους ἔσο,
»καὶ κλίνον οὖς ἐπιεικὲς εἰς ὅσα θὰ ἐκθέσω.

10

»Οὗτος καυχᾶται,—καὶ γνωστὸν σοὶ εἶναι, τοῦ Ἀργάντου
»πῶς ἔργον εἶν' ἡ καύχησις,—τὸν πύργον των νὰ καύσῃ.
»Ἐξερχομένη θὰ ταχθῶ κ' ἐγὼ εἰς τὴν πλευράν του,
»ἅμα ἡ νὺξ τῶν φυλακῶν τὴν ἀγρυπνίαν παύσῃ.»
Τὰς χεῖράς του ὁ Βασιλεὺς ὑψοῖ, κ' εἰς τὴν χαράν του
λάμπ' ἡ μορφή του ἡ ῥικνὴ, κ' εἶν' ἕτοιμος νὰ κλαύσῃ.
«Εὐλογητὸς, ἐπιφωνεῖ, σὺ ὅστις ἀοράτως
»τοὺς δούλους σου ἐπισκοπεῖς, καὶ σώζεις μου τὸ κράτος!

11

»Πτῶσις αὐτὸ δὲν ἀπειλεῖ, ἐὰν ὑπηρετῆται
»ὑπὸ τοιούτων εὐγενῶν ψυχῶν ἠνδειωμένων.
»Ἀλλ' ὑπὸ τίνων ὑπ' ἐμοῦ ποτὲ θ' ἀνταμειφθῆτε,
»ὦ ζεῦγος ἀρειμάνιον, ἢ δώρων ἢ ἐπαίνων;
»Εἰς τοὺς αἰῶνας τ' ὄνομα ὑμῶν θὰ ἐπαινῆται,
»κ' ἡ φήμη θὰ διαλαλῇ τῆς δόξης σας τὸν αἶνον.
»Εἶν' ἀμοιβὴ τὸ ἔργον σας αὐτό· ἀλλ' ἐλευθέρως
»καὶ ἄλλην ἀπαιτήσατε, τοῦ κράτους μου ἓν μέρος.»

12

Τοιαῦτα εἶπε, κ' ἔσφιγγεν ὁ Βασιλεὺς ὁ γέρων
ἄλλοτ' ἐκεῖνον, ἄλλοτε ἐκείνην εἰς τὸ στῆθος.
Ὁ δὲ Σουλτάνος, ὃς παρῆν ἐκεῖ, μὴ ὑποφέρων
τοῦτο, διότι φθονερὸν ἦν τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἦθος,
εἶπε· «Κ' ἐγὼ δὲν θὰ φανῶ τὸ ξίφος μάτην φέρων.
»Θὰ δείξω ἡ ἀνδρία μου ὅτι δὲν εἶναι μῦθος.»
—«Νὰ ἔλθῃς θέλεις μεθ' ἡμῶν, ἀπήντησεν ἐκείνη.
»Ἂν ὅλοι ἔλθετε, ἐδῶ τίς τότε θέλει μείνει;»

13

Τοιαῦτα λέγων, ν' ἀρνηθῇ ὡρμήθη ἀποτόμως,
εἰς τὸν Ἀργάντην ἄδειαν τοῦ νὰ τὸν συνοδεύσῃ.
Ὁ Βασιλεὺς ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Σουλτάνον ὅμως,
πράως προέλαβεν αὐτὸν, καὶ εἶπ' ἐν ἐπινεύσει·
«Εἰς σὲ οὐδεὶς εἶν' ἄγνωστος πρὸς τοὺς κινδύνους δρόμος,
»οὐδὲ σαυτὸν θέλεις ποτὲ, ὦ ἥρως, διαψεύσει.
»Οὐδέποτε ἀπηύδησας εἰς στάδιον πολέμων,
»οὐδ' εἰς τὰ τρομερώτερα ἐφάνης ποτὲ τρέμων.

14

»Ἐὰν ἐξέλθῃς, πέπεισμαι πῶς ἔργα θενὰ πράξῃς
»ἀντάξιά σου. Ἀλλ' ἀνδρῶν εἶν' ἆρά γε φρονίμων
»τὸ νὰ ἐγκαταλείψητε τὰς ἐν τῇ πύλῃ τάξεις
»πάντες οἱ ἀνδρειότεροι, τὸ ἄνθος τῶν μαχίμων;
»Ναὶ, δὲν θὰ ἐπετρέπετο κἂν οὐδ' αὐτῶν ἡ πρᾶξις,
»διότι καὶ τὸ αἷμά των ἐστὶ τῶν πολυτίμων,
»σπουδαῖον ἂν ἐφαίνετο τὸ ἔργον τοῦτο ἧττον,
»ἢ ἄλλος πρὸς κατόρθωσιν αὐτοῦ καλὸς ἂν ἦτον.

15

»'Αλλὰ τὸν πύργον ἐπειδὴ περιφρουροῦσι τόσοι,
»τὰς προσβολὰς κωλύοντες πρὸς ὅλα του τὰ μέρη,
»ὥστε ὀλίγοι θέλουσιν ὀλίγα κατορθώσει,
»πολλοὶ δὲ νὰ ἐκδράμωσι τοῦ τείχους δὲν συμφέρει,
»τὸ ζεῦγος ὃ προσφέρεται, καὶ ἐν ἀφοσιώσει·
»τοιαῦτα ἄλλοτ' ἔπραξε, καὶ εἰς τοιαῦτα χαίρει,
»ἂς ἐπεξέλθῃ ἀγαθῇ τῇ τύχῃ. Μόνη πλείων
»αὕτη ἡ μάχιμος δυὰς ἐστὶν ἀνδρῶν χιλίων.

16

»Σὺ δὲ, ὡς εἰς ἀξίωμα ἁρμόζει Βασιλέως,
»τὰς πύλας ταύτας νὰ φρουρῇς καὶ νὰ καλύπτῃς μεῖνε.
»Ὁπόταν δ' ἐπιστρέψωσιν αὐτοὶ, καθὼς βεβαίως
»ἐλπίζω, καὶ πυρποληθεὶς ὁ πύργος τέφρα εἶναι,
»ἂν τοὺς ἀκολουθήσωσιν οἱ Φράγκοι, σὺ γενναίως
»τότε προσδέχθητι αὐτοὺς, καὶ σὺ σωτήρ των γίνε.»
Ὡς ὁ εἷς εἶπε Βασιλεύς· ὁ ἄλλος ἐπομένως
ἔμεινεν ἥσυχος, ἀλλὰ καὶ δυσηρεστημένος.

17

Τότε ὁ Ἴσμενος προβὰς, «Μὴ, λέγει, σπουδὴ τόση.
»Ἀφῆτε περισσότερον ἡ νὺξ νὰ προχωρήσῃ.
»Ὕλας ἐγὼ πυρπολικὰς θέλω μιγνὺς σᾶς δώσει,
»χ' εἰς τὰ πλευρά του θέλετε πρὸς ἐμπρησμὸν τὰς χρίσει.
»Ἴσως ἐν τούτοις χ' ἡ φρουρὰ, ἢ μέρος, θὰ ὑπνώσῃ,
»ἥτις ἐντὸς τῶν πολλαπλῶν πτυχῶν της τὸν τυλίσσει.»
Ὡς εἶπε, χ' εἰς τὰ ἴδια ἀναχωροῦσι πάλιν
ἀμφότεροι, προσμένοντες τὴν ὥραν τὴν μεγάλην.

18

Ῥίπτ' ἡ Χλωρίνδ' ἀφ' ἑαυτῆς τὴν ἀργυρᾶν ἐσθῆτα,
τὰ ὅπλα τὰ κατάστιλπνα, τὴν περικεφαλαίαν,
λαμβάνει κράνος ἄπτερον καὶ ἄλοφον, καὶ εἶτα
ἔνδυμα, ἔχον μελανὴν βαφὴν καὶ ἀπευκταίαν·
διότι εὐκολώτερον, ἐφρόνει, θὰ ἐφοίτα
εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἂν ἔκθετος δὲν ἦτον εἰς τὴν θέαν.
Ἀλλ' ὁ εὐνοῦχος, ὁ Ἀρσῆς, τὴν ἠκολούθει, ὅστις
ἀπὸ σπαργάνων δοῦλός της ὑπῆρξε καὶ τροφός της.

19

Ὅπου ἐκείνη ἔφερε τὸ τολμηρόν της βῆμα,
κατόπιν ἔσυρεν αὐτὸς τὰ γηραιά του μέλη.
Ἰδὼν δὲ ὅτι ἤλλαξε τὰ ὅπλα, παραχρῆμα
ἐνόησεν εἰς κίνδυνον πῶς νὰ ὁρμήσῃ μέλλει.
Λυπεῖται, καὶ παρακαλεῖ, ἱκέτου λαβὼν σχῆμα,
μὰ τὴν ἀρχαίαν πίστιν του, ἣν σώζων διετέλει,
μὰ τὴν λευκήν του κεφαλὴν ἥτις ἐκ γήρως κλίνει,
νὰ ἀποστῇ τῆς πράξεως. Ἠρνεῖτο πλὴν ἐκείνη.

20

Τότε τῇ λέγει: «Σεαυτὴν δὲν δέχεσαι νὰ πείσῃς,
»καὶ εἰς τὴν σὴν καταστροφὴν ὁ νοῦς σου ἐπιμένει.
»Ἂν εἰς οὐδὲν ἰσχύουσι κλαυθμοὶ οὐδὲ δεήσεις,
»κ' ἡ ἡλικία εἰς οὐδὲν ἡ καταβεβλημένη,
»ἐσχάτας πρέπει παρ' ἐμοῦ νὰ λάβῃς ἐξηγήσεις
»εἰς ὅ,τι ἤδ' ἡ τύχη σου σοὶ εἶναι κεκρυμμένη.
»καὶ εἶτα ὅ,τι παραινῶ, ἢ ὃ σὺ θέλεις πράττε.»
Κ' ἐκείνη τὴν διήγησιν προσέχουσ' ἀκροᾶται.

21

«Ὁ Σέναπος ἦν Βασιλεὺς εἰς τῆς Αἰθιοπίας
»τὰ μέρη τὰ εὐδαίμονα, καὶ ἴσως εἶν' ἀκόμη.
»Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ υἱοῦ ἐτέλει τῆς Μαρίας,
»καὶ οἱ αὐτοὶ τὸν μέλανα λαὸν διεῖπον νόμοι.
»Ἤμην ἱκέτης παρ' αὐτῷ, καὶ εἰς τὰς ἀγροικίας
»καὶ μάνδρας ἦσαν μετ' ἐμοῦ γυναῖκες ἀγρονόμοι.
»Τῆς Βασιλίσσης ἔγινα λοιπὸν θαλαμηπόλος,
»ἥτις διότι μέλαινα, ἦν ἄσχημος οὐδόλως.

22

»Τοῦ Βασιλέως πρὸς αὐτὴν ἦν φλογερὸς ὁ ἔρως,
»ὥστ' ἐξ αὐτοῦ ἀνήπτετο ζηλότυπος μανία,
»καὶ προϊοῦσα ηὔξανε, καὶ τέλος ἀνημέρως
»τὸν ἔδακνεν ἡ φοβερὰ τοῦ πάθους τυραννία.
»Εἰς ἄγνωστον τὴν ἔκρυπτεν ἀπῳκισμένον μέρος·
»ὡς καὶ ὁ λάμπων ὀφθαλμὸς τῶν ἄστρων τὸν ἠνία.
»Ἐκείνη ὅμως, φρόνιμος καὶ ταπεινὴ ὡς ἦτο,
»εἰς ὅ,τι ἦν εὐχάριστον αὐτῷ ηὐχαριστεῖτο.

23

»Γραφαὶ αὐτῆς θρησκευτικαὶ ἐκόσμουν τὸν κοιτῶνα,
»κ' ἐξεῖχε μία ἐν αὐταῖς εἰκὼν εὐλαβεστάτη.
»Παρθένος καλλιπάρειος ἐγράφ' εἰς τὴν εἰκόνα,
»παρθένος χιονόλευκος, ἣν δράκων ἰχνηλάτει.
»Ἱππότης δὲ κατέβαλε τὸν ὄφιν εἰς ἀγῶνα
»αἱματηρὸν, καὶ σπαίροντα ἡ λόγχη τὸν ἐκράτει.
»Πρὸ τῆς εἰκόνος συνεχῶς πρηνὴς ἐκείνη μένει
»προσευχομένη, κλαίουσα, κ' ἐξομολογουμένη.

24

»Ἐν τούτοις μένει ἔγγυος, καὶ τίκτει θυγατέρα
»ὡραίαν καὶ κατάλευκον· καὶ ἦσο σὺ ἐκείνη.
»Ἐκπλήττεται. Τεράστιον φαινόμενον! Ἑτέρα
»ἦν ἡ θυγάτηρ τὴν χροιάν, κ' ἑτέρα ἦν ἐκείνη!
»Ὡς δ' ἤξευρε ζηλότυπον εἰς ἄκρον τὸν πατέρα,
»νὰ κρύψῃ τὴν ἀδόκητον περίστασιν ἐγκρίνει,
»διότι τὴν λευκότητα ἰδών σου τὴν μεγίστην,
»ἐκείνης θὰ ὑπώπτευεν οὐχὶ λευκὴν τὴν πίστιν.

25

»Τότε λαμβάνει ἀντὶ σοῦ τὴν ὄψιν μέλαν ξένον
»ἀρτιγενὲς κοράσιον, καὶ τῷ τὸ παραθέτει.
»Ἡ δ' ἐπειδὴ πλησίον της δὲν εἶχε πλὴν παρθένον,
»καὶ οὔτις ἄλλος πλὴν ἐμοῦ ἀνὴρ τὴν ὑπηρέτει,
»μ' ἐγνώριζε δὲ καὶ πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον,
»σὲ παραδίδει εἰς ἐμὲ, ἀβάπτιστον εἰσέτι·
»οὐδὲ μοὶ ἐπετρέπετο ἐγὼ νὰ σὲ βαπτίσω,
»χωρὶς τῆς γῆς τὰ ἔθιμα ἐκεῖνα ν' ἀθετήσω.

26

»Θρηνοῦσα σὲ παρέδωκεν, ἐν ᾧ μὲ παρεκάλει
»ἡ κόρη της ν' ἀποκρυβῇ, ἡ κόρη της νὰ φύγῃ.
»Τίς νὰ εἰπῇ τὴν θλίψιν της, ἡ μητρικὴ ἀγκάλη
»ποσάκις εἰς ἐσχάτην σου περίπτυξιν ἠνοίγη
»κ' εἰς τὰς δεινολογίας της ποσάκις παρεμβάλλει
»δακρυσταγεῖς ὀλοφυρμοὺς, ὧν ἡ ὁρμὴ τὰς πνίγει;
»Τέλος ὑψοῖ τοὺς ὀφθαλμούς· «Σὺ, λέγει, ὁ γινώσκων
»»τὰ πάντα, κ' εἰς τὰ ἔγκατα ἐμοῦ ἀναγινώσκων!

27

»»Ἠξεύρεις τὴν συζυγικὴν ἐὰν παρέβην πίστιν,
»»ἂν ἄλλα λέγ' ἡ γλῶσσά μου, καὶ ἂν αἱ φρένες ἄλλα.
»»Ὑπὲρ ἐμοῦ δὲν σοὶ ζητῶ τὴν χάριν τὴν μεγίστην.
»»Πολλά μου τ' ἁμαρτήματα, Θεέ μου, καὶ μεγάλα.
»»Πλὴν τοῦ ἀθώου τέκνου μου σ' ἐπικαλοῦμαι ῥύστην,
»»εἰς ὃ νὰ δώσω δὲν τολμῶ τὸ μητρικόν μου γάλα.
»»Ἂς ζήσῃ, καὶ ἂς μιμηθῇ τὴν τιμιότητά μου.
»»Ἀλλ' ἔστω ἄλλ' ἡ τύχη του, καὶ ξέν' εἰς τὰ δεινά μου.

28

»»Πολεμιστὰ οὐράνιε, ὁ σώσας τὴν παρθένον
»»ἐκείνην ἐκ τῶν φονικῶν τοῦ ὄφεως ὀδόντων,
»»φῶς ἄν ποτε σ' ἐπρόσφερα κηρίων ἀνημμένων,
»»χρυσὸν, θυμιατήρια, εὐώδη λίβανόν των,
»»παρὰ τὴν θυγατέρα μου παράστα ὡπλισμένος,
»»καὶ τῶν κινδύνων σῶζόν την τῶν ἐπ' αὐτὴν ὁρμώντων.»
»Ὡς εἶπε, κ' ἡ καρδία της βιαίως ἐδονήθη,
»κ' εἰς τὴν μορφήν της πελιδνὴ ὠχρότης ἐπεχύθη.

29

»Κ' ἐγὼ ἐθρήνουν. Κάνιστρον λαβὼν, καὶ ὑποστρώσας
»ἄνθη καὶ φύλλα, σ' ἔκρυψα, κειμένην μεταξύ των.
»Οὕτως ἐξῆλθον, ἀπατῶν τὰ βλέμματα, μὴ δώσας
»οὐδὲ μικρὰν ὑπόνοιαν τὸ κάνιστρον τί ἦτον.
»Ἀγνώστως λοιπὸν ἔφυγον, νὰ ἔμβω κατορθώσας
»εἰς δάσος δένδρων γηραιῶν, ἀγρίων καὶ συμφύτων.
»Ἀλλ' ἰδοὺ, τίγρις προχωρεῖ· τὸ βλέμμα φλέγον ἔχει,
»ἀσθμαίνει, πνέουσ' ἀπειλὰς, κατέναντί μου τρέχει.

30

»Εἰς δένδρον ἐγὼ ῥίπτομαι, καὶ τὴν καρδίαν πλήρη
»φόβου, ἀναῤῥιχῶμαι, σὲ εἰς χόρτ' ἀφήνων κάτω.
»Προσέρχεται ἡ φοβερὰ, τὴν κεφαλὴν ἐγείρει
»τὴν εὐγενῆ της, κ' ἔκπληκτος ἐστάθη κ' ἐθεᾶτο.
»Τὸ κάνιστρον τὸ ἀφεθὲν ἐμπρός της παρετήρει,
»εἰς σὲ τὸ βλέμμα στήσασα, ἀλλὰ πραΰνασά το.
»κ' ἐγγὺς ἐλθοῦσα, σ' ἔλειχε μετὰ πολλῆς θωπείας,
»καὶ σὺ τὴν ἀντεθώπευες καὶ τῇ προσεμειδίας.

31

»Πρὸς τὸ θηρίον παίζουσα τὴν χεῖρά σου ἐκτείνεις
»τὴν βρεφικὴν, καὶ ἄφοβος τὸ ῥύγχος του λαμβάνεις.
»Θέσιν ἡ τίγρις παρὰ σοὶ λαμβάνουσα τιθήνης,
»σοὶ δίδει τὸν μαστὸν, καὶ σὺ μετὰ σπουδῆς βυζάνεις.
»Ἐγὼ δ' ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς σ' ἠτένιζον ἐκείνης
»ἐντρόμως, καὶ ὡς πάσχουσα τεράστια μ' ἐφάνης.
»Ὡς εἶδε δὲ τὸ γάλα της πῶς εἶχε σὲ χορτάσει
»ἡ τίγρις σ' ἐγκατέλιπε, κ' ἐστράφη πρὸς τὰ δάση.

32

»Κατέβην καὶ σ' ἀνέλαβον, κ' ἐστράφην διευθύνας
»τὸ βῆμα πάλιν ὅπου πρίν. Ἐλθὼν δὲ τελευταῖον,
»καὶ εἰς μικρὸν καὶ ἄγνωστον χωρίον διαμείνας,
»ἐκεῖ σ' ἐγαλακτούχησα καιρὸν τὸν ἀναγκαῖον,
»ὃν ἀπαιτεῖ ὁ ἥλιος εἰς τοὺς θνητοὺς ἓξ μῆνας
»νὰ φέρῃ οὐρανοβατῶν, καὶ δέκα περιπλέον.
»Ἐκεῖ τὴν γλῶσσάν σου τραυλῶς διδάσκω νὰ ψελλίζῃ,
»κ' ἡ χείρ μου κλονιζόμενον τὸ βῆμά σου στηρίζει.

33

»Ἀλλ' ἤδη ἐπλησίαζε τοῦ βίου μου ἡ δύσις
»τὴν κόμην μου ἐκάλυπτε χιὼν τῆς ἡλικίας.
»Διὸ καὶ ὅσα ἔλαβον παρὰ τῆς βασιλίσσης
»ἔχων, ἐφόδια πολλά, καὶ δωρεὰς πλουσίας,
»ν' ἀπέλθω ἐπεθύμησα, ἀφήνων τὰς πλανήσεις,
»ὅπου ἡ στέγ' ἡ προσφιλὴς τῆς πατρικῆς οἰκίας,
»ἐν μέσῳ φίλων παλαιῶν εὐδαίμων διαμένων,
»τὰ μέλ' εἰς τὴν ἑστίαν μου τὴν παλαιὰν θερμαίνων.

34

»Ἐστράφην πρὸς τὴν Αἴγυπτον, τῆς γενετῆς μου τόπον.
»Εἰς χεῖλος ὅμως ποταμοῦ τὸ βῆμα διευθύνων,
»αἴφνης ἐκεῖ προσβάλλομαι ὑπὸ ληστῶν ἀνθρώπων,
»ὧν μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ μεταξὺ κ' ἐκείνων.
»Διεκφυγῆς ἐζήτησα νὰ εὕρω τινὰ τρόπον,
»κ' ἐν μέσῳ δύω ἔμενον ἀμφίῤῥοπος κινδύνων.
»Τότ' εἰς τὸ ῥεῦμα βυθισθεὶς ἐπάνω μου σ' ἐπῆρα,
»καὶ ἔσχιζον τὰ κύματα, κινῶν τὴν ἄλλην χεῖρα.

35

»Ἦν ταχυτάτη ἡ ῥοή, καὶ ὅπου εὐρυτάτη,
»ἐφ' ἑαυτῆς συστρέφεται, καὶ ἦν μεγάλ' ἡ δίνη.
»Ὡς δ' ἔφθασα ὅπου βαθὺ τὸ ὕδωρ ἐκυμάτει,
»εἰς τὰς σφοδρὰς ἁρπάζον με στροφάς, μὲ καταπίνει.
»Τότε σ' ἀφήνω· μ' ἔφυγες· τὸ ὕδωρ πλὴν σ' ἐκράτει,
»καὶ πνέουσ' αὔρα οὔριος τὰ κύματα ἐκίνει.
»Αὔτ' εἰς τὴν ἄμμον ἀσφαλῶς σ' ἀπέθεσε σωθεῖσαν.
»Κ' ἐγὼ ἐσώθην, τὴν πνοὴν ἔχων σχεδὸν κοπεῖσαν.

36

»Πλήρης χαρᾶς σ' ἀνέλαβον. Ὁπότε δ' ἐκοιμᾶτο
»τὸ πᾶν, καὶ τῆς νυκτὸς σιγὴ ἐπὶ τὴν γῆν ἐχύθη,
»κατ' ὄναρ εἶδα. Μαχητὴς ἐξ ὕψους ἦλθε κάτω,
»καὶ ἀπειλῶν μοὶ ἔθηκε τὸ ξίφος εἰς τὰ στήθη,
»καὶ εἶπε μετ' ἐμφάσεως· «Νὰ πράξῃς σοὶ προστάττω
»»ὅ,τι ἐκ μέρους τῆς μητρὸς ποτὲ σοὶ ἐπεβλήθη.
»»Τὴν κόρην ταύτην βάπτισον. Ὁ οὐρανὸς τὸ θέλει.
»»Ἐμοὶ δ' ἡ ἄλλη τύχη της καὶ ἡ φροντίς της μέλει.

37

»»Ἐγὼ εἰμὶ προστάτης της· ἐγὼ εἰς τὰ θηρία
»»ἔδωκα πνεῦμα εὐσεβές, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ φρένα.
»»Οὐαί σοι, πρὸς τὰ ὄνειρα ἂν δυσπιστῇς τὰ θεῖα!»
»Τὸν λόγον τοῦτον εἶπέ μοι, καὶ μετ' αὐτὸν οὐδένα.
»Ὡς δ' ἤκουσα, ἐξύπνησα, κ' ἐκίνησα ἐν βίᾳ
»τὴν ὥραν ὅτε ἡ αὐγὴ τὸ πρῶτον φῶς ἐγέννα.
»Ἀλλ' ἀληθῆ τὴν πίστιν μου, τὴν νύκτα δὲ δολίαν
»νομίζων, καὶ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν παραγγελίαν.

38

»Τῆς σῆς μητρὸς ἠμέλησα, καὶ ἀνετράφης οὕτω
»εἰδωλολάτρις. Σ' ἔκρυψα τὴν πίστιν τῶν γονέων.
»Ηὔξανες, κ' ἡ ἀνδρία σου ταχὺ ἐκορυφοῦτο,
»ὥστε οὐδ' ἄνδρα τέλειον εἶδα ὡς σὲ γενναῖον.
»Φήμην καὶ γῆν κατέκτησας. Σὺ οἶδας μετὰ τοῦτο
»ὁποῖός τις ὁ βίος σου ὑπῆρξε τελευταῖον.
»Δὲν ἀγνοεῖς δὲ πάντοτε πῶς ἤμην σοῦ πλησίον
»ὡς ὑπηρέτης ἢ πατὴρ κατὰ τῶν πολεμίων.

39

»Βαθέος ὅμως ὄρθρου χθὲς, νεναρκωμένος πάνυ
»ἐκείμην, καὶ ὁ ὕπνος μου εἰκὼν ἦν τοῦ θανάτου,
»ὅταν καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ὁπλίτης μοὶ ἐφάνη,
»καὶ ἦν τραχεῖα ἡ φωνὴ, ἡ ὄψις αὐστηρά του.
»«Ἄπιστε, εἶπε δείξας σε, ἰδοὺ, ἡ ὥρα φθάνει
»»αὐτῆς ὁ βίος νὰ τραπῇ κ' ἡ τύχ' ἡ παλαιά του.
»»θενὰ τὴν λάβω ἀπὸ σοῦ, ἀφήνων σ' ἐν τῇ θλίψει.»
»Τοιαῦτ' ἀφ' οὗ ἐλάλησεν, ἀπέπτη εἰς τὰ ὕψη.

40

»Ἄκουσον! Ἂν ὁ οὐρανὸς, ὦ θύγατερ φιλτάτη,
»σὲ ἀπειλῇ, καὶ οἰωνὸν σοὶ στέλλῃ ἀπευκταῖον,
»εἴτε διότι δυσφορεῖ πρὸς ὅν τιν' ἀντιτάττει
»ἀντίστασιν πρὸς παλαιὰν θρησκείαν τῶν γονέων,
»εἴτε διότι εἶν' αὐτὴ θρησκεί' ἀληθεστάτη,
»ἄφες τὰ ὅπλα, δάμασον τὸ ἦθος τὸ γενναῖον.»
Ἐσίγησε καὶ ἔκλαιε· κ' ἐκείνη ἐξιππάσθη,
καθότι ἄρτι καὶ αὐτὴ ταὐτὰ ἐνυπνιάσθη.

41

Πλὴν τέλος τῷ ὡμίλησε μετ' ὄψεως αἰθρίας·
«θὰ μείνω εἰς τὴν πίστιν ἣν φρονῶ ἀληθεστέραν,
»ἧς νήπιον ἐθήλασα τὰς πρώτας ἀληθείας,
»καὶ ἀνθ' ἧς ἤδη συνιστῶν μοὶ φαίνεσαι ἑτέραν.
»Δὲν θέλω (εἶν' ἀνάρμοστον εἰς εὐγενεῖς καρδίας)
»τὰ ὅπλα, τὴν ἀπόφασιν ν' ἀφήσω τὴν προτέραν·
»οὐχὶ, οὐδ' ἂν ὁ θάνατος ὑπὸ φρικῶδες σχῆμα
»νὰ κόψῃ ἔλθῃ, ἀπειλῶν, τοῦ βίου μου τὸ νῆμα.»

42

Τὸν παρεμύθει ἔπειτα. Ἀλλὰ τὴν ὥραν κρίνει
ἐλθοῦσαν, καθ' ἣν ἔπρεπε τὸ ἔργον των ν' ἀρχίσῃ,
καὶ σπεύδει ὅπου δι' αὐτὴν προσμένων εἶχε μείνει
ὁ μέλλων τὸ κατόρθωμα νὰ συνεπιχειρήσῃ.
Προφθάνει καὶ ὁ Ἴσμενος ἐκεῖ, καὶ παροτρύνει
τὸ θάῤῥος των, ὃ περιττὸν οὐδεὶς νὰ παροτρύσῃ.
Θείου ἐφόδιον αὐτὸς τοῖς χορηγεῖ καὶ πίσσης,
καὶ πῦρ τοῖς φέρει ἔγκλειστον εἰς νάρθηκα ἐπίσης.

43

Διὰ νυκτὸς ἀόρατοι ἐξῆλθον ἡνωμένοι,
καὶ ἦν μακρὸν καὶ ἦν ταχὺ τὸ βῆμα τοῦ ποδός των.
Προέβησαν· καὶ ἤδ' εἰσὶν οὐχὶ μεμακρυσμένοι
τοῦ στρατοπέδου τῶν ἐχθρῶν. Ὁ πύργος εἶν' ἐμπρός των.
Πολέμου ἐνθουσιασμὸς τὰς φρένας των θερμαίνει·
ὀγκοῦται ἡ καρδία των, καὶ δὲν χωρεῖ ἐντός των.
Διψῶσι φόνον κ' ἐμπρησμόν· τὸ αἷμά των καχλάζει.
Ἀλλὰ τὸ σύνθημα ζητῶν ὁ νυκτοφύλαξ κράζει.

44

Σιγῶσι. Τοῦ φρουροῦ φωνὴ ἐγείρεται μεγάλη,
καὶ «Εἰς τὰ ὅπλα» δὶς καὶ τρὶς προσβάλλει τὸν ἀέρα.
Μὴ δυναμένη νὰ κρυβῇ καὶ οὐδὲ ν' ἀναβάλῃ
ἡ ἀρειμάνιος δυάς, προβαίνει ταχυτέρα.
Καθὼς ἐνσκήπτει ἐνταυτῷ, ἀστράπτει καὶ προσβάλλει
ὁ κεραυνὸς ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἡ πυρφόρος σφαῖρα,
οὕτως ὁρμῶσι, φθάνουσι καὶ σχίζουσι τὰ σμήνη,
τ' ἀνοίγουσι κ' εἰσδύουσι διὰ μιᾶς κ' ἐκεῖνοι.

45

Διὰ πληγῶν καὶ συμπλοκῶν μυρίων καὶ μυρίων
ὡς τέλους ἡ ἐπιβολὴ αὐτῶν ἐπιτυγχάνει.
Αἱ δύω ὕλαι μίγνυνται, ἡ πίσσα καὶ τὸ θεῖον,
καὶ τὴν τροφὴν αὐτῶν τὸ πῦρ τοῦ νάρθηκος λαμβάνει·
καὶ τοῦ ἰκρίου τὰ πλευρά, τὰ ξύλα ἐπιχρίον,
ὦ! πόσον καταπληκτικῶς ἀνέρπει καὶ αὐξάνει!
τὸν πύργον πῶς περικυκλοῖ! καὶ ὁ καπνὸς πῶς μέλας
τ' ἄστρα καλύπτει τ' οὐρανοῦ, ἀποτελῶν νεφέλας!

46

Γλῶσσαι καὶ στρόβιλοι φλογῶν ὑψοῦνται φρικαλέων,
καὶ λείχουσι τοὺς οὐρανούς, καὶ τοῦ καπνοῦ τὰς σπείρας.
Συγχρόνως δὲ ὁ ἄνεμος μετὰ μανίας πνέων
εἰς τὴν ἑστίαν τοῦ πυρός, διώκει τοὺς σπινθῆρας.
Ἡ λάμψις των τοὺς ὀφθαλμοὺς κεντᾷ τῶν Εὐρωπαίων·
φρίττουσι, ῥίπτονται ταχεῖς, ὁπλίζουσι τὰς χεῖρας.
Τὸ μέγα, λαοφόβητον ἰκρίον ὅμως πίπτει.
Μακρὸς ἀγὼν τὸ ἔκτισε, μικρὰ στιγμὴ τὸ ῥίπτει.

47

Ἰδὼν δὲ δύω φάλαγγας Χριστιανῶν ὁρμώσας
ὅπου τὸ πῦρ ἐμαίνετο βιβρῶσκον τὸ ἰκρίον,
«Αἴ! ὁ Ἀργάντης ἔκραξεν, ἐντὸς τοῦ αἵματός σας
»θὰ πνίξω τὴν πυρκαϊάν!» Κ' ἐστράφη ἐναντίον.
Πρὸς τῆς Χλωρίνδας δ' ἑαυτοῦ τὰ βήματα ἁρμόσας,
βραδέως ὀπισθοπορεῖ εἰς ὑψηλὸν χωρίον.
Ὡς δὲ ὁρμῶσι χείμαρροι ὅταν ῥαγδαῖον βρέχῃ,
τῶν ὁπλοφόρων κατ' αὐτῶν τὸ σμῆνος οὕτω τρέχει.

48

Ἡ πύλ' ἠνοίχθη ἡ χρυσῆ. Ὑπό τινων ταγμάτων
ἀκολουθούμενος, ταχὺς ὁ Βασιλεὺς ἐξέβη,
ἵνα τὴν ὑποχώρησιν καλύψῃ προφυλάττων
τοῦ ζεύγους ὅπερ μάχεται, καὶ ἤδη κινδυνεύει.
Ἐκεῖνοι δ' εὐθὺς ἔστρεψαν ἐκεῖ τὰ βήματά των·
πλὴν μετ' αὐτῶν καὶ ὅμιλος ἐχθρῶν πολὺς ἀνέβη.
Τοὺς ἀπωθεῖ ὁ Σολιμάν· κ' ἡ πύλη κεκλεισμένη
τοῖς ἀντιτάττεται, κ' ἐκτὸς μόν' ἡ Χλωρίνδα μένει.

49

Ἔμεινε μόνη, ἐπειδὴ ἐξέδραμεν ἐκείνη
ὁπότε εἰς τὸ φρούριον εἰσήρχοντο οἱ ἄλλοι,
καὶ μετ' ἀγρίας ζέσεως τὰ ὅπλα της ἐκίνει,
νὰ κτείνῃ τὸν Ἀρίμωνα, ὅτ' εἶχε τὴν προσβάλλει.
Ἀλλ' ὁ Ἀργάντης ἀγνοεῖ πῶς ἔξω εἶχε μείνει
ἡ εὐγενής του σύντροφος, καὶ τῆς ὁδοῦ ἐσφάλη·
διότι καὶ ἡ συμπλοκή, κ' ἡ κόνις, καὶ ὁ κρότος
ἔχυσαν κ' εἰς τὰ βλέμματα καὶ εἰς τὸν νοῦν του σκότος.

50

Ὡς δ' εἰς τὸν φόνον ἔθρεψε τὴν φρένα ὠργισμένην,
παλίμπους πρὸς τὸ φρούριον ἡ μαχητὶς βαδίζει.
Τὴν πύλην πλὴν τῆς πόλεως εὑροῦσα κεκλεισμένην,
καὶ κυκλωθεῖσα, ἄφευκτον τὸν θάνατον νομίζει.
Ἀλλ' ὅταν εἶδεν ἑαυτὴν μὴ παρατηρουμένην,
νὰ εὕρῃ νέον τέχνασμα διεκφυγῆς ἐλπίζει,
καὶ κατορθοῖ εἰς τῶν ἐχθρῶν τὸ πλῆθος νὰ εἰσδύσῃ,
χωρὶς κἀνεὶς νὰ τὴν ἰδῇ καὶ τὴν ἀναγνωρίσῃ.

31

Καθὼς ὁ λύκος ἄφωνος μετὰ κακούργημά τι
εἰς τοῦ δρυμοῦ τὰ σκοτεινὰ εἰσέρχεται κρυφίως,
ὁμοίως σκότος, ταραχὴ, κ' ἐκείνην προφυλάττει,
κ' ἐν μέσῳ τῶν πολεμιστῶν ἐγκρύπτεται ὁμοίως.
Τὴν εἶδεν ὁ Ταγκρέδης πλὴν ἐν ᾧ ὠπισθοβάτει,
ὅστις συνέπεσεν ἐντὸς νὰ εἶναι τῆς πληθύος.
Μακρόθεν τὸν Ἀρίμωνα τὴν εἶδε νὰ φονεύῃ.
Κατ' ἴχνος τὴν ἀκολουθεῖ καὶ τὴν παραμονεύει.

32

Καὶ εἰς τὰ ὅπλα ἤθελεν αὐτὴν νὰ δοκιμάσῃ,
ἀνὴρ νομίζων ὅτι ἦν, καὶ ἰσχυρὸς εἰς πάλην.
Ἐκείνη δ' εἰς τὰς κορυφὰς στραφεῖσα κ' εἰς τὰ δάση,
νὰ εὕρῃ πύλην ἤλπιζεν ἠνεῳγμένην ἄλλην.
Πρὸ τούτου πλὴν κατώρθωσεν ἐκεῖνος νὰ τὴν φθάσῃ.
Ὡς δ' ἤκουσε τὰ ὅπλα του, ἐστράφ' ἡ νέα πάλιν.
«Τί, λέγει, μὲ ἀκολουθεῖς; Τί σπεύδεις περαιτέρω;
»ἢ τί μοὶ φέρεις;» — «Πόλεμον καὶ θάνατον σοὶ φέρω.»

33

—«Ἂν θάνατον, ἂν πόλεμον, ἐλθὲ λοιπὸν, προχώρει·
»εἰσὶν ἐνταῦθ' ἀμφότερα.» Καὶ σταθερῶς προσμένει.
Πεζὴν πλὴν τὴν ἀντίπαλον αὐτὸς ὡς ἐθεώρει,
μὴ θέλων νὰ πλεονεκτῇ, τοῦ ἵππου καταβαίνει.
Συγκρούουσι τὰ ξίφη των ὁ νέος καὶ ἡ κόρη,
κ' ἡ ὑπερόπτις των ὀργὴ τὰς φρένας των ἐκμαίνει,
καὶ κατ' ἀλλήλων πίπτουσι καὶ ἀντωθοῦνται γαῦροι,
ὡς δύω πνέοντες θυμὸν ζηλοτυπίας ταῦροι.

54

Θεάτρου ἦσαν πλήθοντος, καὶ λάμποντος ἡλίου,
καὶ πάσης μνήμης ἄξια τὰ ἔργα τὰ λαμπρά των.
Ὦ νύξ, ἐντὸς τῶν σπλάγχνων σου καλύπτεις τῶν μυχίων
καὶ πνίγεις εἰς τὴν λήθην σου τὰ κατορθώματά των.
Ἐπίτρεψόν μοι, ἀπ' αὐτῶν τὸ σκότος διαλύων,
νὰ τὰ εἰπῶ, ἀοίδιμα ὡς γενεῶν ἐσχάτων,
νὰ ἀντηχήσ' ἡ φήμη των, κ' ἡ δόξα των ἡ τόση
εἰς τὴν σκοτίαν σου φωτὸς λαμπρότητα νὰ δώσῃ.

55

Ἐνταῦθα οὐδ' ἀμύνονται, οὐδὲ ὑποχωροῦσι·
ἡ δεξιότης εἰς οὐδὲν ἐν τῷ ἀγῶν' ἰσχύει.
Πληγαὶ συχναί, προσποιηταὶ μικρὸν τοῖς ὠφελοῦσι,
καὶ ἡ σκοτία τῆς νυκτὸς τὴν τέχνην παραλύει.
Πῶς ἀντηχεῖ ὁ σίδηρος ἐν φοβερᾷ συγκρούσει!
Στεῤῥοὶ οἱ πόδες μένουσιν· οὐδεὶς τὸν ἄλλον σείει.
Ἦσαν οἱ πόδες ἄσειστοι, ἀείσειστοι δ' αἱ χεῖρες·
οὐδὲ τὸ ξίφος σφάλλεται κεντῶν ἢ βάλλον πλῆρες.

56

Τὰς ἐκδικήσεις εἰς ὀργὴν προτρέπει ἡ αἰσχύνη,
καὶ τὴν αἰσχύνην τρέφουσιν αἱ νέαι ἐκδικήσεις·
καὶ οὕτως ἀλλεπάλληλος ὀργὴ τοὺς παροτρύνει
εἰς νέας πάντοτε πληγάς, εἰς νέας ἐφορμήσεις·
καὶ ἐπὶ μᾶλλον μίγνυται ἡ συμπλοκὴ ἐκείνη.
Ἤδη ματαία τῶν ξιφῶν καθίσταται ἡ χρῆσις.
Κτυπῶνται διὰ τῶν λαβῶν ἀργούσης τῆς λεπίδος.
Κράνος πρὸς κράνος κρούουσιν, ἀσπίδα κατ' ἀσπίδος.

57

Ἀνοίγων τὴν ἀγκάλην του ὁ νέος, τρὶς ἐγκλείει
τὴν μάχιμον ἀντίπαλον εἰς τὸν βραχίονά του.
Τρὶς τὸν χαλύβδινον δεσμὸν ἐκείνη διαλύει,
δεσμὸν οὐχὶ ἐρωτικὸν, ἀλλὰ δεσμὸν θανάτου.
Τὰ ξίφη των ἀνέλαβον, καὶ τὰς λεπίδας χρίει
ῥοὴ καὶ πάλιν αἵματος ἀφθόνου καὶ προσφάτου.
Ἀσθμαίνοντες ἐσύρθησαν κ' οἱ δύω κατὰ μέρος,
καὶ μόλις ἀναπνέουσι πρὸς ὥραν ἐλευθέρως.

58

Ἀλλήλους ἀτενίζουσι, καὶ ἕκαστος ἐρείδει
εἰς τῆς μαχαίρας τὴν λαβὴν τὰ ἔξαιμά του μέλη.
Ἀλλὰ τὸ ἄστρον ὠχριᾷ τὸ τελευταῖον ἤδη,
ἐν ᾧ τοῦ ὄρθρου ἡ ἀκτὶς ἡ πρώτη ἀνατέλλει.
Ἀλλ' ὅτι ῥέει ἄφθονον ὡς ἔφθασε νὰ ἴδῃ
τὸ αἷμά της, καὶ ἄτρωτος αὐτὸς πῶς διετέλει,
κομπάζει ὁ πολεμιστής. Ὦ τῶν θνητῶν τὰς φρένας,
τὰς ἀνὰ πᾶν εὐτύχημα εὐθὺς ἐξαιρομένας!

59

Τί ἐπιχαίρεις, δυστυχῆ; Ὦ! πόσον τεθλιμμένοι
οἱ θρίαμβοί σου, κ' ἡ χαρὰ πόσον μεστὴ ὀδύνης!
Τὸ αἷμα οὗ τὸ θέαμα τὸ βλέμμα σου εὐφραίνει,
ἂν ζήσῃς, διὰ πολλαπλῶν δακρύων θ' ἀποπλύνῃς.
Οὕτως ἀνταπειλούμενον, σιγοῦν τὸ ζεῦγος μένει,
αὐτὴ ἐκείνου, καὶ αὐτὸς ἀπέναντι ἐκείνης.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης τὴν σιγὴν ὡς τέλους διαλύων,
νὰ τῷ εἴπῃ τὴν ἐρωτᾷ τὸ ὄνομά της ποῖον.

60

«Φεῦ! εἶπεν. Οἱ ἀγῶνές μας ἐνταῦθα οἱ ἀνδρεῖοι
»εἰς σιωπῆς καλύπτονται καὶ εἰς νυκτὸς μανδύαν.
»Ἀφ' οὗ ἡ τύχη δυσμενῶς τὴν φήμην ἀποκλείει
»τῆς μάχης, ἀρνουμένη μας ἀξίαν μαρτυρίαν,
»ὤ! δέομαί σου, (δέησις ἂν παρ' ἐχθροῖς ἰσχύῃ),
»μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὴν σὴν ἐπωνυμίαν.
»Νὰ μάθω κἂν ἐπίτρεψον, ἢ θνήσκων ἢ νικήσας,
»τίς ὁ τὴν νίκην μου, ἢ τίς ὁ τὴν θανὴν τιμήσας.»

61

Καὶ ἡ ἀγρί' ἀπήντησεν· «Ἐντός μου ὅ,τι κλείω
»ἐὰν κἀνεὶς ἐνόμισε νὰ μάθῃ, ἠπατήθη.
»Ν' ἀκούσῃς μόνον σοὶ ἀρκεῖ ὅτ' εἶμαι ἐκ τῶν δύω,
»ὑφ' ὧν τὸ κατασκεύασμα ὑμῶν ἐπυρπολήθη.
—«Εἰς κακὴν ὥραν διὰ σὲ πῶς εἶπας, σοὶ ὀμνύω,
»τὰς λέξεις ταύτας, ὁ λυσσῶν Ταγκρέδης ἀπεκρίθη.
»Ὦ βάρβαρε, ὁ λόγος σου, καθὼς κ' ἡ σιωπή σου
»ἐντός μου τὴν ἐκδίκησιν ἐξάπτουσιν ἐξ ἴσου.»

62

Ἐντός των διεγείρονται καὶ πάλιν μάχης πόθοι.
Πολέμου φόνον πνέοντος ὢ θέαμ' ἀπευκταῖον,
καθ' ὃν ἡ τέχνη ἄχρηστος, ἡ ῥώμη ἐχαυνώθη,
καὶ μάχεται ἡ λύσσα των, οὐχὶ ἐκεῖνοι πλέον!
Ὁποία θύρα χαίνουσα, ὁσάκις τις ἐτρώθη,
ἐκπέμπ' εἰς ἐρυθροὺς κρουνοὺς τὸ αἷμά των ἐκρέον!
Τὸ αἷμα δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ἐὰν δὲν συνοδεύῃ,
εἶναι διότι ἡ ὀργὴ ἐντός των τὴν δεσμεύει.

63

Ὡς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ἂν εἴτε τοῦ βοῤῥέως
εἴτε τοῦ νότου ἡ πνοὴ νὰ τὸ μαστίζῃ παύῃ,
ἀμέσως δὲν πραΰνεται, ἀλλὰ βοᾷ βαρέως,
καὶ τὰ ὀγκώδη κύματα ἔτι κινεῖ καὶ θραύει,
οὕτω καὶ ὁ ϐραχίων των ἐὰν ὁ ῥωμαλέος
δὲν δύνατ' ἐκ τοῦ αἵματος πλέον ζωὴν νὰ λάϐῃ,
ἀλλὰ τὴν πρώτην του ὁρμὴν διατηρεῖ, καὶ μίαν
μετ' ἄλλην εἰς τὸ σῶμά των προστίθησι ζημίαν.

64

Ἡ ὥρα ἡ ἀπαίσιος ἰδοὺ λοιπὸν ἐκείνη,
ὅτ' ἔμελλεν ἡ ἡρωῒς τὸ ζῆν νὰ ἐκμετρήσῃ.
Ἡ ἀκωκὴ τοῦ ξίφους του αἷμ' ἀκορέστως πίνει
ἐκ τοῦ ὡραίου στήθους της ὃ εἶχε διασχίσει·
ὁ δὲ χιτὼν, ὃν ἐλαφρῶς τὸ στῆθός της ἐκίνει,
καὶ τοὺς μαστοὺς ὑπήλεγχεν ἐν πάσῃ του κινήσει,
ἐδάφ' εἰς ῥύακα θερμόν. Πῶς μέλλει ν' ἀποθάνῃ
εἶδεν αὐτή· ἡ δύναμις τὴν ἐγκαταλιμπάνει.

65

Ὁ δὲ, τὴν νίκην συμπληρῶν κατὰ τῆς πληγωθείσης,
ἐπαπειλῶν ἐπίκειται νὰ φέρῃ κτύπους νέους.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα πίπτουσα, διὰ φωνῆς ῥαγείσης
λόγους βραδεῖς ἐπρόφερεν αὐτοὺς τοὺς τελευταίους,
πνεύματος νέου εἰς αὐτὴν ἐσχάτας εἰσηγήσεις,
λόγους ἐλπίδος, πίστεως, καὶ λόγους τοῦ ἐλέους,
τῆς ἀρετῆς ἣν ὁ Θεὸς τῇ ἐμφυσᾷ· καὶ θέλει,
ἄπιστος ζήσασα, πιστὴ νὰ γίνῃ ἐν τῷ τέλει.

66

«Μ' ἐνίκησας· σὲ συγχωρῶ, ὦ φίλε· πλὴν συγχώρει
»καὶ σὺ, οὐχὶ τὸ σῶμά μου. Ἐκεῖνο τί φοβεῖται;
»ἀλλὰ τὸ πνεῦμα. Δι' ἐμὲ προσεύχου, καί μοι δώρει
»χάριν βαπτίσματος, δι' ἧς πᾶν πταῖσμα συγχωρεῖται.»
Ὡς εἶπε, καὶ δι' ὅλων της τῶν λέξεων ἐχώρει
ἔντι ἐγγίζον τὰς χορδὰς τῶν καρδιῶν, γλυκύ τε
καὶ θλιβερὸν, τὸ μῖσός του καὶ τὴν ὀργὴν εὐνάζον,
καὶ δάκρυ εἰς τὰ βλέφαρα αὐτοῦ ἀναβιβάζον.

67

Εἰς οὐ πολλὴν ἀπόστασιν, κατὰ τὰς ὑπωρείας,
ῥυάκιον ἀνέβρυε, καὶ κελλαρίζον ἔῤῥει.
Ἐκεῖ ἐλθὼν, ἀρύεται μετὰ μελαγχολίας
ὕδωρ πηγαῖον, καὶ πληρῶν τὸ κράνος του, τὸ φέρει·
καὶ ὅπως τὰ τῆς ἱερᾶς τελέσῃ λειτουργίας,
τὸ κράνος τρέμων τὸ χαλκοῦν τῆς ἀντιπάλου αἴρει.
Τὴν εἶδε· τὴν ἐγνώρισεν. Ὦ θέας ἀμυθήτου!
Ἀκινητῶν ἀπέμεινε, κ' ἐκόπη ἡ φωνή του.

68

Καὶ ὅμως δὲν ἀπέθανε. Συνήγειρεν ἡ πίστις
ἐντός του πᾶσαν ἀρετὴν καὶ δύναμίν του πᾶσαν·
ἠθέλησε δι' ὕδατος νὰ γίνῃ λυτρωτής της,
ἀφ' οὗ ἐφόνευσεν αὐτὴν τὸ ξίφος του δαμάσαν.
Ἐν ᾧ δ' εὐχὰς ἐπρόφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της,
περιχαρῶς τὸ χεῖλός της ἠνοίχθη μειδιάσαν,
καὶ θνήσκουσα ἐφαίνετο πῶς ἔλεγεν ἐκείνη·
«Οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγονται. Ἀπέρχομ' ἐν εἰρήνῃ.»

69

Εἰς τὸ λευκόν της πρόσωπον ὠχρότης ἐπεχύθη,
ὡς ὅταν κρῖνα μίγνυνται εἰς ἓν μετὰ τῶν ἴων.
Εἰς οὐρανὸν τὸ βλέμμα της σβεννύμενον ἐστήθη,
ἀλλ' ἔβλεπε τὸν οὐρανὸν, τὸν ἥλιον ἀλλοῖον.
Ἀντὶ φωνῆς δ' ἧς ἐντελῶς τὴν χρῆσιν ἐστερήθη
γυμνὴν τὴν χεῖρα καὶ ψυχρὰν ἐκτείν' εἰς τὸν ἀνδρεῖον
πρὸς τελευταῖον ἀσπασμὸν, καὶ ἡ παρθένος μένει
νεκρὰ, πλὴν μᾶλλον φαίνεται πῶς εἶναι κοιμωμένη.

70

Ὡς δ' εἶδε πῶς ἐξέπνευσεν ἡ εὐγενὴς ψυχή της,
ἐκόπασεν ἡ δύναμις ἣν ἔστεγεν ἐντός του.
Ἔπαυσε τῆς καρδίας του νὰ εἶναι κυβερνήτης,
κ' ἡ λύπ' ὑπερηκόντισε τὴν ῥώμην τῆς φρενός του.
Τῷ περιστέλλει τὴν ζωὴν τοῦ πάθους ἡ ὀξύτης,
καὶ ἐπιχρίει θάνατον ἐπὶ τῆς ὄψεώς του.
Πλησίον κεῖται τῆς νεκρᾶς ὁ ζῶν. Ὠχρότης, βλέμμα
εἶν' ἀμφοτέρων ὅμοια, καὶ τὸ ἐκρέον αἷμα.

71

Πολὺ δὲν θὰ ἐνέμενε βεβαίως ἡ ψυχή του,
διότ' ἦν ἤδη εὔθραστον τὸ περικάλυμμά της·
κατόπιν θενὰ ἔσπευδε τῆς πολυαγαπήτου
ἐκείνης, ἥτις ἥπλωσε τὰ ἄϋλα πτερά της,
ἀνίσως δὲν διήρχετο ἐκεῖ ἐξ ἀδοκήτου
λόχος, ἐλθὼν πρὸς ὕδρευσιν, ἢ ἄλλως διαβάτης·
καὶ τὸν Ταγκρέδην παρ' αὐτῇ δὲν εὕρισκε πεσόντα,
ἐν ἑαυτῷ ἡμιθανῆ καὶ ἐν αὐτῇ θανόντα.

72

Ὁ λοχαγὸς τὸν κείμενον ἐν ὅπλοις ἀριστέα
ἀναγνωρίσας, ἤγειρε κατ' εὐσεβὲς καθῆκον.
Παρέχει, θέαμα οἰκτρόν! ἦτον νεκρὰ ἡ νέα.
Καίτοι δ' εἰς ἄπιστον φρονῶν τὸ σῶμά της ἀνῆκον,
δὲν ἤθελε τὰ μέλη της ν' ἀφήσῃ τὰ ὡραῖα,
ἄταφα κείμενα, βορὰ νὰ γίνωσι τῶν λύκων.
Αὐτοὺς δ' εἰς τοὺς βραχίονας τῶν ὀπαδῶν του αἴρει,
κ' εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὴν σκηνὴν ὁμοῦ τοὺς μεταφέρει.

73

Κ' ἐν ὅσῳ μὲν ἐφέρετο βραδέως καὶ ἡσύχως,
ὁ ἴδιος ἀναισθητῶν ἠγνόει ἂν ἐδίου·
ἴχνος δὲ μόλις τῆς ζωῆς ἐξήλεγχεν ὁ ἦχος
ἐντός του ἀναστεναγμοῦ λεπτοῦ κ' ἐναγωνίου.
Ἡ δ' ἀκινήτως μένουσα, κατώχρως καὶ ἀψύχως,
τὸ πόμα πῶς ἐξήντλησεν ἦν προφανὲς τοῦ βίου.
Καὶ οὕτως ἐκομίσθησαν τὰ σώματ' ἀμφοτέρων,
κ' ἐντὸς θαλάμων ἕκαστον ἐτέθησαν ἑτέρων.

74

Οἱ εὐλαβεῖς ὑπασπισταὶ, περιστοιχίσαντές τον,
φροντίδας δαψιλεύουσι τῷ ἀσθενεῖ ἱππότῃ.
Φῶς ἤδη διὰ τῶν βολβῶν χωρεῖ τῶν ἡμισβέστων,
καὶ ἀκουστοὶ τὰ ὦτά του προσβάλλουσιν οἱ κρότοι·
ἡ νάρκη πλὴν τὰ μέλη του κατέχει· ἀσθενές των
ἐντός του τῆς ὑπάρξεως τὸ αἴσθημα ὑπνώττει.
Πλὴν τέλος, βλέπων πέριξ του ὡς ἐνεὸς, γνωρίζει
τοὺς τόπους, τοὺς ἀνθρώπους του, καὶ ταῦτα ψιθυρίζει·

75

«Ὢ! Ἔτι πνέω, ἔτι ζῶ! Τὸ φῶς τὸ ἀπευκταῖον,
»τὸ μισητὸν, προσβλέπουσιν αἱ κόραι τῶν ὀμμάτων,
»τὸ φῶς, τῶν ἔργων μάρτυρα ἐμοῦ τῶν τελευταίων,
»τὸ δεῖξάν μοι τὴν φοβερὰν ἀνοσιότητά των!
»Αἴ! χεὶρ δειλὴ καὶ ἀγενὴς, δὲν ἔχεις θάῤῥος πλέον,
»ἡ ἔμπειρος τεχνῖτις σὺ παντοδαπῶν τραυμάτων·
»σὺ, φαῦλον ὄργανον σφαγῶν καὶ φόνων ἀνοσίων,
»νὰ κόψῃς τέλος δὲν τολμᾷς καὶ τὸν οἰκτρόν μου βίον!

76

»Τὴν μάχαιράν σου βύθισον κ' εἰς τοῦτό μου τὸ στῆθος,
»καὶ σχίσον τὴν καρδίαν μου, εἰρήνην νὰ τῇ δώσῃς.
»Ἀλλ' ὄχι! εἰς ἐγκλήματα κινεῖσαι σὺ συνήθως,
»καὶ θεωρεῖς εὐσέβειαν τὸ νὰ μὲ θανατώσῃς.
»Ἔστω! Ἂς ζήσω τῶν θνητῶν παράδειγμα καὶ μῦθος
»καρδίας ἐν ἐγκλήματι κ' ἐν συμφορᾷ ἐρώσης.
»Ἄθλιον τέρας! ἀμοιβὴ τοῦ ἀνομήματός μου
»ἀξία, ἔσται ἡ ζωὴ ἡ πολυβάσανός μου!

77

»Θὰ ζῶ εἰς κόλασιν φρικτήν· ὑπὸ τῶν Ἐριννύων
»ἀγρίως διωκόμενος, θὰ φεύγω νυκτοβάτης·
»πλὴν θὰ φοβοῦμαι τῆς νυκτὸς τὸ σκότος, τὸ δεικνύον
»ὅπου στραφῶ, τὸ ἔγκλημα τῆς ἀπηνοῦς ἀπάτης,
»ὡς θὰ μοὶ εἶναι μισητὸς ὁ ἥλιος, ὁ λύων
»τὰ μαῦρα σκότη τῆς νυκτὸς καὶ τὰ μυστήριά της.
»Ἐμὲ θὰ τρέμω. Ἀπ' ἐμοῦ θὰ εἶναι ἡ σπουδή μου
»νὰ φεύγω, ἀλλὰ πάντοτε θὰ εἶμ' ἀπέναντί μου.

78

»Ποῦ ἔμεινεν (ἀλλοίμων ὤ!) ποῦ ἔμεινεν ἐκείνη;
»Τί ἔγινε τὸ σῶμά της τὸ σῶφρον καὶ ὡραῖον!
»Ὅ,τι λυσσῶν κατέλιπον κατήντησε νὰ γίνῃ
»σπάραγμα ἴσως καὶ βορὰ θηρίων τῶν ὀρέων;
»Ὦ! ἡ σπαραξικάρδιος βορά! ὤ! ἡ ὀδύνη!
»καρδιοβόρον σπάραγμα γλυκύτητ' ἀποπνέον!
»Ὦ! θηριώδης πρᾶξίς μου! Τὰ δάση κ' ἡ σκοτία
»πρῶτον ἐμὲ ἠρέθισαν, καὶ εἶτα τὰ θηρία!

79

»Ἂν εἰς τὰ ὄρη ἔμεινες, ἐν μέσῳ τῶν δρυμῶν των
»θεν' ἀποστῶ πλησίον σου ζωῆς βασανισθείσης.
»Ἕρμαιον ὅμως φονικῶν ἂν ἔγινας ὀδόντων
»τὰ μέλη σου τὰ λατρευτά, καὶ θηριώδους λύσσης,
»κ' ἐγὼ εἰς τὰ ἐντόσθια τῶν λύκων καὶ λεόντων,
»ὅπου ἐκεῖνα θάπτονται, ἂς ἐνταφῶ ἐπίσης.
»Ἔντιμος ἔσται μοι ταφὴ καὶ εὐδαιμονεστάτη,
»ἐὰν παρὰ τὰ μέλη μου τὰ μέλη σου φυλάττῃ.»

80

Τοιαῦτα ὁ ταλαίπωρος λαλεῖ, ἀλλὰ μανθάνει
ὅτ' ἦν ἐκεῖ τὸ σῶμά της, καὶ πρὸς ἐκεῖνο θέλει.
Αἴφνης φαιδρότης φέγγουσα τὴν ὄψιν του ἐφάνη,
ὡς πετωμένη ἀστραπὴ ἣν πέμπει ἡ νεφέλη.
Τῆς κλίνης ἀνεγείρεται, μικρὰς ἀναλαμβάνει
δυνάμεις· τὰ βραδέα του, ἀπηυδημένα μέλη
μόλις ὑποκλονούμενα, σφαλλόμενα ἐκίνει,
κ' ἐσύρθη ὅπου ἤκουσε πῶς ἔκειτο ἐκείνη.

81

Ἀλλ' εἰς τὸ στῆθος τὸ καλὸν ὡς βλέπει τὴν καιρίαν
πληγὴν, ἀνοσιούργημα τῆς ἀσεβοῦς χειρός του,
καὶ, ὡς τὴν ὄψιν τ' οὐρανοῦ τὴν ἐν νυκτὶ αἰθρίαν,
βλέπει τὸ πρόσωπον αὐτῆς χωρὶς τῆς λάμψεώς του,
τρέμει, κλονεῖται... ἔπεσεν, ἐὰν καὶ συνοδίαν
ἔχει, καὶ αὕτη ἔσπευσεν ἀμέσως βοηθός του·
καὶ εἶπε· «Θέα ἱκανὴ τὴν ὄψιν νὰ ἠδύνῃς
»καὶ τοῦ θανάτου, ἀλλ' οὐχὶ τὴν τῆς ἐμῆς ὀδύνης!

82

»Ὡραιοτάτη δεξιὰ, ἐσχάτως μοὶ ἐδόθης
»ἐχέγγυον γλυκύτατον εἰρήνης καὶ φιλίας·
»καὶ ἤδη πῶς σὲ βλέπω! Φεῦ! Πῶς οὕτως ἠλλοιώθης;
»Καὶ σεῖς, ὦ μέλη, πρότυπα καὶ κάλλους καὶ ἀνδρίας!
»Πάγκαλον στῆθος! Ὑπ' ἐμοῦ εἰς θάνατον ἐτρώθης.
»Ἰδοὺ τὰ ἴχνη τῆς ἐμῆς φρικτῆς θηριωδίας.
»Καὶ σεῖς οὐχ ἧττον τῆς χειρὸς, ὦ ὄμματ', ἀσεβεῖτε.
»Ἐκείνη ἔφερε πληγὰς καὶ σεῖς τὰς θεωρεῖτε.

83

»Ἀδάκρυτα τὰς βλέπετε. Τὸ δάκρυ ἂν δὲν φθάνῃ
»κ' ἐστείρευσε, τὸ αἷμά μου ἂς πλημμυρήσῃ πλέον.»
Καὶ τοῦ ἐκόπη ἡ φωνὴ εἰπόντος. Ν' ἀποθάνῃ
ἀνάγκην αἰσθανόμενος καὶ μόνον πόθον πνέων,
λύει τοὺς ἐπιδέσμους του καὶ τὰς πληγὰς, κ' ἐφάνη
τὸ αἷμά του εἰς ῥύακας ἐκ τῶν τραυμάτων ῥέον·
καὶ ἠϋτοκτόνει. Ἀλλ' αὐτὸν ἡ θλίψις ἡ ἐσχάτη
στεροῦσα τῆς αἰσθήσεως εἰς τὴν ζωὴν φυλάττει.

84

Ἐπὶ τὴν κλίνην τίθεται, κ᾽ ἡ φεύγουσα ψυχή του
εἰς τὴν πικρὰν συναίσθησιν τοῦ βίου ἀνεκλήθη.
Πλὴν τοῦ οἰκτροῦ συμβάντος του καὶ τοῦ πολυδακρύτου
ἡ φήμ᾽ ἡ πολυστόματος διέτρεξε τὰ πλήθη.
Ὁ Γοδεφρεῖδος ἔσπευσε, καὶ οἱ συνέταιροί του
συνέρρευσαν, καὶ ἕκαστος τὸν ἐπεριποιήθη.
Ἀλλ᾽ οὐδεμία δύναμις ἢ λόγου ἡδυτάτου
ἢ λόγου παραινετικοῦ πραΰνει τὰ δεινά του.

85

Καθὼς ὁ διὰ τῆς χειρὸς μέλος ἀλγοῦν ἐγγίζων,
αὐξάνει, θεραπεύων το, τὸν πόνον τῶν τραυμάτων,
ὁμοίως τῆς καρδίας του τὸ ἄλγος ἦτον μεῖζον,
ὁσάκις ἔθιγον αὐτὴν διὰ τῶν θωπευμάτων.
Ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του ὁ Πέτρος πλὴν φροντίζων,
ὡς ὁ ποιμὴν ὁ ἀγαθὸς ὑπὲρ τῆς τῶν προβάτων,
διὰ σπουδαίων λέξεων καὶ σοβαρῶν συλλέγει
τὰς πλανωμένας φρένας του, καὶ συμβουλεύων λέγει·

86

«Ταγκρέδη, ὦ Ταγκρέδη, τί ἡ ἀλλαγή σου θέλει;
»Ἄλλα ἐπόνεις ἄλλοτε καὶ ἄλλ᾽ οἱ νῦν σου πόνοι.
»Τί οὕτω σὲ κατέστησε κωφὸν, ἢ τίς νεφέλη
»ἐχύθη εἰς τὴν φρένα σου καὶ τὴν ἀποτυφλόνει;
»Τὴν συμφορὰν ἐνόησον πῶς ὁ Θεὸς σοὶ στέλλει.
»Ἰδὲ καὶ ἄκουσον αὐτὸν, καὶ ὡς προστάττει φρόνει.
»Ὀπίσω σὲ ἀνακαλεῖ, καὶ κράζων εἰς τὰ ὕψη,
»τὸν δρόμον δακτυλοδεικτεῖ ὃν εἶχες καταλείψει.

87

»Σοὶ ἐνθυμίζει τοῦ Χριστοῦ πῶς εἶσαι στρατιώτης,
»καὶ σοὶ ζητεῖ φρονήματα καὶ ἔργ' ἀντάξιά του.
»Σὺ δὲ μετέβαλας ζωήν· καὶ πῶς; Ὢ ἀθλιότης!
»Ἔγινας κόρης ὀπαδὸς, καὶ ταύτης ἀποστάτου·
»καὶ ὅταν ἡ σωτήριος τῆς τύχης αὐστηρότης,
»τοῦ Θεοῦ εὔσπλαγχνος θυμὸς κινῶν τὴν μάστιγά του,
»κατὰ τῶν σῶν ἁμαρτιῶν, κατὰ σαὐτοῦ νὰ εἶσαι
»σωτὴρ, σοὶ δίδει ἀφορμὴν, δὲν θέλεις, καὶ ἀρνεῖσαι!

88

»Ἀρνεῖσαι οὕτω τ' οὐρανοῦ τὸ δῶρον, ὦ ἀγνώμων!
»Τὴν σωτηρίαν σ' ἔφερε, καὶ ἀπὸ σοῦ τὴν τρέπεις!
»Εἰς τοῦτον, ὦ ταλαίπωρε, εἰς ὃν πλανᾶσαι δρόμον,
»πρὸς τὸ φρικτὸν, τὸ ἔσχατον μαρτύριόν σου ῥέπεις.
»Ἤδ' εἰς τὸ χεῖλος ἵστασαι βαράθρων ἀποτόμων,
»καὶ νὰ ἐμπέσῃς εἰς αὐτὰ ἐγγίζεις. Δὲν τὸ βλέπεις;
»Ἴδε, ἴδε καὶ σύνελθε. Σοὶ λέγω ἱκεσίως,
»καὶ φύγε ὅ,τ' εἰς θάνατον σὲ φέρει διπλασίως.»

89

Ὁ μὲν εἰπὼν ἐσίγησεν· ὁ δὲ κατὰ θανάτου
ἀπεθαῤῥύνθη τοῦ ἑνὸς, ἐκ φόβου πρὸς τὸν ἄλλον.
Κάμπτ' εἰς τὴν συμβουλεύουσαν φωνὴν τὸ φρόνημά του,
καὶ τὴν ὁρμὴν τῶν θλίψεων πραΰνει τῶν μεγάλων.
Ἀμέσως πλὴν δὲν ἔπαυσαν οὐδὲ τὰ δάκρυά του,
οὐδὲ τὸ στόμα του θρηνοῦν, οὐδὲ τὸ στῆθος πάλλον.
Καὶ νῦν μὲν κλαίων, ἑαυτῷ, νῦν τῇ ψυχῇ τῇ φίλῃ
ἥτις ἀνέβ' εἰς οὐρανοὺς μονολογῶν ὡμίλει.

90

Ἀνέτελλεν ἢ ἔδυε τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας,
τὴν ἡσυχίαν ἡ φωνὴ, ὁ θρῆνός του ταράσσει,
ὡς κοπτομένη ἡ τρυγὼν γογγύζ' εἰς τοὺς ἀέρας,
ἂν τοὺς ἀπτέρους νεοσσοὺς χεὶρ ἄσπλαγχνος ἁρπάσῃ.
Διὰ νυκτὸς δὲν ἔχουσιν οἱ στεναγμοί του πέρας,
καὶ τὰς ἐρήμους φάραγγας πληροῦσι καὶ τὰ δάση.
Γελώσης τέλος τῆς αὐγῆς τὰ βλέφαρά του κλείει,
καὶ τῶν δακρύων μεταξὺ ὁ ὕπνος παρεισδύει.

91

Ἰδοὺ, κατ' ὄναρ, φέρουσα διάστερον μανδύαν,
τῷ ἐπεφάνη προσηνὴς ἡ ἐρασμία φίλη,
ὡραία μὲν καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ καὶ οὐρανίαν
ἀΰλου κάλλους ἔκφρασιν ἐλάμβανεν ἡ ὕλη.
Βραδέως ἔκλιν' ἐπ' αὐτὸν, καὶ συμπαθὴς ἦν λίαν,
κ' ἐν ᾧ ἀπέματτεν αὐτοῦ τὰ δάκρυα, ὡμίλει·
«Θεώρησον τὸ κάλλος μου καὶ τὴν φαιδρότητά μου,
»καὶ παῦσον ὀδυρόμενος, ὦ φίλτατ' ἐραστά μου.

92

»Εἰς σὲ τὰ χαριστήρια. Τὸ λάθος τῆς χειρός σου
»ἂν μοὶ ἀφεῖλε τὸν θνητὸν, τὸν πρόσκαιρόν μου βίον,
»πλὴν πάλιν σὺ, τῇ ἀρωγῇ τῆς εὐσεβοῦς φρενός σου,
»ἀξίαν μὲ κατέστησας νὰ ζήσω μεθ' ἁγίων.
»Ἐκεῖ εὐδαίμων σ' ἀγαπῶ, καὶ ἀναπαύσεώς σου
»τόπος σοὶ ἑτοιμάζεται ἐντὸς τῶν οὐρανίων.
»Ἐκεῖ θὰ βλέπῃς εἰς φωτὸς ἀκτῖνας ἀθανάτου
»τὸ κάλλος μου ἀείδιον, καὶ τὸ τοῦ Ὑπερτάτου.

93

»Ἀνίσως καὶ εἰς σεαυτὸν τὸν οὐρανὸν δὲν κλείσῃς,
»κ' ἡ ὕλη δὲν σ' ἀποπλανᾷ εἰς τῆς ζωῆς τὸ χεῖλος,
»μάθε, καθὼς μὲ ἀγαπᾷς σὲ ἀγαπῶ ἐπίσης,
»ὅσον ἀΰλων δύναται θνητὸς νὰ εἶναι φίλος.»
Εἶπε, κ' ἐξέστραψ' ἐν αὐτῇ ἡ οὐρανία φύσις,
κ' εἰς τὴν μορφήν της ἔλαμψεν ὁ ἔνθεός της ζῆλος·
καὶ εἰς μανδύαν φωτεινῶν περιβληθεῖσ' ἀκτίνων,
ἐξηφανίσθη, λείπουσα εἰς ἔκστασιν ἐκεῖνον.

94

Ἠγέρθη παρηγορηθείς, κ' εἰς τὴν ἐπικουρίαν
ἀφέθη Ἀσκληπιαδῶν, δεχθεὶς τὰ φάρμακά των.
Προέβη δ' εἰς τῶν προσφιλῶν λειψάνων τὴν κηδείαν,
τὴν τελετὴν πολυτελῶς κοσμῶν καὶ διατάττων.
Κ' εἰς τάφον μὲν δὲν ἔθηκε λαμπρὰν λιθοτομίαν,
κατάκοσμον διὰ πολλῶν δαιδάλων τοῤῥευμάτων·
ἀλλ' ὅμως ἐξελέγησαν ἐπιμελῶς οἱ λίθοι,
καὶ εἰς τὴν λάξευσίν των χεὶρ τεχνίτου ἠσχολήθη.

95

Κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ διπλῆ μακρὰ σειρὰ λαμπάδων
μέχρι τοῦ οἴκου προὔπεμψεν αὐτὴν τοῦ τελευταίου.
Πίτυν δ' ἐκλέξας ὑψηλήν, μετ' ἐκκοπὴν τῶν κλάδων,
ἀνήρτησε τὰ ὅπλα της εἰς σύνθεσιν τροπαίου.
Ὡς δὲ μετὰ παρέλευσιν τινῶν τῶν ἀποφράδων
ὡρῶν, ᾐσθάνθη δύναμιν νὰ ἐγερθῇ ἐκ νέου,
μετ' εὐσεβοῦς αἰσθήματος, φρενὸς εὐλαβεστάτης,
ἀπῆλθεν ὅπου ἔκειντο ταφέντα τὰ ὀστᾶ της.

96

Εἰς τὸν μονήρη τάφον της συρόμενος ὑπάγει,
τὴν πολυδάκρυτον εἱρκτὴν τοῦ ζῶντος πνεύματός του.
Εἶναι ὠχρὸς, εἶν᾽ ἄφωνος, τὸ αἷμά του ἐπάγη,
καὶ εἰς τὸν λίθον ἀτενὴς ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός του.
Χείμαῤῥος τέλος ἐξ αὐτοῦ δακρύων ἐξεῤῥάγη,
κ᾽ ἐξῆλθε πρώτη λέξις: «Φεῦ!» ἀπὸ τοῦ στόματός του.
«Φεῦ! εἶπε, λίθε φίλτατε εἰς τὰ αἰσθήματά μου,
»ἔχων ἐντὸς τὴν φλόγα μου, ἐκτὸς τὰ δάκρυά μου!

97

»Δὲν περιέχει θάνατον, τὴν κόνιν περιέχει
»ζῶσαν ὁ κόλπος σου, ἐφ᾽ ἧς κοιτάζεται ὁ ἔρως.
»Ἐγκλείει φλόγα, τὴν γνωστὴν, ἥτις πικρίας ἔχει,
»πλὴν καίει ὡς καὶ πρὶν θερμῶς, καὶ ἔτι θερμοτέρως.
»Ὦ! δέχθητι τοὺς στεναγμοὺς, τοὺς ἀσπασμοὺς οὓς βρέχει
»ἡ δρόσος τῆς μυχίας μου ὀδύνης πανημέρως,
»καὶ δὸς τὸν φόρον των, ἐμοὶ ἀφ᾽ οὗ δὲν συγχωρεῖται,
»εἰς τὴν παμφίλητον νεκρὰν, ἥτις ἐντός σου κεῖται.

98

»Σὺ δός τῃ τον· καὶ ἂν ποτὲ τοὺς ὀφθαλμούς της στρέψῃ
»εἰς τὰ καλά της λείψανα ἡ πάγκαλος ψυχή της,
»μὴ ὀργισθῇ καὶ ἀπὸ σοῦ καὶ ἀπ᾽ ἐμοῦ τοὺς τρέψῃ.
»Ὀργὴ δὲν εἶν᾽ ἐν οὐρανῷ οὐδὲ θυμοῦ δριμύτης.
»Συγγνώμης εἰς τὸ σφάλμα μου ἐλπίδ᾽ ἂν ἐπιτρέψῃ,
»παραμυθία μου αὐτῆς θὰ εἶναι ἡ γλυκύτης.
»Ἡ χείρ μου μόν᾽ ἡμάρτησε· δὲν θέλω τὴν ὀργίσει
»ἂν ἀποθάνω ἀγαπῶν αὐτὴν, ὡς εἶχον ζήσει.

99

»Ναί! Θ' ἀποθάνω ἀγαπῶν. Ὦ εὐτυχὴς ἡμέρα,
»ὅταν τὴν δᾷδα τὴν οἰκτρὰν τοῦ ἡμισβέστου βίου
»πλανῶν θὰ παύσω περὶ σέ! Πολὺ δ' εὐτυχεστέρα
»ὅταν ἐντὸς τοῦ κόλπου σου θὰ εἶμαι τοῦ ἰδίου!
»Ἐνῷ πετῶσιν αἱ ψυχαὶ ὁμοῦ εἰς τὸν αἰθέρα,
»αἱ τέφραι μας ἐντὸς τοῦ σοῦ ἂς κεῖνται ὑπογείου!
»Ὅ,τ' ἡ ζωὴ μ' ἠρνήσατο, ὁ τάφος ἂς μοὶ δώσῃ!
»Ὦ! ποία ἡ λαμπρὰ ἐλπίς! ὦ! ἡ χαρά μου πόση!»

100

Ἐν τούτοις ψιθυρίζεται ἡ φήμ' ἡ ἀπευκταία
ἀμφίβολος μὲν κατ' ἀρχὰς ἐντὸς τοῦ περιβόλου,
ἀλλὰ κυροῦται βαθμηδὸν, καὶ φέρεται βεβαία,
καὶ οὕτω περιᾴδεται διὰ τοῦ πλήθους ὅλου.
Ἄνδρες, γυναῖκες, κράζουσι, θρηνοῦσιν εἰς τὰ νέα,
ὡς ἂν ἡ πόλις, ἕρμαιον τῆς βίας ἢ τοῦ δόλου,
κατέῤῥεεν, ἐὰν τὸ πῦρ, ἡ μάχαιρα ἡ ξένη,
τοὺς οἴκους ἐπενέμετο, τὰ ἱερὰ τεμένη.

101

Ἀλλ' ὁ Ἀρσήτης οἴκτιστον ἦν θέαμα τοῖς πᾶσι.
Νεκροῦ τὴν ὄψιν, τὴν φωνὴν ὁ στεναγμός του πνίγει.
Ὅπως ἀνακουφίζουσα τὴν λύπην τῷ σκεδάσῃ,
δακρύων τὴν καρδίαν του πηγὴν δὲν διανοίγει.
Ἐπὶ τὴν κόμην του σποδὸν καὶ τέφραν ἐπιπάσσει,
κ' αἱματηρὰς τὰς παρειὰς, τὸ στῆθός του ἀμίγει.
Ἐνῷ δ' ὁ ὄχλος, πρὸς αὐτὸν προσέχων, ἐπυκνοῦτο,
ἐν μέσῳ ὁ Ἀργάντης στὰς, λέγ' εἰς τὸν ὄχλον τοῦτο·

102

«Ὦ! πόσον, ὅτ' ἐνόησα πῶς ἔμεινεν ὀπίσω
»κ' ἐκτὸς ἐκλείσθη τῶν πυλῶν ἡ κόρη ἡ ἀνδρεία
»ἐκθύμως δὲν ἐπόθησα νὰ τὴν ἀκολουθήσω,
»θέλων νὰ εἶν' ἡ τύχη μου τῇ τύχῃ της ὁμοία!
»Ὦ! τί δὲν ἔπραξα! ὦ! τί δὲν εἶπα, ἵνα πείσω
»τὸν Βασιλέα ν' ἀνοιχθῇ ἡ πύλ' εἰς τὰ πεδία!
»Πλὴν μάτην! Οὔτις δέησις, οὐ λόγος τις τὸν πείθει.
»Ἔχει ἀπόλυτον ἰσχὺν, καὶ ἄντικρυς ἠρνήθη.

103

»Ὦ! τότε ἂν, παρήκοος, τοῦ τείχους ἐξηρχόμην,
»καὶ ἔφερον τὴν μαχητὴν σωθεῖσαν τῶν κινδύνων!
»ἢ ἀποθνήσκων παρ' αὐτῇ ἐὰν ἐδοξαζόμην,
»μετὰ τοῦ αἵματος αὐτῆς κ' ἐγὼ τὸ αἷμα χύνων!
»Τί ἐδυνάμην; τίποτε, προσκρούων εἰς τὴν γνώμην
»τὴν θείαν, καὶ ἀπέναντι βουλῶν τῶν ἀνθρωπίνων.
»Μοιραίως ἂν ἀπέθανεν, ὅτ' ἔπαυσε νὰ πνέῃ,
»ὁποῖα μοὶ ἐπέβαλε θὰ ἐνθυμῶμαι χρέη.

104

»Ἄκουσον, Ἱερουσαλὴμ, τὸν ὅρκον τοῦ Ἀργάντου·
»ἀκούσατέ τον, οὐρανοί! Ἂν γίνῃ παραβάτης,
»ὁ κεραυνός σας εἰς ποινὴν ἂς πέσῃ φοβεράν του!
»Ὀμνύ' εἰς ἐξιλέωσιν τῆς κόρης τῆς φιλτάτης
»τὸν Φράγκον νὰ ἐκδικηθῇ, καὶ εἰς τὴν μάχαιράν του
»οὐδὲ στιγμῆς ἀνάπαυσιν νὰ δώσῃ, πρὶν βορά της
»γίνῃ ὁ ἄπιστος φονεὺς Ταγκρέδης, τῶν παγκάκων
»ὁ κάκιστος, τὰ μέλη του δ' εἰς σπάραγμα κοράκων.»

105

Τοιαῦτα οὗτος ἔλεγε, καὶ ἐν τῇ ὁμηγύρει
θροῦς ἐξανέστη πάνδημος ἐπιδοκιμασίας.
Ἡ φανταστὴ ἐκδίκησις ἐντός των διεγείρει
χαρὰν, καὶ τῆς καρδίας των πραΰνει τὰς πικρίας.
Ἐλπίδες, ὅρκοι μάταιοι! Διάφοροι οἱ κλῆροι
τῆς εἱμαρμένης, φέρουσι τὰς τύχας ἐναντίας.
Ὑπὸ τὴν σπάθην τοῦ ἐχθροῦ αὐτὸς νὰ πέσῃ πρέπει
ὃν ἤδη κατακείμενον νεκρὸν ἐμπρός του βλέπει.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ

1

Πλὴν μόλις ἡ ἑλέπολις ἐκείνη καταῤῥέει,
τὸ μέγιστον μηχάνημα, καὶ τέφρα ψυχρὰ κεῖται,
εἰς τοῦ Ἰσμήνου τὴν ψυχὴν σκοποὶ ὀργῶσι νέοι.
Πῶς ν' ἀσφαλίσῃ μάλιστα τὴν πόλιν συλλογεῖται,
καὶ τοῖς ἐχθροῖς νὰ λείψωσιν οἱ πόρ' οἱ ἀναγκαῖοι
τῆς ὕλης ἥτις ἐκ πυκνῶν δασῶν δενδροτομεῖται,
ὅπως οὐδέποτε παγῇ καὶ δεύτερον ἰκρίον
τοῦ τείχους τὰ θεμέλια καὶ τὰς ἐπάλξεις σεῖον.

2

Οὐχὶ μακρὰν τῆς ἐχθρικῆς παρεμβολῆς ἡπλοῦτο
δρυμὼν πανάρχαιος, ἐντὸς ἐρημικῶν κοιλάδων.
Πυκνὸν δ' αὐτοῦ τὸ φύλλωμα καὶ συμπαγὲς ἦν οὕτω,
ὥστε σκοτίας, καὶ σκιῶν ἦν πλῆρες ἀποφράδων.
Ὁπότε εἰς τὸν ἥλιον ἡ φύσις ἐχρυσοῦτο,
ἄχρουν διέῤῥει, ἀμυδρὸν τὸ φῶς διὰ τῶν κλάδων,
ὁποῖον συννεφούμενον τὸ λυχαυγὲς ἐκχέει,
ὅταν ἡμέρ' ἀμφίβολος κατὰ νυκτὸς παλαίει.

3

Ὡς δύσῃ δὲ ὁ ἥλιος, ὁμίχλας, καὶ νεφέλας,
καὶ φρίκην καταχθόνιον, καὶ σκότ' εἰς ἓν συνάγει.
Τὰ ὄμματα τυφλούμενα ἀὴρ προσβάλλει μέλας,
καὶ τὴν καρδίαν πάλλουσαν πληροῦσι φόβου πάγοι.
Εἰς τὰς ἀγρίας του σκιὰς βουκόλος τὰς ἀγέλας
οὐδὲ βοσκὸς τὰ ποίμνια οὐδέποτε ὑπάγει,
οὐδ' ὁδοιπόρος τὸν δρυμὸν τολμᾷ νὰ διανύῃ,
ἀλλὰ περῶν περίτρομος μακρόθεν τὸν δεικνύει.

4

Ἐνταῦθα συναγείρονται μετὰ τῶν ἐραστῶν των
αἱ ἔμπουσ' αἱ νυκτεριναὶ, ὀχούμεναι εἰς νέφη·
καὶ ἔχουσιν ἡ μὲν αὐτῶν μορφὴν φρικτῶν δρακόντων,
ἡ δὲ εἰς τράγου δύσμορφον τὴν ὄψιν διαστρέφει.
Ἑκάστ' εἰς τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ συνέδριόν των
δι' ἡδονῶν ἀπατηλῶν τὴν φαντασίαν τρέφει,
τελοῦσαι, μετὰ μισητῶν πομπῶν ἀναιδεστάτων,
τοὺς ἀνοσίους γάμους των καὶ τὰ συμπόσιά των.

5

Τοιαῦτα ἐπιστεύοντο, καὶ οὔτις τῶν κατοίκων
προσήρχετο νὰ ξυλευθῇ διὰ χειρῶν βεβήλων.
Οἱ Φράγκοι ὅμως εἰς αὐτὸν τὸν νόμον δὲν ὑπῆκον,
καὶ μηχανὰς ἐπήγνυον ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ξύλων.
Ἐν τῇ βαθείᾳ σιωπῇ ἐκεῖ ὁ μάγος ἥκων,
τὸ σκότος ἐξελέξατο, τοῖς μυστηρίοις φίλον,
τὸ σκότος ὃ πυκνότατον νὺξ ἔφερεν ἀγρία·
κ' εἰς τὴν γῆν κύκλον, κ' ἐν αὐτῷ ἐχάραξε σημεῖα.

6

Ἀναζωσθεὶς, πόδα γυμνὸν ἐντὸς τοῦ κύκλου θέτει,
καὶ ξένας λέξεων φωνὰς προφέρει πανισχύρων.
Τὸ πρόσωπον τρὶς ἔστρεψε πρὸς δύσιν, καὶ προσέτι
πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τριπλοῦν ἐστράφη γύρον·
καὶ τρὶς τὴν βακτηρίαν του κινῶν, ἐπρόφερέ τι
σεῖον τοὺς τάφους, τοὺς νεκροὺς τῶν τάφων ἐξεγεῖρον·
καὶ διὰ τοῦ γυμνοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος τρὶς κρούσας,
ἀνέκραξε, φωνὰς ἀφεὶς ἀγρίως ἀντηχούσας·

7

«Ἀκούσατε, ἀκούσατε, κακουργιῶν ἐργάται,
»οὓς κεραυνοὶ ἐκρήμνισαν ἐξ ὕψους τῶν ἀστέρων·
»σεῖς, οἵτινες τρικυμιῶν καὶ θυελλῶν φυσᾶτε
»τὴν λύσσαν τὴν ὀλέτειραν, πλανῆται τῶν ἀέρων·
»σεῖς ὅσ' εἰς τῶν ἁμαρτωλῶν τὰς πράξεις ἐντρυφᾶτε,
»κ' ἐστὲ δακρύων λειτουργοὶ καὶ πόνων ἀνημέρων·
»ἐπικαλοῦμαι σᾶς, λαὲ ἀλάστορ τῶν δαιμόνων,
»καὶ σὲ, ὦ ἄρχον τοῦ πυρὸς, ὁ φλόγας ἔχων θρόνον.

8

»Τῶν δένδρων τούτων γίνετε φρουροί. Ἠριθμημένα
»ὑμῖν τὰ ἐμπιστεύομαι. Τὸ σῶμα ὡς ἐνδύει
»καὶ περιβάλλει τὴν ψυχὴν, ὁμοίως καὶ καθένα
»ὑμῶν εἷς τούτων τῶν κορμῶν ἐντὸς ἂς περικλείῃ.
»Ἂς φεύγῃ τούτους ὁ ἐχθρός· ἤ, ἂν τολμᾷ κᾀνένα
»νὰ κόψῃ, τὰς δυνάμεις του ὁ φόβος σας ἂς λύῃ!»
Εἶπε, κ' ἐπῆλθε ποία νὺξ, ἐπῆλθε φρίκη πόση,
χείλη μὴ ὄντ' ἀνίερα ποτὲ δὲν θὰ εἰπῶσι.

9

Ὁ βέβηλος ἐξορκισμὸς τὰς νυκτοπόρους σβύνει
λαμπάδας, δι' ὧν αἴθριος ὁ οὐρανὸς κοσμεῖται.
Τὰ κέρατά της εἰς ἀτμοὺς ἐγκρύπτει ἡ σελήνη,
καὶ νέφος εἰς τὸ πρόσωπον τὸ σκοτισθέν της κεῖται.
Ὁ δ' ὀργιζόμενος, ἀρὰς καὶ πάλιν ἀπευθύνει·
«Πῶς; πνεύματα ἐπάρατα, ἀργεῖτε νὰ φανῆτε;
»Τί θέλ' ἡ τόση μέλησις; Φωνὴν λοιπὸν ἑτέραν
»ἰσχυρωτέραν θέλετε, ἢ κἂν μυστικωτέραν;

10

»Ἐξ ἀχρηστίας ἐν ἐμοὶ δὲν ἔπνιξεν ἡ λήθη
»μέχρι τοῦ νῦν τῶν πονηρῶν τεχνῶν τὴν ἐμπειρίαν.
»Ἡ γλῶσσά μου αἱμοβαρὴς ἀκόμη, ὡς ἠσκήθη,
»προφέρει τὴν ἐκπληκτικὴν φρικτὴν ὀνομασίαν,
»ἥτις τὰς μοίρας χαλινοῖ, τὴν εἱμαρμένην πείθει,
»καὶ καταργεῖ τοῦ Πλούτωνος αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν.
»Ἂν δὲ . . . ἂν δὲ . . . » Ἠθέλησε καὶ ἄλλα νὰ προσθέσῃ,
»ἀλλ' εἶδε νὰ προσέρχωνται οὓς εἶχε προσκαλέσει.

11

Ναί, τῶν πνευμάτων ἤρχετο πετώμενον τὸ πλῆθος,
τὰ μὲν αὐτῶν ὀχούμενα ἐπὶ πτερῶν ἀνέμων,
τὰ δὲ τῆς βαθυκόλπου γῆς ἐκλείποντα τὸ στῆθος,
τὸ σπλάγχνον της τὸ ἀχανές, ἀτμῶν καὶ σκότους γέμον.
Βραδέα πλὴν προσήρχοντο καὶ κατηφῆ τὸ ἦθος,
ἐξ οὗ τοῖς ἀφῃρέθησαν τὰ ὅπλα τῶν πολέμων.
Πλὴν δὲν τοῖς ἀπετρέπετο ἐνταῦθα νὰ φοιτῶσι,
καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν κορμῶν καὶ φύλλων νὰ σκηνῶσι.

12

Ὡς κατ' εὐχὴν δ' ἐχώρησαν τὰ πάντα εἰς τὸν μάγον,
αὐτὸς σκιρτῶντι τῷ ποδὶ πρὸς τὸν μονάρχην τρέχει·
«Θάῤῥει, τῷ λέγει, Βασιλεῦ, καὶ παῦσε πένθος ἄγων·
»εἰς τὸ ἑξῆς ἡ πόλις σου νὰ φοβηθῇ δὲν ἔχει.
»Δὲν θέλει πλέον ἀπειλεῖ τὰς μηχανὰς προσάγων
»τὰς τρομεράς του ὁ ἐχθρὸς, καὶ πράγματα παρέχει,
»καθὼς νομίζει.» Ὡς εἰπὼν, τῷ διηγήθη ποίας
εἰς τὸν δρυμὸν ἐτέλεσεν ἐπιτυχεῖς μαγείας.

13

Εἰς ταῦτα δὲ προσέθηκεν· «Ὑπάρχει ἔτι πλέον
»τῶν ὅσων ἐγὼ ἔπραξα, εὐφρόσυνον οὐχ ἧττον.
»Ἤξευρε πρὸς τὸν Ἥλιον ἐν οὐρανοῖς ὁ Λέων
»πῶς θὰ συνέλθ' εἰς σύνοδον, τὸν Ἄρην ἔχων τρίτον·
»καὶ δὲν θὰ σβύσ' ὑγρὸς ἀὴρ, ἢ νέφος ὄμβρον χέον,
»τὸν καύσωνα ὃν εἰς τὴν γῆν θ' ἀνάψ' ἡ συμπλοκή των·
»διότι ὅταν φαίνωνται εἰς οὐρανοὺς συγχρόνως,
»εἶν' ἄφορος καὶ αὐχμηρὸς καὶ δυστυχὴς ὁ χρόνος.

14

»Καὶ θέρμην θενὰ ἔχωμεν ἣν ὑπομένει μόλις
»τῶν Νασαμόνων ἡ φυλὴ καὶ ἡ τῶν Γαραμάντων.
»Ἡμεῖς μικρὸν θὰ πάθωμεν. Μᾶς προστατεύ' ἡ πόλις·
»ἔχομεν κρήνας καὶ στοὰς, τὰ δένδρα, τὴν σκιάν των.
»Οἱ Φράγκοι ὅμως ἐπὶ γῆς ξηρᾶς, αὐχμώδους ὅλης,
»πῶς θενὰ ὑποφέρωσι τὴν κακοπάθειάν των;
»Τὸ πρῶτον ὑποκύψαντες εἰς τὸν θυμὸν τὸν θεῖον,
»θὰ νικηθῶσιν ἔπειτα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων.

15

»Σὺ θὰ νικᾷς καθήμενος. Φρονῶ δ' ὅτι δὲν πρέπει
»τῆς μάχης ν' ἀποπειραθῇς τὴν δάφνην ν' ἀποκτήσῃς.
»Ὁ γαῦρος δὲ Κιρκάσιος ἂν δὲν σοὶ ἐπιτρέπῃ
»ἀνάπαυσιν,—εἶν' εὐγενεῖς αἱ μάχιμοί του κλίσεις,—
»ἀλλ' ἂν, ὡς ἔθος, ἔγκειται, κ' εἰς μάχας σὲ προτρέπει,
»ἰδὲ πῶς τὴν μανίαν του νὰ χαλιναγωγήσῃς·
»διότι, πρὶν πολλοῦ καιροῦ, ἐξ οὐρανοῦ θὰ γίνῃ
»εἰς τοὺς ἐχθρούς σου πόλεμος, εἰς σὲ δ' αὐτὸν εἰρήνη.»

16

Τοιαῦτ' ἀκούων παρ' αὐτοῦ ὁ Βασιλεὺς, ηὐψύχει,
οὐδ' ἐφοβεῖτο τῶν ἐχθρῶν τὰς ἐπιθέσεις πλέον.
Καὶ εἶχε μὲν τὰ εὔσειστα ἐξασφαλίσει τείχη,
ὅπου τὰ εἶχεν ὁ κριὸς ὑποκλονίσει παίων,
ἀλλ' ἤδη ν' ἀναστηλωθῇ φροντίζει ὅ,τι τύχῃ
ἢ καταῤῥεῦσαν νὰ ἰδῇ ἢ ἄρτι καταῤῥέον.
Πάντα ὁμοῦ ἐργάζονται τῆς πόλεως τὰ γένη,
ἢ δοῦλα, ἢ ἐλεύθερα. Τὸ ἔργον δὲ προβαίνει.

17

Ἐν τούτοις δὲ ὁ Βουλλιὼν ὁ εὐσεβὴς δὲν θέλει
τὸ φρούριον τὸ ἰσχυρὸν ματαίως νὰ προσβάλῃ
πρὶν γίνωσιν αἱ μηχαναὶ ἃς ν' ἀνεγείρῃ μέλλει,
ἡ τεφρωθεῖσα πρὸ μικροῦ αὐτὴ, καὶ εἴ τις ἄλλη·
καὶ δὴ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν τοὺς ὑλοτόμους στέλλει,
ὅπως ὁ πέλεκυς αὐτῶν τὰ δένδρα καταβάλῃ.
Χωροῦσιν, ἅμα ἔφεξε, πρὸς τὸν δρυμῶνα· ὅμως
μόλις τὸν εἶδαν, καὶ αὐτοὺς καταλαμβάνει τρόμος.

18

Καθὼς τὰ μορμολύκεια, ὁπόταν ἀσυνήθη
τοὺς φόβους διεγείρουσι τοῦ βρέφους τοῦ εὐπίστου·
ἢ, ὡς τὸ βρέφος, πτοηθὲν, φαντάζεται πῶς πλήθη
φασμάτων φέρονται ἐντὸς τοῦ σκότους τοῦ μεγίστου,
τῶν ὑλοτόμων ὡς αὐτὸ ὁ λόχος ἐπτοήθη,
πλὴν δὲν ἠξεύρει διατί, καὶ τίς ἡ πτόησίς του·
καὶ μόνον συναισθάνεται πολὺ τρομερωτέρας
ὁ φόβος πῶς τερατουργεῖ καὶ Σφίγγας καὶ Χειμαίρας.

19

Τεταραγμένοι, ἔξαλλοι οἱ τρέμοντες ἐργάται
φεύγουσι, καὶ συγχέουσι τὰς πράξεις καὶ τὰς ῥήσεις.
Ἃ διηγοῦνται, φαίνονται ὡς τῶν φρενῶν ἀπάται,
καὶ δυσπιστοῦσι πρὸς αὐτῶν πολλοὶ τὰς διηγήσεις.
Τότε λαλεῖ ὁ στρατηγὸς, καὶ λόχος ἐφιστᾶται,
ἐπὶ τῶν ἔργων, ὁπλιτῶν, ὧν ἄτρομος ἡ φύσις,
πιστεύων, ἂν οἱ τολμηροὶ αὐτοὶ ἐπιτηρῶσι,
πῶς καὶ τοῖς ἄλλοις θέλουσι τὴν τόλμην αὐτῶν δώσει.

20

Τότ' ἐπλησίασαν λοιπὸν τὴν ἕδραν τῶν δαιμόνων,
τὸν φοβερὸν περίβολον τῆς ὕλης τῆς ἀγρίας.
Ἀλλ' ἅμα ὡς προσέβλεψαν τὸ μέλαν σκότος μόνον,
ᾐσθάνθησαν παγώνοντα τὰ βάθη τῆς καρδίας.
Εἰσέτι ἔξω ἔμενον τοῦ χείλους τῶν δρυμώνων,
καὶ τὴν δειλίαν ἔκρυπτον εἰς πρόσχημ' ἀφοβίας.
Πλὴν προχωρήσας βαθμηδὸν ὁ λόχος, ἔστη μένων
ἤδη πλησίον τῶν μερῶν τῶν ἐστοιχειωμένων.

21

Αἴφνης φωναὶ ἀκούονται, καὶ ὁ δρυμὸς βοΐζει,
ὡς ὅτε σείεται ἡ γῆ καὶ ἐν σπασμοῖς μυκᾶται·
καὶ ἀντηχεῖ, ὡς ὁ βοῤῥᾶς γογγύζων κλαυθμηρίζει,
ὡς κλαίουσα ἡ θάλασσα εἰς τοὺς σκοπέλους θλᾶται,
ὁ λύκος ὅπως ὑλακτεῖ, ὁ ὄφις ὅπως σίζει,
ἡ ἄρκτος ὡς ὀρύεται, ὁ λέων ὡς μυκᾶται.
Λαμπρὰ σαλπίσματα, βροντῶν βωβοὶ, μεγάλοι κρότοι
συγκρούονται, συμμίγνυνται, ταράττουσι τὰ σκότη.

22

Καὶ πάντες ἀνεῤῥίγησαν. Ὁ φέβος των δηλοῦται
διὰ σημείων πολλαχῶς. Αἱ ὄψεις ὠχριῶσι·
καὶ οὔτε χρέος ἔπειθε τῆς πειθαρχίας, οὔτε
σκέψις, αὐτοὺς νὰ δράμωσιν ἐμπρὸς, ἢ νὰ σταθῶσι·
διότι κατ' αὐτῶν ἰσχὺς τοιαύτη κορυφοῦται,
ὥστ' ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ τὴν κατατροπώσῃ.
Τρέπονται τέλος εἰς φυγὴν, καὶ εἰς τὸν Γοδεφρεῖδον
εἷς διηγεῖται τὸ συμβὰν, τοὺς λόγους τούτους δίδων·

23

«Πιστεύω ὅτι, Κύριε, οὐδείς ἐστιν ἐκ πάντων,
»τὸν πέλεκυν εἰς τὸν δρυμὸν νὰ καταφέρῃ τοῦτον.
»Λέγω δ' ἐξ ὅσων νὰ ἰδῶ μοὶ ἔτυχε συμβάντων,
»ὅτι τὸ κράτος του ἐκεῖ μετέφερεν ὁ Πλούτων.
»Ναὶ, τὴν καρδίαν θωρηκτὴν τριπλῶς δι' ἀδαμάντων
»θὰ ἔχῃ, ὅστις καρτερεῖ ἀπέναντι τοιούτων
»ὄψεων, κ' ἔσται ἢ κωφὸς ἢ αἴσθησιν μὴ ἔχων
»ὁ εἰς αὐτοὺς τοὺς συριγμοὺς καὶ μυκηθμοὺς ἀντέχων.»

24

Τοιαῦτα εἶπεν ἔντρομος· ἐκεῖ δ' ἀκροατής του
ἐν ἄλλοις ἦν ὁ Ἄλκαστος, ἀπτόητος τὴν φρένα·
ἀνὴρ ἀνδρίας μὲν πολλῆς, πλὴν τόλμης ἀλογίστου,
οὐδὲ τὸν θάνατον ψηφῶν οὐδὲ θνητὸν κἀνένα·
κατὰ θηρίου τάττεται ἀφόβως τοῦ κακίστου,
καὶ δὲν τρομάζει τέρατα ἀλλόκοτα καὶ ξένα·
οὐδὲ σεισμοὺς, κατακλυσμοὺς, ἀνέμους ἐφοβεῖτο,
ἢ ἄλλο βιαιότερον ἂν εἰς τὸν κόσμον ἦτο.

25

Οὗτος κινεῖ τὴν κεφαλὴν, καὶ λέγει μειδιάσας·
«Ἐγὼ θὰ ἐπιτύχω. Ἂς ἀπέτυχεν ἐκεῖνος.
»Μόνος τὰς δρῦς ὑπόσχομαι ἐγὼ νὰ κόψω πάσας,
»ὅπου ὀνείρων φανταστῶν ψευδὲς φωλεύει σμῆνος.
»Ὄψεις ἐγὼ ἀπατηλὰς δὲν φεύγω δειλιάσας,
»οὐδὲ μὲ τρέπει τῶν πτηνῶν καὶ τῶν δρυμῶν ὁ θρῆνος.
»Μικρὸν φροντίζω ἡ ὁδὸς ἡ σχίζουσα τὰ μέρη
»ἐκεῖνα τ' ἀποτρόπαια εἰς ᾅδου ἂν μὲ φέρῃ.»

26

Ὡμίλησεν. Ὁ ἀρχηγὸς τὸν ἐπιδοκιμάζει·
κ' ἐκεῖνος ἀνυπόμονος τοῖς ἔστρεψε τὸ νῶτον.
Βλέπει τὸ δάσος, καὶ ποδὶ ἀτρόμῳ πλησιάζει,
ὁπόταν ἐκπεμπόμενον ἀκούῃ νέον κρότον.
Ἀλλὰ δὲν στρέφεται. Βοὰς, ὡς εἶπε, δὲν τρομάζει,
καὶ προχωρεῖ, τὸν κίνδυνον περιφρονῶν, ὡς πρῶτον.
Τὴν ἀπηγορευμένην γῆν ἤδη ἐγγίζει, φθάνει,
ὅτε πῦρ βλέπει καῖον, ἢ πῶς βλέπει τῷ ἐφάνη.

27

Τὸ πῦρ εἰς ὕψος αἴρεται. Ἡ φλόξ του ἡ μεγάλη
φαίνεται τεῖχος σκοτεινοῦ φωτὸς, καπνοῦ παγίου·
ὡς συνεχὲς περίφραγμα τὸ δάσος περιβάλλει,
φυλάττον ἀπὸ τραύματος τὰ δένδρα του καιρίου.
Ὡς ὑψηλὰ πυργώματα καὶ προμαχῶνες ἄλλοι
αἱ φλόγες αἱ ὀξύτεραι ἐξεῖχον τοῦ φρουρίου,
κ' εἰς τὰς ἐπάλξεις μηχανὰς ἐφαίνετο πολέμων
παντοίας καταστήσασα ἡ τοῦ Ταρτάρου δαίμων.

28

Ποῖαι ἀπαίσιοι μορφαὶ τεράτων φρικαλέων
φρουροῦσι τὸν περίβολον, τοὺς πύργους καὶ τὰς θύρας!
Διὰ βλεμμάτων μέν τινες ἠπείλουν ἀπευκταίων,
ἄλλαι δὲ ὅπλα φοβερὰ ἐκίνουν εἰς τὰς χεῖρας.
Ὡς τέλους φεύγει καὶ αὐτὸς, καὶ ναὶ μὲν, ὡς ὁ λέων,
ὅστις βραδέως στρέφεται, κ' ὑποχωρεῖ τῆς θήρας,
ἀλλ' ὅμως φεύγει πάντοτε, κ' ἐγείρεται ἐντός του
καρδιοβόρον αἴσθημα δειλίας, πρὶν ἀγνώστου.

29

Δὲν ὡμολόγ' εἰς ἑαυτὸν πῶς φόβος τὸν ἐκίνει.
Πλὴν ὡς εἰς ταύτην ἔφθασε τὴν αὐθομολογίαν,
ἀπέμεινεν ἐμβρόντητος· ὀργὴ καὶ καταισχύνη,
καὶ μεταμέλεια πικρὰ τῷ δάκνει τὴν καρδίαν.
Μένει βωβὸς ὑπ' ἐντροπῆς· τὸ βῆμα διευθύνει
μακρὰν τοῦ στρατοπέδου των, καὶ φεύγει κατ' ἰδίαν·
οὐδὲ τολμᾷ εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου νὰ ἐγείρῃ
τὴν ὄψιν του, τὴν ἄλλοτε ὑπεροψίας πλήρη.

80

Ὁ Γοδεφρεῖδος τὸν καλεῖ· αὐτὸς πλὴν δὲν ἐπείγει
τὸ βῆμα· προφασίζεται καθ' ἑαυτοῦ παλαίων.
Βραδὺς προσῆλθε τέλος· πλὴν τὰ χείλη δὲν ἀνοίγει,
εἰμὴ καθὼς τις ὁμιλεῖ ἐν ὕπνοις παραπαίων.
Ὅτι δὲ εἶχε νικηθῇ καὶ ὅτι εἶχε φύγει
νοεῖ ἐκ τῶν βλεμμάτων του ὁ ἄρχων τελευταῖον,
καὶ λέγει· «Τοῦτο τί ἐστί; Μὴ ὄψις φαντασμάτων
»τὴν φρένα σου ἐπλάνησεν, ἢ φυσικῶν τεράτων;

31

»Ἄν τις ἐστὶν, ὃν εὐγενὴς ἐξάπτει προθυμία,
»νὰ σπεύσῃ πρὸς τὰ σύμφυτα, τὰ ἄγρι' αὐτὰ μέρη,
»ἀπίτω· ἂς δοκιμασθῇ αὐτοῦ ἡ εὐψυχία,
»καὶ ἀγγελίαν θετικὴν ἐπανελθὼν ἂς φέρῃ.»
Ὡς εἶπε· κ' εἰς τὰ φοβερὰ, τ' ἀπρόσιτα χωρία
ἡμέρας τρεῖς πᾶς ἔρχεται ὅστις ἀνδρίας χαίρει
καρπούμενος ὑπόληψιν. Κ' ὑπῆγον μὲν δεχθέντες,
ἀλλ' ὅλοι πάλιν ἔφυγον, δεινῶς ἀπειληθέντες.

32

Ἐν τούτοις δὲ ὁ ἡγεμὼν Ταγκρέδης, καταθέσας
εἰς γῆν ἁγνὴν τὰ λείψανα τῆς φίλης τῆς γενναίας,
εἰ καὶ τὸ σῶμ' ἀσθενικὸς, καὶ μόλις ἠμπορέσας
νὰ φέρῃ βάρος θώρακος καὶ περικεφαλαίας,
ἀλλ' ὅλα τὰ καθήκοντα καλῶς ἐπιτελέσας,
νέους κινδύνους μελετᾷ, κακοπαθείας νέας,
ἔτ' ἡ καρδία του ζωῆς καὶ ῥώμης ἦν ἑστία,
κ' ἐῤῥώννυε τὸ σῶμά του αὐτῆς ἡ εὐρωστία.

33

Σιωπηλὸς, εἰς ἑαυτὸν ἐγκαταβὰς καὶ σύννους,
ὁ ἄτρομος πολεμιστὴς πρὸς τὸν δρυμὸν βαδίζει.
Οὐδὲ βροντὰς ἐξ οὐρανοῦ, οὐδὲ σεισμοὺς γηΐνους
ψηφᾷ, οὐδ' ἡ φρικτὴ σκιὰ τοῦ δάσους τὸν φοβίζει.
Κ' εἰς τοὺς ἀγνώστους μὲν αὐτοὺς ῥιπτόμενος κινδύνους
φόβος τις, ὅμως δαμασθεὶς ταχέως, τὸν ἐγγίζει,
καὶ προχωρεῖ. Διὰ μιᾶς, ἐν τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ
ἐμπρός του ἀνεγείρεται ἡ πόλις ἡ πυρίνη.

34

Ἓν βῆμα ὀπισθοχωρεῖ, καὶ μένει ἀμφιβάλλων,
καὶ λέγει· «Ἀλλ' ἐνταῦθα τί τὰ ὅπλα ὠφελοῦσι;
»Εἰς τῶν τεράτων ἐμαυτὸν τοὺς φάρυγγας ἐμβάλλων,
»θενὰ ῥιφθῶ ὅπου φρικταὶ αἱ φλόγες πυρπολοῦσι;
»Ὑπὲρ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ πρὸς καλὸν τῶν ἄλλων,
»ζωῆς θυσίαν πώποτε δὲν θέλω ἀποκρούσει.
»Ἀλλὰ, καὶ εἶμαι, ὡς φρονῶ, κ' ἐγὼ, ποτὲ γενναῖος
»δὲν πρέπει τὴν ζωὴν αὐτοῦ νὰ σπαταλᾷ ματαίως.

35

»Ἀλλ' ὁ στρατὸς τί θὰ εἰπῇ ἂν ἐπιστρέψω μάτην;
»Ἔχει ἐξ ἄλλου δάσους, ποῦ τὰ ξύλα του νὰ τάμῃ;
»Καὶ θὰ πεισθῇ ὁ Βουλλιὼν τὴν ἀναγκαιοτάτην
»ν' ἀφήσῃ ἐπιχείρησιν; Ἀλλ' ἄλλος ἂν τὴν κάμῃ!
»Καὶ ἆρα μὴ ὀφείλεται εἰς ὀφθαλμῶν ἀπάτην,
»καὶ εἶν' ἀκίνδυνος ἡ φλὸξ ἡ φόβον δίδουσά μοι;
»Ἔστω ὡς εἶναι!» Καὶ εἰπὼν, ἐῤῥίφθη ὁ ἱππότης
κατὰ τὸ μέσον τῶν φλογῶν. Ὁποία γενναιότης!

36

Ἐν τούτοις ὅμως, προχωρῶν, ὑπὸ τὴν πανοπλίαν
τὴν θέρμην δὲν αἰσθάνεται, ὡς ὤφειλε, μεγίστην.
Πυρκαϊὰν διέρχεται, ἢ μόνον φαντασίαν;
Εἰς τί νὰ δώσῃ ἀγνοεῖ ἡ αἴσθησίς του πίστιν·
διότι μόλις ἔφθανεν ἐγγίζων τὴν ἑστίαν,
κ' ἐσβύνετο, ἀφήνουσα ὁμίχλην μόνον πλείστην,
ἔχουσαν σκότη, παγετούς· πλὴν παγετοὺς καὶ σκότη
τοῦ ἀτρομήτου ἡ ὁρμὴ διέλυεν ἡ πρώτη.

37

Διότι πεπληγμένων ἦν φρενῶν, ἀλλ' ἀτρομήτων,
καὶ εἰς τὸν ἄγριον δρυμὸν ἀδίστακτος εἰσέβη
ὡς εἶδε τὸ πᾶν ἥσυχον ἐντός του ὅτι ἦτον.
Ἐκεῖ τὰ πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ κατασκοπεύει.
Ἀλλ' ἔκτακτον ἀπήντησεν οὐδὲν τῶν ἀποῤῥήτων,
οὐδ' ἔχει τινὰ δύναμιν κρυπτὴν νὰ ὑποπτεύῃ.
Μόνον τὸ βλέμμα δὲ πλανᾷ, τὸ βῆμα παραφέρει
τὸ σκότος, εἰς τὰ σύδενδρα, πεπυκνωμένα μέρη.

38

Τέλος ὡς ἀμφιθέατρον βλέπει εὐρὺ πεδίον
γυμνὸν, ὅπ' οὐδὲ πράσινον βλαστάνει δένδρον, οὔτε
φυτὸν, πλὴν εἰς τὸ κέντρον του ὅτι ὡς μέγας κίων,
ὡς πυραμὶς εὐρύσωμος, κυπάρισσος ὑψοῦται.
Διέγνω δὲ, πλησίον της ἐλθὼν, διὰ παντοίων
στιγμάτων ὅτι ὁ κορμὸς τοῦ δένδρου σημειοῦται.
Ὡς τις γραφὴ ἐφαίνετο· καὶ ἦν ὁμοιοτάτη
πρὸς ἣν ἡ Αἴγυπτος ποτὲ εἶχ' ἔθος νὰ χαράττῃ.

39

Ἐν μέσῳ τῶν ἀγνώστων δὲ, ὑπῆρχον καὶ γνωστά του,
τῆς γλώσσης τῆς Συριακῆς. Αὐτὴ τῷ ἦν συνήθης·
«Ἀτρόμητε πολεμιστὰ, σὺ ὃς εἰς τοῦ θανάτου
»νὰ ἔλθῃς τὸν περίβολον αὐτὸν δὲν ἐφοβήθης,
»ὤ! μὴ τὴν ἡσυχίαν του, τὴν ἱερότητά του
»μὴ συνταράττῃς. Ἄφες με εἰς τὴν μονὴν τῆς λήθης.
»Μὴ ἐπιμένῃς τυραννῶν τοὺς τὴν ζωὴν λιπόντας.
»Δὲν εἶναι ὅσιον ὁ ζῶν νὰ πολεμῇ θανόντας.»

40

Οὕτως ὡμίλει ὁ νεκρός. Ὁ μαχητὴς δ' ἐζήτει
τὴν κεκρυμμένην ἔννοιαν τῶν λέξεων ἐκείνων,
ὅταν θυέλλης ἄνεμος τὸ δάσος διορύττῃ,
συρίζων διὰ τῶν δρυῶν, τῶν θάμνων καὶ τῶν σχοίνων,
καὶ ἦχος δι' αὐτοῦ οἰκτρὸς τὴν ἀκοήν του πλήττει,
ὡς ἀνθρωπίνων στεναγμῶν καὶ κοπετῶν καὶ θρήνων,
καὶ τῷ ἐστάλαξεν ἐντὸς τοῦ βάθους τῆς καρδίας
ὡς κρᾶμα μικτὸν θλίψεως καὶ φόβου κ' εὐσεβείας.

41

Ὅμως, τὸ ξίφος του ἐκσπῶν, διὰ χειρὸς εὐρώστου
κτυπᾷ τὸ δένδρον ἰσχυρῶς. Ὦ θαῦμα τῶν θαυμάτων!
Αἵματος ῥύακα σχισθεὶς ἐκχέει ὁ φλοιός του,
καὶ μετεβλήθ' εἰς ἐρυθρὰν ἡ ὄψις τῶν χωμάτων.
Φρικιᾷ ὅλος, πλὴν πληγὴν δευτέραν τῆς χειρός του
κατέφερεν, εἰς ἔλεγχον ἐκείνων τῶν τεράτων.
Ἀλλ' αἴφνης ἀσαφὴς κραυγὴ, καὶ γοερὸν ἠχοῦσα,
ἐκ τοῦ μυχοῦ τοῦ μνήματος ἠκούσθη ἐξελθοῦσα.

42

Εἶτα δ' ὡς ἔναρθρος φωνὴ, «Ταγκρέδη, νὰ μ' ἀφήσῃς
»ποτὲ δὲν θέλεις ἥσυχον;» τῷ λέγει. «Φθάνει πλέον.
»Σὺ ἐκ τοῦ σώματος, εἰς ὃ μ' ἐχάρισεν ἡ φύσις
»νὰ ζῶ, μὲ ἀπεδίωξας, διὰ τῶν ὅπλων παίων.
»Νὰ καταστρέψῃς διατί ἐπιθυμεῖς ἐπίσης
»τὸ δυστυχές μου ἄσυλον αὐτὸ-τὸ τελευταῖον;
»Ἀκόμη μετὰ θάνατον ζητεῖς τῶν ἀντιπάλων
»τὴν ὕβριν, κ'εἰς τοὺς τάφους των τὸ σῶμά των προσβάλλων;

43

»Εἶμ' ἡ Χλωρίνδα· ἤμην κἄν. Πλὴν μόν' εἰς τὰ στελέχη
»καὶ τοὺς τραχεῖς αὐτοὺς φλοιοὺς νὰ ἐνδεθῶ δὲν ἤμην.
»Καὶ ἄλλους, οὓς ἑκάτερον τῶν στρατοπέδων ἔχει,
»καὶ οἵτινες ἠτύχησαν νὰ πέσωσ' εἰς Σολύμην,
»ἕκαστος τούτων τῶν κορμῶν ἐντὸς αὐτοῦ κατέχει,
»σῶμα ἢ πνεῦμα, εἰς αὐτὴν τὴν χώραν τὴν ἐρήμην.
»Ὑπάρχει ζῶσα αἴσθησις εἰς ἕκαστον τῶν κλώνων.
»Μὴ πέλεκυν, μὴ κατ' αὐτῶν κινήσῃς μιαιφόνον.»

44

Ὡς ἐνυπνιαζόμενος ὅτι τὸν δάκνει δράκων,
ἢ χείμαιρα πῶς τὸν κεντᾷ εἰς φλόγας εἰλιγμένη,
καίτοι γνωρίζων ἡ μορφὴ τῶν ὄντων τῶν παγκάκων
ὅτι δὲν εἶν' ἀλήθεια, ἀλλ' εἶναι πεπλασμένη,
οὐχ ἧττον ὅμως εἰς φυγὴν παρακινεῖται ἄκων,
τόσον ἡ ὄψις ἀπεχθὴς τῷ φαίνεται ἡ ξένη,
οὕτω δειλὸς ὁ ἐραστὴς, εἰ καὶ τὸν δόλον βλέπει,
οὐχ ἧττον ὅμως ἔντρομος τὸ βῆμα πάλιν τρέπει.

45

Κ' αἰσθήματ' ἀλληλόμαχα καὶ συγκινήσεις οὕτω
κατεῖχον τὴν καρδίαν του, ὥστ' ἔτρεμε κ' ἐῤῥίγει·
κ' ἡ ἀνδρικὴ του δύναμις εἰς τόσον ἐναρκοῦτο,
ὥστε τὴν χεῖρά του αὐτὸ τὸ ξίφος νὰ ἐκφύγῃ·
κ' ἐπίστευεν ὅτ' εἰς αὐτὸν ἡ κόρη ἐδηλοῦτο
ἥτις ἐθρήνει πρὸς αὐτὸν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐπλήγει.
Νὰ βλέπῃ δὲν ἀνέχεται τὸ αἷμα νὰ τὸν λούῃ·
ἔξω φρενῶν, τοὺς στεναγμοὺς δὲν δύναται ν' ἀκούῃ.

46

Οὕτως, αὐτὸς ὁ θεωρῶν τὸν θάνατον ἀψήφως,
ὃν οὔποτέ τι ἐπὶ γῆς ἐκπλήττει καὶ φοβίζει,
πλὴν ὅτι μόνον τὸν κεντᾷ ὁ ἔρως ὑποκρύφως,
εἰς ψευδῆ γόον, εἰς σκιὰν τὸ βῆμ' ἀναχαιτίζει.
Ἐν τούτοις τὸ ἀποπεσὸν ἐκ τῆς χειρός του ξίφος
ἔξω τοῦ δάσους στρόβιλος ἀνέμου σφενδονίζει.
Οὕτως ἀπῆλθεν ἡττηθεὶς, καὶ, καθ' ὁδὸν προβαίνων,
ὀπίσω ἔλαβεν εὑρὼν τὸ ξίφος ἐῤῥιμμένον.

47

Ἀλλ' ὅμως δὲν ἐπέστρεψεν, οὐδὲ νὰ ἐξετάσῃ
τῶν φαινομένων τὴν κρυπτὴν ἐτόλμησεν αἰτίαν.
Καὶ ἔπειτα, τοῦ στρατηγοῦ ἐμπρὸς ὡς εἶχε φθάσει,
καὶ συνελθὼν ἀνέλαβε τινὰ ἀταραξίαν,
«Κύριε, εἶπε, πράγματα συμβαίνουσ' εἰς τὰ δάση,
»ὧν ἦλθον τὴν ἀπίθανον νὰ φέρω ἀγγελίαν.
»Ἐάν τις περὶ ὄψεων φρικτῶν σοὶ διηγήθη
»καὶ περὶ φόβων πανικῶν, οὐδόλως ἦσαν μῦθοι.

48

»Ἐκπεπληγμένος ἔβλεπον ὅτι ἐμπρός μου ὅλη
»ἀχανὴ ς θάλασσα φλογῶν τὸ κῦμά της ἐκίνει.
»Εἰς τεῖχος δ' ἤρθη ὄρθιον, καὶ ἐσπινθηροβόλει,
»καὶ ἐπρομάχουν ἔνοπλα αὐτῆς τεράτων σμήνη.
»Ὡς δ' ἐπροχώρησα, ἡ φλὸξ οὐδόλως ἐπυρπόλει,
»οὐδὲ τὸ ξίφος τῶν φρουρῶν ἦν ἱκανὸν νὰ κτείνῃ.
»Ἐνύκτωσε, καὶ ἦν χειμών· καὶ πάλιν ἡ ἡμέρα
»ἀνέλαμψε, κ' ἐπέστρεψε τῆς πρὶν αἰθριωτέρα.

49

»Καὶ ἄλλο θαῦμα θὰ εἰπῶ· Τὰ δένδρα ταῦτα ζῶσι,
»κ' ὑπ' αἰσθημάτων καὶ ὁρμῶν κινοῦνται ἀνθρωπίνων.
»Τίς ἄλλη μοὶ χρειάζεται ἀπόδειξις; Ν' ἀφῶσι
»φωνὴν ἐγὼ τὰ ἤκουσα, καρδιοβόρον θρῆνον.
»Αἱμάτων ῥεῖθρον ἀπ' αὐτῶν τὰ ξίφη ἀποσπῶσι,
»καὶ σάρκας φαίνοντ' ἔχοντα ἀντὶ κορμῶν ξυλίνων.
»Ἡττήθην· οὐδὲ δύναμαι,—θενὰ τ' ὁμολογήσω,—
»νὰ κόψω ἕνα κλάδον των, ἢ τὸν φλοιὸν νὰ σχίσω.»

50

Ὡς εἶπε πρὸς τὸν ἀρχηγόν· ἐκεῖνος δ' ἐκυμάτει
εἰς τρικυμίαν στοχασμῶν καὶ εἰς ἀμφιβολίας.
Ἐσκέπτετο τὸ χρέος του ἂν δὲν τῷ ἐπιτάττῃ
(χρέος τὸ λέγει) νὰ ῥιφθῇ αὐτὸς εἰς τὰς μαγείας,
ἢ ἀλλαχοῦ ὑλοτομῶν ὀρθῶς ἐὰν δὲν πράττῃ,
εἰς μέρη μὴ παρέχοντα τοιαύτας δυσκολίας.
Ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν λογισμῶν τὸν ἀποσπᾷ ἐκείνων
ὁ ἐρημίτης, πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἀποτείνων·

51

«Ἄφες αὐτὸ τὸ τόλμημα· εἰς ἄλλον αὐτὸ μένει.
»Ἄλλος τὸ δάσος τῶν κορμῶν ν' ἀπογυμνώσῃ μέλλει.
»Ἤδ' εἰς τὸν ὅρμον ἤγγισεν ἡ ναῦς ἡ πεπρωμένη,
»καὶ ἤδη τ' ἀνεμόπληκτα ἱστία καταστέλλει.
»Ὁ ποθητὸς πολεμιστὴς ἐκ τῆς ἀκτῆς προβαίνει,
»λύσας ἀλύσου ἀγενοῦς τ' ἀδάμαστά του μέλη.
»Μακρὰν δὲν εἶναι ὁ καιρὸς ὁπότε θὰ νικήσῃς
»τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ τῆς Σιὼν τὴν πόλιν θὰ πορθήσῃς.»

52

Εἶπε, κ' ἐκ τῶν βλεμμάτων του ἐξῆλθον τῶν πυρίνων
σπινθῆρες, κ' ὑπεράνθρωπον ἀντήχει ἡ φωνή του·
ὁ Βουλλιὼν δ' ὁ εὐσεβὴς, πρὸς νέας σκέψεις κλίνων,
ἐπιθυμεῖ ν' ἀπαλλαγῇ ἀργίας ἀθεμίτου.
Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἥλιος, προβὰς πρὸς τὸν Καρκῖνον,
ἔῤῥιπτε βέλη καύσωνος καὶ θέρμης ἀφορήτου,
ἡ ἀτμοσφαῖρ' ἀπέβαινεν ἐχθρὰ πρὸς τὰς βουλάς του,
πιέζουσα κ' ἐκλύουσα τοὺς συμπολεμιστάς του.

53

Ἐσβέσθη πᾶς φαιδρὸς λαμπτὴρ εἰς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον,
καὶ ζῴδια ἐπιβλαβῆ κρατοῦσ' εἰς τοὺς αἰθέρας.
Ἐπιῤῥοὴν καὶ δύναμιν προχέουσ' ἰοβόλον,
κ' ἡ ἐξ αὐτῶν ἀπόῤῥοια μολύνει τοὺς ἀέρας.
Αὐξάνει ἡ θανάσιμος θερμότης, καὶ εἰς ὅλον
τὸν τόπον τὰς ἀκτῖνάς της τοξεύει ὀξυτέρας.
Μετὰ ἡμέραν ἕπεται κακὴν νὺξ χειροτέρα,
καὶ χείρων διαδέχεται τὴν νύκτ' αὐτὴν ἡμέρα.

54

Τὰ κλεῖθρα τῆς ἀνατολῆς ὁ Ἥλιος δὲν λύει,
κηλίδας φέρων αἵματος καὶ στίγματ' ἀπευκταῖα,
χωρὶς ἐπὶ τοῦ δίσκου του προδήλως νὰ δεικνύῃ
ὅτ' ἡ ἡμέρα συμφορὰς θὰ ἐπαγάγ' ἡ νέα·
κ' αἱ ἐρυθραὶ μηνύουσι κηλίδες, ὅτε δύῃ,
πῶς ἔσται ἡ ἐπαύριον ὡς ἦν ἡ προτεραία.
Καὶ οὔτ' ὁ φόβος πάντοτε τῶν μελλουσῶν βασάνων
προστίθησ' εἰς τὴν βάσανον τὴν νῦν, αὐτὴν αὐξάνων.

55

Ἐν ᾧ τὸν κόσμον δ' ὁ φωστὴρ περῶν τῶν οὐρανίων
ὡς ὄμμα τὸν ἐπισκοπεῖ, τὸ πᾶν φλογὸς ἐμπλῆσαν,
βλέπει τὰ φύλλα τῶν δασῶν, τὰ χόρτα τῶν πεδίων
ξηρά, ξηρὰ καὶ τ' ἄνθη των ὅσα στολή των ἦσαν,
τὴν γῆν σχισθεῖσαν, τὰς στεγνὰς πηγὰς τῶν ῥυακίων,
καὶ τὴν ὀργὴν τῶν οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν ῥιφθεῖσαν,
καὶ τὰς νεφέλας, ὕδατος καὶ δρόσου στερουμένας,
εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν ὡς φλόγας φερομένας.

56

Ὁ κοῖλος ἄνω οὐρανὸς ὡς κλίβανος ἦν καίων,
καὶ οὐδαμοῦ οὐδέν ἐστι τὰ βλέμματα ἑλκύον.
Κοιμᾶτ' ἐντὸς τῶν μαύρων του ὁ ζέφυρος σπηλαίων,
καὶ εἰς τὰ δένδρα καὶ φυτὰ τὰ φύλλα παύει σείων,
ἐκτὸς σπανίως ἄνεμος, ὡς ἐκ καμίνου πνέων,
ἐὰν ἐφύσα, διελθὼν τὰς ἄμμους τῶν Λιβύων.
Αὐτὸς δὲ δύσπνους καὶ βαρύς, διὰ πνοῆς ἐμπύρου
προσέβαλλε τὰ πρόσωπα, τοὺς πνεύμονας ἐπλήρου.

57

Οὐδέ τις κἂν ἀναψυχὴ τὴν νύκτα χορηγεῖται.
Ἐπίσης ἡλιοκαὴς νομίζεται κ' ἐκείνη.
Φλογώδεις πλήττουσι δοκοὶ τὰς ὄψεις, καὶ κομῆται,
κ' ἡ ἀτμοσφαῖρα φαίνεται ὡς πνέουσα πυρίνη·
καὶ οὐδὲ κἂν, γῆ δύστυνε, εἰς σὲ παραχωρεῖται
ἡ πάχνη ἣν ὑπέρυθρον σταλάζει ἡ σελήνη
εἰς τοὺς σοὺς κόλπους. Ἄνυδρον πᾶν χόρτον ἐμαράνθη·
ἰκμάδος ἕνα σταλαγμὸν ζητοῦσι μάτην τ' ἄνθη.

58

Τὰ βλέφαρα κατέλειπεν ὁ ὕπνος δραπετεύων,
καὶ ἐγρηγόρει παννυχὶ ὁ στρατιώτης ἄκων,
μάτην ἀνάπαυσιν ζητῶν. Ἀλλὰ δεινὸν πρωτεῦον
ἦτον ἡ δίψα· ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ τῶν ῥυάκων
τῆς Γαλιλαίας, ὁ κακῶς τῆς χώρας δυναστεύων,
διὰ παντοίων οὐσιῶν φθοροποιῶν φαρμάκων
διέφθειρε, καὶ ἔγιναν θανάσιμοι αἱ κρῆναι,
ὡς ὁ Ἀχέρων λέγεται καὶ ὡς ἡ Στὺξ πῶς εἶναι.

59

Ὁ βραχὺς ῥύαξ Σιλοὴς, διὰ ψυχρῶν ὑδάτων
ὡς τότε τοὺς Χριστιανοὺς πολεμιστὰς ποτίζων,
ἀπεξηράνθη, καὶ σαπρῶν παρίστησι τελμάτων
κηλῖδας, οὔτι ὠφελῶν, καὶ κατ' οὐδὲν δροσίζων.
Ἀλλ' οὐδ' ὁ Πάδος ὁ βαθὺς, ὁ ἄρχων τῶν ῥευμάτων,
θὰ ἦν τῆς ἀπληστίας των, τῆς δίψης αὐτῶν μείζων,
οὐδὲ ὁ Νεῖλος πλημμυρῶν ἢ ὁ πολύῤῥους Γάγγης
ἀνώτεροι ἐφαίνοντο τῆς τοῦ στρατοῦ ἀνάγκης.

60

Ὅστις συνέβη νὰ ἴδῃ εἰς ὄχθας ἀνθοφόρους
ν' ἁπλοῦται ἄργυρος ὑγρὸς, τὸ νᾶμα τὸ λιμναῖον,
ἢ χείμαῤῥος ἐκ κορυφῆς νὰ φέρηται τοῦ ὄρους,
ἢ ῥύαξ νὰ ἑλίσσεται διὰ τῆς χλόης ῥέων,
ἐκεῖνος συνῃσθάνετο λυγμοὺς καρδιοβόρους,
κ' ἐκείν' ἡ μνήμ' εἰς βάσανον τῷ ἦτον πολὺ πλέον.
Αὗτ' αἱ εἰκόνες αἱ τερπναὶ σκηνῶν δροσερωτάτων
ἐπηύξανον τὴν θέρμην των, τὴν αὐχμηρότητά των.

61

Τὰ σώματα τῶν ἱπποτῶν ἐκείνων τῶν εὐρώστων,
οἷς οὔτι ποτ' ἐμπόδιον ἢ πρόσκομμ' ἀντετάχθη,
εἰς ὧν τὰ μέλη οὔποτε ἦν βάρος ὁ χαλκός των,
ὧν πᾶς χιλίους ν' ἀψηφῇ θανάτους ἐδιδάχθη,
νῦν ἔκλυτ' ὑπὸ τῶν δεινῶν ἐκείνων τῶν ἀγνώστων
ἐπὶ τῆς γῆς κατάκεινται, ἄχρηστ' ἀρούρης ἄχθη·
κ' εἰς τὰς ζεούσας φλέβας των πῦρ ἐμφωλεύει βόσκον,
καὶ τὰς ξηραίνει βαθμηδὸν, αὐτοὺς καταβιβρώσκον.

62

Ὁ ἵππος ὁ θυμοειδὴς ἀθύμως ἤδη κεῖται
μισῶν τὸ χόρτον τὸ ξηρὸν, τὴν φίλην πρὶν τροφήν του.
Ὁ ποῦς του ἤδη ἄτονος ὁ σιδηροῦς κλονεῖται,
καὶ χαύνως ἔχει κύπτουσαν τὴν γαῦρον κεφαλήν του.
Τὰς δάφνας ἃς κατέκτησεν ὀλίγον ἐνθυμεῖται,
οὐδ' εἰς τὴν δόξαν ἔρωτα αἰσθάνεται τὴν πρίν του.
Τὰ λάφυρα τὸν θλίβουσι, καὶ ἡ χρυσῆ στολή του
ὡς ὄγκος βάρους ἐπ' αὐτοῦ πιέζει ἀφορήτου.

63

Ὁμοίως ἔκειτ' ὁ πιστὸς, ὁ οἰκοφύλαξ κύων,
τὸν κύριόν του λησμονῶν, καθὼς καὶ τὴν οἰκίαν.
Ἀσθμαίνων κατακλίνεται, τὰ μέλη του τανύων·
ἔχει ὁ χαίνων φάρυγξ του πνοῆς ἐπιθυμίαν.
Ἀλλ' ἂν ἀὴρ εἰσπνέηται ὑπὸ τῶν ἐντοσθίων,
ὅπως τὴν θέρμην τὴν ἐντὸς πραΰν' εἰς τὴν καρδίαν,
τὸ ζῶον οὐδ' ἀναψυχὴν ἀπήντα οὐδὲ δρόσον·
βαρὺ τὸ εἰσπνεόμενον καὶ φλογερὸν ἦν τόσον.

64

Οὕτως ἐπίσης ἔκειτο ἡ γῆ ἐξηντλημένη,
κ' ἐξηντλημένον ἐπ' αὐτῆς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.
Ὁ δὲ φιλόχριστος στρατὸς οὐ μόνον δὲν προσμένει
νίκας, ἀλλὰ τὰ ἔσχατα φοβεῖται τῶν ἀτόπων.
Καὶ πανταχόθεν κοπετὸς καὶ θρῆνος ἀναβαίνει,
καὶ ἀντηχεῖ μεμψιμοιρῶν κατὰ τοιοῦτον τρόπον·
«Τί προσδοκᾷ ὁ ἀρχηγός; Τί περιμένει πλέον,
»ὅταν εἶν' ὅλος ὁ στρατὸς ἡμιθανὴς κ' ἐκπνέων;

65

»Καὶ διὰ τίνων, πρὸς Θεοῦ, δυνάμεων ἐλπίζει
»πῶς θὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς, τὰ ὀχυρώματά των;
»Πόθεν προσμένει μηχανάς; ἢ πῶς παραγνωρίζει
»πῶς καθ' ἡμῶν ὁ οὐρανὸς ὠργίσθη ἐπ' ἐσχάτων;
»Δὲν βλέπει; Τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ ἐξεικονίζει
»διὰ πολλῶν καὶ συνεχῶν σημείων καὶ τεράτων.
»Φλέγει ὁ ἥλιος ἡμᾶς σχεδὸν καθ' οἷον τρόπον
»φλέγει τὰς χώρας τῶν Ἰνδῶν καὶ τὰς τῶν Αἰθιόπων.

66

»Ἐν μέρει ὄχλου ἀγενοῦς μᾶς θέτει καὶ ἀχρήστου,
»καὶ οὕτω νὰ φερώμεθα ἀδιαφόρως βλέπει
»ἀπέναντι ἀνωφελοῦς θανάτου, τοῦ αἰσχίστου,
»ἀρκεῖ αὐτὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ σκῆπτρα νὰ διέπῃ;
»Λοιπὸν ἡ δίψα τοῦ βαθμοῦ τοσαύτη τοῦ πρωτίστου!
»Τοσοῦτον τῶν ἀρχομανῶν τὸ αἴσθημ' ἀνατρέπει,
»ὥστε νὰ ἔχωνται ἀπρὶξ τῆς πρωτοκαθεδρίας
»καὶ ἂν ἐπάγωσι πολλὰς εἰς τὸν λαὸν ζημίας!

67

»Τοιοῦτος ὁ φιλάνθρωπος ἐκεῖνος Γοδεφρεῖδος.
»Καὶ ὅμως ἐγκαυχώμενος ἐπ' εὐσεβείᾳ χαίρει.
»Ἵνα πᾶν δρέπῃ μάταιον τιμῆς ἀτίμου εἶδος,
»μικρὸν φροντίζει ἂν καὶ τὶ τὸ πλῆθος ὑποφέρει.
»Βλέπων τοὺς ῥύακας ἡμῖν ξηροὺς μέχρι ῥανίδος,
»ἐκεῖνος ὕδωρ ἑαυτῷ ἐξ Ἰορδάνου φέρει.
»Ὀλίγους φίλους ἑστιᾷ, καὶ πίνει μετ' ἐκείνων
»κιρνῶν εἰς ὕδωρ δροσερὸν τὸν ἐκ τῆς Κρήτης οἶνον.»

68

Οὕτως αὐτοί· ὁ δ' ἀρχηγὸς τῶν Γραικικῶν ταγμάτων,
«Τί»,—ἔλεγε, ν' ἀκολουθῇ τοὺς ξένους ἀπαυδήσας,—
«τί ν' ἀποθάνω πρὸς οὐδέν; πρὸς τί τῶν στρατευμάτων
»ἐμοῦ τὰς τάξεις νὰ ἰδῶ οἰκτρῶς καταστραφείσας;
»Ὁ Γοδεφρεῖδος, ὁ τυφλῶς σκεπτόμενος καὶ πράττων,
»ἐχέτω τύχας ἃς ζητεῖ, κ' οἱ Φράγκοι αὐτοῦ ἴσας.
»Τί πρὸς ἡμᾶς;» Καὶ τῆς νυκτὸς ὡς ἔφθασεν ὁ ζόφος,
μετὰ τῶν ἄλλων ἔφυγεν ἀγνώστως καὶ ἀψόφως.

69

Ἅμα δ' ἐγνώσθη τὸ συμβὰν, φανέντος τοῦ ἡλίου,
καὶ ἄλλους τὸ παράδειγμα παρέσυρ' ἐρεθίσαν.
Τοῦ Ἀδεμάρου ὁ στρατὸς καὶ ὁ τοῦ Κλωταρίου,
καὶ ὅσων ἤδη σκελετοὶ καὶ τέφρα μόνον ἦσαν,
πρὸς οὓς τὸν ὅρκον ἔλυσεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ βίου
τὸ δρέπανον τὸ στυγερὸν, τὸ πάντα δεσμὸν λύσαν,
περὶ φυγῆς συσκέπτεται· καὶ ὡς ἡ νὺξ προὐχώρει,
δραπέτης ἄλλως ἄλλοθεν κρυφίως ἀνεχώρει.

70

Κ' εἰς ταῦτα μὲν ὁ Βουλλιὼν τὴν προσοχὴν ἐφίστει.
Νὰ ἐκριζώσ' ἠδύνατο βιαίως ὅσα βλέπει,
ἀλλὰ φαρμάκων αὐστηρῶν ἦτον ἐχθρός. Ἐν πίστει
ἥτις χειμάῤῥους ἵστησι καὶ ὄρη ἀνατρέπει,
κ' ἐν κατανύξ' εἰς τὸν Θεὸν ἀποταθεὶς μεγίστῃ,
ζητεῖ τῆς εὐλογίας του ἡ χάρις νὰ τὸν σκέπῃ·
τὰς δύω χεῖράς του ἑνοῖ, κ' ἐνθέου ζήλου πλήρη
λέγων αὐτὰ, τὰ βλέμματα πρὸς οὐρανὸν ἐγείρει·

71

«Πάτερ καὶ Κύριε, καθὼς ἐπέτρεψας νὰ πέσῃ
»ψεκὰς γλυκεῖα ἄνωθεν ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου,
»κ' εἰς χεῖρα ἔδωκας θνητὴν τὸ μάρμαρον νὰ παίσῃ,
»καὶ τ' ὄρος νὰ διαῤῥαγῇ, καὶ ὕδατος ποτίμου
»νὰ ῥεύσῃ ῥύαξ, δὸς καὶ νῦν τὸ θαῦμα νὰ τελέσῃ
»κ' εἰς τούτους, ἀναβαίνουσα εἰς σὲ ἡ προσευχή μου.
»Τοῖς τότε τούτῳ τῷ στρατῷ ἀξίωμα δὸς ἶσον.
»Τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνός σου προμάχους αὐτοὺς χρίσον.»

72

Τοιαῦτα ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ ἐνθέρμως συνηγόρει
διανοιγὲν τὸ εὐσεβὲς καὶ δίκαιόν του στόμα.
Αἱ ἐλαφραί του προσευχαὶ, χωροῦσαι τελεσφόροι,
ὡς κοῦφ' ἀνέϐησαν πτηνὰ εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα.
Ὁ Κύριος δ' ἀποδεχθεὶς αὐτὰς, τὸν ἐθεώρει
ἐν εὐμενείᾳ, κ' ἔστρεψε τὸ ἅγιόν του ὄμμα,
καὶ εἶδε τὰς βασάνους των καὶ τὸν βαθμὸν τῶν πόνων,
κ' εὐσπλάγχνως διὰ λέξεων ὡμίλησε προφρόνων·

73

«Ἀρκοῦσ' οἱ ἐπικίνδυνοι ἀγῶνες, καὶ ἡ πάλη
»ἣν πρὸ τοσούτου ὁ στρατὸς ὁ φίλος ὑπομένει.
»Κρυφίως, καὶ κακοτεχνῶν, ὁ Ἅδης τὸν προσϐάλλει,
»καὶ κατ' αὐτοῦ ὡπλίσθησαν λαοὶ συνησπισμένοι.
»Τοὐντεῦθεν πρέπει δι' αὐτὸν ν' ἀρχίσῃ τάξις ἄλλη,
»κ' αἰσία καὶ εὐήμερος νὰ εἶναι καὶ νὰ μένῃ.
»Ἂς βρέξῃ. Σὺ δ' ἀδάμαστε πολεμιστὰ, μὴ κρύπτου·
»καὶ ὁ στρατὸς πρὸς δόξαν σου ἐλθέτω τῆς Αἰγύπτου.»

74

Τὴν ἀμϐροσίαν κεφαλὴν ἐκίνησε, κ' ἐσείσθη
ὁ οὐρανὸς, κ' οἱ ἀπλανεῖς φωστῆρες, κ' οἱ πλανῆται·
πᾶν ὄρος καὶ πᾶν βάραθρον ἐκ βάθρων ἐκλονίσθη,
καὶ τρέμει ὁ Ὠκεανὸς, καὶ ὁ ἀὴρ φοϐεῖται.
Ἀστράπτει πρὸς λαιὰ, ὡς ἂν ὁ οὐρανὸς ἐσχίσθη,
κ' ἡ ἀστραπὴ εὐθὺς βροντῆς βαρείας προηγεῖται.
Χαρμόσυνον δ' ἀλαλαγμὸν ἐξέπεμψαν τὰ πλήθη,
κ' εἰς τὰς βροντὰς καὶ ἀστραπὰς ἐκεῖνος ἀπεκρίθη.

75

Ἰδοὺ νεφέλ' αἰφνίδιαι. Οὐχὶ αὐτὰς θηλάσας
ὁ ἥλιος ἀπὸ τῆς γῆς εἰς οὐρανὸν ἐγείρει.
Ὁ οὐρανὸς ἠνέῳξε τὰς πύλας αὐτοῦ πάσας,
καὶ μετὰ πλείστης πρὸς τὴν γῆν ὁρμῆς τὰς κατασύρει.
Σκότος ἐκάλυψε τὴν γῆν κ' ἐχύθ' εἰς τὰς θαλάσσας,
καὶ ἡ ἡμέρα ἔσβυσεν εἰς νύκτα, φρίκης πλήρη.
Πίπτει ῥαγδαία ἡ βροχὴ, καὶ τοὺς ἀγροὺς ἀρδεύει·
τὸ ῥεῦμα δὲ, τῶν ποταμῶν τὰς ὄχθας ὑπερέβη.

76

Καθὼς ἐν ὥραις αὐχμηραῖς ἐὰν, κατὰ τὸ θέρος,
νέφη φανῶσιν, ἄγγελοι δροσοποιῶν ὑδάτων,
αἱ λάλοι νῆσσαι εἰς ξηρὸν τοῦ ῥυακίου μέρος
μετὰ τραχέων τὴν βροχὴν ἀσπάζονται κρωγμάτων·
τοῦ καταῤῥέοντος λουτροῦ τὰς ἐξεγείρει ἔρως,
κ' ἐκτείνουσιν εἰς τὰς ψυχρὰς ῥανίδας τὰ πτερά των·
ταῖς πρώταις δ' ἔπειτα ἐκεῖ καὶ ἕτεραι συνῆψαν,
καὶ σβέουσαι ἀγάλλονται τὴν καυστηράν των δίψαν·

77

Τοιοῦτοι, ἀλαλάζοντες ἐδέχοντο κ' ἐκεῖνοι
τὸν ὑετὸν, ὃν ἔστελλεν, ὡς δωρεὰν πλουσίαν
ὁ οὐρανός· καὶ ἔσπευδον τὴν κόμην τὶς νὰ πλύνῃ,
τὶς εἰς τὸ ὕδωρ τὸ στακτὸν νὰ βρέξῃ τὸν μανδύαν,
καὶ τὶς μὲν εἰς ποτήριον, τὶς δ' ἐκ τοῦ κράνους πίνει,
τὶς δ' εἰς τὴν δρόσον νὰ λουσθῇ ζητεῖ τὴν αἰθερίαν·
αὐτὸς τὸ μέτωπον, αὐτὸς τοὺς μήνιγγάς του βρέχει,
ἄλλος εἰς χρῆσίν του πληροῖ ἀγγεῖα καὶ τὰ ἔχει.

78

Ἐκτὸς δὲ ὅτι τῶν θνητῶν ἀνέπνευσαν τὰ γένη,
καὶ ἔτι ἀνεῤῥώσθησαν ἀπὸ τῶν πρώτων πόνων,
κ' ἡ γῆ, ἡ τέως εἰς πολλὰς ῥωγμὰς κατεσχισμένη,
ἡ διψαλέα καὶ στυγνὴ εἰς τὸν πρὸ τούτου χρόνον,
ῥοφᾷ τὸ ὕδωρ ἄπληστος, καὶ διαβρεχομένη,
διὰ τῶν ἐνδομύχων της τὸ διαιρεῖ λαγώνων,
καὶ εἰς τὰς φλέβας τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἀνθέων πάντων
νὰ τοῖς παρέχῃ τὴν τροφὴν τὸ φέρει τὴν ὑγράν των.

79

Καὶ ἦτον ὡς ἡ ἄῤῥωστος παρθένος, ἀφ' οὗ πίῃ
τὸ φάρμακον τὸ ζείδωρον, οὗ ἡ ἰσχὺς μεγάλη.
Τὴν πρώτην τοῦ νοσήματος αἰτίαν ἀποσείει,
ἥτις τῇ κατεβίβρωσκε τὴν ῥώμην καὶ τὰ κάλλη·
κ' οἱ νέοι χαρακτῆρές της ἐκλάμπουσιν ὁποῖοι
ἔθαλλον πρὶν τὴν ἀνθηρὰν ὑγείαν ἀποβάλῃ·
καὶ λησμονοῦσα ἐν βραχεῖ τὰς πρώτας της βασάνους,
ζητεῖ καὶ πάλιν τὰς στολὰς, τοὺς ἀνθηροὺς στεφάνους.

80

Ἔπαυσε τέλος ἡ βροχὴ κ' ἐπέστρεψεν αἰθρία,
κ' ἔλαμψεν ἤπιος, γλυκὺς ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου,
καὶ ἡ ἀκτίς του ἦν χρυσῆ καὶ ἰσχυρὰ, ὁποία
τοῦ ἀπριλίου φθίνοντος κ' ἐλθόντος τοῦ μαΐου.
Ὦ πίστι παντοδύναμε καὶ τοῦ Θεοῦ λατρεία,
σὺ τὸν ἀέρ' ἀπὸ παντὸς καθαίρεις δαιμονίου,
τάξιν καὶ φύσιν τῶν ὡρῶν σὺ δύνασαι ν' ἀλλάσσῃς,
σὺ τοὺς ἀστέρας νὰ νικᾷς, τὴν τύχην νὰ δαμάσῃς!

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

1

Τὴν δροσερὰν καὶ μαλακὴν ἀγκάλην τῆς μητρός της
ἡ νὺξ καταλιμπάνουσα μελανωπὸς προκύπτει.
Αἱ αὖραι κοῦφαι πνέουσιν ἀπὸ τοῦ στόματός της,
κ' ἡ ζωοφόρος δρόσος της τῆς γῆς τὸν κόλπον νίπτει.
Τὰ κράσπεδά της ἥπλωσε, κ' ἐκ τοῦ καλύμματός της
τὴν χλόην καὶ τ' ἀνθύλλια ἐπὶ τὴν φύσιν ῥίπτει·
κ' οἱ μυροφόροι ζέφυροι, κινοῦντες τὰ πτερά των,
καλοῦσ' εἰς ὕπνον τοὺς θνητούς, κ' εἰς λήθην τῶν καμάτων.

2

Κ' οἱ μὲν τὴν μνήμην ἔπνιγον τῶν τῆς ἡμέρας πόνων
εἰς ἣν αὐτοῖς ἀνάπαυσιν ὁ ὕπνος ἦλθε φέρων.
Ὁ δὲ τῶν ὅλων Κύριος, εἰς τοῦ φωτὸς τὸν θρόνον
ἠγρύπνει ἐπὶ τῶν θνητῶν· στραφεὶς δ' ἐκ τῶν αἰθέρων
πρὸς Γοδεφρεῖδον, μεταξὺ τῶν Φράγκων ἡγεμόνων
τὸν εἶδε, κ' εὐμενῶς αὐτὸν προσέβλεψε καὶ χαίρων,
καὶ ὄνειρον ἠθέλησε σιγῶντα νὰ τῷ στείλῃ,
ὅστις ἀρχαῖον θέσπισμα ἐλθὼν νὰ τῷ ἀγγείλλῃ.

3

Τοῦ μέρους, ὅθεν τῆς αὐγῆς ὁ δίσκος ἀνατέλλει,
δευτέρα πύλη οὐ μακρὰν ὑπάρχει κρυσταλλίνη.
Συνήθως, ὅταν ἡ ἠὼς νὰ μειδιάσῃ μέλλῃ,
πρὶν εἰς τὴν εἴσοδον προβῇ, ἀνοίγεται ἐκείνη,
κ' ἐξέρχονται οἱ ὄνειροι, ἂν ὁ Θεὸς τοὺς στέλλῃ
εἰς οὓς φιλεῖ ἐπ' ἀρετῇ κ' ἐπὶ δικαιοσύνῃ.
Καὶ τότε πρὸς τὸν στρατηγὸν διὰ χρυσῶν πτερύγων
κατῆλθεν ὄνειρος σταλεὶς, τὴν πύλην διανοίγων.

4

Ποτὲ εἰς βλέμμ' ἀνθρώπινον ἐκείνου δὲν ἐφάνη
ἢ ὄναρ χαριέστερον ἢ ὅραμα γλυκίον.
Ὡς νὰ τῷ λέγῃ φαίνεται, καὶ καταδήλως πάνυ
τὰ τῶν ἀστέρων μυστικὰ καὶ τὰ τῶν οὐρανίων·
καὶ ὡς ἐὰν εἰς κάτοπτρον ἐνέβλεπε, μανθάνει
πᾶσαν ἀλήθειαν σαφῆ περὶ τῶν ὑπεργείων.
Ἐνόμιζε πῶς αἴθριον διάστημα ἐπέρα,
ὃ περιέβαλλε φλογῶν παγχρύσων ἀτμοσφαῖρα.

5

Ὡς δ' εἰς τὸν τόπον τὸν λαμπρὸν ἐθαύμαζεν ἐκεῖνον
τὴν ἔκτασιν, τὴν κίνησιν, τὸ φῶς, τὴν ἁρμονίαν,
στέφανον φέροντα πυρὸς καὶ στέφανον ἀκτίνων,
εἶδε χωροῦντα πρὸς αὐτὸν ἱππότην νεανίαν.
Καὶ ἤκουσε νὰ τῷ εἰπῇ, τὸν λόγον ἀποτείνων,
γλυκὺν ὑπὲρ κελάδημα καὶ ὑπὲρ μελῳδίαν·
«Ὦ Βουλλιὼν, νὰ μὲ δεχθῇς ἀρνεῖσαι φιλοφρόνως;
»Ἡ μνήμη σοὶ ἐξέφυγε τοῦ φίλου σου Οὐγῶνος;»

6

Κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο· «Μ' ἐφάνης ὄψιν ἄλλην
»πῶς ἔχεις, ἡλιοφαὴς ὡς εἶσ' ἐστολισμένος.
»Οὕτω σὲ βλέπων, ἄπορον δὲν εἶναι ἂν ἐσφάλην,
»καὶ ἂν τὸ νέον σχῆμά σου μ' ἠπάτησ' ἑπομένως.»
Κ' ἠνέῳξε περιπαθῶς τὴν φιλικὴν ἀγκάλην
καὶ τὴν ἐξέτεινε δὶς, τρὶς, καὶ ἐπανειλημμένως.
Ἀλλὰ κατ' ἐπανάληψιν τρὶς ἦν ἐν ἀπορίᾳ·
ὡς φροῦδόν ὄναρ, ὡς σκιὰ ἐλύθ' ἡ ὀπτασία.

7

Ἐκεῖνος δ' εἶπε μειδιῶν· «Ὑπὸ γηΐνης σκέπης
»νομίζεις πῶς καλύπτομαι, καὶ ὕλη πῶς μ' ἐνδύει;
»Ἐμπρός σου ἄϋλον μορφὴν καὶ πνεῦμα γυμνὸν βλέπεις.
»Τὸ ἄστυ τὸ οὐράνιον πολίτην του μ' ἐγκλείει.
»Ἐκεῖ καὶ σὺ θεν' ἀναβῇς, κ' ἐκεῖ θενὰ ἐμπρέπῃς
»ὅπου σκηνοῦσι πρόμαχοι τῆς πίστεως ἀνδρεῖοι.»
—«Ὦ! πότε τοῦτο ἔσται μοι; ἠρώτησεν ἐκεῖνος.
»Νὰ ῥίψω ἀνυπομονῶ τὸ γήϊνόν μου σκῆνος.»

8

Ὁ δὲ Οὐγὼν ἀπήντησε· «Ταχέως, ναὶ, ταχέως
»εἰς τοῦ θριάμβου τῶν πιστῶν τὴν δόξαν θ' ἀναζήσῃς.
»Ἀλλ' ἡ ὁδὸς αὐτοῦ βατὴ δὲν θὰ σοὶ γίνῃ, ἕως
»ἱδρώτων τὴν ἀνοίξωσι κ' αἱμάτων πολλῶν ῥύσεις,
»καὶ μέχρις οὗ τὸ μέγα σου νὰ ἐκπληρώσῃς χρέος,
»καὶ τῆς ἁγίας πόλεως νὰ θραύσῃς τὰς ἁλύσεις,
»καὶ θρόνου χριστιανικοῦ νὰ θέσῃς πρώτας βάσεις,
»εἰς ὃν τὸν σὸν αὐτάδελφον πεσὼν θ' ἀναβιβάσῃς.

9

»Ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ἐπαρθῇς πρὸς τὰς μονὰς ἐκείνας,
»καὶ περισσεύσῃ ἡ ὁρμὴ τῆς σῆς ἐπιθυμίας,
»ἰδὲ τὸ φῶς τὸ ἀχανὲς, τὰς σφαίρας τὰς πυρίνας,
»ἃς διευθύνει δάκτυλος τῆς ἀχανοῦς σοφίας,
»καὶ ἄκουσον τῶν οὐρανῶν ᾀδούσας τὰς σειρῆνας,
»καὶ τῶν ἀγγελικῶν λυρῶν τὰς θείας συμφωνίας,
»κ' ἔπειτα νεῦσον πρὸς ἐκεῖ (εἶπε τὴν γῆν δεικνύων),
»καὶ τὴν μηδαμινότητα ἰδὲ τῶν ἐπιγείων.

10

»Τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς μόνος ἰδὲ καὶ κρίνε
»ποῦ ἐπὶ γῆς ἡ ἀφορμὴ κ' ἡ ἀμοιβὴ ποῦ κεῖται,
»καὶ τίνες αἱ λαμπρότητες κ' αἱ δόξαι σας ἐκεῖναι,
»ἐφ' αἷς ὑμεῖς κομπάζετε καὶ μεγαλοφρονεῖτε.
»Βραχεῖα νῆσος εἶν' ἡ γῆ, καὶ πέριξ αὐτῆς εἶναι
»ὁ πόντος ὃν Ὠκεανὸν, ὃν ἀχανῆ καλεῖτε.
»Οὐδὲν πλὴν ἔχει ἄξιον ὧν τ' ὄνομα ἐκφράζει,
»ἀλλ' εἶναι βάλτος ἀβαθὴς, καὶ ὕδωρ ὃ λιμνάζει.»

11

Εἶπεν· ὁ δὲ κατένευσε καὶ εἶδε μειδιάσας,
καὶ περιφρόνησις κρυπτὴ ἐντός του ἐκδηλοῦται.
Εἰς ἓν σημεῖον ποταμοὺς, γῆν εἶδε καὶ θαλάσσας,
ὅ,τι ἀπέχον φαίνεται, εἰς ἓν πῶς συγκεντροῦται·
καὶ εἰς τοῦ κόσμου τοὺς καπνοὺς, εἰς τὰς σκιάς του πάσας
ἐξέστη πῶς ὁ νοῦς ἡμῶν ἀφρόνως προσηλοῦται,
πῶς ἐξουσίαν δουλικὴν, φήμην βωβὴν ζηλεύει,
καὶ λησμονεῖ τὸν οὐρανὸν, ὅστις καλῶν μᾶς νεύει.

12

Καὶ ἀπεκρίθη· «Τῶν δεσμῶν ἀνίσως τῶν γηΐνων
»ὁ οὐρανὸς τὸ πνεῦμά μου ἀργήσῃ ν' ἀπαλλάξῃ,
»εἰς τὰς ἀπάτας τῆς ζωῆς βαδίζων, διὰ τίνων
»δρόμων ποτὲ νὰ μὴ σφαλῶ, σὺ θέλεις μὲ διδάξει.»
Ὁ δ' εἶπεν· «Ἀκολούθησαν τὸν ἄπταιστον ἐκεῖνον
»εἰς ὃν χωρεῖς, κ' ἐντὸς αὐτοῦ οὐδὲν μὴ σὲ ταράξῃ.
»Πλὴν τοῦ Βερτόλδου τὸν υἱὸν θὰ σὲ παρακινήσω
»νὰ φέρῃς, τὸν ἐξόριστον μετακαλῶν, ὀπίσω.

13

»Ἀνίσως ὁ ἀνώτατος νὰ εἶσαι στρατηλάτης
»τοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου σας διέταξε τὸ θεῖον,
»καθὼς ἐδόθη ἐντολὴ εἰς σὲ νὰ διατάττῃς,
»νὰ ἐκτελῇ τὸ προσταχθὲν ἐδόθ' εἰς τὸν ἀνδρεῖον.
»Δευτέρας ἔσται τάξεως, ὡς σὺ τῆς ὑπερτάτης,
»καὶ σὺ μὲν ἔσῃ κεφαλὴ, ἐκεῖνος δὲ βραχίων
»τοῦ στρατοπέδου. Ἄλλος τις νὰ λάβῃ μὴ ἀφήσῃς
»τὸ ἔργον του, καὶ οὐδὲ σὺ μὴ λάβε το ἐπίσης.

14

»Ἐκείνῳ μόνῳ δέδοται τὸ δάσος ν' ἀποκόψῃ
»τὸ ὑπερασπιζόμενον ὑπὸ μαγκανευμάτων·
»καὶ ὁ στρατὸς, ἀδυνατῶν ὡς ὥρας νὰ προκόψῃ
»ἀπέναντι τῶν ὅπλων των καὶ τῶν ὀχυρωμάτων,
»καὶ βιαζόμενος σχεδὸν τὸν δρόμον ν' ἀνακόψῃ,
»θὰ ἐπιτύχῃ δι' αὐτοῦ, πολλὰ καὶ νέα πράττων.
»Νὰ κατακτήσῃ φρούρια, καὶ νὰ νικήσῃ μέλλει
»ὁπόσους ἡ ἀνατολὴ στρατοὺς πρὸς δύσιν στέλλει.»

15

Σιγᾷ· ὁ δ' ἀποκρίνεται· «Ὦ! τὸν πεπλανημένον
»θὰ εἶμ' εὐγνωμονέστατος ἐὰν ἴδῶ ὀπίσω.
»Οἱ εἰς τὸν νοῦν ἐμβλέποντες ἡμῶν τὸν κεκρυμμένον,
»ἠξεύρουσιν ἄν, φίλτατε, ἀγαπητὸς μοὶ ἦσο.
»Ἀλλά, νὰ παραγγείλλω τί εἰς τὸν ἀπεσταλμένον;
»τί νὰ μηνύσω εἰς αὐτόν, καὶ τί νὰ τῷ ζητήσω;
»Νὰ παραινέσω προτιμᾷς, ἢ λέγεις νὰ προστάξω,
»ὥστ' εὐγενὲς καὶ νόμιμον νὰ εἶναι ὅ,τι πράξω;»

16

Ὁ ἄλλος δ' ἀνταπήντησεν· «Ὁ ὕψιστος μονάρχης
»ἐξ οὗ σοι πᾶσαι χάριτες καὶ εὐποιΐαι πᾶσαι,
»θέλει παρ' ἅπασιν, ἐφ' ὧν σοὶ ἐπιτρέπει ν' ἄρχῃς,
»νὰ διαμένῃς σεβαστός, κ' εἰσέτι νὰ τιμᾶσαι.
»Μὴ καταβῇς εἰς δέησιν, ὃς ἡγεμὼν ὑπάρχεις,
»καὶ τῆς συγκαταβάσεως μὴ τόσον καταχρᾶσαι·
»ἀλλ' εἰς προτάσεις αἵτινες θὰ γίνωσ', ὑποχώρει,
»καὶ ὅταν σοὶ ἀπευθυνθῇ παράκλησις, συγχώρει.

17

»Ὁ Γέλφος οὐρανέμπνευστος θὰ σὲ παρακαλέσῃ
»συγγνώμην τῶν σφαλμάτων του νὰ δώσῃς εἰς τὸν νέον,
»εἰς ἃ ἐξ ἄφρονος θυμοῦ ἠτύχησε νὰ πέσῃ,
»ἂν ἐπανέλθ' εἰς τὴν τιμὴν καὶ πράξῃ κατὰ δέον.
»Καὶ νῦν μὲν ἐν παράφρονος ἐστὶν εἰσέτι θέσει,
»ἀργὸς περιφερόμενος, κ' ἔρωτα φαῦλον πνέων·
»ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ—πίστευσον τοῖς λόγοις μου—ταχέως,
»θὰ ἔλθῃ, καὶ τὸ ἱερὸν θεν' ἀναλάβῃ χρέος.

18

»Ὁ ἐρημίτης Πέτρος, ὃν ὁ οὐρανὸς ἐγκρίνει
»ἑρμηνευτὴν ὑπέρτατον τῶν θείων μυστηρίων,
»τοὺς ἀποστόλους παρ' ὑμῖν αὐτὸς θὰ διευθύνῃ
»εἰς ὃ ὁ νέος μαχητὴς ἐγκρύπτεται χωρίον·
»θὰ τοῖς διδάξῃ πῶς αὐτοῦ ἡ λύτρωσις νὰ γίνῃ,
»καὶ πῶς νὰ σοὶ τὸν φέρωσι, καὶ διὰ δρόμων ποίων.
»Εἰς τὰς σημαίας σας αὐτὸν ὁ οὐρανὸς θὰ φέρῃ,
»καὶ οὕτω θενὰ ἔλθωσι κ' οἱ ἄλλοι σας ἑταῖροι.

19

»Καὶ ἤδη ὁ ἐπίλογος τῆς ἀκροάσεώς σου,
»ὅστις ἠξεύρω ἰσχυρῶς πῶς θὰ σ' εὐχαριστήσῃ·
»θ' ἀναμιγῇ τὸ αἷμά του μετὰ τοῦ αἵματός σου,
»καὶ γενεὰ ἐκ τοῦ δεσμοῦ λαμπρὰ θενὰ βλαστήσῃ.»
Σιγᾷ, κ' εὐθὺς ἐξέλιπεν ὡς φάσμα ὑγρᾶς δρόσου,
ἢ ὡς καπνὸς ὃν ἄνεμος προσπνεύσας διαλύσῃ.
Ὁ Γοδεφρεῖδος δ' ἐξυπνᾷ, καὶ τ' ὄνειρον ἐλύθη,
κ' ἔκπληξις μόνη καὶ χαρὰ τῷ μένει εἰς τὰ στήθη.

20

Ἀνέβλεψε δ' ὁ Βουλλιὼν, καὶ εἶδ' ἐκπεπληγμένος
ὅτ' ἡ αὐγὴ ἀνέτειλεν, ὅτι τὸ φῶς ἐῤῥώσθη.
Τῆς κλίνης τῆς ῥαθύμου του ἠγέρθη ἑπομένως,
καὶ εἰς τ' ἀνδρεῖα μέλη του τὰ ὅπλα του ἐζώσθη.
Ἐκ τῶν σκηνῶν δ' οἱ ἀρχηγοὶ συνῆλθον ἐσπευσμένως,
ἅμα ἡ πρόσκλησις αὐτοῖς τοῦ στρατηγοῦ ἐγνώσθη·
κ' ἐν συνεδρίῳ κάθηνται ἐκεῖ νὰ συσκεφθῶσιν,
ὅπου τεκταίνοντ' αἱ βουλαὶ πρὶν ἢ ἐκτελεσθῶσιν.

21

Εὑρὼν δ' ὁ Γέλφος ὁ χρηστὸς ἐντὸς τοῦ συνειδότος
τὴν οὐρανόθεν εἰς αὐτὸν ἐμφυσηθεῖσαν γνώμην,
ἠγέρθη ἐκ τῆς ἕδρας του ἐν τοῖς συμβούλοις πρῶτος,
καὶ ταῦτα εἶπεν· «Ἀρχηγὲ ἐπιεικῆ, συγγνώμην
»δὲν θὰ ζητήσω παρὰ σοῦ, διότι ἀπεικότως
»ὑπὲρ προσφάτου σφάλματος λαλήσων θ' ἀφικόμην,
»ἐξ οὗ θὰ εἶχες δίκαιον νὰ μὲ καταδικάσῃς
»ἀκαίρους ὡς προβάλλοντα καὶ ἀπρεπεῖς προτάσεις.

22

»Ἀλλὰ πρὸς σὲ τὸν εὐσεβῆ πῶς ἔρχομαι δεήσεις
»ὑπὲρ Ῥινάλδου τοῦ κλεινοῦ καὶ τοῦ ἀνδρείου φέρων
»ἀπόβλεψον, καὶ εἰς ἐμὲ ἀπόβλεψον ἐπίσης
»ὅστις ὁ πάντων ἔσχατος δὲν εἶμαι τῶν ἑταίρων,
»καὶ τὴν συγγνώμην ν' ἀρνηθῇς μή, ἀρχηγέ, θελήσῃς,
»ἣν θὰ δεχθῇ πᾶς ὁ στρατὸς ἐπευφημῶν καὶ χαίρων.
»Νὰ ἐπανέλθῃ ἄφες τον. Μετανοῶν θὰ σπεύσῃ
»τὸ αἷμά του πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν νὰ δαψιλεύσῃ.

23

»Νομίζεις ἄλλος πλὴν αὐτοῦ ὅτι τολμᾷ νὰ τάμῃ
»τ' ἄγρια δένδρα τοῦ δρυμοῦ τὰ γεγοητευμένα;
»Εἰς θάνατον καὶ εἰς σφαγὴν τίς ἄλλος θέλει δράμει,
»ἔχων αὐτοῦ τὴν ἄτρομον, τὴν χαλυβδίνην φρένα;
»Τίνος θὰ σείσῃ φρούρια καὶ πύλας ἡ παλάμη,
»ἢ θ' ἀποκρούσῃ σώματα ἐνόπλων τεταγμένα;
»Εἰς τὸν στρατόν σου δός, ὢ δὸς τὴν χεῖρα τοῦ κρατίστου,
»ὅστις ἐστὶν ὁ πόθος του καὶ ἡ θερμὴ ἐλπίς του.

24

»'Απόδος τὸν ἀνεψιὸν εἰς τὸν αἰτοῦντα θεῖον,
»κ' εἰς σὲ δριμὺν ἐκτελεστὴν, εἰς σὲ τὴν δεξιάν του.
»Μὴ ἐν ἀργίᾳ ἐκλυθῇ ὁ κραταιὸς βραχίων.
»'Απόδος τον εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν εὔκλειάν του·
»καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν σου, τῆς νίκης τὸ σημεῖον,
»θ' ἀνταμειφθῇ, τὴν ἀρετὴν λαβὼν τὴν παλαιάν του.
»Ἔχων δὲ σὲ παράδειγμα, καὶ σὲ καθοδηγόν του,
»θὰ πράξῃ ἔργ' ἀντάξια τῶν πρώτων ἡμερῶν του.»

25

Τοιαῦτ' αὐτὸς ἐδέετο, καὶ πᾶσα συγκινεῖται
κ' ἐπευφημεῖ ἡ σύνοδος εἰς τὴν παράκλησίν του.
Ὁ δὲ, ὡς ἂν ἀπόφασιν νῦν πρῶτον συλλογῆται
ἣν οὔποτε οἱ λογισμοὶ ἐστάθμισαν οἱ πρίν του,
τῷ λέγει· «Πάντες ἂν ὑμεῖς ἐκθύμως τὴν ζητῆτε,
»μόνος ἐγὼ δὲν θ' ἀντιστῶ εἰς τὴν συγχώρησίν του.
»Ἂς παύσ' ἡ αὐστηρότης μου, καὶ σήμερον κρατείτω
»ὅ,τ' ἡ κοινὴ ἀπόφασις τοῦ συνεδρίου ἦτο.

26

»Ἂς ἔλθῃ ὁ Ῥινάλδος, πλὴν ἂς μάθῃ νὰ ὑπείκῃ
»τοὐντεῦθεν εἰς τὴν φρόνησιν ἡ ζέουσα ὀργή του.
»Τὰς εἰς αὐτὸν ἐλπίδας μας ἂς δικαιώσ' ἡ νίκη,
»καὶ ἣν ἀγάπην ἔχουσιν αὐτοῦ οἱ σύντροφοί του.
»Σὺ μετακάλεσον αὐτὸν, ὦ Γέλφε. Σοὶ ἀνήκει.
»Μεγάλ' εἰς παλιννόστησιν θὰ εἶναι ἡ σπουδή του.
»Σὺ εὗρε τὸν ἀπόστολον, κ' εἰπὲ εἰς ποῖα μέρη
»ἐλθὼν, τὸν νέον τὸν ὀξὺν θὰ εὕρῃ, νὰ τὸν φέρῃ.»

27

Σιγᾷ· λαλεῖ δ' ἀνεγερθεὶς ὁ πρίγκηψ τῆς Δανίας·
«Ἐγὼ θ' ἀπέλθω πρὸς αὐτὸν τὴν ἀγγελίαν φέρων.
»Ὁδοῦ κινδύνους εἰς οὐδὲν ψηφῶ καὶ δυσχερείας.»
Ἦν δὲ καὶ χεῖρας καὶ ψυχὴν ἀνδρεῖος νεανίας,
δι' ὃ τὴν πρότασιν αὐτοῦ ἐδέξατο ὁ γέρων·
τὸν θέλει ὡς ἀπόστολον· ἀλλ' εἰς αὐτὸν προσθέτει
καὶ τὸν Οὐμβάλδον, φρόνιμον καὶ δεξιὸν προσέτι.

28

Ἦν ὁ Οὐμβάλδος δὲ ἀνὴρ διὰ τοῦ βίου ὅλου
τόπους πολλοὺς ἐπισκεφθεὶς καὶ ἤθη γνοὺς ἀνθρώπων,
ἐκ τῶν χιόνων μεταβὰς τοῦ πεπηγμένου πόλου
μέχρις ἐρήμων φλογερῶν, τῆς γῆς τῶν Αἰθιόπων.
Ὢν δὲ ἀδάλου πνεύματος καὶ μεγαλεπιβόλου,
ἔγινε κάτοχος γλωσσῶν, συνηθειῶν καὶ τρόπων.
Ὁ Γέλφος δὲ μετέπειτα τὸν ἔλαβεν ἑταῖρον,
καὶ τὸν ἠγάπησε πολὺ, καὶ πλέον τῶν ἑτέρων.

29

Οὕτως ἐπέμφθησαν λοιπὸν ἀπόστολοι ἐκεῖνοι
τοῦ ἔργου, οὗ πᾶς ὁ στρατὸς τὸ πέρας ἐπεθύμει.
Ὁ Γέλφος πέμπει πρὸς τὴν γῆν αὐτοὺς, ἣν διευθύνει
ὁ Βοεμόνδος Βασιλεύς. Ἐκεῖ πῶς ἐπεδήμει
ὁ ὑπὲρ οὗ ἐπρόκειτο ἡ ἔρευνα νὰ γίνῃ
αὐτὸς ἐπίστευε, καὶ ἦν κοινὴ αὐτὴ ἡ φήμη.
Ὁ ἐρημίτης πλὴν ἰδὼν αὐτὸν ἠπατημένον,
ἀνέκοψε τὸ προσταχθὲν καὶ εἶπε παρεμβαίνων·

30

«Ἱππόται, εἰς διάδοσιν ὀμφῆς ἀπαταιῶνος,
»εἰς φήμην ἀνυπόστατον ἀνίσως πιστευθῆτε,
»κ' εἰς ὁδηγὸν ἐπισφαλῆ ἂν ἔπησθε ἀφρόνως,
»τοῦ ποθουμένου σας σκοποῦ θεν' ἀποπλανηθῆτε.
»Πορεύθητε πρὸς τὴν ἐγγὺς ἀκτὴν τῆς Ἀσκαλῶνος,
»καὶ ὅπου εἰς τὴν θάλασσαν ὁ ποταμὸς ἐκχεῖται,
»ἄνθρωπον φίλον θέλετε καὶ πρόφρον' ἀπαντήσει.
»Πιστεύσατε ὡς εἰς ἐμὲ εἰς ὅ,τι ὁμιλήσῃ.

31

»Γινώσκει πλεῖστ' ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' εἶχε καὶ εἰδήσεις
»περὶ τῆς ἐκδημίας σας τῆς ἄλλοτε ἀγνώστου
»πρὸ πολλοῦ χρόνου παρ' ἐμοῦ. Θὰ σᾶς εἰπῶ δ' ἐπίσης
»ὅτι οὐδεὶς σοφώτερος οὐδ' εὐγενέστερός του.»
Τοιαῦτα τοῖς ὡμίλησεν, οὐδ' ἄλλας ἐρωτήσεις
ἀπέτεινεν ὁ Κάρολος οὐδ' ὁ συνέταιρός του.
Τὸν λόγον δ' ἀπεδέξατο ἐν πάσῃ εὐπειθείᾳ
ὃν εἰς αὐτὸν ἐνέβαλεν ἡ ἔμπνευσις ἡ θεία.

32

Ἀπῆλθον, καὶ τὸν ἔνδοξον ἀνέλαβον ἀγῶνα
ταχέως νὰ τελέσωσι μετὰ σπουδῆς ἁπάσης.
Τὰ βήματά των δ' ἔστρεψαν κατὰ τὴν Ἀσκαλῶνα,
ὅπου καμπύλας ἡ ἀκτὴ ἀνείλιττεν ἐκτάσεις.
Καὶ ἔτι μὲν δὲν ἤκουον ἐπὶ τὴν ἠϊόνα
μετὰ βοῆς θραυόμενον τὸ κῦμα τῆς θαλάσσης,
ὅτ' ἔφθασαν εἰς ποταμὸν, ὃς πλημμυρήσας ἔῤῥει
ἐξ ὕδατος ὃ πλησμονὴ βροχῶν τῷ εἶχε φέρει,

33

Διὸ ἐντὸς ἀδυνατεῖ νὰ συγχεθῇ τῆς κοίτης,
καὶ ὑπερβὰς τὰ χείλη του, εἰς τοὺς ἀγροὺς ἁπλοῦται.
Ἐν ᾧ δ' ἐδίσταζον αὐτοί, σεβάσμιος πρεσβύτης
τὴν ὄψιν ἔχων προσηνῆ, ἐμπρός των φανεροῦται.
Ποδήρης καὶ λευκὸς αὐτὸν καλύπτει ἐπενδύτης,
φηγὸς δὲ εἰς τὴν κόμην του εἰς στέφανον κυκλοῦται.
Προβαίνει, κ' εἰς τὴν χεῖρά του βραχεῖαν ῥάβδον ἔχει,
καὶ εἰς τὰ κύματα πατῶν, τοὺς πόδας του δὲν βρέχει.

34

Ὅταν τοῦ πόλου προσεχεῖς τὰς χώρας τὰς βορείας
ψύχῃ δριμύτατος χειμὼν ἐντὸς τοῦ πάγου δένων,
ὁ διατρέχων τὰς νεκρὰς ἐκείνας ἐρημίας
μετὰ τῶν ἱππελάφων του προβαίνει ὀλισθαίνων·
ὁμοίως ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς αὐτῆς ἐπιφανείας,
καίτοι ῥεούσης, ἀσφαλῶς αὐτὸς ἐχώρει βαίνων,
καὶ ἦλθεν ὅπου ἵσταντο προσμένοντες οἱ φίλοι
καὶ βλέποντές τον ἔκπληκτοι, καὶ οὕτω τοῖς ὡμίλει·

35

«Ξένοι, μακρὸν καὶ δυσχερὲς τὸ ἐπιχείρημά σας,
»καὶ ἀκατόρθωτον ἂν τὶς δὲν γίνῃ ὁδηγός σας.
»Ὁ νέος πρὸς ὃν σπεύδετε μακρὰν ἀπῆλθ' ἐλάσας,
»πρὸς ξενηλάτας, πρὸς φυλὰς ἐν ἀπιστίᾳ ζῶσας.
»Ὦ! πόσας νὰ ὀργώσητε θὰ ἔχετε θαλάσσας,
»εἰς πόσας χώρας, εἰς ἀκτὰς νὰ ὁρμισθῆτε πόσας!
»Μὴ παύεσθε, τὴν ἔρευναν ἐὰν τὴν ὑμετέραν
»ἀκόμη δὲν ἐκτείνετε τοῦ κόσμου τούτου πέραν.

36

»Πλὴν μὴ ἀπαξιώσητε διὰ τῶν ἐνδοτέρων
»συρίγγων νὰ προέλθητε τῶν σκοτεινῶν σπηλαίων.
»Λόγους ἐκεῖ θ' ἀκούσητε τῶν ἀποῤῥητοτέρων,
»τῶν μᾶλλον ταῖς μελλούσαις σας ἐρεύναις ἀναγκαίων.»
Οὕτως εἰπὼν, τὰ ὕδατα διέταξεν ὁ γέρων,
κ' εἰς τὴν φωνήν του εὐπειθὲς τὸ ὕδωρ παύει ῥέον,
κ' εἰς ὄρη ἑκατέρωθεν ὑδάτινα ὀρθοῦται,
κ' ἐν μέσῳ τῶν ὑγρῶν τειχῶν ὁδὸς στεγνὴ κυρτοῦται.

37

Ἐκ τῆς χειρὸς τοὺς ἔλαβε, κ' εἰς ὑπογείους θόλους,
μυχιαιτάτους, κάτωθεν τοὺς ἔφερε τῆς κοίτης.
Τὸ φῶς ἐπλάνα ὡς ἐκεῖ ἀκτῖνας ἀμφιβόλους
ὡς ἡ σελήνη εἰς δρυμὸν, ὁπότε εἶν' ἀρχή της.
Οὐχ ἧττον χώρους βλέπουσιν ὑδάτων πλήρεις ὅλους,
ἐκεῖθεν δ' ἀποῤῥέουσαν ἑκάστην φλέβα, ἥτις
ἐπλήρου τὰς δεξαμενὰς, τὰς λίμνας καὶ τὰς κρήνας,
κ' εἰς ἕλη καὶ εἰς ποταμοὺς ἐχεῖτο βαθυδίνας.

38

Τοῦ Πάδου κ' Ἴστρου εἶν' ἐκεῖ πηγαὶ, κ' ἐκεῖ προκύπτει
ὁ Γάγγης μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ μετὰ τοῦ Εὐφράτου,
κ' ἐρεύγεται ὁ Τάναϊς, κ' ἐκεῖ ἀποκαλύπτει
ὁ Νεῖλος τ' ἄγνωστα ἡμῖν, τὰ πρῶτα βήματά του·
ποταμὸς δ' ἄλλος εἰς μυχὸν βαθύτερον ἐγκρύπτει
τὰ ἐξ ἀργύρου ῥέοντος καὶ θείου ῥεύματά του,
ἃ καθαρίζων ἔπειτα καὶ συμπυκνῶν εἰς σῶμα
οὐχὶ ῥευστὸν ὁ ἥλιος, χρυσοῦ τοῖς δίδει χρῶμα.

39

Τοὺς βράχους πάντας τῶν ὀχθῶν ἐκείνων τῶν πλουσίων
πολύτιμοι συνέθετον καὶ κατεκόσμουν λίθοι.
Καὶ ὑπ' αὐτῶν κατάφωτος, ὡς ἐκ φανῶν μυρίων
ὁ χῶρος λάμπει, ἡ φρικτὴ σκοτία διελύθη.
Στίλβει ὁ σάπφειρος ἐκεῖ, ἀκτινοβόλον ἴον,
σμαράγδων διαλάμπουσι καὶ ὑακίνθων πλήθη,
ἀνταναχλῶσ' οἱ ἄνθρακες τὴν φλογερὰν χροιάν των,
καὶ στίλβει ὡς ἡλιακὸν τὸ φῶς τῶν ἀδαμάντων.

40

Ὡς ἐνεοὶ ἀπέμειναν ἐκ θάμβους οἱ ἀνδρεῖοι
ἐπὶ τῇ θέᾳ τῇ καινῇ πραγμάτων ἀδοκήτων,
καὶ τοῖς ἐκόπη ἡ φωνή. Ἀλλ' ὁ Οὐμβάλδος λύει
τὴν σιωπὴν, καὶ ἐρωτᾷ τὸν γέροντα τίς ἦτον·
«Πάτερ, εὐδόκησον αὐτὸ νὰ μ' εἴπῃς, καὶ ὁποῖοι
»καὶ ποῦ οἱ δρόμοι φέρουσι τῶν σκοτεινῶν ἀδύτων·
»διότι ὄντως ἀγνοῶ ἀλήθει' ἂν μὲ πλήττῃ,
»ἢ ὄναρ ἂν τεράστιον τὴν φρένα μου ἐκπλήττῃ.»

41

Ὁ δ' ἀπεκρίθη· «Ἵστασθε ἐντὸς τοῦ ἀπεράντου
»κόλπου τῆς γῆς, παμμήτορος, ἥτις τὸ πᾶν παράγει.
»Ἀλλὰ νὰ διατρέξητε τὴν ἐπιφάνειάν του
»θ' ἀδυνατῆτε, αὔτ' ἡ χεὶρ ἂν δὲν σᾶς ἐξενάγει.
»Ἐντὸς τοῦ Ἀνακτόρου μου σᾶς φέρω, καὶ ἀχράντου
»ἐκεῖ καὶ θαυμαστοῦ φωτὸς θὰ σᾶς δεχθοῦν πελάγη.
»Ἄπιστος εἶμ' ἐκ γενετῆς. Εἰς ἱερὰ πλὴν ῥεῖθρα
»μὲ ἀνεγέννησ' ἔπειτα ἡ θεία κολυμβήθρα.

42

»Δι' ἀκαθάρτων μήποτε νομίσητε πνευμάτων
»πῶς ὅσα θαύματα ἐδῶ ὁρᾶτ' ἐξαγοράζω,
»δι' ἀκαθάρτων μαγειῶν, διὰ μαγκανευμάτων
»πῶς τὸν Πυριφλεγέθοντα, τὸν Κοκκυτὸν δαμάζω.
»Τὴν δύναμιν τῶν βοτανῶν, τὴν χρῆσιν τῶν ὑδάτων
»εἰς τὰς αἰτίας τὰς κρυπτὰς, εἰς τὰς πηγὰς σπουδάζω,
»καὶ τὰ λοιπὰ μυστήρια τῆς φύσεως ἐπίσης
»παρατηρῶν, ἀκολουθῶ τῶν ἄστρων τὰς κινήσεις.

43

»Διότι οὐχὶ πάντοτε ἐντὸς σπηλαίου κοίλου
»μακρὰν τοῦ ἱλαροῦ φωτὸς νὰ μένω συνειθίζω·
»πολλάκις εἰς τὸν Λίβανον καὶ ἐπὶ τοῦ Καρμήλου
»εἰς τὰς ὑψίστας κορυφὰς τὴν σκοπιάν μου κτίζω·
»τὴν Ἀφροδίτην δ' ἐξ αὐτῆς, τὸν Ἄρην ἐκ προδήλου
»καὶ ἀκαλύπτως θεωρῶν, τὴν ὄψιν των γνωρίζω,
»καὶ τῶν ἀστέρων ἐρευνῶ τῶν ἄλλων τὰς πορείας,
»τὰς ἐνεργείας τὰς καλὰς, τὰς φαύλας ἐπηρείας.

44

»Κ' ὑπὸ τοὺς πόδας μου πυκνὰς ἢ ἀραιὰς νεφέλας
»βλέπω, νῦν μὲν ἰριδωτὰς, νῦν μελανὰς ὡς πίσσαν,
»καὶ μορφουμένην τὴν βροχὴν καὶ τὰς δεινὰς θυέλλας,
»καὶ τῶν ἀνέμων εἰς ἀκμὴν προβαίνουσαν τὴν λύσσαν·
»καὶ βλέπω ἀναπτόμενον τοῦ κεραυνοῦ τὸ σέλας,
»τὸ εἰς φλογώδεις ἕλικας τὰ νέφη διασχίσαν,
»καὶ σφαίρας ἐκπεμπούσας πῦρ, κ' ἐχούσας ἄλλας κόμην.
»Εἰς ταῦτα τὰ θεάματα ὑπερηφανευόμην.

45

»Τόσον δ' ἐπήρθην ἕνεκα τῆς ἐμαυτοῦ σοφίας,
»ὥστε τὸν ἴδιόν μου νοῦν, τὰς γνώσεις τὰς μικράς του,
»ὡς ὅριον ἀλάνθαστον τῆς παντοδυναμίας
»καὶ τῆς δραστηριότητος ἐξέλαβον τοῦ πλάστου.
»Ἀλλ' ὅτ' ἐπὶ τὰς τρίχας μου καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας
»ὁ Πέτρος ὑμῶν ἔῤῥανε τὰς ἱερὰς χοάς του,
»τότε δὴ ἄνω ἔστρεψα τὸ βλέμμα κατὰ πρῶτον,
»κ' ἐν σκότει τότ' ἐνόησα πῶς ἤμην ἀμβλυόττων.

46

»Καὶ τότε πρὸς τὸν ἥλιον τῆς ἀληθείας ἴδον
»ὅτ' εἶν' ἡ ἀνθρωπίνη φρὴν πτηνὸν τῶν νυκτοβίων,
»δι' ὃ καὶ τὸ, εἰς ἐμαυτὸν πεποίθησιν ἐρείδων,
»νὰ ἐγκαυχῶμαι, ἔκρινα καὶ ἄφρον καὶ γελοῖον.
»Πλὴν δὲν ἀπέστην, κατ' αὐτοῦ τὴν γνώμην, τῶν φροντίδων
»τῶν πρώτων, οὔτε τῶν τεχνῶν, οὐδὲ τῶν μυστηρίων.
»Οὐχ ἧττον φύσιν ἤλλαξα, καὶ ἄλλος ἐγενόμην,
»καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐξήρτησα· τὰ ἔργα καὶ τὴν γνώμην.

47

»Καὶ ἀναπαύομ' ἐπ' αὐτῷ. Διδάσκει, διατάττει
»ἐκεῖνος, εὐπειθὴς δ' ἐγὼ εἰμὶ, καὶ ὀπαδός του.
»Ἤδη πολλάκις δι' ἐμοῦ ηὐδόκησε νὰ πράττῃ
»ἔργα οὐχὶ ἀνάξια τῆς ἱερᾶς χειρός του.
»Οὕτω καὶ τώρα ἔσται μοι φροντίς μου ὑπερτάτη,
»ὁ εὐγενὴς ἀπόδημος καὶ ἡ ἐπάνοδός του.
»Κατ' ἐντολὴν τοῦ λειτουργοῦ καὶ κατὰ προφητείαν
»τὴν ὑμετέραν πρὸ πολλοῦ προσμέν' ὁδοιπορίαν.»

48

Τοιαῦτα τοῖς ὡμίλησε, καὶ ἦλθεν αὐτοὺς φέρων
ὅπου ἡ κατοικία του καὶ ἡ ἀνάπαυσίς του.
Ἦτον κ' ἐκείνη σπήλαιον, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐρυτέρων,
μετ' ἀριθμοῦ λαμπρῶν στοῶν καὶ δωματίων πλείστου.
Καὶ εἴ τι, ἔνδον τοῦ μυχοῦ τῆς γῆς, τῶν λαμπροτέρων,
καθαρωτέρων ἐνταυτῷ καὶ σχήματος καλλίστου
φύεται, ἔλαμπεν ἐκεῖ· καὶ ἦν τὸ ἄντρον πλῆρες
κόσμων, ἀλλ' οὓς ἐποίκιλεν ἡ φύσις, οὐχὶ χεῖρες.

49

Ἐκεῖ δὲ δὲν ἀπέλειπε καὶ πλῆθος περιπόλων
προθυμοτάτων κ' εὐπειθῶν εἰς τὴν φωνὴν ἐκείνων.
Ἐστρώθη τράπεζ' ἀργυρᾶ, καὶ ἦν ἀκτινοβόλων
ἀγγείων βρίθουσα χρυσῶν, ἢ ἄλλων κρυσταλλίνων.
Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεγεύθησαν τῶν ἐδεσμάτων ὅλων,
κ' ἐκόρεσε τὴν δίψαν του καθεὶς ἀφθόνως πίνων,
ὁ μάγος προσεφώνησε τοὺς ξένους ὁμιλήσας,
«Ἐπῆλθεν, εἶπεν ἡ στιγμὴ νὰ γίν' ἡ θέλησίς σας.

50

»Τὰ ἔργα, ἠκολούθησε, τὰς τέχνας τὰς δολίας
»μέχρι τινὸς γνωρίζετε τῆς ἀσεβοῦς Ἀρμίδας·
»ὅτ' ἦλθεν εἰς τὸ στράτευμα, καὶ πλείστους νεανίας
»εἰς τὰς ὑπούλους ἑαυτῆς παρέσυρε παγίδας.
»Ἐκ τούτου ἡ ἐπίβουλος προδότις τῆς ξενίας,
»μάθετε, τοῖς ἐπέβαλε δυσφόρους ἁλυσίδας,
»καὶ εἰς τὴν Γάζαν ἔπειτα ἐπέμφθησαν δεσμῶται·
»ἀλλὰ τοὺς ἠλευθέρωσαν ἐλθόντες στρατιῶται.

51

»Ἤδη καὶ τ' ἄλλ' ἀκούσατε· διότ' ἡ ἱστορία,
»μείνασα πᾶσιν ἄγνωστος, οὐδόλως διεδόθη.
»Ὡς ἔμαθεν ἡ μάγισσα πῶς ἡ ἐλευθερία
»εἰς τοὺς ἐντέχνως ὑπ' αὐτῆς κλαπέντας ἀπεδόθη,
»ἐδάγκανε τὰς χεῖράς της ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ,
»καὶ εἶπ', ἐν ᾧ τὸ πεῖσμά της δεινῶς ἐκορυφώθη·
»«Λοιπὸν νὰ ἐναμβρύνεται αὐτὸς θὰ ἠμπορέσῃ
»»νὰ λύσῃ πῶς κατώρθωσεν οὓς εἶχον ἐγὼ δέσει!

52

»»Ἂν ἄλλους ἠλευθέρωσε, δοῦλος αὐτὸς ἂς γίνῃ·
»»ἂν ἄλλους ἔσωσε δεινῶν, αὐτὸς δεινῶς ἂς πάθῃ.
»»Καὶ οὐδὲ τοῦτο μοὶ ἀρκεῖ. Οὐδεὶς μὴ ἀπομείνῃ
»»ἐκείνων, ὅστις τὴν ἐμὴν ὀργὴν νὰ διαλάθῃ.»
»Τοιαῦτα μερμηρίζουσα, ἐξύφαινεν ἐκείνη
»δόλον ὃν θέλετε εὐθὺς μετ' ἀπεχθείας μάθει.
»Εἰς τοῦ Ῥινάλδου βαίνουσα τὰ ἴχνη, πρὸς τῇ ὄχθῃ
»ἀφίχθη, ὅθεν ἡ μικρὰ φρουρά της ἐδιώχθη.

53

»Ἐκεῖνος δ' εἶχεν ἐκδυθῆ τὰ ὅπλα τὰ λαμπρά του,
»καὶ πανοπλίαν πενιχρὰν περιβληθῆ ἀπίστου,
»ἴσως νὰ κρύψῃ ἄγνωστα ποθῶν τὰ βήματά του
»ὑπὸ τὸ κάλυμμα στολῆς κοινῆς καὶ ἀγνωρίστου.
»Λαβοῦσα δὲ τὰ ὅπλ' αὐτή, εἰς πτώματος προσφάτου
»κορμὸν τὰ θέτει ἄκωλον, χωρὶς τῆς κεφαλῆς του,
»καὶ τὸν κορμὸν εἰς ῥύακα πλησίον θέτει τότε,
»οὗ ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν οἱ Φράγκοι στρατιῶται.

54

»Τοῦτο δ' ἐδύνατο αὐτὴ εὐκόλως νὰ γνωρίζῃ,
»διότι εἶχε πανταχοῦ συχνοὺς τοὺς κατασκόπους,
»καὶ ἤξευρεν ἐκ τοῦ στρατοῦ τίς φεύγει, τίς γυρίζει,
»καὶ τῶν κινήσεων πασῶν τὰς ὥρας καὶ τοὺς τόπους.
»Καὶ ὁμιλίας συνεχῶς πλὴν τούτου συνηθίζει
»μετὰ πνευμάτων μυστικὰς νὰ ἔχῃ καὶ ἀτόπους.
»Δι' ὃ τὸ πτῶμα ἔθηκεν εἰς τοῦ νεροῦ τὸ χεῖλος,
»πρὸς τῆς κακοτεχνίας της τὰ τέλη καταλλήλως.

55

»Καὶ ὑπηρέτην ἔθηκε πλησίον νὰ φυλάττῃ,
»εἰς ἀρνακίδας πρὶν αὐτὸν ἐνδύσασα ποιμένος·
»καὶ τῷ ἐδίδαξε τὸ τί νὰ λέγῃ, πῶς νὰ πράττῃ.
»Ὁ δ' εἵπετο ταῖς ἐντολαῖς αὐτῆς ἐπισταμένως.
»Ἐκεῖνος σᾶς ὡμίλησε, καὶ οὕτως ἡ ἀπάτη
»τὰς ὑπονοίας ἔσπειρε, καὶ ῥήξεις ἑπομένως
»προὐκάλεσεν ἐν μέσῳ σας, καὶ παρ' ὀλίγον στάσις
»νὰ διαῤῥήξῃ τοὺς δεσμοὺς τῆς στρατιᾶς σας πάσης.

56

»Τοιοῦτ' οἱ πρῶτοι δόλοι της· ὅτ' εἶχε διατάξει
»τὸν τοῦ Ῥινάλδου θάνατον ὁ Βουλλιὼν ἐῤῥέθη,
»ἂν κ' ἡ κοινὴ πεποίθησις δὲν ἤργησε ν' ἀλλάξῃ,
»καὶ ἡ συκοφαντία της ταχέως ἀνῃρέθη.
»Τοιαύτ' ἡ σκευωρία της, ἡ πρώτη ἐν τῇ τάξει,
»καὶ εἰς αὐτὴν μετέπειτα δευτέρα προσετέθη.
»Ἤδη λοιπὸν ἀκούσατε κατόπιν τί συνέβη
»εἰς τὸν Ῥινάλδον, καὶ τὸ πᾶν ὡς τέλους πῶς ἀπέβη.

57

»Ὡς θηρευτὴς ἡ μάγισσα προσμένει τὸν ἀνδρεῖον
»εἰς πόρον ὃς διχοτομεῖ τὸ ῥεῦμα τοῦ Ὀρόντου.
»Ἐκεῖ σχισθεὶς, κ' ἐφ' ἑαυτὸν καμπτόμενος βραχίων,
»νῆσον ποτάμιον ἐντὸς ἐγκλείει τῶν στροφῶν του.
»Κατὰ τὴν ὄχθην ἵσταται τὴν ἀντιπέραν κίων,
»καὶ σκάφος ἀγκυροβολεῖ ἐγγὺς τῆς βάσεώς του.
»Τοῦ λίθου τὴν λευκότητα ἐκπεπληγμένος ἔγνω,
»καὶ ταῦτα χρυσοῖς γράμμασι κεχαραγμέν' ἀνέγνω·

58

»«Ὅστις ἂν ᾖς, ἂν θέλησις ἢ τύχη ὁδοιπόρου,
»»αἰτίαν ταύτας νὰ ἰδῇς τὰς ὄχθας σοὶ παρέχῃ,
»»ἐπὶ τὴν ἔκτασιν τῆς γῆς, ἀφ' ὅρου μέχρις ὅρο
»»δὲν θ' ἀπαντήσῃς θαύματα οἷα ἡ νῆσος ἔχει.
»»Νὰ ἴδῃς θέλεις; Δι' αὐτοῦ διάβηθι τοῦ πόρου.»
»Ἀφρόνως οὗτος πείθεται, καὶ πρὸς τὸ σκάφος τρέχει.
»Ἦν δὲ μονόξυλον αὐτὸ, στενόχωρον ἐν γένει·
»διὸ ἀφεὶς τοὺς ὀπαδοὺς, μόνος αὐτὸς ἐμβαίνει.

59

»Περαιωθεὶς δὲ, νὰ ἰδῇ πόθον πολὺν ᾐσθάνθη·
»οὐδὲν πλὴν εἰς τὸ βλέμμα του ὧν ἤλπιζε παρέστη,
»ἢ μόνον ἄντρα, ὕδατα, χόρτα, φυτὰ καὶ ἄνθη,
»κ' ἐνόμισε τὴν φρένα του πῶς ἀπατᾷ ψευδές τι.
»Τοσοῦτον ὅμως ἐξ αὐτῆς τῆς ὄψεως ηὐφράνθη
»κ' ἐθέλχθη, ὥστε ἔλυσε τὸ κράνος του, καὶ ἔστη,
»καὶ μετ' ἀγαλλιάσεως τὸ μέτωπον ἐγείρων,
»τὴν δρόσον καὶ τ' ἀρώματα ἐδέχθη τῶν ζεφύρων.

60

»Ἐν τούτοις ἐκ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἀκοήν του κρότοι
»νέοι προσβάλλουσι. Στραφὲν τὸ βλέμμα του ἐκεῖσε,
»βλέπει τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ, καὶ εἰς τὸ μέσον ὅτι
»δίναι πολλαὶ ἐστρέφοντο, κ' ἐθραύοντο στραφεῖσαι·
»καὶ κόμ' ὑπὲρ τὰ κύματα χρυσῆ ἐφάνη πρώτη,
»καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ παρειαὶ προέκυψαν φανεῖσαι.
»Μέχρι τοῦ στήθους νεανὶς καὶ τῶν μαστῶν προκύπτει,
»καὶ μέχρι τέλος τῶν μερῶν ἃ ἡ αἰδὼς καλύπτει.

61

»Ἐφαίνετο δὲ ὡς Θεὰ ἡ νύμφη ἐξ ἐκείνων
»αἵτινες πλάσμα σκηνικῆς εἰσὶ σκευοποιΐας.
»Δὲν εἶναι, ἂν καὶ φαίνεται, ἐκ τῶν ποτὲ Σειρήνων
»τὸ μορμολύκειον αὐτὸ φθοροποιοῦ μαγείας;
»Σειρήνων, ἃς κατῴκιζον οἱ μῦθοι τῶν Ἑλλήνων
»κατὰ τὴν ἐπικίνδυνον ἀκτὴν τῆς Τυῤῥηνίας.
»Ἐκείνων ἔχει πλὴν φωνὴν, ἐκείνων ἔχει κάλλη,
»καὶ θέλγουσα καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν, τοιαῦτα ψάλλει·

62

»«Ὦ νέοι, ὅτε μάταιος γλυκὺς σᾶς ἐπιτρέπῃ
»»ἄνθη νὰ στέφησθε καλὰ εἰς τῆς ζωῆς τὸ θέρος,
»»τὴν φρένα σας τὴν τρυφερὰν ψευδαρετῆς δὲν πρέπει
»»ν' ἀπομαραίνῃ σύννεφον, ἢ ψευδοδόξης ἔρως.
»»Μόνος σοφὸς ἐπὶ τῆς γῆς ὅστις τὸ τέρπον δρέπει,
»»καὶ συγκομίζει τοὺς καρποὺς τῆς ἡδονῆς ἐγκαίρως.
»»Τοιαῦτα κράζει πρὸς ὑμᾶς καὶ σᾶς διδάσκ' ἡ φύσις.
»»Μὴ εἰς αὐτὴν, μὴ κλείετε τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις.

63

»»Μὴ ἡ νεότης νὰ περᾷ ἀφήνετε ἀφρόνως,
»»καὶ τ' ἄνθη τὰ ἐφήμερα τοῦ βίου μὴ πατῆτε.
»»Εἰσὶν ὀνόματα κενὰ καὶ ἦχος εἰσὶ μόνος
»»ὅ,τι ἀνδρία καὶ τιμὴ καὶ ἀρετὴ καλεῖται·
»»ἡ φήμη δ' ἧς κατακηλεῖ καρδιεγέρτης τόνος,
»»κ' ἣν οἱ ὑπέρφρονες θνητοὶ ὡραίαν ἐπαινεῖτε,
»»τί εἶναι εἰμὴ ὄνειρον, εἰμὴ σκιὰ ὀνείρου,
»»εἰμὴ ἠχὼ ἣν σβέννυσι πᾶσα πνοὴ ζεφύρου;

64

»»Πᾶσα γλυκεῖ' ἀπόλαυσις τὸ σῶμ' ἂς καθηδύνῃ,
»»καὶ τὰς αἰσθήσεις ἄφετε τροφὴν τῶν ἡδονῶν των.
»»Εἰς λήθην πᾶσα μέριμνα καὶ θλίψις καὶ ὀδύνη!
»»Μὴ τὸ παρὸν διὰ κακῶν ταράττετε μελλόντων.
»»Ἂς ἀπειλῶσ' οἱ οὐρανοὶ, ἂς ῥήγνυται πυρίνη
»»ἡ ἀστραπή των, καὶ βροχὴ ἂς πίπτῃ κεραυνῶν των.
»»Ἰδοὺ ζωὴ εὐφρόσυνος, σοφία ὑπερτάτη.
»»Αὐτὴν ἡ φύσις ἀγαπᾷ, διδάσκει κ' ἐπιτάττει.»

65

»Τοιαῦτα ψάλλ' ἡ ἀσεβὴς, κ' εἰς ὕπνον γοητεύει
»δι' ἐπῳδῶν βαρύνουσα τερπνῶν τὰ βλέφαρά του.
»Βραδέως δ' ἕρπων, ἐπ' αὐτὰ γλυκὺς ὁ ὕπνος ἔδη,
»καὶ περιέβαλεν αὐτὸν εἰς ἄλυτα δεσμά του,
»ὥστε οὐδὲ οὐράνιος βροντὴ δὲν τὸν σαλεύει
»ἀπὸ τῆς ἡσυχίας του, εἰκόνος τοῦ θανάτου.
»Τότε ἡ κακογόησσα κατέλιπε τὸ κῦμα,
»καὶ πνέουσα ἐκδίκησιν προῆλθε πρὸς τὸ θῦμα.

66

»Ἀλλ' ὅτε ἐπλησίασε, καὶ εἶδε πόσον πνέει
»ἡδέως, καὶ τὴν ὄψιν του ἠρέμα φαιδρυνθεῖσαν,
»κ' ἐφαίνοντ' ὡς μειδίαμα ἐκφράζοντες, ὡραῖοι
»οἱ κεκλεισμένοι ὀφθαλμοὶ, (τί ἀνοικτοὶ θὰ ἦσαν!)
»προσῆλθε καὶ ἐκάθησε, κ' ἠσθάνθη νὰ ἐκπνέῃ
»ἐντός της τὴν φιλέκδικον, τὴν ἀπηνῆ της λύσσαν
»εἰς τὴν γλυκεῖαν ὄψιν του, κ' ἐπὶ τοῦ νέου κλίνει,
»ὡς τοῦ Ναρκίσσου ἡ μορφὴ παρίστατ' ἐπὶ κρήνῃ.

67

»Καὶ τὸν ἱδρῶτα ἔπειτα, ὅστις συχνὸς τὸν ῥαίνει,
»τὸ κάλυμμά της, ἐλαφρῶς λαμβάνουσ' ἀπομάττει.
»Τὸ μέτωπον τὸ φλέγον του ῥιπίζει κεκλιμένη,
»διότ' ἦν αὕτη θερινὴ ἡμέρα θερμοτάτη.
»Καὶ οὕτω (τίς ἐπίστευε;) ἀκτὶς κεκαλυμμένη
»τῶν κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν, τὸν παγετὸν ταράττει.
»καὶ διαλύει, ὅστις ἦν ἐντός της καθὼς λίθος,
»καὶ ἤδη ἔχει ἔρωτα ἀντ' ἔχθρας εἰς τὸ στῆθος.

68

»Κλάδους συμπλέξασα λυγῶν, καὶ ῥόδα μετὰ κρίνων,
»ἃ ἡ πλουσιοπάροχος ἐνταῦθα τρέφει φύσις,
»δι' ἄλλων κακοτεχνιῶν κρυπτῶν κ' ἐπικινδύνων
»κατασκευάζει ἐλαφρὰς ἀλλ' ἰσχυρὰς ἁλύσεις.
»Χεῖρας καὶ πόδας καὶ λαιμὸν κατέδεσεν ἐκεῖνον,
»ματαίας οὕτω πάσας του ποιοῦσα τὰς κινήσεις·
»κοιμώμενον δ' εἰς ὄχημα πετῶν τὸν μεταφέρει,
»καὶ ἀγνοοῦντα, ἐκ τῆς γῆς εἰς οὐρανὸν τὸν αἴρει.

69

»Μακρὰν τὸν μετεκόμισεν· ἀλλὰ δὲν ἐπιστρέφει
»εἰς Δαμασκόν, ἢ ὅπου ἦν ὁ πύργος ὁ λιμναῖος·
»διότι πρὸς τὴν λείαν της ζηλοτυπίαν τρέφει,
»κ' ἐγκρύπτ' εἰς τὴν καρδίαν της τὸν ἔρωτα λαθραίως.
»Ὅπου σπανίως δ' ἢ ποτὲ θαλασσοπόρα λαίφη
»φαίνονται, τοῦ Ὠκεανοῦ ἐν μέσῳ τοῦ εὐρέως,
»πάσης γνωρίμου γῆς ἐκτός, εἰς βραχυτάτην νῆσον
»μεμονωμένην, φέρεται ὁ νέος κατοικήσων.

70

»Ἡ νῆσος δέ, καὶ σύστημα τινῶν αὐτῇ γειτόνων,
»ἐπωνυμίαν ἔλαχεν ἐκ τῆς Εὐδαιμονίας.
»Ἦν ὅλως ἀκατοίκητος· παρίστα δ' ὄρους κῶνον,
»ἔχοντα δάσ' εἰς τὰς πλευρὰς καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας.
»Ἀλλὰ κατὰ τοὺς πρόποδας διὰ πυκνῶν χιόνων
»ἐξαίφνης τὴν ἐκάλυψε τὸ τέρας τῆς μαγείας.
»Ἦν δὲ χλωρὰ ἡ κορυφή· καὶ λίμνην τὸ νησίον
»εἶχεν ἐκεῖ. Ἡ δ' ὕψωσεν οἶκον λαμπρὸν πλησίον.

71

»Εἰς ἔαρ ἀτελεύτητον, οἱ δύω ἐρημῖται
»τοῦ ἔρωτος, οὕτως ἐκεῖ συνέζων εὐφροσύνως.
»Τόσον θὰ ἔχετε λοιπὸν μακρὰν νὰ πορευθῆτε,
»καὶ ἐκ τοιαύτης φυλακῆς θὰ ἐξαχθῇ ἐκεῖνος.
»Ἐκ τῆς ἀγρύπνου δὲ αὐτῆς φρουρᾶς θενὰ σκεφθῆτε
»πῶς νὰ τὸν ἀποσπάσητε, καὶ διὰ τρόπου τίνος.
»Ἀλλ' ὅμως θενὰ εὕρητε τὸν βοηθήσοντά σας,
»καὶ ὅπλα χορηγήσοντα, καὶ ἀντιλήψεις πάσας.

72

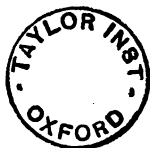
»Ἐμπρός σας θὰ φανῇ, ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ ἀκόμη
»γυνὴ, τὴν ὄψιν νεαρὰ, τὰ ἔτη πλὴν πρεσβῦτις.
»Θὰ τὴν γνωρίσετε. Μακρὰ ἐστὶν αὐτῆς ἡ κόμη,
»περὶ τὸ μέτωπον στρεπτὴ, ποικίλη δ' ἡ στολή της.
»Εἰς τὰ πελάγη δι' αὐτῆς θὰ σᾶς δειχθῶσ' οἱ δρόμοι·
»ἐστὶ δ' αὐτῆς ὑπὲρ πτερῶν ἀνέμου ἡ ταχύτης,
»καὶ ὑπὲρ ῥύμην κεραυνοῦ. Εὑρήσετ' ἐκεῖ δ' ἄλλην,
»ἥτις ὀπίσω ἀσφαλῶς θενὰ σᾶς φέρῃ πάλιν.

73

»Ὡς εἰς τοὺς λόφους φθάσετε, ὑπὸ τοὺς πρόποδάς των
»τερατωδῶν θ' ἀκούσετε συρίγματα δρακόντων,
»καὶ κάπρους ἐκεῖ θίγοντας τοὺς χαυλιόδοντάς των
»καὶ πλήθη θ' ἀπαντήσετε καὶ ἄρκτων καὶ λεόντων.
»Ἀλλὰ θ' ἀναχαιτίσετε εὐκόλως τὰς ὁρμάς των,
»ἐμπρός των τοῦτον στρέφοντες τὸν μαγικόν μου κόντον.
»Πλὴν νὰ εἰπῶ τὸ ἀληθὲς ὀφείλω, ἐνθυμίζων
»πῶς ἔστ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὁ κίνδυνος ὁ μείζων.

74

»Ἐνταῦθα ῥέει ποταμὸς διὰ διαυγεστάτων
»καὶ θελγουσῶν τὴν ὅρασιν ῥοῶν, ἀλλὰ παγκάκων.
»Ἐντὸς τῶν κρυσταλλίνων του καὶ δροσερῶν κυμάτων
»οὐσίας κρύπτει φοβερὰς φθοροποιῶν φαρμάκων.
»Ὅστις ἁπλῶς ἀπογευθῇ σταγῶνος τῶν ὑδάτων,
»εἰς ξένης μέθης σύμπτωμα ἐμπίπτων, γελᾷ ἄκων,
»καὶ οὕτω κορυφούμενος σκληρύνεται ὁ γέλως,
»ὥστ' ἐπιφέρει θάνατον ὀδυνηρὸν ὡς τέλος.

75

»Ὑμεῖς μὴ κατανεύσητε νὰ φέρητε τὰ χεῖλη
»εἰς τοῦτο τὸ θανάσιμον τῶν δαιμονίων πόμα.
»Ἐπίσης δὲ μηδ' ἡ τροφὴ μὴ σᾶς ἑλκύσ' ἡ φίλη,
»ἣν θέλετ' ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἰδῇ, εἰς χλόης στρῶμα.
»Προσέτι κ' εἰς τὸ θέλγητρον ἀντίστητε τὸ θῆλυ
»λιγυροφθόγγων γυναικῶν, καὶ τρυφηλῶν τὸ σῶμα.
»Κλείσατε ὦτα, ὀφθαλμοὺς, καὶ τῇ φωνῇ τῆς μοίρας
»πειθόμενοι, εἰσέλθετε εἰς τὰς μεγάλας θύρας.

76

»Ἐντὸς, περίβολος πολλῶν ὑπάρχει τειχισμάτων,
»εἰς ἀνεξίτητον πλοκὴν περικυκλῶν τὸ μέρος.
»Πλὴν θὰ σᾶς δώσω πίνακα, τοὺς γύρους του χαράττων,
»ὥστε νὰ τὸν διέλθητε εὐκόλως κ' ἐλευθέρως.
»Καὶ κῆπον ὁ λαβύρινθος ἐγκλείει περιφράττων
»τερπνὸν, εἰς οὗ πᾶσαν σκιὰν λαλεῖ, νομίζεις, ἔρως.
»Ἐκεῖ εἰς τ' ἄνθη τὰ γλυκὰ, τὴν χλόην τὴν ὡραίαν
»θὰ εὕρετε καθήμενον ἐκεῖνον, καὶ τὴν νέαν.

77

»Ἄγνωστοι περιμείνατε· καὶ ὡς ἰδῆτ' ἐκείνην
»νὰ μακρυνθῇ τοῦ ἐραστοῦ, εὐθὺς ὡς χωρισθῶσι,
»φανῆτε, κ' εἰς τὰς ὄψεις του ἀσπίδ' ἀδαμαντίνην
»ἀνέχοντες προτείνατε, ἣν θέλω ἐγὼ δώσει·
»ὥστε κατοπτριζόμενος, νὰ ἴδῃ τὴν αἰσχύνην
»τῆς ἐκθηλύνσεως αὐτοῦ ὁποία καὶ ὁπόση·
»καὶ τότε ἡ συναίσθησις τῆς ταπεινώσεώς του
»θὰ ἐκριζώσῃ ἔρωτα ἀνάξιον ἐντός του.

78

»Δὲν ἔχω ἄλλο νὰ εἰπῶ οὐδ' ἄλλο νὰ προσθέσω,
»καὶ δύνασθε ν' ἀπέλθητε ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ.
»Τοῦ πολυπλόκου οἴκου της θενὰ εἰσέλθετ' ἔσω,
»ὅπου ὑπάρχει τις κρυπτὴ καὶ ἀφανὴς γωνία·
»καὶ δὲν μοὶ ἐπιτρέπεται οὐδὲ νὰ ὑποθέσω
»πῶς θὰ κωλύσῃ δύναμις ὑμᾶς οὐδὲ μαγεία.
»Οὐδὲ τὴν ἔλευσιν ὑμῶν (καλῶς καὶ τοῦτο οἶδα)
»νὰ προϊδῇ, τὴν ἄδειαν θὰ ἔχῃ ἡ Ἀρμίδα.

79

»Ὁμοίως χ' ἡ ἀπέλευσις καὶ ἡ ἐπιστροφή σας
»ἀντίστασιν καὶ πρόσκομμα οὐδὲν θεν' ἀπαντήσῃ.
»Ἀλλ' ὥρα ὕπνου· ἐπειδὴ ἅμα τὴν γῆν φωτίσας
»ὁ ἥλιος ἐς αὔριον, θενὰ σᾶς ἐξυπνίσῃ.»
Τοιαῦτα εἶπε, κ' ἔφερεν αὐτοὺς καθοδηγήσας
ὅπου τὴν νύκτα ἔμελλε νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ.
Κ' ἔπειτ' αὐτοὺς καταλιπὼν εἰς σκέψεις καὶ μελήσεις,
ἀπῆλθεν εἰς τὴν κλίνην του ν' ἀναπαυθῇ ἐπίσης.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

1

Ἅμα δ' ἐπῆλθε τῆς χρυσῆς ἀνατολῆς ἡ ὥρα,
ἡ εἰς τὰ ἔργα, τῶν θνητῶν ἐγείρουσα τὸ γένος,
ὁ γέρων τοῖς ἐκόμισεν ἃ ὑπεσχέθη δῶρα.
Ἦσαν δ' ἡ ῥάβδος, ἡ ἀσπὶς, ὁ χάρτης γεγραμμένος.
«Τὸν δρόμον σας νὰ λάβητε καιρὸς, τοῖς εἶπε, τώρα,
»πρὶν ἢ αὐξήσ' εἰς ὀχληρὸν τοῦ καύσωνος τὸ στένος.
»Ἰδοὺ τὰ ὄργανα δι' ὧν θὰ δυνηθῆτε ὅλους
»νὰ καταπολεμήσητε τῆς πονηρᾶς τοὺς δόλους.»

2

Κ' ἐκεῖνοι ἡτοιμάσθησαν, ἀρτῶντες εἰς τὰ νῶτα
κ' εἰς τὴν ὀσφὺν ζωννύμενοι τὰ ὅπλα τὰ βαρέα.
Ἀκολουθοῦσι δ' εἰς ὁδὸν τὸν γέροντα, ἣν φῶτα
ἡμέρας δὲν φαιδρύνουσι· προβαίνοντες δὲ, νέα
ἴχνη πατοῦσιν εἰς τὴν γῆν, ἐκεῖ ὅπου τὰ πρῶτα
χαράττοντας εἶχεν ἰδῆ αὐτοὺς ἡ προτεραία.
Ὡς δ' εἰς τὴν κοίτην ἔφθασαν τὴν κοίλην, τοὺς ἀφήνει,
«Φίλοι, τοῖς λέγει, χαίρετε. Πορεύθητ' ἐν εἰρήνη.»

3

Ἐναγκαλίζεται δ' αὐτοὺς ὁ ποταμὸς ἡδέως,
καὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων του τοὺς φέρει καθὼς ῥέει,
ὡς σῶμα ὅταν ἐλαφρὸν σφενδονισθὲν βιαίως
εἰς ὕδωρ, ἀναδύεται, καὶ πάλιν ἐπιπλέει.
Εἰς τὴν ἀκτὴν δ' ἀπέθηκεν αὐτοὺς, κ' ἐκεῖ ταχέως
τὴν μέλλουσάν των ὁδηγὸν ἀπήντησαν οἱ νέοι.
Εἶδαν μικρὸν πλοιάριον, καὶ εἰς αὐτοῦ τὴν πρώρην
ἐγνώρισαν τὴν ἐκλεκτὴν ὑπὸ τῆς μοίρας κόρην.

4

Ἦν ἄφθονος ἡ κόμη της, κ' ἐκ τῶν χαριεστάτων,
ἡμέρων χαρακτήρων της ἀπέπνεε γλυκύτης.
Ὡς ἄγγελος ἐφαίνετο, κ' ἐξέῤῥει τῶν βλεμμάτων
φῶς, καὶ περιεβάλλετο ἀκτῖνας ἡ μορφή της·
τὴν δ' ὄψιν εἷλκε, συνεχῶς τὸ χρῶμα διαλλάττων,
νῦν ἐρυθρὸς, νῦν κυανοῦς αὐτῆς ὁ ἐπενδύτης,
τοσοῦτον, ὥστε πάντοτε ἀλλοῖον νὰ τὸν βλέπῃ
ὅταν συμβῇ τις ἐπ' αὐτὸν τὸ βλέμμα του νὰ τρέπῃ.

5

Ὁμοίως ἡ περιστερὰ, ἡ ὄρνις τῶν ἐρώτων,
φέρει πολύχροα πτερὰ ἐπὶ χρυσοῦ τραχήλου.
Δὲν λάμπουσι τὸ δεύτερον ὡς λάμπουσι τὸ πρῶτον
εἰς ἀντανάκλασιν φωτὸς παντοίου καὶ ποικίλου.
Νῦν μὲν ἀκτῖνας ῥίπτουσιν, ὡς ἄνθραξ πλήρης φώτων,
νῦν δὲ σμαράγδου ἔχουσι χροιὰν, πρασίνου φύλλου,
καὶ νῦν τὰ δύω μίγνυνταί εἰς ἓν ὡραῖον χρῶμα,
κ' ἡ μίξις των κατακηλεῖ καὶ καταθέλγει τ' ὄμμα.

6

«Ἔλθετε, εἶπ', εὐδαίμονες, ἐμβῆτε εἰς τὸ πλοῖον
»τὸ διαπορευόμενον τὸν πόντον ἐν εἰρήνῃ,
»ὃ ὑπ' ἀνέμων πάντοτε προπέμπεται οὐρίων,
»ᾧ πᾶν φορτίον ἐλαφρὸν, κ' ἡ θύελλα γαλήνη.
»Πᾶσαν στροφὴν καὶ κίνησιν οἰάκων καὶ ἱστίων
»πρωρεὺς αὐτοῦ ὁ Κύριος τῶν ὅλων διευθύνει.»
Ὡς εἶπε, καὶ ἁπλώσασα τὴν χεῖρα εἰς τὴν κώπην,
εἰς τὴν ἀκτὴν τὸ σκάφος της προσώρμησε κατόπιν.

7

Οἱ ξένοι δ' ὡς εἰσέβησαν, τὴν ἄγκυραν ἑλκύει
εὐθὺς ἐκείνη, ἀπωθεῖ τὴν παραποταμίαν,
λαμβάνει τὸ πηδάλιον, καὶ τὴν ὀθώνην λύει,
καὶ εὐθυώρως διοικεῖ τὴν θαλασσοπορίαν.
Τὸ ῥεῦμα δ' εἰς τὰ νῶτά του βαρύτατα ἰσχύει
νὰ φέρῃ πλοῖα, ἐπειδὴ ὠγκώθη τότε λίαν·
ἀλλ' ἦτον τὸ πλοιάριον ἐκ τῶν ἐλαφροτάτων,
εὐκόλως κ' ἐπὶ ἀβαθῶν φερόμενον ῥευμάτων.

8

Ταχεῖς ὑπὲρ τὸ σύνηθες, κολποῦντες τὰ ἱστία,
ἀπόγαιοι πρὸς τὴν ἀκτὴν οἱ ἄνεμοι φυσῶσι.
Ἠχεῖ τὸ κῦμα ὡς ἡ ναῦς τὸ διαιρεῖ ταχεῖα,
καὶ οἱ ἀφροὶ, λευκαίνοντες τὴν τρόπιν της, πηδῶσι.
Ἔφθασε δ' ὅπου ἔφερε τὰ ὕδατά του λεῖα
ὁ ποταμὸς, εἰς ἔκτασιν εὐρεῖαν ν' ἁπλωθῶσι,
καὶ ὅπου εἰς τὸ πέλαγος μιγνύμενος κενοῦται,
καὶ ἢ ἐξαφανίζεται, ἢ μόλις φανεροῦται.

9

Πλὴν μόλις τὸ θαυματουργὸν πλοιάριον ἀφίχθη
ὅπου τραχὺ ἐφέρετο τὸ πνεῦμα τῶν ἀβύσσων,
κ' εὐθὺς τὸ παραπέτασμα τῶν νεφελῶν ἠνοίχθη,
καὶ αἱ πνοαὶ κοπάσασαι τοῦ νότου, δὲν ἐφύσων.
Ἐπίπεδος καὶ ἱλαρὰ ἡ θάλασσα ἐδείχθη,
καὶ τὸ γλυκύ της πρόσωπον ἐγέλα ὑποφρίσσον.
Ὁ δ' οὐρανὸς, ὃν πάγκαλος ἐφαίδρυνεν αἰθρία,
ἐντός της κατωπτρίζετο καὶ τῇ προσεμειδία.

10

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔπλευσεν ἐμπρὸς τῆς Ἀσκαλῶνος
τὸ σκάφος πρὸς τ' ἀριστερὰ, στρεφόμενον δυσμίως.
Τὴν Γάζαν εἶδεν ἔπειτα. Ἦν δὲ ἡ Γάζα μόνος
λιμὴν, ὁπότ' ἐξέπεσε τῆς πρώτης της ἰσχύος
πόλις λαμπρὰ καὶ ἔνδοξος τοῦ παλαιοῦ αἰῶνος,
κ' ἔλαβ' ἐκεῖνος τὴν ἰσχὺν καὶ τ' ὄνομα ὁμοίως.
Καθὼς δὲ ἄμμου, αἱ ἀκταὶ ἀνθρώπων ἦσαν πλήρεις,
οἵτινες τὰς ἐκάλυπτον ἐν ὅπλοις καὶ ξιφήρεις.

11

Σειρὰς σκηνῶν πολυπληθῶν ὡς τοῦ ἐσχάτου χείλους
τοῦ πόντου παρετήρησαν ἐκεῖνοι κ' ἡ παρθένος·
καὶ εἶδον ἀναμὶξ πεζοὺς κ' ἱππεῖς ἀλλεπαλλήλους
ἄνω καὶ κάτω, μεταξὺ φρουρίου καὶ λιμένος·
καὶ μετ' αὐτῶν ἐλέφαντας καὶ φορτηγοὺς καμήλους,
ὡς εἰς τὴν ἄμμον ἔθετον τοὺς πόδας ἐσκεμμένως.
Καὶ τούτων ἐμπρὸς ἔβλεπον εἰς τὸν βαθὺν λιμένα
πλοῖα εὐθέτως κείμενα, κ' ἠγκυροβολημένα.

12

Ἕτεραι νῆες ἔτεινον κατάλευκα ἱστία,
ἄλλαι ταῖς κώπαις ἔπληττον τὴν θάλασσαν προχείροις.
Κ' εἰς πλεῖστα μέρη ἤφριζεν ἡ πεδιὰς ἡ λεία,
ἣν ἔσχιζον τὰ ἔμβολα καὶ αἱ πυκναὶ τριήρεις.
Εἶπε δ' ἡ κόρη πρὸς αὐτούς· «Ἐστὶν ἡ παραλία
»κ' ἡ πόλις καὶ ἡ πεδιὰς ἀπίστων εἰσὶ πλήρεις.
»Καὶ ὅμως τὰς δυνάμεις του ὁ τύραννος ἀπέχει
»πολὺ νὰ τὰς συνήθροισε, καὶ πάσας νὰ τὰς ἔχῃ.

13

»Ἐκ τῆς Αἰγύπτου, κ' ἐκ τῆς γῆς τῆς εἰς αὐτὴν πλησίας
»ταύτας συνήγαγε· τὰς δὲ μακρόθεν περιμένει,
»διότι ἐπ' ἀνατολῆς καὶ ἐπὶ μεσημβρίας
»ὑπάρχ' ἡ ἐπικράτεια αὐτοῦ ἐκτεινομένη.
»Ἐλπίζω πλὴν νὰ ἔλθωμεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας
»πρὶν ἐκστρατεύσωσιν αὐτὸς κ' οἱ ἄλλοι συνηγμένοι·
»αὐτὸς, ἢ εἴ τις παρ' αὐτοῦ εἰς τῶν μαχῶν τὰ μέρη
»ἐντολοδόχος ἐκπεμφθῇ τὸ στράτευμα νὰ φέρῃ.»

14

Λέγει, καὶ, ὡς ὁ ἀετὸς τὰς πτέρυγας τανύων
περᾷ ἐν μέσῳ τῶν πτηνῶν τῶν ὑποδεεστέρων,
καὶ τόσον εἰς τὸν ἥλιον ἀνίπταται πλησίον,
ὥστε τις μάτην τὸν ζητεῖ ἐν μέσῳ τῶν αἰθέρων,
ὁμοίως καὶ τὸ πλοῖόν των διὰ τῶν ἄλλων πλοίων
διέρχεται, ὥς τι πτηνὸν ἐκ τῶν τανυσιπτέρων·
οὐδὲ φοβεῖται δίωξιν, ἢ ἄλλον τῶν κινδύνων,
κ' ἦν ἤδη ἐκτὸς ὄψεως κ' ἐκτὸς λαβῆς ἐκείνων.

15

Ἤδη τὴν Ῥάφιαν περᾷ, τὴν πόλιν τῆς Συρίας,
ἣν πασῶν πρώτην ἀπαντᾷ ὁ ἐξ Αἰγύπτου πλέων.
Τῆς Ῥινοκέρας ἔπειτα περᾷ τὰς παραλίας,
ἀφόρους, ἃς ὁ ἥλιος ξηραίνει κατακαίων.
Ἔπειτα δ' ὄρος φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιφανείας
τοῦ ὕδατος τὴν κορυφὴν ὑψοῦν, κ' ἐντὸς βαθέων
πυθμένων ὑποβρύχιον τὸν πρόποδά του βρέχον,
τοῦ Πομπηΐου δὲ ἐντὸς τὸν τάφον περιέχον.

16

Τὴν Δαμιάττην βλέπουσι, καὶ δι' ἑπτὰ στομίων
ὁ Νεῖλος βαθυκύμαντος πῶς φέρεται, προχύνων
τὸν φόρον εἰς τὴν θάλασσαν ναμάτων οὐρανίων,
καὶ δι' αὐλάκων μὲν στενῶν, πλὴν παμπληθῶν ἐκείνων.
Τὴν πόλιν δὲ μετέπειτα παρήλασε τὸ πλοῖον
ἣν μέγας Ἕλλην ἔκτισεν εἰς οἴκησιν Ἑλλήνων,
ὡς καὶ τὴν Φάρον, νῆσον πρίν, μακρὰν τῆς γῆς κειμένην,
ἀλλ' ἤδη μετὰ τῆς ἀκτῆς αὐτῆς συνεχομένην.

17

Κρήτην καὶ Ῥόδον πρὸς βορρᾶν μακρὰν δὲν διακρίνει,
καὶ πλέει πρὸς τῇ Ἀφρικῇ, ἧς τὰ ἐπὶ θαλάσσης
πλούσια ἦσαν κ' εὔφορα· ἀλλ' ἐνδοτέρω σμήνη
τεράτων ἦσαν εἰδεχθῶν, καὶ ἔρημοι ἐκτάσεις.
Παρῆλθε τὴν Μαρμαρικήν, καὶ ὅπου ἡ Κυρήνη
παρίστα πέντε πόλεων εἰς τὴν ἀκτὴν Ὀάσεις.
Ἐνταῦθα ἡ Πτολεμαῒς, καὶ ἔπειτα ἡ Λήθη
παρέστη εἰς τὰς ὄψεις των, ἣν ψάλλουσιν οἱ μῦθοι.

18

Ἡ μείζων Σύρτις φαίνεται, πρὸς ἣν ὁ ναύτης φρίττει,
ἀλιτενὴς, καὶ οὐ μακρὰν τῆς ὄχθης ὑψουμένη.
Ἡ ἄκρα τοῦ Ἰουδαχοῦ τὴν ὅρασίν των πλήττει,
καὶ ἡ διώρυξ δι' αὐτῆς τῆς Μάγρας διαβαίνει.
Ἤδη προκύπτ' ἡ Τρίπολις, ἀπέναντ' ἡ Μελίτη,
ἀλλ' ἀϋψὴς, καὶ ὄπισθεν τοῦ πόντου κρυπτομένη.
Παρὰ τὰς Σύρτεις τὰς λοιπὰς καὶ κατὰ τὰ πελάγη
εἶν' ἡ Ἀλξέρβη, ἣν ποτὲ κατῴκουν λωτοφάγοι.

19

Παρὰ τὴν κοίλην δὲ ἀκτὴν ἐγείρεται ἡ Τύνις,
ἧς οἱ λιμένες κλείονται διὰ διπλῶν ὀρέων,
ἡ Τύνις, πλήρης θησαυρῶν καὶ ὑψηλοφροσύνης,
τῶν πόλεων τῶν Λιβυκῶν ἡ ἐγνωσμένη πλέον.
Ἡ Σικελία δ' ἔπειτα πρὸς δεξιὰν ἐκείνης
αἰρόμενον ἐδείκνυε μακρὰν τὸ Λιλιβαῖον.
Προσέτ' εἰς τοὺς συντρόφους της κατέδειξεν ἡ νέα
ποῦ ἄλλοτε ἡ Καρχηδὼν ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαία.

20

Ἐνταῦθα ἦν ἡ Καρχηδών. Ἡ ὄχθη δὲν φυλάττει
οὐδ' ἴχνος ἔσχατον αὐτῆς ἐξ ὅτου ἦν μεγάλη.
Αἱ πόλεις ἀποθνήσκουσι καὶ θνήσκουσι τὰ κράτη,
κόνις καὶ χόρτος τὰς πομπὰς καὶ δόξας περιβάλλει,
καὶ,—ὢ ὑπεροψίας μας, ὢ τύφλωσις ἐσχάτη!—
ὁ ἄνθρωπος ὁ μάταιος ὅτι θνητὸς ἀσχάλλει!
Εἰς τὴν Βισέρταν φθάνουσι· τὸ πλοῖον δὲ προὐχώρει,
χ' ἐντὸς ὀλίγου τῆς Σαρδοῦς διέκρινον τὰ ὄρη.

21

Διέκρινον τοὺς Νουμιδούς, ὧν ἦν νομὰς ἡ φύσις
ποιμένων, ἀσταθεῖς σκηνὰς εἰς τὰς βοσκὰς πλανώντων.
Βουγίαν καὶ Ἀλγέριον, πειρατικὰς οἰκήσεις,
καὶ τὴν Ὠράνην ἔγνωσαν προσέτ' εἰς τὸν ὁδόν των.
Τὴν Τιγγιτάναν ἔπειτα παρέπλευσαν ἐπίσης,
γῆν ἐλεφάντων, καὶ τροφὸν πανθήρων καὶ λεόντων.
Φὲζ καὶ Μαρόκκον νῦν εἰσὶν ὅπου ἐκείνη ἦτον,
καὶ ἡ Γρενάδα ἵσταται μακρὰν ἀπέναντί των.

22

Φθάνουσιν ὅπου θάλασσα εἰς θάλασσαν ἐκβάλλει,
εἰς ἣν ὁ μῦθος ἔλεγεν ὁδὸν τοῦ Ἡρακλέους·
καὶ ἴσως ἦτον ἄλλοτε μία ξηρὰ μεγάλη,
κ' ἐσχίσθη δίχα ἔπειτα εἰς χρόνους παναρχαίους.
Τὴν Κάλπην ἔχ' ἡ μί' ἀκτὴ, Ἀβίλαν δὲ ἡ ἄλλη,
ἀφ' οὗ ἀπεχωρίσθησαν εἰς σπαραγμοὺς βιαίους,
καὶ τοῦτο ἔστιν Ἀφρικὴ, ἐκεῖνο δ' Ἱσπανία.
Τῆς σφαίρας ἡ ἀνατροπὴ τοιαύτ' ἦν ἡ σπανία.

23

Τέταρτον ἤδη τοῦ φωτὸς ὁ δίσκος βασιλεύει
ἀφ' ὅτου εἶχεν ἄγκυραν τὸ σκάφος ἀνασπάσει.
Οὐδὲ στιγμὴν δ' εἰς ἄσυλον λιμένος δὲν εἰσέβη,—
οὐδ' ἦτον ἀναγκαῖον,—πρὶν μέχρις αὐτοῦ νὰ φθάσῃ.
Καὶ ἤδη διὰ τοῦ πορθμοῦ πλησίστιον διέβη,
καὶ πλέ' εἰς τὸν Ὠκεανὸν, ἐν ἀχανεῖ θαλάσσῃ.
Ἂν τόση εἶν' ἡ ἔκτασις τῶν μεσογείων πόντων,
ὁποία ἔσται ἡ τῶν γῆν ἐν ἑαυτοῖς κλειόντων!

24

Ἐξέλιπον κ' ἐσβέσθησαν ὀπίσω τῶν κυμάτων
ἡ Γάδη, κ' εἴ τις παρ' αὐτῇ ἑτέρα πόλις ἦτον·
κ' αἱ γαῖαι μακρὰν ἔμειναν καὶ τὰ παράλιά των,
καὶ ἦν ὁ πόντος τ' οὐρανοῦ, τοῦ πόντου δ' οὗτος γείτων.
Ὁ δὲ Οὐβάλδος ἔλεγε· «Σὺ ἥτις δι' ὑδάτων
»ὡς τώρα καθωδήγησας ἡμᾶς ἀτελευτήτων,
»εἰπὲ ἂν ἔτι ἔχωμεν καὶ θάλασσαν ἑτέραν,
»καὶ οἰκουμένη ἄλλη γῆ ὑπάρχῃ ταύτης πέραν.»

25

«Ὁ Ἡρακλῆς, ἀπήντησεν, ἀφ' ὅτου τῆς Λιβύης
»τὰ τέρατα ἀπέκτεινε, καὶ τὰ τῆς Ἱσπανίας,
»καὶ τρόπαια ἐν τοῖς ὑμῶν ἀνήγειρε χωρίοις,
»ἀπέσχετο τῆς τολμηρᾶς Ὠκεανοπλοΐας,
»ἔστησε κίονας ἐκεῖ, καὶ ἐν στενοῖς ὁρίοις
»τῆς ἀνθρωπίνης ἔκλεισε τὸν κύκλον διανοίας.
»Ἀλλ' ὑπερέβη ἔπειτα τὰς ἐγερθείσας στήλας
»ὁ πολυμίτυς Ὀδυσσεύς, γνώσεις ποθῶν ποικίλας.

26

»Καὶ ὑπερβὰς μὲν τοὺς σταθμοὺς, ἐπὶ τοῦ ἀπεράντου
»ὑγροῦ πεδίου ἥπλωσε τὰς κώπας τὰς θρασείας·
»πλὴν ψεύδων ὁ Ὠκεανὸς τὴν πεῖραν τὴν μακράν του,
»τὸν κατεβρόχθισε, κ' ἐντὸς τῆς κοίτης τῆς βαθείας
»ἐγκεκρυμένος ἔμεινεν αὐτὸς καὶ τὸ συμβάν του,
»καὶ οὐδ' ἐγνώσθη πώποτε ὑπὸ τῆς ἱστορίας.
»Ἂν δ' ὑπ' ἀνέμων ἄλλος τις ἐκεῖ ἐσφενδονίσθη,
»ἐκεῖθεν δὲν ἐπέστρεψεν, ἀλλὰ κατεποντίσθη.

27

»Σχίζομεν πόντον άγνωστον, κ' εἰς ταύτας τὰς θαλάσσας
»πολυπληθεῖς ὑπάρχουσι διεσπαρμέναι νῆσοι.
»Δὲν εἶναι ἀκατοίκητοι. Ὡς εἰς τὰ κλίματά σας,
»κ' εἰς τὴν γῆν εἶναι τὴν ἐκεῖ ἡ εὐφορία ἴση.
»Εἰσὶν ἀρότρου δεκτικαὶ αἱ γαῖαι, καὶ εἰς πάσας
»ὁ ἥλιος τὴν γόνιμον ἰκμάδα ἀναπτύσσει.»
Ὁ δ' ἐπερώτησε· «Καὶ τίς τοῦ κόσμου τοῦ ἀγνώστου
»ὁ νόμος τῆς διαίτης του καὶ ὁ τῆς πίστεώς του;»

28

Καὶ εἶπ' ἐκείνη· «Ἔχουσι θρησκείαν ἄλλοι ἄλλην,
»ἕτερα ἤθη ἔχουσι, καὶ τὰς φωνὰς ἑτέρας.
»Θηρίων λάτρεις εἶν' οἱ μὲν, οἱ δὲ εἰς τὴν μεγάλην
»μητέρα δέονται, τὴν γῆν, καὶ ἄλλ' εἰς τοὺς ἀστέρας
»καὶ εἰς τὸν ἥλιον. Πολλοὶ δ' εἰσὶ βδελυροὶ πάλιν,
»τροφὰς παρατιθέμενοι τὰς ἀπαισιωτέρας·
»κ' ἐν γένει, τούτων τῶν χωρῶν τ' ἀπῳκισμένα πλήθη
»εἰσὶ τὴν πίστιν ἀσεβῆ, καὶ βάρβαρα τὰ ἤθη.»

29

Καὶ μετ' ἐκπλήξεως αὐτὸς ἠρώτησε μεγίστης·
«Οὕτω λοιπὸν ὁ πάνσοφος Θεὸς τῆς ἀληθείας
»νὰ πέσῃ οὔ τις εὐδοκεῖ ἀκάλυπτος ἀκτίς της
»εἰς τοῦ ἡμίσεος τῆς γῆς τὰς χώρας τὰς εὐρείας;»
Ἡ δ' εἶπεν· «Ὄχι· κ' εἰς αὐτοὺς θὰ εἰσαχθῇ ἡ πίστις
»τοῦ Πέτρου, μετὰ τῶν τεχνῶν, καὶ τῆς λοιπῆς παιδείας.
»Οὐδὲ θὰ εἶναι πάντοτε, ὡς μέχρι τοῦδε ἦτον
»ἐν μέσῳ σας ἀπόστασις ὁδῶν ἀτελευτήτων.

30

»Ἔσται καιρός. Ὁ φημιστὸς τοῦ Ἡρακλέους ὅρος
»ὄνομα ἔσται μάταιον, καὶ μῦθος τῶν πλεόντων,
»καὶ γνώριμος τῶν θαλασσῶν ὁ ἀσυνήθης πόρος,
»καὶ δι' ὑμῶν περίφημα τὰ κράτη τῶν χωρῶν των·
»κ' εὐτολμοτάτη ναῦς ὑμῶν θὰ φέρῃ ποντοπόρος
»τὴν δόξαν σας περὶ τὴν γῆν ἐφ' ἅπαντα τὸν πόντον,
»καὶ κύκλω ἡ πορεία της ἐπὶ τῆς ὑδρογείου
»ἐφάμιλλος τῆς τροχιᾶς θὰ εἶναι τοῦ ἡλίου.

31

»Εἷς ἐξ ὑμῶν, ἀτρόμητος, ἐκ Λιγυρίας πρῶτος
»τὸ ἄγνωστον καὶ ἄστατον θεν' ἀψηφήσῃ κῦμα,
»καὶ οὐδ' ἀνέμων ἀπειλαὶ ἢ τρικυμίας κρότος,
»οὐδ' ἄξενος Ὠκεανὸς, οὐδὲ νοσῶδες κλίμα,
»οὐδ' εἴ τι ἄλλο φοβερὸν νομίζεται εἰκότως
»τοῖς πλέουσ' εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ κίνδυνος, ἢ δῆμα,
»οὐδὲν τὸν ὑψηλόφρονα ἐκεῖνον θέλει πείσει
»τὸ εὐρὺ πνεῦμά του ἐντὸς Ἀβίλης νὰ ἐγκλείσῃ.

32

»Εἰς ἄλλου πόλου εὕρεσιν, εἰς ἄλλας παραλίας
»θέλεις, Κολόμβ', εὐδαίμονα ἱστί' ἀναπετάσει,
»ὥστε ἡ φήμ', ἡ ἔχουσα τὰς πτέρυγας χιλίας
»καὶ χίλια τὰ ὄμματα, δὲν θέλει σὲ προφθάσει.
»Τῶν Βάκχων καὶ τῶν Ἀλκειδῶν ἂς ᾄδῃ τὰς στρατείας.
»Θέλει ἀρκέσει περὶ σοῦ ἐλάχιστον ἂν ᾄσῃ·
»διότι τὸ ἐλάχιστον αὐτὸ ἀφετηρίαν
»θὰ δώσῃ κ' εἰς τὴν ποίησιν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν.»

33

Τοιαῦτα λέγει, θέουσα εἰς τὸ ὑγρὸν πεδίον,
καὶ πρὸς τὴν δύσιν προχωρεῖ, καὶ κάμπτει πρὸς τὸν νότον.
Καὶ εἶδεν ὅταν ἔκλινεν ὁ ἥλιος ὁ δύων,
καὶ πάλιν τοῖς ἀνέτειλεν ἡμέρα κατὰ νῶτον.
Ὡς δὲ ἀκτίνων ἡ αὐγὴ καὶ ῥόδων αἰθερίων
ἐστρώννυε τῶν οὐρανῶν τὴν πύλην κατὰ πρῶτον,
ἐφάνη ὄρος πόῤῥωθεν τοῦ ὕδατος προκύπτον,
καὶ νέφος ἐπεκάθητο τὴν κορυφήν του κρύπτον.

34

Καὶ προχωροῦντες, καθαρῶς τὴν κεφαλήν του εἶδον
ἤδη τῶν τελευταίων της νεφῶν ἀπαλλαγεῖσαν.
Ὀξεῖαν εἶχε κορυφὴν, ὡς ἦν τῶν Πυραμίδων,
καὶ πρὸς τὰ κάτω ἦν εὐρὺ, καθὼς ἐκεῖναι ἦσαν·
κ' οἷον καπνὸν ἀνέπεμπε μετὰ πυρὸς ἀτμίδων,
ὡς τὸ ποτὲ τὸν γίγαντα Ἐγκέλαδον ἐγκλεῖσαν,
καπνοὺς ἐξερευγόμενον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας,
καὶ φλόγας διὰ τῆς νυκτὸς φυσῶν πρὸς τοὺς ἀστέρας.

35

Ἰδοὺ, ἀνακαλύπτεται ὁμὰς νησίων ἄλλη,
πλὴν ταπεινῶν. Οὐδὲν αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς κῶνον.
Ἦσαν μακαριότητος διαίτημα, κ' ἐκάλει
ἡ ἀρχαιότης οἴκησιν αὐτὰ τῶν εὐδαιμόνων.
Ἐφρόνουν πῶς ὁ οὐρανὸς τὰ ἀγαπᾷ, πῶς θάλλει
ἐκεῖ πᾶν ἄνθος, πῶς ἡ γῆ παράγει ἄνευ πόνων,
ἀνάρωτος, καὶ οἱ καρποὶ εἰς τὴν ὡραίαν χώραν
πῶς αὐτομάτως φύονται, καὶ φθάνουσιν εἰς ὥραν.

36

Ἐκεῖ βεβαίους τοὺς καρποὺς κατόπιν τῶν ἀνθέων
φέρ' ἡ ἐλαία· ὁ κορμὸς ὁ κοῖλος φέρει μέλι.
Μετὰ τερπνῶν ψιθυρισμῶν ὁ καταῤῥάκτης ῥέων,
ἡδέα, γονιμοποιὰ τὰ ὕδατά του στέλλει,
καὶ δροσοφόρος ζέφυρος ἐκ τῆς θαλάσσης πνέων,
τοὺς καύσωνας τοῦ θερινοῦ ἡλίου καταστέλλει.
Ἐνταῦθα τὰ Ἠλύσια φημίζονται πεδία,
ἐνταῦθα ἡ περίπυστος Μακάρων κατοικία.

37

Ἐνταῦθα σπεύδ' ἡ ὁδηγὸς τὴν σιωπὴν νὰ λύσῃ·
«Ἰδού, τὸ τέρμα σας ἐγγὺς, καὶ ἡ ὁδός σας λήγει.
»Αὗται, ἃς βλέπετε, εἰσὶν αἱ τῶν Μακάρων νῆσοι,
»ὧν φήμη παρ' ὑμῖν πολλὴ, βεβαία πλὴν ὀλίγη.
»Κ' εἰσὶ μὲν εὔφοροι, καλαὶ, ὡς αὕτη τὰς κηρύσσει,
»ἀλλ' ἐν τοῖς μύθοις τὸ ψευδὲς τῷ ἀληθεῖ ἐμίγη.»
Ταῦτα δ' εἰποῦσα, ἔστρεψεν ἀμέσως τὸ ἱστίον
πρὸς τὸ ἐγγύτερον αὐτῶν τῶν δέκα νησιδίων.

38

Τῇ εἶπε δὲ ὁ Κάρολος· «Ἂν ἐγχωρῶσι, κόρη,
»τὰ ἔργ' ἃ ἀνελάβομεν, ὁ ἱερὸς σκοπός των,
»νὰ θέσω εἰς τὴν στερεὰν τὸν πόδα μου συγχώρει,
»νὰ λάβω γνῶσιν τῶν ἀκτῶν ἐκείνων τῶν ἀγνώστων,
»καὶ τοὺς κατοίκους νὰ ἰδῶ, καὶ νὰ ἰδῶ οἱ ὅροι
»τίνες τῆς πίστεως αὐτῶν, καὶ τῆς ὑπάρξεώς των·
»ὥστε εἰς ὅσους ἂν αὐτῶν ἀναπολῶ τὴν μνήμην,
»φθονοῦντες νὰ μ' ἀκούωσι νὰ λέγω· «Ἐκεῖ ἤμην.»

39

«Ἐπαινετὸς ὁ πόθος σου, ἀπήντησεν ἐκείνη,
»ἀλλ' ἱκανοποιήσεως αὐτοῦ δὲν ἔχω τρόπον,
»διότι ψήφισμ' αὐστηρὸν θεόθεν ἀντιτείνει,
»πρὸς ὃ οὐδὲν ἰσχύουσιν οἱ πόθοι τῶν ἀνθρώπων.
»Ἡ ὥρα ἡ θεόγραπτος δὲν ἦλθε, τοῦ νὰ γίνῃ
»ἡ ἀνακάλυψις αὐτῶν τῶν εἱμαρμένων τόπων·
»οὐδὲ σᾶς ἐπιτρέπεται νὰ φέρητε εἰδήσεις
»ἐκ τῶν χωρῶν ἃς κρύπτουσιν ἡ θάλασσα κ' ἡ δύσις.

40

»Ἐκ μόνης θείας χάριτος ὑμῖν παρεχωρήθη
»εἰς ταῦτα τ' ἀπροσπέλαστα πελάγη νὰ προβῆτε,
»ὅπου ὁ σύντροφος ὑμῶν εἰς τὰ δεσμὰ ἐβλήθη,
»κ' ἐθελοδούλως εἰς τῆς γῆς τὸ ἔμπαλιν κρατεῖται.
»Τοῦτο ἀρκεῖ. Τῶν εὐσεβῶν χρεῶν σας ἔσται λήθη,
»τῆς τύχης ἔσται πρόκλησις ἀνώτερ' ἂν ζητῆτε.»
Εἶπε, καὶ συνιζάνουσα ἡ νῆσος τοῖς ἐφάνη·
ἡ μετ' αὐτὴν δ' ἐφαίνετο πῶς αὔξησιν λαμβάνει.

41

Τὰς εἶδον δὲ πῶς ἔμενον ὀπίσω κατὰ στίχον,
εἰς προϊούσας φεύγουσαι πρὸς ἔω ἀποστάσεις·
σχεδὸν ἐξ ἴσου ἕκασται ἑκάστων πῶς ἀπεῖχον,
ἔχουσ' εὐρεῖς βραχίονας ἐν μέσῳ των θαλάσσης.
Εἰς τὰς ἑπτὰ, ἐφαίνοντο οἰκοδομαὶ, καὶ τοίχων
περίβολοι, καὶ κάτοικοι, κ' ἐμφύτευτοι ἐκτάσεις.
Τρεῖς δ' ἦσαν ὅλως ἔρημοι, καὶ ἦσαν κατοικία
τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση των εἰς ἄγρια θηρία.

42

Μέρος ὑπάρχει ἀφανὲς εἰς τῆς ἐρημοτέρας
τὸ χεῖλος τὸ πολύκαμπτον, κυρτούμενον βαθέως.
Πρὸς δεξιὰν καὶ πρὸς λαιὰν διπλοῦν προέχει κέρας,
καὶ ἀποκλείει σκόπελος τὸ στόμιον βεβαίως.
Τὸ μέτωπόν του πρὸς ἐντὸς ὁρᾷ, τὸ δ' ἄλλο πέρας
κωλύει τὸν Ὠκεανὸν νὰ εἰσορμᾷ βιαίως.
Ἔνθεν δὲ κ' ἔνθεν κορυφαὶ χωροῦσ' εἰς ὕψος ὄρους,
σημεῖα πορωνεύοντα εἰς τοὺς θαλασσοπόρους.

43

Ὕδωρ ἀκύμαντον ἐντὸς κοιμᾶται τοῦ λιμένος,
καὶ μέλαν δάσος σκοτεινὸν τὴν ὄχθην περιέχει.
Κοιλοῦται σπήλαιον ἐκεῖ. Κισσὸς εἶν' ἐστρωμένος
ἐπὶ τοὺς τοίχους, καὶ πηγὴ καλὴ τὸ διαβρέχει.
Ἐκεῖ δεσμὸς ἀπόγαιος εἶν' ἄγνωστος καὶ ξένος,
οὐδ' ἀπαυδήσασα ἡ ναῦς ἀγκύρας χρείαν ἔχει.
Ἐκεῖ ἡ κόρ' ἡ ἔμπειρος τὸ σκάφος της κατάγει,
κ' εἰς τὸν ἱστὸν τὰ χαλαρὰ ἱστία της συνάγει.

44

«Τὸν τοῖχον, λέγει, βλέπετε τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον,
»ὑφ' οὗ ἡ ἄκρα τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ περιστοιχεῖται;
»Ἐκεῖ ἐν μέσῳ ἡδονῶν καὶ πότων εὐφροσύνων
»ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ ἐν ὀκνηρίᾳ κεῖται.
»Ἅμα τὸ πρῶτον φῶς φανῇ τῶν πρωϊνῶν ἀκτίνων,
»τότε νὰ σπεύσητε. Καιρὸς θὰ εἶναι ν' ἀναβῆτε.
»Μὴ σᾶς ταράττῃ ἄτοπος ἀνυπομονησία.
»Ἡ ὥρα μόν' ἡ πρωϊνὴ ἔσται ὑμῖν αἰσία.

45

»Ἐν ὅσ' ὁ ἥλιος χρυσοῖ τὴν γῆν ἀκόμη δύων,
»νὰ φθάσετ' ἔχετε καιρὸν κατὰ τὰς ὑπωρείας.»
Κ' ἐκεῖνοι, πόθου ἔμπλεοι, κατέλιπον τὸ πλοῖον
εἰς τὴν φωνὴν τῆς εὐγενοῦς αὐτῶν ὁδηγητρίας,
καὶ ἐπὶ λείας τῆς ὁδοῦ διῆλθον τὸ πεδίον,
μὴ αἰσθανθέντες κάματον ἐκ τῆς ὁδοιπορίας.
Εἰς δὲ τὸ πέρας ἔφθασαν τῆς ὁμαλῆς των τρίβου
ὁ δίφρος εἰς τὴν θάλασσαν πρὶν καταβῇ τοῦ Φοίβου.

46

Δι' ἐρειπίων σωρευτῶν καὶ διὰ συντριμμάτων
ὁ δρόμος εἶδαν πῶς χωρεῖ ὁ πρὸς τὴν ἄκραν ἄγων,
καὶ ὅτι ἐκ τῶν πρώτων των θὰ ἔπιπτον βημάτων
εἰς τὰς χιόνας, κ' εἰς σωροὺς ἀλλεπαλλήλων πάγων·
λειμῶνα δ' ἄνω ἔβλεπον ἀνθῶν ὡραιοτάτων,
ὡς ἂν τὸ κρῖνον τὸ λευκὸν ὁ πάγος ἦν παράγων,
καὶ ἂν τὸ ῥόδον ἡ χιών. Τοσοῦτον ἦν ἡ φύσις
εἰς τὰς προστάξεις εὐπειθὴς τῆς πονηρᾶς γοήσσης.

47

Διενυκτέρευσαν δ' ἐντὸς ἐκείνων τῶν ἐρήμων
ἀγρίων τόπων, ὑπ' αὐτὰ προσμείναντες τὰ ὄρη.
Ὡς εἶδαν δ' ἡ ἀνατολὴ νὰ μειδιᾷ αἰδήμων,
καὶ τὸν πατέρα τοῦ φωτὸς ὅστις λαμπρὸς προὐχώρει,
«Ἐμπρὸς, ἐμπρός!» ἀνέκραξαν ἀπὸ φρενῶν προθύμων,
καὶ τῆς ὁδοῦ των εἴχοντο οἱ δύω ὁδοιπόροι.
Αἴφνης εἰς ὄφιν φοβερὸν προσέκοψαν τὸ βῆμα,
πολύστικτον, προσέρποντα, τεράστιον τὸ σχῆμα.

48

Χρυσοῦν αὐχένα, κεφαλὴν λεπιδωτὴν ἐγείρει·
οἱ ὀφθαλμοί του φλέγουσι· μανία τὸν οἰδαίνει.
Κρύπτ' ἡ γαστήρ του τὴν ὁδὸν, τοῦ σώματός του πλήρη
κ' ἐκ τῶν ῥωθώνων του ἀτμὶς φυσᾶται ἀνημμένη.
Συστέλλεται. Τὴν ἕλικα ἡ ἕλιξ πότε σύρει,
πότε διαστελλόμενος καὶ ἐν καμπαῖς προβαίνει.
Τὸ ἑρπετὸν τὸ βλέμμα των ἀνήσυχον ἑλκύει,
οὐδόλως πλὴν ἡ ὄψις του τὸ βῆμά των κωλύει.

49

Τὸ ξίφος σπᾷ ὁ Κάρολος τὸν ὄφιν ν' ἀποκτείνῃ.
Ὁ ἄλλος ὅμως τῷ λαλεῖ· «Τί μελετᾷς; τί πράττεις;
»Χειρὶ ἐνόπλῳ ἤλπισας καὶ σπάθῃ ἀνθρωπίνῃ
»νὰ πέσῃ τούτων τῶν χωρῶν ὁ ἑρπετὸς προστάτης;»
Οὕτω δὲ λέγων, τὴν χρυσῆν ἀθάνατον ἐκίνει
ῥάβδον, ἣν εἶχεν ἐν χερσί· καὶ εἰς τὸ σύριγμά της
ὁ ὄφις φεύγει, ἔμπλεως ἀπροσδοκήτου τρόμου,
κ' εἰς ὀπὴν σπεύδων νὰ κρυβῇ, ἐξέρχεται τοῦ δρόμου.

50

Ὡς δὲ προὐχώρησαν, φρικτὸς τοῖς ἐπεφάνη λέων,
πελώριος, βλέπων δριμὺ, μετ' ὠρυγμῶν ἀγρίων.
Ὀρθοῖ τὴν χαίτην. Φοβερῶν ἠνέῳξε σπηλαίων
σκότιον χάσμα, φάρυγγα παμφάγον, τὸ θηρίον.
Τὸ σῶμα διὰ τῆς οὐρᾶς ἐκτύπα, θυμὸν πνέων·
πλὴν μόλις εἰς τὸ βλέμμα του ἐδείχθη τὸ ῥαβδίον,
καὶ ἡ ὀργή του ἔπαυσε, καὶ ἐδαμάσθ' ἡ φρήν του,
κ' εἰς μέρη πέραν τῆς ὁδοῦ ἐτράπ' εἰς τὴν φυγήν του.

51

Ἀκατασχέτως ἡ δυὰς προέβαινε τῶν φίλων,
ὅταν θηρίων στρατιὰ τοὺς ἀπαντᾷ μαχίμων,
τὴν ὄψιν ὅλων φοβερῶν, πλὴν τὴν φωνὴν ποικίλων,
ποικίλων τῆς κινήσεως τὸν τρόπον, πολυσχήμων.
Πᾶν ὅ,τι ἐκ τοῦ Ἄτλαντος ὑπάρχει ὡς τὸν Νεῖλον
τερατωδέστερον, ἐντὸς ἐκείνων τῶν ἐρήμων
ὡς νὰ συνήχθη, ὡς καὶ πᾶν τρεφόμενον θηρίον
εἰς Ὑρκανίαν, ἢ ἐντὸς δασῶν τῶν Ἐρκυνίων.

52

Ἀλλ' ἡ ἀγέλ' ἡ παμπληθής, ἡ τόσον φρικαλέα
οὐδὲ τοὺς ἀνεχαίτισεν οὐδὲ τοὺς ἀποτρέπει.
Ἀλλ', ὢ τοῦ θαύματος! ἁπλῆ τοῦ μαστιγίου θέα
πεφοβισμένα εἰς φυγὴν τὰ τέρατ' αὐτὰ τρέπει.
Ἡ δὲ δυὰς τῶν ἱπποτῶν, τῆς νίκης της βεβαία,
τὴν κορυφὴν ἐγγύτατα καὶ πρὸ ποδῶν της βλέπει·
καὶ μόνον παρεκώλυε τὸ βῆμά της τὸ ψῦχος
τῶν ὀρεινῶν αὐτῶν μερῶν, καὶ τῶν κρημνῶν ὁ τοῖχος.

53

Ἀλλ' ὅταν ὑπερέβησαν τὴν ζώνην τῶν χιόνων,
καὶ ἦσαν ἤδη τῶν μερῶν τῶν ἀποτόμων πέραν,
εἶδον ἐπιπεδούμενον τῆς κορυφῆς τὸν κῶνον,
κ' αἴθριον εὗρον οὐρανὸν, γλυκεῖαν ἀτμοσφαῖραν.
Φυσῶσιν αὖραι δροσεραὶ δι' εὐωδῶν ἀνθώνων
ὁμοίως ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ἐν καιρῷ ἡμέρας·
οὐδόλως τὰς πνοὰς δ' αὐτῶν αὐξάν' ἢ καταστέλλει
ὁ ἥλιος, ὡς ἀλλαχοῦ, ἂν δύ' ἢ ἀνατέλλῃ·

54

Οὐδ', ὡς συμβαίνει ἀλλαχοῦ, αἰθρίαν πρὸς τὰ νέφη
καὶ ψύχη πρὸς τοὺς καύσωνας ἐνταῦθα ἐναλλάσσει.
Τὸν οὐρανὸν δι' ἱλαρῶν ἀκτίνων καταστέφει,
καὶ διὰ πάγων καὶ φλογῶν τὴν φύσιν δὲν ταράσσει.
Τὴν χλόην τρέφ' εἰς τοὺς ἀγροὺς, ἄνθ' εἰς τὴν χλόην τρέφει,
εἰς τ' ἄνθη μύρων ἄρωμα, σκιὰς δὲ ἐπὶ πᾶσι.
Παρὰ τὴν λίμνην δ', ἄνωθεν θαλάσσης καὶ ὀρέων
τὸ μέγα οἰκοδόμημα δεσπόζει τὸ ὡραῖον.

55

Εἰς τὴν μακρὰν καὶ δύσβατον ὁδὸν οἱ ὁδοιπόροι
ἤδ' ἰσχυρῶς ᾐσθάνοντο τὸ σῶμ' ἀπηυδημένον·
δι' ὃ εἰς τὴν ἀνθόσπαρτον ἀνάβασιν ἐχώρει
ἀμφίβολον τὸ βῆμά των, νῦν σπεῦδον καὶ νῦν μένον,
ὁπότ' ἔμπρός των, βλέπουσι, κατέρχεται τὰ ὄρη
ῥύαξ, τὰ χόρτα πέριξ των δι' ἀδαμάντων ῥαίνων,
καὶ οὗ ὁ ψίθυρος αὐτοὺς, τῇ ἀκοῇ των φίλος,
ἐκάλει, εἰς τὴν δρόσον του νὰ βάψωσι τὸ χεῖλος·

56

Ἐντὸς δὲ κοίτης ἀνθηρᾶς τὸ ὕδωρ συναθροίζων,
εἰς αὔλακα βαθύδινον κατέῤῥει ἑπομένως,
καὶ εἰς ἀΐδιον σκιὰν ἠρέμα κελαρύζων,
μελάγχρους καὶ χρυσταλλωτὸς προχεῖται κατὰ σθένος,
διαφανὴς, ὥστ' ἔβλεπεν ὁ ὀφθαλμὸς γνωρίζων
ὑπὸ τὸ κῦμα τὸ καλὸν τὰ κάλλη τοῦ πυθμένος.
Παρὰ τὰ χείλη δ' ἐξ ἑνὸς κ' ἐξ ἄλλου ἐπεκράτει,
ὡς τόπος ἀναπαύσεως, ἡ χλόη, παχυτάτη.

57

«Ἰδού, βεβαίως εἶν' αὐτὸς ὁ ῥύαξ τῶν γελώτων,
»οὗ εἶναι πλῆρες πειρασμῶν τὸ ὕδωρ καὶ κινδύνων.
»Ἐδῶ νὰ χαλινώσωμεν θὰ πρέπει κατὰ πρῶτον
»πᾶσαν ὁρμὴν ἀκάθεκτον, πᾶν πάθος καταισχύνον.
»Καλῶς ἂς ἀποκλείσωμεν τῶν ἡμετέρων ὤτων
»τὴν ψευδευφρόσυνον μολπὴν, τὸ ᾆσμα τῶν Σειρήνων.»
Κ' ἦλθον, ὁ εἷς τὸν ἕτερον παρακινοῦντες οὕτω,
ὅπου εἰς λίμνης ἔκτασιν ὁ ποταμὸς ἡπλοῦτο.

58

Ἐκεῖ ποικίλων κ' ἐνταυτῷ πλουσίων ἐδεσμάτων
ἐπὶ τῆς ὄχθης τράπεζα ἦν παρατεθειμένη·
καὶ εἰς τὸν κόλπον παίζουσαι τῶν διαυγῶν κυμάτων
δύω προκύπτουσι καλαὶ, φιλήδονοι παρθένοι,
κ' ἢ πρὸς ἀλλήλας δράγματα τινάσσουσιν ὑδάτων,
ἢ τρέχουσ' εἰς ταχύτητα τίς τίνα ὑπερβαίνει.
Ἄλλοτε καταδύονται, ἢ ἀναδῦσαι πάλιν,
δεικνύουσι τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν μορφὴν τὴν ἄλλην.

59

Ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν γυμνῶν παρθένων τῶν καλλίστων,
συγκίνησιν ᾐσθάνθησαν τὰ στήθη τῶν ἀνδρείων,
καὶ ἔμειναν θεώμενοι. Ἡ ἀντιδίωξίς των
ἐξηκολούθει, κ' αἱ λοιπαὶ ἀσκήσεις τῶν παιγνίων.
Ἡ μία βαίνει πρὸς αὐτοὺς, καὶ βόσκ' ἡ ὅρασίς των
ἐπὶ τοῦ στήθους, κ' ὑπ' αὐτὸ εἰς καλλονῶν παντοίων
πλήθη, ἃ φαίνονται, χωρὶς οὐδὲν νὰ τὰ καλύπτῃ,
ἐν ᾧ σινδόνη ὕδατος τὰ μετ' ἐκεῖνα κρύπτει.

60

Ὡς ὁ χρυσοῦς αὐγερινὸς τῆς θαλασσίας κοίτης
προκύπτει στάζων κ' ἐρυθρὸς, ἢ ὅπως κατὰ πρῶτον
ἀνέδ' ἡ ἀπαράμιλλος μορφὴ τῆς Ἀφροδίτης,
κ' ἐφάν' εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἡ μήτηρ τῶν ἐρώτων,
τοιαύτη φαίνεται αὐτὴ, κ' ἡ κόμη ἡ χρυσῆ της
τοιαύτη στάζει κρύσταλλα ἐπὶ παλλεύκων νώτων.
Ἡ δὲ, ὡς ἂν τοὺς ἔβλεπε τὸ πρῶτον, συνεστάλη,
καὶ εἰς τὸ βλέμμα της αἰδὼς ἐφαίνετο μεγάλη.

61

Διὰ ταχείας τῆς χειρὸς τῆς κεφαλῆς της λύει
τὴν κόμην, ἥτις κρώβυλον ὡραῖον ἀπετέλει·
καταπεσοῦσα δ' εἰς χρυσοῦν μανδύαν, περικλείει
τὰ ὡς ἐλέφαντα λευκὰ, τὰ ἁπαλά της μέλη.
Ὦ! πόσας κρύπτει καλλονὰς, πλὴν πόσας καὶ δεικνύει
οὐχὶ αὐτῶν ἐλάσσονας, ἀνθ' ὧν νὰ κρύψῃ θέλει!
Οὕτως, ἐν ᾧ τῆς κόμης της καὶ τῶν ὑδάτων σκέπη
τὴν κρύπτει, πρὸς αὐτοὺς δειλῶς καὶ χαίρουσ' ἀποβλέπει.

62

Συγχρόνως ἡ πανέραστος ἐγέλα καὶ ἐρυθρία,
καὶ κόσμημα τοῦ γέλωτος ἦν τὸ ἐρύθημά της·
καὶ πάλιν τῇ ἐκάλυπτεν, ὁσάκις ἐμειδία,
τὰς παρειὰς, τὸ μέτωπον, ἡ ῥόδινος χροιά της·
Ὡμίλησε δὲ, κ' ἡ φωνὴ τοσοῦτον ἦν γλυκεῖα,
ὥστε οὐδεὶς ἀνθίστατο εἰς τὴν γλυκύτητά της.
«Ὦ, εἶπε, τρισευδαίμονες θνητοὶ, οἷς ἠνεῴχθη
»ἐκ μοίρας αὐτ' ἡ εὐτυχὴς καὶ μακαρία ὄχθη,

63

»Ἰδοὺ τοῦ κόσμου ὁ λιμήν. Ἐνταῦθα θλίψις, πόνος,
»καὶ ἀθυμία, παύονται, ἡ εὐφροσύνη θάλλει
»ἣν ἔδρεπον οἱ ζήσαντες εἰς τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος
»τοὺς χρόνους, ὅτε ἡδονῶν ἦν ἄδεια μεγάλη.
»Τὰ ὅπλ' ἃ ἠναγκάζεσθε νὰ φέρητε ἐμφρόνως
»ἐδῶ ἡ χείρ σας δύναται ἀφόβως ν' ἀποβάλῃ.
»Εἰς τὴν ἀνάπαυσιν αὐτὰ ἱερωμένα δότε.
»Μόνον τοῦ ἔρωτος ἐδῶ θὰ εἶσθε στρατιῶται.

64

»Πεδίον ἔσται τῶν μαχῶν τῶν ἡδονῶν ἡ κλίνη
»ὑμῖν, κ' εἰς ἀνθηροὺς ἀγροὺς ἡ χλόη ἡ παχεῖα.
»Ἡ βασιλὶς μετ' οὐ πολὺ θὰ σᾶς φανῇ ἐκείνη,
»ἧς ἡδονὴ κ' ἐντρύφημα ἐστὶν ἡ παρουσία.
»Θὰ κατατάξῃ δὲ ὑμᾶς μεθ' ὅσων ἂν προκρίνῃ,
»ἐπ' ἀπολαύσει ἐκλεκτῶν καὶ ἐπ' εὐδαιμονίᾳ.
»Πλὴν πρῶτον εἰς τὰ ὕδατα αὐτὰ ν' ἀπολουσθῆτε
»θελήσατε, κ' ἐκ τῶν τροφῶν αὐτῶν ν' ἀπογευθῆτε.»

65

Τοιαῦτα ἔλεγεν ἡ μέν· συνώδευε δ' ἡ ἄλλη
ὁμοίαν ταύτῃ πρόσκλησιν, δι' ἔργων καὶ βλεμμάτων,
καθώς, ὁπότ' ἐπὶ χορδῶν ἡ μελῳδία ψάλλῃ,
ἀκολουθοῦσιν εὔρυθμοι κινήσεις τῶν βημάτων.
Τῶν ἱπποτῶν πλὴν ἡ ψυχὴ κωφεύει ἡ μεγάλη,
καὶ τὰς παγίδας ἀψηφεῖ τοιούτων θωπευμάτων·
καὶ θίγ' ἡ ὄψις ἡ καλὴ κ' ἡ λαλιὰ ἐπίσης
μόνον τὴν ἐπιφάνειαν καὶ μόνας τὰς αἰσθήσεις.

66

Αὐτῆς δὲ τῆς γλυκύτητος, ἣν τρέφουσιν ἀπάται,
εἰς τὴν καρδίαν ἂν ῥανὶς κατέλθ' ὑπερνικῶσα,
ἐπιθυμί' ἂν φύηται καὶ πόθος ἂν γεννᾶται,
τὸν περικόπτ' ἡ σύνεσις, τὰς ῥίζας ἀνασπῶσα.
Οὕτως ἡ μία τῶν νυμφῶν ἐνδίδει καὶ νικᾶται,
ἡ δ' ἄλλη φεύγει ἄπελπις, οὐδ' ἀποχαιρετῶσα.
Καὶ πρὸς τὸν οἶκον ἔσπευσαν οἱ μέν· αἱ δ' ὀργισθεῖσαι
ἐξηφανίσθησαν ἐντὸς τοῦ ῥύακος εἰσδῦσαι.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ

1

Στρογγύλον οἰκοδόμημα ἐκ τῶν πλουσιωτάτων,
κατὰ τὸ κέντρον μάλιστα, πολυειδῶν ἀνθώνων
ἐνέκλειε παράδεισον ἐκ τῶν σπανιωτάτων
φυτῶν παντοίας φύσεως, ἀνθῶν πολυσχημόνων.
Πέριξ του δ' ἦν περίβολος παντοδαπῶν δωμάτων,
συγκεχυμένων, σκολιῶν, τεχνούργημα δαιμόνων.
Ἐν μέσῳ δὲ τῶν στενωπῶν καὶ τῶν δυσεξιτήτων
διόδων, ἀπροσπέλαστος ὁ κῆπος οὗτος ἦτον.

2

Πύλ' ἑκατὸν, ἐπὶ πλευρῶν ἠνεῳγμέναι ἴσων
ὑπῆρχον· οἱ δ' εἰσέβησαν εἰς τὴν πρωτίστην πύλην.
Κατάργυροι, ἐπὶ λαμπρῶν στροφίγγων καταχρύσων,
γλυπτὴν τὴν ἐπιφάνειαν ἐδείκνυον, ποικίλην.
Ἦν δὲ τὸ πλῆθος τῶν γλυφῶν τὸ βλέμμα των ἐκπλῆσσον,
κ' ἐθαύμαζον ἡ τέχνη πῶς ἐνίκησε τὴν ὕλην.
Ταῖς λείπει μόνη ἡ φωνὴ, καὶ ἴσως δὲν θὰ εἴπῃ
ὁ κρίνων ἐκ τῆς ὄψεως, ὅτι κ' ἐκείνη λείπει.

3

Ὡς ἐν τῷ μέσῳ τῶν χορῶν τῆς Μαιονίας νήθει
ὁ Ἡρακλῆς, παρίστησιν ἓν τῶν ζῳδίων μέρος.
Ὅστις κατέβ' εἰς τάρταρα κ' εἰς οὐρανὸν ἐκλήθη,
κλώθ' ἠλακάτην· καὶ γελᾷ βλέπων αὐτὸν ὁ ἔρως.
Ἡ δὲ Ἰόλη, ἧς ἡ χεὶρ εἰς ὅπλα δὲν ἠσκήθη,
τὸ τόξον καὶ τὸ ῥόπαλον ἐθώπευεν ἡμέρως·
καὶ ἔφερε τὴν λεοντῆν· αὐτὴ δ' ὡς ν' ἀπετέλει
ἐφαίνετό πως πίεσιν εἰς τ' ἁπαλά της μέλη.

4

Παρέκει ἦτον πέλαγος. Εἰς κυανᾶς ἐκτάσεις
ἐφαίνοντο στεφόμενα ἀφροὺς τὰ κύματά του.
Στόλος κυμαίνεται διπλοῦς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης,
κ' ἐν ὅπλοις τὰ κατάφρακτα ἀστράπτουσι πλευρά του.
Χρυσὸς ἐπάνω τῆς ὑγρᾶς πλακὸς ἐκλάμπει πάσης,
καὶ φλὸξ πολέμου πυρπολεῖ τὴν ἄκραν τοῦ Λευκάτου.
Ῥωμαίων μὲν ὁ Αὔγουστος, λαῶν δὲ τῆς Ἀσίας
ἡγεῖται ὁ Ἀντώνιος, κ' Αἰγύπτου καὶ Ἰνδίας.

5

Καθὼς ἂν συνεκρούοντο νηχόμεν' αἱ Κυκλάδες,
ὡς ἂν τὰ ὄρη ἔπλεον ὁρμῶντα κατ' ἀλλήλων,
τοιαῦται ἑκατέρωθεν συμπλέκοντ' αἱ ὁλκάδες,
εἰς μέγεθὸς πελώριον πυργούμεναι τῶν ξύλων.
Πετῶσιν ὅπλα καὶ δαυλοὶ, καὶ ὄψεις ἀποφράδες
τῶν ναυαγῶν κυλίονται εἰς πέλαγος ὀργίλον.
Ἰδοὺ, εἰσέτι ὁ ἀγὼν τῆς μάχης δὲν ἐκρίθη,
κ' ἡ τῶν βαρβάρων βασιλὶς νὰ φύγῃ ἐκινήθη.

6

Ὁμοίως ὁ Ἀντώνιος ὡς πρὸς φυγὴν κινεῖται.
Πῶς! Νίκης κοσμοκράτορος πᾶσαν ἐλπίδ' ἀφήνει;
Δὲν φεύγει, δὲν φοβεῖται, ναὶ, ὁ γαῦρος δὲν φοβεῖται,
πλὴν τὴν φυγάδ' ἀκολουθεῖ· τὸν ἔσυρεν ἐκείνη.
Φαίνεται δ' ὡς ὑπὸ παθῶν παντοίων ἂν ὠθῆται,
καὶ ἂν τὸν κυριεύωσιν ἔρως, ὀργὴ, αἰσχύνη,
καὶ νῦν μὲν ὅπου φονικὴ ἡ μάχη ἀμφιῤῥέπει,
νῦν δ' ὅπου τὰ ἱστία των φυγομαχοῦντα βλέπει.

7

Εἰς ἄλλο μέρος τῶν γλυφῶν, ἐλθὼν παρὰ τὸν Νεῖλον,
ἐφαίνετο πλησίον της τὸν θάνατον προσμένων.
Ἐκείνης δὲ τὸ πρόσωπον τὸ πάγκαλον ἦν δῆλον
ἐν τῇ βαρείᾳ συμφορᾷ τὸ πνεῦμά του εὐφραῖνον.
Διὰ τοιούτων ζωηρῶν ζῳδίων καὶ ποικίλων
ἦν τῶν πυλῶν τὸ μέταλλον κατατετορῥευμένον.
Εἰς τὰς γλυφὰς δ' ἐβόσκησαν τὸ βλέμμα των, καὶ τότε
εἰσῆλθον εἰς τὴν ἄγνωστον οἰκίαν οἱ ἱππόται.

8

Ὡς Μαίανδρος ἐντὸς ὀχθῶν κυρτῶν καὶ ἀβεβαίων
δι' ἀμφιβόλων ἑλιγμῶν τὸ ῥεῦμά του κυλίων,
νῦν εἰς πηγὰς τὸ ὕδωρ του, νῦν εἰς τὸν πόντον χέων,
ἐρχόμενος, καὶ πάλιν ὡς ἂν ἔφευγε δεικνύων,
πολύπλοκοι καὶ σκολιοὶ τοσοῦτον, κ' ἔτι πλέον,
εἰσὶν οἱ δρόμοι. Ἀλλ' αὐτοὺς χαράττει τὸ βιβλίον,
βιβλίον ὃ τοῖς ἔδωκεν ὁ μάγος. Τοῖς δεικνύει
αὐτὸ τοὺς λαβυρίνθους των, τοὺς ἑλιγμούς των λύει.

9

Ἀφ' οὗ δὲ τέλος δι' αὐτῶν διῆλθον τῶν δαιδάλων,
ἐκστατικοὶ προέκυψαν εἰς κῆπον δενδροφόρον.
Καὶ ὕδατα ἀκίνητα, καὶ ῥύακες κρυστάλλων,
καὶ εἶδος πᾶν ἀνθῶν, φυτῶν καὶ δένδρων διαφόρων,
ἐνταῦθα σύσκιος κοιλὰς; παρέχει λόφος θάλλων,
σπήλαια, δάση, αὕτη ἦν ἡ θέα ἣν ἑώρων.
Ἐκεῖνο δ' ὃ τὴν καλλονὴν κοσμεῖ καὶ προσαυξάνει,
ἡ τέχνη, ἦν μὲν πανταχοῦ, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐφάνη.

10

Τοσοῦτον δ' ἐπιμέλεια συγχέεται καὶ φύσις,
ὥστ' ὅλα, λέγεις, φυσικὰ εἶν' εἰς αὐτὰ τὰ μέρη,
καὶ θέσεις καὶ κοσμήματα, ὡς ἂν εἰς τὰς μιμήσεις
τῆς τέχνης, ἥτις μιμητὴς αὐτῆς, ἡ φύσις χαίρῃ.
Ἡ αὖρα μόνη—τοῦτο δὲ ταῖς τέχναις τῆς μαγίσσης—
ἡ αὖρα μόν' εἰς τὰ φυτὰ τὴν ἄνθησίν των φέρει.
Παρὰ τὸ ἄνθος ἄφθαρτον καρπὸς ἀφθάρτως θάλλει,
κ' εἰσὶν οἱ μὲν ἀρτιφυεῖς, καὶ ὥριμ' εἰσὶν ἄλλοι.

11

Ἐπὶ τοῦ δένδρου τοῦ αὐτοῦ, ἐντὸς τῶν αὐτῶν φύλλων,
πλησίον τοῦ γηράσαντος γεννᾶται νέον σῦκον.
Παρὰ τὸ μῆλον πράσινον λάμπει χρυσοῦν τὸ μῆλον,
πρὸς τῷ ἀώρῳ ὥριμον· εἰς ὕψος δὲ ἀνῆκον,
γενναῖον ἔχον τὸν ὀπὸν, εἰς στέμματα καμπύλον
ἀπὸ τῶν κλάδων κρέμαται τὸ κλῆμα δι' ἑλίκων.
Μόλις προκύπτ' ἡ σταφυλὴ ἐνταῦθα ἠνθισμένη·
ἐκεῖ δὲ στίλβει ἐρυθρᾶ, καὶ νέκταρ τὴν οἰδαίνει.

12

Πτηνὰ παντοῖα τὰς σκιὰς φαιδρύνουσι τῶν κλάδων,
καὶ χύνουσι φιλήδονα εἰς τοὺς ἀέρας μέλη.
Ἡ αὔρα, ψιθυρίζουσα ἐν μέσῳ τῶν φυλλάδων,
τὸ λάλον κῦμα ἐξυπνᾷ, καὶ μελῳδίας στέλλει.
Ἐκείνη ψάλλει, τὸ πτηνὸν ὁσάκις παύῃ ᾄδον,
σιγῶσα, ὅταν μελῳδῇ ἡ πτερωτὴ ἀγέλη.
Καὶ εἴτε εἶναι σύμπτωσις ἢ τέχνη, νῦν συμφώνως,
νῦν ἐναλλάσσων ἀντηχεῖ τοῦ ᾄσματος ὁ τόνος.

13

Ἦν δ' ἓν πρὸ πάντων. Τούτου ἦν ἡ πτέρωσις ποικίλη,
καὶ εἶχε ῥάμφος ἐρυθρὸν εἰς χρῶμα κοραλίου.
Ἐφαίνετο ἀνθρώπινα ὡς ἂν ἀνοίγῃ χείλη,
κ' εἰς τὴν φωνήν μας τὴν φωνὴν αὐτοῦ πῶς ἐξωμοίου,
καὶ μετὰ τέχνης ἤρξατο τοσαύτης καὶ ὡμίλει,
ὥστε οὐδὲν ἀνώτερον αὐτοῦ τοῦ θαυμασίου.
Τὰ ἄλλα ἐσιώπησαν ἐν προσοχῇ μεγάλῃ,
κ' ἐσίγησαν οἱ ἄνεμοι, ἀκούοντες τί ψάλλει·

14

«Ἰδὲ τὸ ῥόδον, ἔψαλεν, αἰδῆμον καὶ παρθένον
»προκύπτον ἐκ τοῦ κάλυκος, τὸ ἄνθος τῶν χαρίτων,
»ἤδη ἐν μέρει ἀνοικτὸν κ' ἐν μέρει κεκρυμμένον,
»τοσοῦτον ὡραιότερον ὅσον τὸ βλέπεις ἧττον.
»Ἰδού, γυμνὸν τὸ στῆθός του δεικνύ' ἠνεῳγμένον.
»Ἰδού, ἐφυλλοῤῥόησε· δὲν εἶναι οἷον ἦτον·
»δὲν εἶναι οἷον ἄλλοτε, ὅτε καρδί' ἐρῶσαι
»νέων ποθούντων καὶ κορῶν τὸ ἐπεθύμουν τόσαι.

15

»Τῆς ἐπιγείου μας ζωῆς ὁμοίως τῆς βραχείας
»ἡ ἄνθησις μαραίνεται πρὶν ἡ ἡμέρα δύσῃ.
»Θὰ φέρῃ ὁ ἀπρίλιος καὶ πάλιν τὰς γλυκείας
»στιγμάς του· ὅμως ἡ ζωὴ ἐκ νέου δὲν θ' ἀνθίσῃ.
»Δι' ὃ ἐγκαίρως δρέπωμεν τὸ ῥόδον τῆς πρωΐας,
»πρὶν τὸ ἑσπέρας μαρανθῇ καὶ πρὶν φυλλοῤῥοήσῃ.
»Ἐγκαίρως ἀγαπήσωμεν, ἐν ὅσῳ προσδοκῶμεν
»πῶς ἀγαπῶντες, δυνατὸν καὶ ν' ἀνταγαπηθῶμεν.»

16

Ἐσίγησε· καὶ τότε ὡς κυροῦσα δι' ᾀσμάτων
τοὺς λόγους τούτους, ἔψαλεν ἡ τῶν πτηνῶν χορεία.
Συμπλέκοντ' αἱ περιστεραὶ εἰς τὰ φιλήματά των,
καὶ δίδονται εἰς ἔρωτος θωπείας τὰ θηρία,
καὶ φαίνεται ὡς ἀγαπῶν ὁ πλάτανος τὴν βάτον,
καὶ ὡς πᾶν ἄνθος τῶν ἀγρῶν, ὡς ἂν φυτὰ μυρία,
ὡς ἂν ἡ γῆ, τὰ ὕδατα, ὡς ἅπαντα τὰ ὄντα
ἂν γλυκυτάτους στεναγμοὺς ἀνέπεμπον ἐρῶντα.

17

Ἐν μέσῳ τῶν μελῳδιῶν, τῶν καλλονῶν ἐκείνων,
γοήτρων τόσων μεταξὺ ἀπατηλῶν, βαδίζει
τὸ ζεῦγος, ἀσυγκίνητον, εἰς θέλγητρον μὴ κλίνον.
Τὰ στήθη του πρὸς ἡδονῶν παγίδας θωρακίζει.
Διὰ τῶν φύλλων τῶν πυκνῶν ἐν τούτοις διακρίνον
τὸ βλέμμα των ἀνήσυχον εἶδεν,—ἢ κᾂν νομίζει,—
ὤ! ὄχι! εἶδε, καὶ οὐχὶ νομίζει, καθὼς πρῴην,
αὐτὸν εἰς τὴν ἀγκάλην της, κ' ἐκείνην εἰς τὴν χλόην.

18

Τὸ στῆθός της φαίνει χιτὼν σχιστὸς μέχρις ὀσφύος·
χυμαίνει αὖρα θερινὴ τὴν κόμην της ἠρέμα.
Εἰς πόθων θέρμην τήκεται· ἱδρὼς δ' ἐπανθεῖ χρύος
ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ὃ βάφει θερμὸν αἷμα.
Ὡς εἰς τὸ ὕδωρ ἡ ἀκτὶς, μειδίαμα ὁμοίως
τρέμει, φαιδρύνον τὸ ὑγρὸν φιλήδονόν της βλέμμα.
Βλέμμα τὸ βλέμμα δ' ἀπαντᾷ· τὴν κεφαλήν του κλίνει
ἐκεῖνος εἰς τὰ στήθη της, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνη.

19

Τὸν κατατρώγει ἐμμανὴς δι' ὀφθαλμῶν ἀπλήστων,
καὶ τήκει τὴν καρδίαν της τὸ αἴσθημά της καῖον.
Κλίνει· τῶν φιλημάτων της τὸ νέκταρ τῶν ἡδίστων
προχέει ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν, ῥοφᾷ ἐκ τῶν χειλέων.
Ὁ δὲ στενάζει ἐκ ψυχῆς, καὶ ἐν τοῖς στεναγμοῖς των
τῷ φαίνεται πῶς τὴν ψυχὴν ὑπόπτερον ἐκπνέων
μεταβιβάζ' εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνης. Κεκρυμμένοι
οἱ δύω νέοι, βλέπουσι τὸ πάθος πῶς προβαίνει.

20

Εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ ἐραστοῦ ὅπλον διέλου ξένον
ἓν κρύσταλλον ἐκρέματο κατάστιλπνον καὶ λεῖον.
Λαβοῦσα δὲ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν πεφιλημένον,
κ' οἱ δύω εἰς τὸ ἐκλεκτὸν ἐρώτων ἐργαλεῖον
δι' ὀφθαλμῶν ἡ μὲν ὑγρῶν, ὁ δὲ φλογιζομένων
μίαν καὶ μόνην ἔβλεπον ἀντ' ὄψεων χιλίων.
Ἐκείνη βλέπει τῆς πλακὸς ἐντὸς τῆς κρυσταλλίνης,
ὁ δὲ λαμβάνει κάτοπτρον τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνης.

21

Ἡ μὲν δεσπόζουσα, ὁ δὲ δουλεύων ἐγκαυχᾶται·
ἐκείνη μὲν καθ' ἑαυτὴν, ὁ δ' οὕτω πῶς ἐλάλει·
«Ὢ! ἄφες, ἄφες εἰς ἐμὲ τὸ βλέμμα νὰ πλανᾶται,
»τὸ βλέμμα ὅπου ἡδονὴ κ' εὐδαιμονία θάλλει.
»Εἰς τῆς καρδίας μου τὸ πῦρ εἰκών σου παριστᾶται,
»καὶ λάμπουσι πανόμοια τ' ἀμίμητά σου κάλλη.
»Τὴν θαυμασίαν σου μορφὴν, τὸ θελκτικόν σου ἦθος
»δεικνύ' ὑπὲρ τὸ κρύσταλλον τὸ ἀγαπῶν σε στῆθος.

22

»Ἐὰν ἐμὲ περιφρονῇς, ἰδὲ πόσον ὡραία
»ἀντανακλᾶται ἐν ἐμοὶ ἡ τρυφερά μορφή σου.
»Ἀνίσως ἀναξία σου ἐστὶ πᾶσ' ἄλλη θέα,
»ἰδὲ τοὺς σοὺς κἂν ὀφθαλμούς· αὐτοὶ εἶν' ἄξιοί σου.
»Εἰς κάτοπτρον δὲν γράφονται τοιαῦτα κάλλ' ἡδέα,
»οὐδ' εἶν' αὐτὸ ἐπίτομος εἰκὼν τοῦ παραδείσου.
»Σὸν κάτοπτρον ὁ οὐρανὸς, καὶ σὺ εἰς τ' ἄστρα μόνα
»δύνασαι τῶν βλεμμάτων σου νὰ βλέπῃς τὴν εἰκόνα.»

23

Γελᾷ ἡ νέα ἡ καλή· ἀλλὰ κομψευομένη
δὲν ἔπαυσε, προκλητικῶς, καὶ φιλαρέσκως λίαν.
Ἀφοῦ τὴν καλὴν κόμην της τὴν πλανωμένην δένει
κοσμοῦσα τὴν ἡδυπαθῆ αὐτῆς ἀνωμαλίαν,
ἰούλους στρέφει ἐξ αὐτῆς, καὶ ἄνθη ἐνυφαίνει,
ὡς, εἰς χρυσὸν, ἂν διανθῇ ἐμίλτου ποικιλίαν.
Τὸ στῆθός της δ' ἐκάλυπτον, εἰς ἓν συμμεμιγμένα,
τὰ κρῖνά της τ' αὐτοφυῆ, τὰ ῥόδα της τὰ ξένα.

24

Δὲν λάμπει τόσον ὁ ταὼς, τὸ εὐγενὲς στρουθίον,
οὗ ἡ ὡραία πτέρωσις ὀμμάτων ἐστὶ πλήρης,
δὲν διαπρέπ' εἰς χρώματα καὶ εἰς ὑγρὸν χρυσίον,
τὸν θόλον τὸν οὐράνιον στολίζουσα, ἡ Ἶρις,
ὡς ὁ κεστὸς ὁ τὴν ὀσφὺν τὴν πάγκαλον ζωννύων,
ὅστις ἐφαίνετο γυμνὸς, καὶ ἤστραπτε θυμήρης.
Τὰ ἄϋλα, τ' ἀσώματα αὐτὸς ἐνεσωμάτου,
καὶ τ' ἄμικτα ἐμίγνυεν εἰς τὴν ἑνότητά του.

25

Ἀγανακτήσεις τρυφερὰς, προκλητικὰς ἀρνήσεις,
συγκεκομμένους στεναγμοὺς, φιλήματα, θωπείας,
ψιθύρους, μειδιάματα, τερπνὰς δακρύων ῥύσεις,
φιλονεικίας ἔρωτος, ἐρωτικὰς φιλίας,
τὰ πάντα συνανέμιξε καὶ ἥνωσεν ἐπίσης
εἰς τὰς βραδείας κ' ἰσχυρὰς λαμπάδας τῆς μαγείας.
Οὕτω παρήχθ' ἡ μαγικὴ, ἡ θαυμασία ζώνη,
ἣν ἔφερεν εἰς τὴν καλὴν ὀσφὺν ἐκείνη μόνη.

26

Τὰς ἐρωτοτροπίας της ἀφήνει τελευταῖον,
φιλεῖ ἐκεῖνον, καὶ ἀλλοῦ τὰ βήματά της τρέπει.
Πᾶσαν ἡμέραν ἔγκλειστος, καὶ φεύγουσα τὸν νέον,
τὰ μαγικὰ βιβλία της φυλλολογεῖ καὶ βλέπει.
Ὁ δὲ ἠξεύρει, μόνος του ὅτι νὰ μένῃ δέον,
ὅτι νὰ στρέφῃ ἀλλαχοῦ τὸν πόδα του δὲν πρέπει.
Αὐτῷ δὲ δάση σκιερὰ, χλωροὶ ἀγροὶ καὶ κῆποι
τὰ πάντα εἰσὶν ἔρημα, ὅταν ἐκείνη λείπῃ.

27

Ἀλλ' ὅτ' ἐπανερχόμενον τὸ σκότος τῆς ἑσπέρας,
τοὺς ἐραστὰς εἰς ἡδονὰς καλῦσι κλοπιμαίας,
συναπολαύουσι στιγμὰς τὰς εὐδαιμονεστέρας
ὑπὸ τὴν στέγην τὴν αὐτὴν αὐτὸς μετὰ τῆς νέας.
Ἀλλ' ἡ Ἀρμίδα πρὸς μονὰς καθὼς ἀπῆλθ' ἑτέρας,
εἰς λειτουργίας σπεύδουσα ν' ἀποδυθῇ σπουδαίας,
ἐξῆλθον τοῦ κρυπτῶνός των οἱ δύω τοῦ ἀγνώστου,
καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις των λαμπροὶ ἐφάνησαν ἐμπρός του.

28

Ὡς ἵππος ἀρειμάνιος ἀπὸ τῆς ἐπιπόνου
τιμῆς τῶν ὅπλων ἐκτραπεὶς, ἐν ᾧ νικῶν βαδίζει,
καὶ ὅστις ἐρωτομανὴς, ἐν μέσῳ φιληδόνου
ἀργίας, εἰς βοσκήματα παχέα συνηθίζει,
ἅμα δηχθῇ ὑπ' ἀστραπῆς χαλκοῦ, καὶ ὑπὸ τόνου
σαλπίγγων, αἴρει εὐγενῶς τὴν χαίτην, χρεμετίζει,
ποθεῖ συγκρούσεις, προσβολὰς, καὶ φέρων εἰς τὴν ῥάχιν
τὸν ἀναβάτην, νὰ ῥιφθῇ εἰς φόνον καὶ εἰς μάχην·

29

Τοιοῦτος ὁ Ῥινάλδος ἦν, ὁπότ' ἐξ αἰφνιδίων
ἐλλάμψεων τῶν ὅπλων των τὸ βλέμμα του ἐβλήθη.
Τὸ πνεῦμά του, τὸ μάχιμον ἐκεῖνο, τὸ ἀνδρεῖον,
ὑπὸ τῆς κεραυνώσεως αὐτῶν ἐπυρπολήθη,
ἂν καὶ πρὸ χρόνου χαυνωθὲν εἰς τῆς τρυφῆς τὸν βίον
ἐπνίγ' εἰς ἡδυπάθειαν κ' εἰς μέθην παρελύθη.
Ἀλλ' ὁ Οὔμβαλδος προχωρεῖ, καὶ τὴν ἐξ ἀδαμάντων
ἀσπίδα στρέφει πρὸς αὐτὸν, λιπὼν τὴν σκοπιάν των.

30

Ὁ δὲ Ῥινάλδος ἀφορᾷ πρὸς τὴν στιλπνὴν ἀσπίδα,
ἐμβλέπει, καὶ ὁποῖος ἦν κατανοεῖ εὐκόλως.
Βλέπει τῶν ἐνδυμάτων του τὴν τρυφηλὴν φροντίδα,
πῶς ἦτον ὁ μανδύας του κ' ἡ κόμη μυροβόλος,
καὶ βλέπει καὶ τοῦ ξίφους του, τοῦ ξίφους τὴν λεπίδα
εἰς στολισμοὺς θηλυπρεπεῖς ἐντεθαμμένην ὅλως,
καὶ ὅτι φύσιν ἔδιδε κοσμήματος ἀχρήστου
εἰς τ' ὅπλον τὸ πολεμικὸν ἡ κατακόσμησίς του.

31

Καθὼς ὁ ἐκ ναρκώσεως τοῦ ὕπνου ἀνακύπτων,
μετὰ πλανήσεις τῆς φρενὸς μακρὰς ἀναλαμβάνει,
οὕτως αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν τὸ βλέμμα ἤδη ῥίπτων,
πρὸς τὴν ἰδίαν θέαν του δυσαρεστῶν ἐφάνη.
Μόλις τολμᾷ νὰ τοὺς ἰδῇ. Τὸ βλέμμα του δὲ κύπτον
δειλῆς ἐπλήρου ἐντροπῆς ἡ δυστυχής του πλάνη·
καὶ ν' ἀποφύγῃ πρόθυμος ἐστὶ τὰ βλέμματά των
ἐντὸς θαλάσσης, ἢ πυρὸς, ἢ τῶν τῆς γῆς ἐγκάτων.

32

Ἀλλ' ὁ Οὐμβάλδος ἤρξατο τοιαῦτα λέγων τότε·
«Πόλεμος ἐπινέμεται Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν.
»Ὅσοι καυχῶνται τοῦ Χριστοῦ χρισθέντες στρατιῶται,
»ἢ φήμης ὀρεγόμενοι, χωροῦσ' εἰς τὴν Συρίαν.
»Σὺ, τοῦ Βερτόλδου ὁ υἱὸς θὰ κάθησαι ὡς πότε
»τοῦ κόσμου μόνος σὺ ἐκτὸς, εἰς ἄγνωστον γωνίαν;
»Τὸ πᾶν κινεῖται περὶ σέ· σὺ μόνος δὲν κινεῖσαι,
»καὶ δορυφόρος γυναικὸς σοὶ ἐξαρκεῖ νὰ εἶσαι;

33

»Τίς ὕπνος σὲ κατέλαβεν, ἢ τί ληθάργου εἶδος;
»Εἰς ποίαν ἐξαχρείωσιν ἐνδίδ' ἡ ἀρετή σου;
»Ἄγε! Σὲ θέλει ὁ στρατός· καλεῖ ὁ Γοδεφρεῖδος·
»σὲ περιμένει θρίαμβος, κ' ἡ τύχ' ἡ εὐγενής σου.
»Δὸς τὴν ἐπικουρίαν σου ἣν ἄλλοτε ἐδίδως,
»πολεμιστὰ θεόχριστε. Τὰ ὅπλα σου ἐνδύσου,
»καὶ σύντριψον τὸ ἄνομον τῶν μισοθέων τέρας,
»τὸ μέγα ἐπιχείρημα σὺ εὐοδῶν εἰς πέρας.»

34

Ὡς εἶπε· τὴν δ' ἐπίπληξιν ἐν σιωπῇ ἐδέχθη
καὶ ταραχθεὶς, ὁ εὐγενὴς ἐκεῖνος νεανίας.
Ὁπότε δ' ἀγανάκτησις τὴν πρώτην διεδέχθη
κατάπληξιν, ὑποβολὴ φρενὸς, καρπὸς ἀνδρίας,
ἐσβέσθη τὸ ἐρύθημα, κ' ἐντός του ἀνεφλέχθη
πῦρ, πολὺ μᾶλλον πυρπολοῦν, κ' ἐξάπτον τὰς καρδίας.
Ἀπέῤῥιψε τοὺς κόσμους του, τὴν τρυφηλὴν στολήν του,
τὰ γυναικώδη δείγματα δουλείας ἐπαισχύντου·

35

Καὶ ἡτοιμάσθ' εἰς ἔξοδον· διῆλθε τὰς ἑλίξεις
τῆς σκολιᾶς αὐτῆς ὁδοῦ καὶ τῆς λαβυρινθώδους.
Πλὴν τὴν Ἀρμίδαν ὕποπται προσέβαλον ἐνδείξεις.
Τὸ πτῶμα εἶδε τοῦ φρουροῦ αὐτῆς τοῦ θηριώδους,
καὶ βεβαιότης τάχιστα ἐγένετο ἡ νύξις
ὅτι ὁ φίλος ἐραστὴς ἐτράπ' εἰς τὰς ἐξόδους.
Τὸν εἶδε πρὸς τὴν στέγην της, τὴν τόσον φίλην πρῶτον
νὰ στρέφῃ ἀνυπόμονος, φυγὰς νὰ στρέφῃ νῶτον.

36

Νὰ κράξ' ἠθέλησε· «Σκληρέ, σκληρέ, λοιπὸν μ' ἀφήνεις
»νὰ κλαίω μόνη!» Τὴν κραυγὴν ἡ θλίψις ὅμως πνίγει·
καὶ ἡ φωνή της στρέφεται ἐφ' ἑαυτὴν ἐν θρήνοις,
καὶ πικροτέρα γίνεται, καὶ τὴν καρδίαν θίγει·
κ' ἐξαφανίζει δύναμις τὰς ἡδονὰς ἐκείνης
πρὸς ἣν οὐδὲν αἱ γνώσεις της, ἡ τέχνη της ὀλίγη.
Τὸ βλέπει, ἀπελπίζεται, καὶ ὅμως ἐπιμένει
νὰ τὸν καθέξ' εἰς τὰ δεσμά, καὶ τέχνας ἐξυφαίνει.

37

Πᾶσαν ἀράν, τῶν μυστικῶν καὶ τῶν φρικωδεστέρων,
ἃς χείλη ἐδλασφήμησαν Θεσσαλικῆς μαγίσσης,
τῶν ἱκανῶν ν' ἀλλάξωσι τὸν δρόμον τῶν ἀστέρων,
κ' εἰς φῶς τὰς νεκρικὰς σκιὰς νὰ φέρωσιν ἐπίσης,
τὴν ἤξευρεν· ὅμως οὐδὲν τὸ χεῖλός της προφέρον
κατώρθου, οὐδ' ἐλάμβανε τοῦ Ἅδου ἀποκρίσεις.
Ἀφισταμένη μαγειῶν λοιπόν, ἀποπειρᾶται
ἂν κάλλους ἱκετεύοντος ἰσχὺς δὲν προτιμᾶται.

38

Τρέχει ἡ πρὶν νικήτρια ἡ ἀγερωχοτάτη,
κ' αἰδοῦς ἐπίσης καὶ τιμῆς αἰσθήματ' ἀποπτύσσει.
Ἄλλοτε ἦρκει βλέμμα της τοῦ ἔρωτος τὰ κράτη
ἄνω καὶ κάτω φέρουσα τ' ἀπέραντα, νὰ σείσῃ·
κ' ἐν ᾧ, ὑπέρφρων, τρυφερὰς καρδίας κατεπάτει,
ἠγάπα μὲν τὸν ἔρωτα, τοὺς δ' ἐραστὰς ἐμίσει.
Ἐν ἑαυτῇ δὲν ἔδλεπε πλὴν ἑαυτήν· τοὺς δ' ἄλλους
ὡς δεσμοφόρους τοῦ λαμπροῦ, τοῦ μαγικοῦ της κάλλους.

39

Ἠμελημένη σήμερον καὶ περιφρονουμένη,
ἀκολουθεῖ τὸν φεύγοντα καὶ τὸν περιφρονοῦντα,
οὗ ἕνεκα διὰ σπονδῆς δακρύων καθυγραίνει
τὰ κάλλη της τ' ἀνόνητα, μάτην αὐτὴν κοσμοῦντα.
Τρέχει ἐμπρὸς ἀσθμαίνουσα, καὶ ἡ χιὼν ψυχραίνει
κ' οἱ βράχοι κατασχίζουσι τὸν πόδα της πονοῦντα·
κ' ἐμπρὸς, νὰ τὸν καλέσωσιν, ἐκπέμπει προαγγέλους,
κ' εἰς τῆς θαλάσσης τὴν ἀκτὴν τὸν φθάνει ἐπὶ τέλους.

40

Καὶ λέγει κράζουσα· «Ἐμοῦ ὑπάγεις μέρος φέρων
»μέρος ἀφήνων. Καὶ αὐτὸ ἢ λάβε, ἢ ἐκεῖνο
»ἄφες, ἢ θάνατόν μοι δὸς, ναὶ, δὸς ἐπ' ἀμφοτέρων.
»Τὰς τελευταίας λέξεις μου, ὤ! ἄφες ν' ἀποτείνω
»εἰς σέ· δὲν λέγω ἀσπασμόν. Ἐκεῖνον παρ' ἑτέρων
»ἀξιωτέρων ἢ ἐμὲ θὰ λάβῃς. Τί ἂν μείνω
»πλησίον σου; Τί παρ' ἐμοὶ ἐπὶ στιγμὴν ἂν μείνῃς;
»Ἀλλὰ καὶ τοῦτο θ' ἀρνηθῇς, σὺ ὅστις μὲ ἀφήνεις.»

41

Ὁ δὲ Οὐμβάλδος, πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἀποτείνων,
«Νὰ περιμείνῃς σοὶ ζητεῖ· μὴ, εἶπε, τῇ ἀρνῆσαι.
»Δεήσεις δυσαπάλλακτοι, πλὴν τῶν ἐπικινδύνων
»χαρίτων, τὴν ὁπλίζουσιν, εἰς δάκρυα βραχεῖσαι.
»Τίς ἔσται ἥρως οἷος σὺ, ἀνίσως εἰς Σειρήνων
»ᾆσμα καὶ θέαν ἀντιστῇς, καὶ νικητής των εἶσαι!
»Οὕτως ὁ λόγος τρόπαιον κατὰ παθῶν ἱδρύει,
»καὶ, οὕτως ἁγνιζόμενος, τῆς ὕλης κατισχύει.»

42

Καὶ ὁ Ῥινάλδος ἔμεινε σταθεὶς, κ' ἐκείνη φθάνει.
Ἀσθμαίνει, κ' εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ δάκρυ ἀναθάλλει.
Ἡ θλίψις της ἀνέκφραστον τὴν ἔκφρασιν λαμβάνει,
οὐχ ἧττον πλὴν ἀνέκφραστα εἰσὶν αὐτῆς τὰ κάλλη.
Σιγᾷ, καὶ μόνον βλέπουσα, μόνον αὐτὸν ἐφάνη,
ὡς ὀργισθεῖσ' ἂν σκέπτεται, ἢ ἄλλως ἀμφιβάλλῃ.
Ὁ δὲ δὲν βλέπει πρὸς αὐτὴν, ἢ μόλις κἂν τὴν βλέπει,
κ' εὐθὺς τὸ βλέμμα κλοπηδὸν κ' αἰδῆμον ἀποτρέπει.

43

Ὡς μουσικὸς πολύπειρος πρὶν, τὴν φωνὴν ὑψόνων,
εἰς νήτην τὴν διαπασῶν τοῦ ᾄσματος σφηνώσῃ,
τῆς ἁρμονίας ἄρχεται ἀπὸ τῶν βαρυτόνων,
ὅπως προβαίνων βαθμηδὸν τὸ αἴσθημα ὑψώσῃ,
οὕτω κ' ἐκείνη, μεταξὺ τῶν θλίψεων καὶ πόνων
ἀκόμη οὖσα τῶν τεχνῶν τῶν δολερῶν ἐν γνώσει,
διὰ βραχέων στεναγμῶν οἰκτρῶν προοιμιάζει,
δι' ὧν τὰς τῶν ἀκροατῶν ψυχὰς παρασκευάζει.

44

Καὶ λέγει· «Μὴ θαῤῥῇς, σκληρὲ, νὰ σὲ παρακαλέσω,
»ὡς ἐρωμένη ἐραστὴν συνήθως ἱκετεύει.
»Τοιοῦτοι ἤμεθ' ἄλλοτε. Νῦν δὲ νὰ σὲ καλέσω
»οὕτως, ἡ σὴ διάθεσις ἐὰν μ' ἀπαγορεύῃ,
»εἰσάκουσόν μου ὡς ἐχθρός· γενναῖος ἐχθρὸς ἔσο.
»Πολλάκις εἰς ἐχθροῦ εὐχὰς ἐχθρὸς συγκατανεύει.
»Ὅ,τι ζητῶ, θὰ δυνηθῇς νὰ τὸ παραχωρήσῃς,
»μὴ ἐλαττῶν παντάπασι τὰς σὰς περιφρονήσεις.

45

»Ἂν μὲ μισῇς, καὶ ἂν αὐτὸ τὸ μῖσος σὲ ἡδύνῃ,
»μὴ στερηθῇς τῆς ἡδονῆς, ἐξακολούθει, μίσει.
»Ὡς φαίνεταί σοι, ἀληθὴς ἐστὶ δικαιοσύνη,
»διότι τοὺς Χριστιανοὺς εἶχον κ' ἐγὼ μισήσει.
»Εἰδωλολάτρις, ἔπραξα πᾶν ὅ,τι ἂν συντείνῃ
»τὴν ὑμετέραν δύναμιν ἐκ βάθρων νὰ κλονίσῃ.
»Ἀφ' οὗ σὲ κατεδίωξα, σὲ ἥρπασα, κ' εἰς μέρη
»ἔρημα, ξένα, καὶ μακρὰν πολέμων σ' ἔχω φέρει.

46

»Πρόσθες καὶ ὅ,τι ἔστι σοι ἡ βλάβη ἡ ἐσχάτη,
»καὶ ὅπου βλέπεις ὄνειδος καὶ καταισχύνην μᾶλλον.
»Ἦν τοῦτο ἡ ἀπαίσιος, ἡ ἀσεβὴς ἀπάτη,
»ὅτι παρέδωκα εἰς σὲ τὸ ἔαρ μου τὸ θάλλον,
»καὶ σ' ἔθρεψα εἰς ἔρωτα ἡ ἀνοσιωτάτη,
»κ' ἐγὼ ἐδόθην ἕρμαιον εἰς τυραννίαν ἄλλων·
»ὅτ' εἰς τὸν νέον ἐραστὴν ἐδώρησα τὰ κάλλη
»ἃ μάτην ἐπεδίωκον ἀρχαῖοι τόσοι ἄλλοι.

47

»Ἔστω καὶ οὗτος δόλος μου, καὶ ἀπηνῶς τιμώρει
»καὶ ταύτην καὶ τὰς ἄλλας μου μεγάλας ἀνομίας·
»καὶ διὰ τοῦτο, ἄπελθε ψυχρῶς, ἀδιαφόρει
»περὶ τῆς πρὶν ἀγαπητῆς αὐτῆς σου κατοικίας·
»ἀπόπλευσον, διάσχισον πελάγη, κίνει δόρυ
»κατὰ τοῦ ἔθνους τοῦ ἐμοῦ καὶ τῆς ἐμῆς θρησκείας.
»Ἐμῆς; Τί λέγω; Φεῦ! ἐμὴ δὲν ἔμεινε θρησκεία,
»σκληρέ, εἰμὴ ὁ ἔρως σου, καὶ ἡ πρὸς σὲ λατρεία.

48

»Ἓν μόνον μοι ἐπίτρεψον. Νὰ σὲ ἀκολουθήσω,
»δῶρον μικρὸν, ὃ οὐδ' ἐχθρὸς εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀρνεῖται.
»Κατακτητὴς δὲν παραιτεῖ τὴν λείαν του ὀπίσω,
»καὶ ἕπεται ὁ δέσμιος ὡς ὁ νικῶν ἡγεῖται.
»Τὰ λάφυρά σου ἄφες με εἰς τὸν στρατὸν ν' αὐξήσω,
»καὶ ἐπὶ τούτῳ τ' ὄνομα τὸ σὸν νὰ εὐφημῆται.
»Ἡ ταπεινώσασά σε πρὶν ἐγὼ, ταπεινουμένη
»ἔσομαι, κόρη ἄτιμος, δακτυλοδεικτουμένη.

49

»Δακτυλοδεικτουμένη, ναί. Εἰς τί μοὶ χρησιμεύει
»ἡ κόμη αὕτη τοῦ λοιποῦ; Τὴν τρέφω ἤδη μάτην.
»Τὴν κόπτω. Σχῆμα δουλικὸν ἀνήκ' εἰς ἣν δουλεύει·
»οὐδὲν φροντίζεις δι' αὐτὴν τὴν ἄλλοτε φιλτάτην.
»Ὅταν ἡ μάχη θὰ λυσσᾷ, καὶ θέλεις κινδυνεύει
»σὺ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν σφαγῶν θὰ μ' ἔχῃς παραστάτιν.
»Ἔχω ψυχὴν ἀτρόμητον, ἀνδρεία εἰμὶ κόρη·
»δύναμαι ἵππον νὰ κοσμῶ, καὶ νὰ κομίζω δόρυ.

50

»Σὺ ἔκλεξον· ὑπασπιστὶς θὰ εἶμαι ἢ ἀσπίς σου·
»καὶ θέλω, θέλω, ἐμαυτὴν ἐκθέτουσα, σὲ σώσει.
»Πρὶν ἀποκόψῃ ὁ χαλκὸς τὸ νῆμα τῆς ζωῆς σου,
»τὸ στῆθός μου εἰς θάνατον διαπερῶν θὰ τρώσῃ·
»καὶ ἴσως σοῦ οἱ βάρβαροι φεισθῶσιν, ἡ σφαγή σου
»φοβούμενοι τὸν θάνατον καὶ εἰς ἐμὲ μὴ δώσῃ·
»καὶ ἴσως θυσιάσωσιν εἰς τὸ μικρόν μου κάλλος
»καὶ τὴν ἐκδίκησιν αὐτὴν, τὴν γλυκυτάτην ἄλλως.

51

»Ὦ δυστυχής! Καὶ δύναμαι νὰ ὀνομάζω κάλλη
»εἰς ἃ σὺ ἐξεκένωσας τὰς σὰς περιφρονήσεις!»
Ἐνταῦθα διεκόπησαν οἱ λόγοι της· οἱ δ' ἄλλοι
ἐπνίγησαν εἰς δάκρυα, ἐκρεύσαντα ὡς βρύσις.
Τοὺς πόδας του ἠθέλησε νὰ λάβῃ ἐν ἀγκάλῃ,
ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἔφυγεν αὐτῆς τὰς προσεγγίσεις,
καὶ ἑαυτὸν ἐνίκησε, τὸ στῆθος ἀποκλείων
εἰς εἴσοδον τοῦ ἔρωτος, εἰς ἔξοδον δακρύων.

52

Δὲν τῷ εἰσέρπει τοῦ λοιποῦ ἐκ νέου εἰς τὸ στῆθος
ὁ ἔρως, ὁ ἀποσβεσθεὶς ὑπὸ ψυχρᾶς φρενός του·
οἶκτος δὲ μόνον, σύντροφος τοῦ ἔρωτος, πλὴν ἦθος
ἔχων αἰδῆμον κ' εὐλαβές, ἐνέμεινεν ἐντός του.
Ἀλλ' ὅμως, ἂν καὶ συγκινεῖ τὸν νέον ἀσυνήθως,
δὲν ῥέει δάκρ' εἰς ἔνδειξιν τῆς συγκινήσεώς του.
Εἰς τὴν ψυχὴν τὸ αἴσθημα τὸ τρυφερὸν ἐγκλείει,
καὶ πρόσχημα, ὡς δύναται, ἀτάραχον δεικνύει.

53

Καὶ πράως εἶπε πρὸς αὐτήν· «Ἀρμίδα, σὲ λυποῦμαι.
»Ἀπὸ τοῦ πάθους σου, ὑφ' οὗ ἀτόπως τυραννεῖσαι,
»νὰ σ' ἀπαλλάξω ἤθελον. Μὴ ὅτι ἐκδικοῦμαι
»νομίσῃς, ὅτι σὲ μισῶ, ὅτι περιφρονεῖσαι·
»μὴ ὅτι ὅσα ἤθελες νὰ βλάψῃς ἐνθυμοῦμαι·
»μὴ φρόνει πῶς αἰχμάλωτος ἢ πῶς ἐχθρά μου εἶσαι.
»Πῶς εἶχες σφάλει, ἀληθές, πῶς εἶχες σκευωρήσει,
»ἀλλεπαλλήλως πλέκουσα νῦν ἔρωτας, νῦν μίση.

54

»Πλὴν τί; Συνήθη σφάλματα, καὶ ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων.
»Σὲ δικαιοῦσ' οἱ νόμοι σας, τὰ ἔτη σου, τὸ φῦλον.
»Κ' ἐγὼ ἐπίσης ἔσφαλα. Ἀδυσωπήτως κρίνων,
»πῶς δὲν θὰ τύχω κρίσεως ἠπίας εἶναι δῆλον.
»Ἐν μέσῳ θλιβερῶν σκηνῶν κ' ἐν μέσῳ χαρμοσύνων
»ἔσται μοι τ' ὄνομα τὸ σὸν τιμώμενον καὶ φίλον.
»Θὰ εἶμαι σὸς ὑπέρμαχος, καθ' ὅσον ἐπιτρέπει
»ἡ πίστις, ἧς μετὰ τιμῆς νὰ προμαχήσω πρέπει.

55

»Τὸν φαῦλον ἀποσείσωμεν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας,
»κ' ἔστωσαν αὔτ' αἱ ἔσχαται αἰσχύναι καὶ ἀπάται.
»Εἰς ταύτας τὰς ἐσχατιὰς τῆς γῆς, τὰς ἐρημίας,
»ἐντεθαμμέν' ἡ μνήμη των ἀγνώστως ἂς κοιμᾶται,
»καὶ διὰ πάσης Ἀφρικῆς, Εὐρώπης καὶ Ἀσίας,
»ἐξ ὅλων μου τῶν πράξεων αὐτὴ ἂς σιωπᾶται·
»καὶ σὺ, μὴ διὰ πάντοτε κηλιδωθῇ φοβήσου
»τὸ κάλλος, ἡ ἀξία σου καὶ ἡ καταγωγή σου.

56

»Καθ' ἃ ὀφείλω, ἄπειμι. Σὺ μένε δ' ἐν εἰρήνῃ,
»καὶ μὴ παρακολούθει με. Ὁ πέμπων με δὲν θέλει
»ἢ πρὸς ὁδὸν διάφορον τὸ βῆμ' ἂν θέλῃς, κίνει,
»καὶ, φρόνιμος, τοῦ ἔρωτος ἀπόσπασον τὰ βέλη.»
Ἐν ᾧ τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ μαχητὴς, ἐκείνη
ἀκάθεκτος, ἀνήσυχος, καὶ ἔκφρων διετέλει.
Ἀστράπτει ἀγανάκτησις ἐπὶ τὸ μέτωπόν της·
λόγων δ' ἐκφράζει ἔκρηξις τοιούτων τὸν θυμόν της·

57

«Μὴ τῆς Σοφίας λέγησαι υἱός· ἡ γενεά σου
»μὴ ἐξ Ἀξίων λέγηται. Τὸ κῦμα τῆς θαλάσσης
»τὸ ἄγριον σ' ἐγέννησε, κ' οἱ πάγοι τοῦ Καυκάσου.
»Νήπιον, τίγριδος μαστὸν σὲ εἶδαν νὰ θηλάσῃς.
»Τί προσποιοῦμαι τοῦ λοιποῦ, ἂν τὴν σκληρότητά σου
»δὲν κατεδέχθης δι' ἑνὸς κἂν λόγου νὰ χολάσῃς;
»Μὴ δάκρυ ἓν σ' ἐνώτισε; μὴ σ' ἔβαψεν ὠχρότης;
»μὴ στεναγμὸς σ' ἐξέφυγεν, αἰσθήματος προδότης;

58

»Τί πρῶτον καὶ τί ὕστατον ν' ἀποθρηνήσω πρέπει;
»Ἐμὸς ὅτ' εἶν' ἐκήρυττε, καὶ ἤδη δραπετεύει!
»Ὤ! πῶς τὰ λάθη συγχωρεῖ, τὰς βλάβας παραβλέπει,
»καὶ ἐξ ἐχθροῦ πῶς νικητὴς μακρόθυμος ἀπέβη!
»Ὤ! ἄκουσον τὰ συνετά, φιλόσοφά του ἔπη,
»καὶ πόσα περὶ ἔρωτος φρονίμως συμβουλεύει!
»Πῶς, οὐρανέ, ἀνάλγητος κατ' ἀσεβείας τόσης,
»κεραυνοὺς στέλλεις τοὺς ναούς, τοὺς πύργους νὰ τεφρώσῃς;

59

»Ἄπελθε, ἄπελθε λοιπόν, καὶ ἔχε αἰωνίως
»εἰρήνην οἵαν, ἄσπλαγχνε, νὰ ἔχω μοὶ ηὐχήθης.
»Πρὸς οἷον μέρος ἂν στραφῇς, θὰ ἕπωμαι ὁμοίως,
»πνεῦμα γυμνόν, ἀκόλουθος καὶ σύντροφος συνήθης·
»καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ἐν σχήματι πυρφόρου Ἐριννύος
»θενὰ καταδιώκησαι ὁπόσον ἠγαπήθης.
»Ἂν τοὺς κινδύνους πέπρωται νὰ φύγῃς τῆς θαλάσσης,
»κ' εἰς τοῦ πολέμου ἀβλαβὴς τὸ θέατρον νὰ φθάσῃς,

60

»Κ' ἐκεῖ,' εἰς αἷμα, μεταξὺ πτωμάτων, ἐν ᾧ κεῖσαι,
»ποινὴν τῶν ὀλεθρίων μου βασάνων θέλεις δώσει.
»Ἐκπνέων, μετ' ὀλολυγμῶν θενὰ μ' ἐπικαλεῖσαι,
»Ἀρμίδα! κράζων. Ἔσται μοι καὶ τοῦτο ἔτι ζώσῃ...»
Ἐξέλιπον αἱ λέξεις της εἰς δάκρυα πνιγεῖσαι,
οὐδ' ἄλλας εἶχε δύναμιν ἐκτὸς αὐτῶν ν' ἀρθρώσῃ.
Καὶ ἔπεσεν ἡμιθανής· ἱδρὼς τὴν περιχέει·
οἱ ὀφθαλμοί της κλείονται, καὶ ἦν ὡς ἂν ἐκπνέῃ.

61

Οἱ ὀφθαλμοί σου κλείονται, Ἀρμίδα. Σοὶ ἀρνεῖται
ὁ οὐρανὸς ὅ,τ' ἠμπορεῖ νὰ σὲ παρηγορήσῃ.
Ἀνάβλεψον, ταλαίπωρε· ἰδὲ οἱ μαργαρῖται
πῶς χέοντ' ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν οὓς εἶχες ἀγαπήσει.
Ἄκουσον πῶς ὁ στεναγμὸς ἐκ τῶν μυχῶν ὠθεῖται
τοῦ στήθους εἰς τὰ χείλη του, ἡδονικὸς, γλυκύς σοι.
Δίδει σοι ὅ,τι δύναται. Ἀπαλλαττόμενός σου
—δὲν βλέπεις,— ἀλλ' ἐνέδωκεν εἰς οἶκτον ὁ ἐχθρός σου.

62

Διστάζει. Εἰς τὴν ἔρημον ἐκείνην παραλίαν
θὰ τὴν κατέλειπε, ζωῆς ἐν μέσῳ καὶ θανάτου;
Νῦν ἐλεῶν, αἰδούμενος, ἐνδίδ' εἰς εὐσπλαγχνίαν,
ἄλλοτε κλίν' εἰς τ' αὐστηρὰ σκληρὰ καθήκοντά του.
Πλὴν ἀποπλέει. Ἥπλωσεν εἰς αὔραν πελαγίαν
τὴν κόμην της τὴν πάγχρυσον ἡ ὁδηγήτριά του.
Κυρτὸν τὸ ἀνεμόπληκτον ἱστίον ἠνεῴχθη·
ὁ δ' εἰς τὴν ὄχθην ἀφορᾷ, ἀλλὰ ἐσβέσθ' ἡ ὄχθη.

63

Ἡ δὲ συνῆλθε, κ' ἔστρεψε τὸ βλέμμα πέριξ, κ' ἦσαν
βωβὰ τὰ πάντα καὶ κενὰ, καὶ ὡς νενεκρωμένα.
«Ἐνταῦθα, εἶπεν, ἔρημον καὶ ἐγκαταλειφθεῖσαν
»μὲ παρορᾷ ἡμιθανῆ εἰς τ' ἄφιλα, τὰ ξένα!
»Οὐδὲ στιγμὴν ἐδίστασε, κ' εἰς τ' δεινὰ σβεσθεῖσαν
»οὐδὲ κἂν παρηγόρησε τὴν δυστυχῆ μου φρένα!
»Καὶ ὅμως ἀγαπῶσά τον ἀκόμη ἐπιμένω,
»κ' εἰς ταύτην ἔτι, κλαίουσα, τὴν παραλίαν μένω!

64

»Τί μ' ὠφελοῦν τὰ δάκρυα; Μὴ ἄλλα δὲν φυλάττω
»ὅπλα καὶ τέχνας; Τὸν σκληρὸν, θὰ τὸν ἀκολουθήσω.
»Μάτην θὰ φύγῃ ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὰς θαλάσσας κάτω,
»θὰ θέλῃ μάτην νὰ κρυβῇ τῶν οὐρανῶν ὀπίσω.
»Τὸν φθάνω, τὸν συνέλαβον, τὰ μέλη του σπαράττω,
»καὶ τοὺς ἀπίστους δι' αὐτοῦ θὰ παραδειγματίσω.
»Εἶν' ἔμπειρος τραυματιστής. Θὰ δείξω ἂν δὲν εἶμαι
»ἐμπειροτέρα του. Πλὴν φεῦ! τί λέγω; Φεῦ! ποῦ κεῖμαι;

65

»Ἀρμίδα, ὢ ταλαίπωρε! σκληρὰ πῶς δὲν ἐφάνης
»πρὸς τὸν σκληρὸν ὅτ' ἔπρεπε, καὶ ὅτε καιρὸς ἦτον;
»Ἤδη σ' ἐξέφυγεν αὐτός. Νῦν πρῶτον ἐξεμάνης!
»Εἶν' ὀκνηρὰ τὰ πάθη σου, τὸ βάδισμα βραδύ των.
»Ἀλλ' ἂν, ὦ κάλλος, ἄχρηστον, τέχν' εἰς οὐδὲν ἐφάνης,
»θὰ θριαμβεύσουν δι' ὑμῶν οἱ πόθοι μου οὐχ ἧττον.
»Ὦ κάλλος μου ταπεινωθὲν, εἰς σὲ, εἰς σὲ ἀνήκει,
»ἀφ' οὗ σ' ἐπεριφρόνησεν, ἐκδίκησις καὶ νίκη.

66

»Ναί, θέλω εἰς ἀντίδωρον τὸ κάλλος μου χαρίσει
»εἰς ὅν τινα τὴν μισητὴν μοὶ φέρῃ κεφαλήν του.
»Περίφημοί μου ἐρασταί, ἰδού, τίς θὰ τολμήσῃ;
»βεβαίως μὲν πρὸς κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τιμήν του.
»Ἔχω ἀμέτρους θησαυρούς, καὶ ὅστις μ' ἐκδικήσῃ,
»ἕξει αὐτούς, καὶ μετ' αὐτῶν ἐμὲ εἰς ἀμοιβήν του.
»Ν' ἀγορασθῶ ἐπὶ τιμῇ τοιαύτῃ ἀναξία
»ἂν εἶμαι, κάλλος, δωρεὰ μοὶ εἶσαι ὀλεθρία!

67

»Ἄδωρον δῶρον, σὲ μισῶ, καὶ μετὰ σοῦ τὸν θρόνον
»μισῶ, μισῶ τὴν γέννησιν καὶ τὴν νεότητά μου·
»καὶ τὴν ζωὴν ἀνέχομαι, ὅπως τελέσω μόνον
»τ' ἀμείλικτά μου σχέδια τὰ ἐκδικητικά μου.»
Οὕτω φρυάττει, τῆς φωνῆς ἐγείρουσα τὸν τόνον,
καὶ λέγουσα, μακρύνεται τῆς παραλίας ἄμμου.
Τὴν λύσσαν της τὸ πρόσωπον τὸ φλέγον της ἐμφαίνει,
κ' οἱ παραβλῶπες ὀφθαλμοί, κ' ἡ κόμ' ἠνεμωμένη.

68

Ὡς δ' ἔφθασεν εἰς τὰς μονὰς αὐτῆς, τριακοσίας
ἐκάλεσε θεότητας τοῦ Ἅδου ἡ φωνή της,
καὶ τὸ στερέωμα νεφῶν ἐκάλυψε μανδύας
καὶ ὁ αἰώνιος τὸ φῶς ἀπέβαλε πλανήτης·
τὰ ὄρη ἔσεισε βορρᾶς καὶ πνεῦμα τρικυμίας.
Ἐσκίρτησεν ἡ κόλασις, καὶ ἤδ' οἱ γογγυσμοί της
ἠκούοντο, κ' οἱ συριγμοὶ κ' οἱ ὠρυγμοὶ κ' οἱ κτύποι
ἐφ' ὅσον ἐξετείνοντο ὁ οἶκος καὶ οἱ κῆποι.

69

Ἦν ὑπὲρ νύκτα σκοτεινὸν τὸ σκότος· νὰ εἰσδύσῃ
ἀμυδρὸν ἴχνος δι' αὐτοῦ ἀκτῖνος ἠδυνάτει,
ἐκτὸς ὁσάκις ἀστραπὴ συνέπιπτε νὰ σχίσῃ
τὸν ζόφον, ὅστις ἄνωθεν τοῦ οἴκου ἐπεκράτει.
Κατώρθωσεν ὁ ἥλιος ἐν τέλει νὰ νικήσῃ,
ἀλλ' ἦν ὠχρά του ἡ ἀκτὶς καὶ ἦν ἀσθενεστάτη·
καὶ εἰς αὐτὴν δὲν φαίνεται οὐδ' οἶκος, οὐδ' ἡ θέσις,
οὐδ' ἴχνος ἐξ οὗ δύνασαι ποῦ ἦν νὰ ὑποθέσῃς.

70

Ὡς νέφη σωρευόμενα πυργοῦνται εἰς τὰ ὕψη,
ἀλλ' ἀφανίζονται, στιγμὴ τὰ διαλύει μία,
ὡς ἥλιος ἐπιφανῇ, ὡς ἄνεμος ἐνσκήψῃ,
καθὼς τὸ ὄναρ τῆς νυκτὸς σκεδάζει ἡ πρωΐα,
οὕτως ἡ κατοικία της, ὁ κῆπος εἶχ' ἐκλείψει,
καὶ μόν' οἱ βράχοι ἔμειναν κ' ἡ φύσις ἡ ἀγρία.
Ἐκείνη δ' εἰς τὸν δίφρον της τὸν πτερωτὸν ἐπέβη,
ὅστις τὴν περιέμενε, κ' εἰς οὐρανὸν ἀνέβη.

71

Ὀχεῖτ' ἐπὶ τῶν νεφελῶν, διίπταται ἀέρας,
κατεζωσμένη ἀστραπάς, θυέλλας ἐστεμμένη·
ὑπὲρ τὸν πόλον φέρεται τὸν ἕτερον τῆς σφαίρας,
καὶ ὅπου ἄγριαι φυλαὶ καὶ γῆ ἀγνοουμένη,
κ' εἰς τοῦ Ἀλκείδου τὸν πορθμόν, καὶ ὅπου τῆς Ἑσπέρας,
καὶ ὅπου τῶν Μαυριτανῶν τὸ μέλαν γένος μένει.
Μετέωρος δὲ ἵσταται ἐπάνω τῆς θαλάσσης,
ἕως οὗ εἶδ' ἐμπρὸς αὐτῆς τὰς Συρικὰς ἐκτάσεις.

72

Ἐκεῖθεν πρὸς τῆς Δαμασκοῦ τὸν δρόμον δὲν ἐστράφη,
ἀπέφυγε τὰς προσφιλεῖς ἀκτὰς τῆς γενετῆς της·
τὸν δίφρον της πρὸς τ' ἄκαρπα διεύθυνεν ἐδάφη
ὅπου ὁ πύργος ἵδρυτο, οὗ ἦτον αὐτὴ κτίστις.
Ὡς δ' ἔφθασεν, εἰς ἔρημον γωνίαν ἐνετάφη,
μακρύνασα τὰς δούλας της καὶ τοὺς διαγγελεῖς της.
Εἰς τὴν ψυχήν της στοχασμοὶ παλαίουσι παντοῖοι,
καὶ τῆς αἰσχύνης ἡ ὀργὴ ἐν τέλ' ὑπερισχύει.

73

Κ' εἶπε· «Πρὸς τὸν Αἰγύπτιον θ' ἀπέλθω βασιλέα
»ὅπου τὸν νεοσύλλεκτον στρατὸν θεν' ἀπαντήσω.
»Ἐκεῖ παντοῖα σχήματα ἀνέλπιστα καὶ νέα
»θὰ ἐνδυθῶ, τέχνας πολλὰς θενὰ ἐπιχειρήσω·
»θὰ μὲ ὁπλίσῃ πέλεκυς καὶ τόξον καὶ ῥομφαία·
»τοῖς ἰσχυροῖς δουλεύουσα θὰ τοὺς ἐξαναστήσω.
»Τὸ μῖσος τὸ φιλέκδικον τὸ καῖόν μου τὰς φλέβας
»ἐντός μου ἐξηφάνισε πᾶσαν τιμὴν, πᾶν σέβας.

74

»Μὴ, μὴ ἐμὲ αἰτιαθῇς, σὲ κατηγόρει μᾶλλον,
»ὦ θεῖε καὶ προστάτα μου, ὡς εἰς κακόν με ῥίψας.
»Σὺ εἰς ψυχὴν παράτολμον καὶ σὺ εἰς φύλον σφάλλον
»ἐπιβλαβεῖς ἐνέβαλες καὶ ἀκορέστους δίψας.
»Σὺ πλάνητα μ' ἐδίδαξας ζωὴν, καὶ ἀποβάλλων
»πᾶσαν αἰδώ μου, ἐν ἐμοὶ πόθους σφοδροὺς ἀνῆψας.
»Σὺ εἶσαι πάντων τῶν κακῶν παραίτιος, ὁπόσα
»θὰ πράξω δι' ἐκδίκησιν, ἢ ἔπραξα ἐρῶσα.»

75

Ταῦτα εἰποῦσα, πᾶσάν της καλεῖ τὴν συνοδίαν,
ὑπασπιστάς, παρθένους της καὶ σμῆνος ἀμφιπόλων.
Ὅπλα λαμπρὰ ἐνδύεται, πολυτελῆ μανδύαν,
ἐπίδειξιν τοῦ πλούτου της καὶ τῶν τεχνῶν της ὅλων.
Οὕτως ἀπέρχεται λοιπόν, καὶ τὴν ὁδοιπορίαν
οὐδὲ σελήν' ἢ ἥλιος εἰς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον
οὐδ' ὕπνος ἀνεχαίτισεν. Οὕτω ταχέως φθάνει
ὅπου εἰς Γάζαν ὁ στρατὸς ὁ φίλος τῇ ἐφάνη.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

1

Ἡ Γάζα, πόλις, ἔσχατος σταθμὸς τῆς Παλαιστίνης,
ὅπου πρὸς τὸ Πηλούσιον ἡ παραλία νεύει,
ἐντὸς ἐρήμου ἵδρυτο καὶ ἀπεράντου θίνης.
Δι' ἀτρυγήτου κύματος ὁ πόντος τὴν ἀρδεύει·
καὶ, ὀγκωθεὶς, ὅτ' ἐπ' αὐτὴν ἐκχῆται βαθυδίνης,
συγχέων πάσας τὰς ὁδοὺς, τὴν ἄμμον ἀναδεύει.
Ὁ δ' ὁδοιπόρος ἐπ' αὐτῆς δυσκόλως τὴν ὁδόν του
εὑρίσκει, ἣν ἀπέπλυναν τὰ κύματα τοῦ πόντου.

2

Ἦν αὕτη ἡ μεθόριος τῶν Αἰγυπτίων κώμη.
Επὶ τῶν Τούρκων ἔλαβον αὐτὴν κατακτηθεῖσαν.
Ὁ Βασιλεύς των δ', ἐπειδὴ διήρχοντο οἱ δρόμοι
ἐντεῦθεν πάντες πρὸς τὴν γῆν ὅπου αἱ μάχαι ἦσαν,
ἐνταῦθ', ἀπὸ τῆς Μέμφιος, παρέμενεν ἀκόμη,
εἰς ταύτην, εἰς προσωρινὴν καθέδραν ἱδρυθεῖσαν.
Τὸν ἀθροισθέντα δὲ στρατὸν ἐκ τόπων ἀπωτάτων
ἐνταῦθα διωργάνιζε, κοσμῶν καὶ παρατάττων.

3

Ὦ Μοῦσα, σὺ εἰπέ μοι τίς ἡ τῶν πραγμάτων θέσις,
καὶ τίς ἦν ἡ διάταξις αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας·
ποῖα τὰ ὅπλα τοῦ στρατοῦ, καὶ ποῖ' αἱ διαιρέσεις,
κ' οἱ δοῦλοι κ' οἱ ἐλεύθεροι εἰς τάξεις ἦσαν ποίας·
τίνες στρατοὶ καὶ Βασιλεῖς ἐκ τῆς στρατίας μέσης
προῆλθον, τίνες ἕτεροι ἐξ ἄκρας Μεσημβρίας.
Σὺ ἀρχηγοὺς καὶ μαχητὰς καὶ τάξεις καὶ ὁπλίσεις
τῶν στρατευόντων δύνασαι νὰ μοὶ ἀπαριθμήσῃς.

4

Ἀφ' ὅτου ἀπεστάτησεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου
ἡ Αἴγυπτος, κ' ἐξώμοσε, κ' ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἀπέστη,
εἰς τοῦ Μωάμεθ μαχητὴς ὑπὸ ζυγὸν κυρίου
τὴν χώραν της ὑποβαλὼν, εἰς ταύτην ἐγκατέστη.
Καλίφφην τὸν ὠνόμασαν, καὶ τοῦ ἐπωνυμίου
διάδοχος πᾶς ἔκτοτε ἡγεμονεύων ἔστι.
Τοιαύτας ἐπὶ τῶν καιρῶν ὁ Νεῖλος τῶν ἀρχαίων
εἶδε σειρὰς τῶν Φαραὼ, καὶ γένη Πτολεμαίων.

5

Τὰ ἔτη ὡς παρήρχοντο ἐπὶ τῆς βασιλείας,
μετὰ τοῦ χρόνου ηὔξανεν ἡ δύναμις ἐκείνης.
Ἐγένετο τῆς Ἀφρικῆς κυρία, τῆς Ἀσίας,
τῶν Σύρων ἐκ Μαρμαρικῆς καὶ ἀπὸ τῆς Κυρήνης,
καὶ προσανέϐ' ἡ ἔκτασις αὐτῆς τὰς αἰωνίας
ῥοὰς τοῦ Νείλου, καὶ πολὺ ἐπάνω τῆς Συήνης·
μέχρι τοῦ τόπου δ' ἔπειτα, ἐρήμου κ' εὐρυτάτου,
τοῦ τῶν Σαϐϐαίων προχωρεῖ, καὶ μέχρι τοῦ Εὐφράτου.

6

'Αριστερῶς καὶ δεξιῶς ἐκτείνεται προσέτι
ὡς ὅπου ὁ αἰγιαλὸς κ' ἡ χώρα ἡ εὐδαίμων,
καὶ τόπους ἄλλους τῶν ἐκτὸς τῆς 'Ερυθρᾶς προσθέτει,
ὅπου ἐξ ἔω ἐξορμᾷ τὸ πνεῦμα τῶν ἀνέμων.
Κ' εἶχε τὸ κράτος μὲν πολλὴν ἰσχὺν, ἀλλ' ὑπηρέτει
αὐτὴν ὁ δόξαν ἐν αὐτῷ, ὁ δίκαι' ἀπονέμων,
ὁ Βασιλεὺς τὴν γενετὴν, πλὴν μᾶλλον βασιλεύων
καθὸ ἓν ὅπλοις, κ' ἐν βουλαῖς εἰρηνικαῖς πρωτεύων.

7

Πολλάκις κατὰ τῶν Περσῶν, τῶν Τούρκων πολεμήσας,
ἄλλοτε νίκας ἔδρεπε, καὶ ἄλλοτ' ἐνικᾶτο,
καὶ μείζων ἦν νικώμενος ἀφ' ὅ,τι ἦν νικήσας·
συνήθως ὅμως πᾶς ἐχθρὸς ἐνέδιδε κ' ἡττᾶτο.
'Εν τέλει, ὑπὸ τῶν ἐτῶν τὸ ἄχθος ἀπαυδήσας,
ἀφῆκε τὴν ῥομφαίαν του τὴν τροπαιοῦχον κάτω·
ἀλλὰ τὸν μέγαν νοῦν αὐτοῦ, ἐξ οὗ εἰσὶν αἱ νίκαι,
οὐδὲ τῆς δόξης, τῆς τιμῆς τὸν πόθον δὲν ἀφῆκε.

8

'Ακόμη διὰ στρατηγῶν ἐμάχετο, καὶ τόση
ἡ δύναμις ἦν τῆς φρενὸς αὐτοῦ καὶ τῆς καρδίας,
ὥστε τὸ βάρος ἔφερε, χωρίς πως νὰ ἐνδώσῃ,
τῆς ἡλικίας ἐνταὐτῷ καὶ τὸ τῆς μοναρχίας.
Πᾶσ' αἱ φυλαὶ τῆς 'Αφρικῆς εἰς φόβον αὐτοῦ ζῶσι,
κ' ὑπήκουσ' εἰς τὸν νόμον του τὰ ἔθνη τῆς 'Ινδίας.
Καὶ ἄλλος μὲν ἑκούσιον τῷ πέμπει ὁπλοφόρων,
ἄλλος δὲ ἄρχων ἢ λαὸς χρυσοῦ τῷ πέμπει φόρον.

9

Τοιοῦτος ὅστις τὸν στρατὸν ἐνταῦθα παρατάττει.
Ὡς δὲ παρέταξεν αὐτὸν, τὴν φρένα του ἐγείρει
κατὰ τῶν Φράγκων, ὧν αὐτὸν ἡ πρόοδος ταράττει
κ' ἡ νικηφόρος δύναμις, καὶ φόβους τῷ ἐνσπείρει.
Καὶ ἡ Ἀρμίδα ἔφθασεν ἐκεῖ, ναὶ μὲν ἐσχάτη,
πλὴν καθ' ἣν ὥραν τὸν στρατὸν ὁ Βασιλεὺς ἀγείρει.
Παρήλλαττον δ' εἰς τὸ εὐρὺ πεδίον πρὸ τοῦ τείχους
διῃρημέν' αἱ φάλαγγες εἰς τάγματα καὶ στίχους.

10

Ὁ δὲ μονάρχης, ἔνθρονος ἐφ' ὑψηλοῦ ἀνδήρου,
οὗ ἐκ πριστοῦ ἐλέφαντος ἡ ἀναβάθρα ἦτον,
περίβλεπτος ἐκάθητο ὑπὸ σκιάδ' ἀργύρου,
καὶ ἔθετεν ἐπὶ χρυσῶν τοὺς πόδας του ταπήτων.
Εἰς κόμπον δὲ βαρβαρικὸν στολῆς χρυσοπορφύρου
πολυτελοῦς ἐνέπρεπε, τὰ βλέμματα ἐκπλήττων.
Πλῆθος λινῶν δὲ ταινιῶν, σφιγκτῶς συνεστραμμένων,
διάδημα τῷ ἔπλεκον περὶ τὴν κόμην ξένον.

11

Τὸ σκῆπτρον εἶχ' ἐν τῇ χειρὶ, καὶ ἦν ἡ πολιά του
ἐν εὐπρεπεῖ καὶ αὐστηρᾷ ἐκφράσει καθημμένη.
Ἡ τόλμ' ἡ ἀρειμάνιος λάμπ' εἰς τὰ βλέμματά του,
ἃ ἔτι φλὸξ νεανικῆς θρασύτητος θερμαίνει.
Τῆς ἡλικίας τὸ σεμνὸν δηλοῖ πᾶν κίνημά του,
καὶ τῆς ἀρχῆς του ἐνταυτῷ τὸ μέγεθος ἐμφαίνει.
Οὕτω ποτὲ ὁ Ἀπελλῆς καὶ οὕτως ὁ Φειδίας
παρίστων τοὺς ἐνδόξους των κεραυνοβόλους Δίας.

12

Ἵστανται, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων,
δύω σατράπαι ἰσχυροί. Ὡς ὅπλον τῆς ἀρχῆς του
φέρει ὁ εἷς διὰ χειρῶν τὸ ξίφος τῶν μαχίμων,
τοῦ δὲ κοσμεῖ, ὡς ἔμβλημα, τὴν χεῖρα ἡ σφραγίς του.
Τῶν μυστηρίων λειτουργὸς αὐτὸς, βουλῶν φρονίμων
ταμίας ἦν, κ' ἐφώτιζε διὰ τῆς συμβουλῆς του·
ὁ δ' ἕτερος, πανίσχυρος, καὶ τοῦ στρατοῦ κοσμήτωρ,
ἦν ὁ πταισμάτων καὶ πταιστῶν ἀνώτατος ποινήτωρ.

13

Ὑπὸ τὸν θρόνον δ' ἵσταντο πυκνοὶ οἱ δορυφόροι·
ἦτον δ' ὁ λόχος ὁ πιστὸς αὐτοὶ τῶν Κιρκασίων.
Ἐφόρουν θώρακα πτυκτὸν, καὶ εἶχον μακρὸν δόρυ,
καὶ κυρτὰ ξίφ' εἰς τὴν πλευρὰν, ἐντὸς θηκῶν πλουσίων.
Οὕτως ἐξ ἕδρας ὑψηλῆς ἐμπρός του ἐθεώρει
ὁ τύραννος τὸ στράτευμα ταττόμενον πλησίον.
Πᾶν ὅπλον πρὸ τοῦ θρόνου του, πᾶσα σημαία κλίνει
ἐν ᾧ παρήλλαττον αὐτοὶ, ὡς ἂν τὸν προσεκύνει.

14

Τῶν Αἰγυπτίων ὁ στρατὸς ἐν πρώτοις ἐθεᾶτο·
τέσσαρες δ' ἦσαν στρατηγοὶ αὐτῶν τῶν ὁπλοφόρων.
Δύω ἡ Ἄνω Αἴγυπτος καὶ δύω στέλλ' ἡ Κάτω,
τὸ πλούσιον τοῦ ποταμοῦ τοῦ θεσπεσίου δῶρον.
Ὁ πόντος ὑπὸ τῆς ῥευστῆς ἰλύος κατεκτᾶτο,
καὶ ἡ ἰλὺς εἰς ἔδαφος ἐπάγη καρποφόρον.
Οὕτω παρήχθ' ἡ Αἴγυπτος. Ὦ! πόσον τὸ ἀρχαῖον
χεῖλος τοῦ πόντου ἔμεινεν ἐντὸς τῶν μεσογαίων!

15

Ἡ φάλαγξ πρώτη προχωρεῖ, ἡ ἔχουσα τὰ γένη
ὁπόσων ἐξεστράτευον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας,
καὶ ὅσους πέμπ' ἡ δυτικὴ ἀκτὶς, ἡ λεγομένη
τοὐντεῦθεν χώρ' Ἀφρικανὴ, ἀντὶ τῆς Αἰγυπτίας.
Ὁ Ἄρασπις τοὺς ὁδηγεῖ, ἰσχύων μὲν ἐν γένει,
τὴν ἰσχὺν ὅμως τῆς φρενὸς καὶ ὄχι τῆς ἀνδρίας.
Ἦν εἰς ἐνέδρας ἔμπειρος τεχνίτης, καὶ εἰς ὅλους
τῶν πονηρῶν Μαυριτανῶν τοὺς τρόπους καὶ τοὺς δόλους.

16

Ὀπίσω τούτων δεύτεροι ἐτάττοντο ἐκεῖνοι
οἵτινες τὴν Ἀσιανὴν κατεῖχον παραλίαν.
Ὁ Ἀρονταῖος διοικεῖ αὐτοὺς, ὃν διακρίνει
σπουδὴ οὐχὶ εἰς ἀρετὴν, ἀλλ' εἰς τιτλοφορίαν.
Ἱδρῶτας ἔτι μαχητοῦ δὲν ἔμαθε νὰ χύνῃ,
οὐδὲ τὸν ἤγειρέ ποτε ἡ σάλπιγξ τὴν πρωΐαν.
Ἀλλὰ, σκιατραφούμενον, τὸν ῥίπτει ἐξ ἀπόνων
τρυφῶν ὁρμὴ φιλόδοξος εἰς μέσον τῶν ἀγώνων.

17

Οἱ τρίτοι, μόνον φάλαγγος δὲν εἶχον διαστάσεις·
ἦσαν ὁλόκληρος στρατὸς, τὰ πέριξ περικλείων.
Δὲν λέγεις ἡ συγκομιδὴ ἐκ τῆς Αἰγύπτου πάσης
πῶς τοῖς ἐπήρκει· πλὴν αὐτοὺς τοὺς στέλλει ἓν χωρίον,
χωρίον ὃ ἐνέκλειεν ἐπαρχιῶν ἐκτάσεις,
καὶ πληθυσμὸν ἐν ἑαυτῷ εἶχε κωμῶν χιλίων.
Περὶ Καΐρου ὁμιλῶ. Ὁ Κάμψων δὲ ἡγεῖτο
τοῦ συρφετοῦ, ὃς συρφετὸς καὶ ἐν ταῖς μάχαις ἦτο.

18

Εἰς τὸν Γαζὲλ πειθόμενος ἄλλος στρατὸς ἐχώρει·
καὶ ἦσαν οἱ θερίζοντες τὰς καρποφόρους γαίας,
ὅπου ὁ μέγας ποταμὸς, καταλιπὼν τὰ ὄρη,
δεύτερον τότε μεθ' ὁρμῆς καθάλεται ῥαγδαίας.
Μαχαιροφόροι δὲ αὐτοὶ εἰσὶ καὶ τοξοφόροι,
μισοῦντες βάρος θώρακος καὶ περικεφαλαίας.
Πλουσίας φέρουσι στολάς. Ἀπλήστους δὲ καθίστων
αὐταὶ πολλοὺς τῶν σκύλων των καὶ ἄλλους τῆς ζωῆς των.

19

Ὁ δὲ Ἀλάρκων ἔπειτα διακοσμεῖ τὸν δῆμον
τῆς Βάρκας. Ἦσαν ἄοπλοι αὐτοὶ, σχεδὸν γυμνῆται.
Λιμώττοντες διάγουσιν ἐντὸς χωρῶν ἐρήμων,
καὶ διὰ λείας ἡ ζωὴ αὐτῶν διατηρεῖται.
Μεθ' ἧττον φαύλων ὀπαδῶν, ἀλλ' οὐδ' αὐτῶν μαχίμων
ὁ τῆς Ζουμάρας Βασιλεὺς κατόπιν των κινεῖται.
Εἶτα ὁ τῆς Τριπόλεως προκύπτει, ὢν ἐπίσης
καλὸς εἰς ἐλαφρὰς στροφὰς καὶ εἰς γοργὰς κινήσεις.

20

Κατόπιν τούτων φάλαγγες κατοίκων τῆς Πετραίας
καὶ αἱ τῶν τῆς Εὐδαίμονος προὐχώρουν Ἀραβίας,
ἐφ' ἧς, ἀνίσως ἔχωμεν εἰδήσεις της βεβαίας,
ψύχος ἢ θάλπος οὔποτε ἐνσκήπτει μετὰ βίας,
ἥτις ἀρώματα γεννᾷ εἰς μυροφύτους γαίας,
καὶ ὅπου εἰς σωρὸν ἀνθῶν, κ' εἰς ξύλα εὐωδίας
ὁ φοίνιξ ὁ ἀθάνατος ἐνθάπτεται, κ' εἰς νέον
βίον ἀνίπταται, ταφὴν καὶ γέννησιν συνδέων.

21

Μεγάλας αἱ στολαὶ αὐτῶν δὲν φέρουσι κοσμήσεις·
ἔχουσι δ' ὅπλα ἐμφερῆ πρὸς τὰ τῶν Αἰγυπτίων.
Ἰδοὺ καὶ ἄλλοι Ἄραβες. Βεβαίας τὰς οἰκήσεις
αὐτοὶ δὲν ἔχουσιν· εἰσὶν ἐκ τῶν πλανητοβίων.
Ἀκάματ', εἰς διηνεκεῖς φερόμενοι κινήσεις,
τὰς θέσεις μεταβάλλουσι τῶν ἀσταθῶν χωρίων.
Λεπτοφυεῖς, λεπτόφωνοι, τὸ σῶμα γυναικώδεις,
εἰσὶ τὴν ὄψιν μέλανες, καὶ τὴν μορφὴν ζοφώδεις.

22

Λόγχαι καλάμης ἰνδικῆς μακρότατ' ἐκινοῦντο
εἰς χεῖράς των, καὶ σιδηρᾶν εἶχον αἰχμὴν βραχεῖαν.
Ἵππευον, καὶ εἰς θύελλαν θὰ ἔλεγες ὠχοῦντο,
ἂν εἶδες ποτὲ θύελλαν καθὼς αὐτοὺς ταχεῖαν.
Τῶν στοίχων ὑπὸ Σίφακος οἱ πρῶτοι ὡδηγοῦντο,
καὶ ὁ Ἀλδῖνος ἔφερε τὴν ἄλλην συστοιχίαν·
τὴν τρίτην δ' ὁ Ἀλβιαζάρ· ἦτον δ' αὐτοῦ ὠμότης
ὁ χαρακτήρ. Ἦτον ληστὴς καὶ ὄχι στρατιώτης.

23

Κατόπιν τούτου ἤρχοντο οἱ ἐκ τῶν νησιδίων,
ὧν σύστημα πρὸς ταῖς ἀκταῖς τῆς Ἀραβίας κεῖται·
Ἐν τῷ μυχῷ τῶν θαλασσῶν ἐκείνων τῶν πλουσίων
αἱ κόγχαι ἁλιεύονται ἐν αἷς οἱ μαργαρῖται.
Οἱ ἄγριοι Νιγριτανοὶ εἰσὶν αὐτῶν πλησίον,
ὑφ' ὧν ἡ πρὸς δυσμὰς ἀκτὴ τῆς Ἐρυθρᾶς οἰκεῖται.
Ὁ Ἀγρικάλτιος τῶν μέν, τῶν δ' ὁ Ὀσμίδας ἄρχει,
δι' ὃν ὁ νόμος εἶν' οὐδέν, κ' ἡ πίστις δὲν ὑπάρχει.

24

Ἡ ἐκ Μερόης ἕπεται φυλὴ τῶν Αἰθιόπων,
Μερόης, ἣν πρὸς δεξιὰ ὁ Ἀσταβόρας φράττει,
ὁ Νεῖλος πρὸς ἀριστερὰ, καὶ ἥτις ἔχει τόπον
δύω θρησκείας νὰ χωρῇ, καὶ ὅλα τρία κράτη.
Ἡγοῦντο δ' ὁ Κανάριος καὶ Ἀσσιμὶρ, ἀνθρώπων
Ὀθωμανῶν, οἷς ὁ βαρὺς Καλίφφης φόρον τάττει.
Τοιοῦτ' οἱ δύω βασιλεῖς τοῦ τόπου· ἦν δ' ὁ τρίτος
Χριστιανὸς, ὃς ἔμεινε μακρὰν των ἀκινήτως.

25

Δύω προσέτι Βασιλεῖς λαοῦ δασμὸν τελοῦντος
εἵποντο. Εἰς τὸν ὦμόν των τὸ τόξον των κυρτοῦται
καὶ ἡ φαρέτρα κρέμαται. Ὁ εἷς ἦν ἐξ Ὁρμοῦντος,
κειμένης ὅπου ἡ ἀκτὴ ἡ Περσικὴ κολποῦται·
ὁ δ' ἄλλος ἦν ἐκ Βοηκάν. Τοῦ πόντου πλημμυροῦντος
ἡ χώρ' αὐτὴ χωρίζεται τῆς ὄχθης καὶ νησοῦται·
ἀλλ' ὅτε πάλιν ἄμπωτις μυζᾷ τὰ ὕδατά της,
τότε ἀβρόχοις τοῖς ποσὶ περᾷ ὁ διαβάτης.

26

Ὦ Ἀλταμῶρε, οὐδὲ σὲ ἡ σύζυγος ἡ φίλη
ἐκράτησεν εἰς τὸν σεμνὸν συζυγικὸν κοιτῶνα.
Μάτην τὸ φεῦγον βῆμά σου ζητοῦσα ν' ἀναστείλῃ,
ἐκσπᾷ τὴν κόμην, ῥήγνυσι τοῦ στήθους τὸν χιτῶνα·
«Ὑπὲρ τὴν ὄψιν μου λοιπὸν, σκληρὲ (οὕτως ὡμίλει)
»προκρίνεις τὸν θαλάσσιον ἀγριωπὸν χειμῶνα!
»καὶ σ' εἶναι προσφιλέστερος ὁ θώραξ σὲ πιέζων,
»παρὰ τὸ βρέφος σου, ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν σου παίζων.»

27

Τὴν Σαρμακάντην κυβερνᾷ· οὐχὶ ὅτ' εἶχε λάχει
ἄρχων· θὰ ἦτον καὶ χωρὶς τοῦ διαδήματός του·
τοσαύτ' ἡ ἐμπειρία του, τοσαύτη, ἐν τῇ μάχῃ,
ἐφάμιλλος ἡ ῥώμη του τῆς γενναιότητός του.
Θὰ αἰσθανθῶσι τίς ἐστὶν οἱ Φράγκοι ὁπλομάχοι,
κ' ἤδη πολλάκις ἔγιναν περίφοβοι ἐμπρός του.
Οἱ ὀπαδοί του πέλεκυν ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου
κρεμῶσι, σάκκη φέρουσι, καὶ ξίφη ἐκ πλαγίου.

28

Κατόπιν, ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ὅπου τοῦ ἡλίου
ἡ πύλη διανοίγεται ὁ Ἄδραστος ἐχώρει.
Ἐπὶ τὸ στῆθος, ὄφεως ἢ δράκοντος ἀγρίου
δέρμα μελανοπράσινον κατάστικτον ἐφόρει.
Εἰς νῶτον δὲ ἐλέφαντος ὠχεῖτο τεραστίου,
καθὼς ἐφ' ἵππου ἐλαφροῦ ἀνίσως ὡδοιπόρει.
Τούτῳ δὲ πλήθη ἕπονται, οἰκοῦντα τὰς ἐκτάσεις
ἐν μέσῳ Γάγγου καὶ Ἰνδοῦ, κ' ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

29

Φάλαγξ παρείπετο λαμπρά· καὶ ἦν ἐντὸς ἐκείνης
τὸ ἄνθος, ἡ πολυτελὴς φρουρὰ τοῦ Βασιλέως·
οἷς κ' ἐν πολέμῳ πάντοτε καὶ ἐπὶ τῆς εἰρήνης
βαρὺς ἐδαψιλεύετο μισθὸς, καὶ τιμῶν κλέος.
Αὐτοὶ κυρίως ἔφερον τὰ ὅπλα τῆς ἀμύνης
κ' ἐφ' ἵππων μάλιστ' ἀσφαλῶν ἐκάθηντο ἑδραίως.
Ἐκλάμπουσ' εἰς τὸν ἥλιον οἱ πορφυροῖ μανδύαι,
ὁ χάλυψ στίλβει, κ' αἱ καλαὶ χρυσαῖ των πανοπλίαι.

30

Διέπρεπον δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ὑδραότης,
ὁ Ἄλαρκος, ὁ τῶν λαῶν κοσμήτωρ Ὀδημάρος,
καὶ ὁ Ῥιμέδων ὁ τραχὺς, ὁ μέγας στρατιώτης,
ἔχων κατά τε τῶν θνητῶν καὶ τοῦ θανάτου θάῤῥος,
καὶ ὁ Τιγράνης, ὁ λῃστὴς Ῥαπόλδος, οὗ ὠμότης
ἦτον ὁ βίος, ὁ συλῶν τὴν θάλασσαν βαρβάρως,
καὶ ὁ Ὀρμόνδος ὁ θρασὺς, μετὰ τοῦ Μαρλαβούστου,
ὅς ἤκουεν Ἀραβικὸς, νικήσας τοὺς ἐχθρούς του.

31

Ἐπίσης καὶ ὁ Ὄρινδος, ὁμοίως ὁ Ἀρίμων,
ὁ Πίργας, ὁ Σουίφαντος, ὁ μέγας ἱπποδάμας,
Βριμάρτης ὁ ἐκπορθητὴς, τῶν προσβολῶν εἰδήμων,
ὁ παλαιστὴς, ὁ ἰσχυρὸς τὰς χεῖρας Ἀριδάμας,
ὁ Τισσαφέρνης, κεραυνὸς εἰς τάγματα μαχίμων,
ὅτε ἢ ξίφος φονικὸν ἐκράτ' εἰς τὰς παλάμας,
ἢ ἔπαλλεν ἀκόντιον, καὶ ἢ πεζὸς εἰς μάχην
καθίστατο, ἢ ἔθλιβε γοργῆς φοράδος ῥάχιν.

32

Ἀρμένιος ποδηγετεῖ τὸν λόχον. Ἀποστάτης
τοῦ ἀληθοῦς θρησκεύματος, ἀφ' ὅτου νέος ἦτο,
καὶ ὀπαδὸς γενόμενος τῆς ἀσεβοῦς ἀπάτης,
ὄνομα ἔχει Ἐμιράν· πρὶν Κλήμης δ' ἐκαλεῖτο.
Τὸν δὲ Καλίφφην, ὅς αὐτοῦ ἦν στύλος καὶ προστάτης
ἐν πάσῃ πίστ' εἰλικρινεῖ φιλῶν, ἀντεφιλεῖτο.
Καὶ οὔτις τῶν ὁμοίων του εἶχεν αὐτῷ ὁμοίαν
ῥώμην χειρὸς, φρενὸς ἰσχὺν, καὶ ψυχικὴν ἀνδρίαν.

33

Πλέον οὐδεὶς ἀπέμεινεν. Ἰδοὺ πλὴν ἐξαπίνης
καὶ ἡ Ἀρμίδα, βαίνουσα κατόπιν τούτων ὅλων.
Κομπάζουσα ἐκάθητο ἐφ' ὑψηλῆς ἀπήνης,
χρυσῆν φαρέτραν ἔχουσα καὶ τόξον ἑκηβόλον.
Ἡνοῦτο δ' ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς εὐειδοῦς ἐκείνης
ἡ ἔμφυτος γλυκύτης της πρὸς τὸν παρόντα χόλον,
καὶ ἦθος μᾶλλον ἔντονον ἡ μίξις των δεικνύει,
ὃ φαίνεται ὡς ν' ἀπειλῇ, πλὴν ἀπειλοῦν ἑλκύει.

34

Ὁ δίφρος, ὡς ὁ τῆς αὐγῆς, ὁ τὰς ἀκτῖνας φέρων,
ἐξήστραπτε κατάσπαρτος ἐκ λίθων πολυχρώμων.
Ὁ διφρηλάτης δ' εἰς διπλῆν δυάδα μονοκέρων
ζεύξας τὸν πάγκοσμον ζυγὸν, διήνοιγε τὸν δρόμον.
Ἑκατὸν νέοι, κ' ἑκατὸν νεάνιδες ἐπέρων
κατόπιν, οἷς ἐξήρτηντο φαρέτραι εἰς τὸν ὦμον·
οἱ δ' ἵπποι πάντων καὶ πασῶν ἦσαν λευκοὶ τὸ χρῶμα,
κ' εἶχον τοὺς πόδας πτερωτοὺς, καὶ εὔστροφον τὸ σῶμα.

35

Ὁ Ἀραδῖνος ὁδηγεῖ κατόπιν ὅσα πλήθη
ὁ Ὑδραότης ἔφερε μισθώσας ἐκ Συρίας.
Ὡς τὸ θαυμάσιον πτηνὸν, ἀφ' οὗ ἀνεγεννήθη,
εἰς τὰ πεδί' ἀπέρχεται τὰ τῆς Αἰθιοπίας,
ἔχον ποικίλην πτέρωσιν καὶ κάλλη ἀσυνήθη,
λόφον χρυσοῦν, ἰριδωτὰς εἰς τὸν λαιμὸν ταινίας·
οἱ ἄνθρωποι τὸ βλέπουσι καὶ εἶν' ἐκπεπληγμένοι,
καὶ μετὰ θάμβους τῶν πτηνῶν παρέπονται τὰ γένη·

36

Οὕτω προὐχώρησεν αὐτὴ, τὸ κάλλος τοῦ προσώπου,
τὸν πλοῦτον τῆς ἀναβολῆς, τὴν ὄψιν θαυμασία·
οὐδ' ἦν τις τόσον δύστρωτος, τόσον ἀγροίκου τρόπου,
τόσον τραχὺς, ὅστις, ἰδὼν αὐτὴν, δὲν ἐνθουσία.
Νὰ θέλξῃ δ' ἂν ἐδύνατο τόσους καὶ τόσους, ὅπου
μόλις ἐφάνη, σοβαρὰ ἐν ἀκαταδεξίᾳ,
πόσ' οἱ τρωθέντες ἔσονται, τὰ θύματά της πόσα,
ὅταν θὰ βλέπῃ προσηνὴς, θὰ νεύῃ μειδιῶσα!

37

Ὡς δὲ παρῆλθε καὶ αὐτὴ, ὁ ἄρχων τῶν ἀρχόντων
νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν θρόνον του τὸν Ἐμιρὰν ἐκάλει,
διότι ἤθελεν αὐτὸν ἐφ' ὅλων τῶν προὐχόντων
ἀνώτατον καὶ στρατηγὸν κοινὸν νὰ ἐπιβάλῃ.
Προσῆλθε· κ' ἐκ τῶν τρόπων του ἐφάνη τῶν πρεπόντων
πῶς ἤξευρεν ὅτι τιμὴ τῷ δίδοται μεγάλη.
Τῶν Κιρκασίων ἡ φρουρὰ ἐσχίσθη, ὡς διέβη,
καὶ πρὸς τὸν θρόνον δίοδον ἀφῆκε, καὶ ἀνέβη.

38

Τὴν χεῖρα εἰς τὸ στῆθός του, πρὸ τοῦ Μονάρχου κλίνει
τὸ γόνυ καὶ τὴν κεφαλήν· τῷ λέγει δ' ὁ Μονάρχης·
«Λάβε τὸ σκῆπτρόν μου. Εἰς σὲ ὀφείλουσιν ἐκεῖνοι
»εὐπείθειαν. Σὺ ἀντ' ἐμοῦ εἰς τὸν στρατόν μου θ' ἄρχῃς.
»Τοῦ Βασιλέως τῆς Σιὼν σωτὴρ σὺ θέλεις γίνει·
»τῆς ἀμειλίκτου μου ὀργῆς σὺ λειτουργὸς ὑπάρχεις.
»Ἄπελθε, ἴδε, νίκησον, καὶ εἰς τοὺς πολεμίους
»τὸν φόνον φέρε, εἰδεμὴ, κἂν φέρε τους δεσμίους.»

39

Ὡμίλησεν ὁ Βασιλεύς· ὁ δ' ἐκ τῆς Ἀρμενίας
ἐκ τῆς χειρός του ἔλαβε τὸ σκῆπτρον τῆς ἰσχύος.
«Τὸ σκῆπτρον, εἶπε, δέχομαι ἀπὸ χειρὸς ἀνδρείας,
»καὶ ὑπὸ σὲ ὑπόσχομαι νὰ μάχωμαι ἀνδρείως,
»νὰ ἐκδικήσω τὰς πληγὰς, τὰς ὕβρεις τῆς Ἀσίας
»διὰ τῆς σῆς δυνάμεως, σοῦ στρατηγῶν ἀξίως.
»Θὰ ἔλθω μόνον νικητὴς, κ' ἐὰν δὲν ἠμπορέσω,
»οὐχὶ ποτὲ καταισχυνθεὶς, ἀλλὰ νεκρὸς θὰ πέσω.

40

»Ἂν εἶναι θέλημα Θεοῦ, — ἀλλὰ δὲν τὸ πιστεύω,—
»διὰ μεγάλης συμφορᾶς νὰ μᾶς κατασυντρίψῃ,
»ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐμοῦ, ἐμοῦ, τὸν ἱκετεύω,
»ὁ κεραυνὸς ὁ ἀπειλῶν τὸ κράτος ἂς ἐνσκήψῃ,
»οὐχὶ δ' ὡς ἂν κηδεύωμαι, ἀλλ' ὡς ἂν θριαμβεύω
»νὰ κομισθῶ, ἂν θάνατος εἰς φέρετρον μὲ ῥίψῃ.»
Ἐσίγησε, κ' ἠγέρθησαν δημώδεις εὐφημίαι,
καὶ βάρβαροι παντοδαπῶν ὀργάνων συναυλίαι.

41

Κ' ἐν μέσῳ τῶν εὐφημιῶν κ' ἐν μέσῳ τῶν παιάνων
ἀπῆλθεν ὁ παμβασιλεὺς μετὰ τῆς συνοδίας·
κ' εἰς τὴν μεγάλην του σκηνὴν ἐν παρατάξει φθάνων,
εἰς τράπεζαν τοὺς ἀρχηγοὺς ἐκάλεσ' εὐωχίας.
Αὐτὸς δὲ μόνος καθεσθεὶς μακρὰν τῶν μεγιστάνων,
τροφὰς τοῖς πέμπει πρὸς τιμὴν, καὶ λόγους εὐμενείας.
Ἡ ὥρα αὕτη τῆς χαρᾶς καὶ τῶν ἀστειοτήτων
εἰς τῆς Ἀρμίδας πρόσφορος τὰς τεχνουργίας ἦτον.

42

Ἀφ' οὗ δ' ἀπεκομίσθησαν αἱ τράπεζαι, καὶ ἦτον
ἡ προσοχή των ἐπ' αὐτὴν προσηλωμένη πᾶσα,
κ' εἶδ' ἐκ σημείων ἀσφαλῶν καὶ ἀναμφισβητήτων
πῶς ἐπ' αὐτοὺς ἐπέχυσε τὸ φάρμακόν της φθᾶσα,
τὸ σχῆμα ὑπερήφανος ἠγέρθη μεταξύ των·
πρὸ τοῦ μονάρχου δ' εὐπρεπῶς καὶ εὐσεβάστως στᾶσα,
ἐσπούδαζε νὰ φαίνηται, καθ' ὃν καιρὸν ὡμίλει,
τὴν ὄψιν ἀρειμάνιος καὶ τὴν φωνὴν ὀργίλη.

43

»Ὦ Βασιλεῦ ὑπέρτατε, προσέρχομαι, ἰδού με,
τῷ εἶπεν, ὑπὲρ πίστεως κ' ἐγὼ, κ' ὑπὲρ πατρίδος.
»Εἰμὶ γυνὴ, πλὴν βασιλὶς, καὶ ἄξιον ἡγοῦμαι
»τ' ὅπλον τοῦ σκήπτρου σύντροφον εἰς χεῖρα βασιλίδος.
»Τὸ στέμμα ὅπερ κέκτημαι νὰ σώζω. δὲν φοβοῦμαι.
»Νικᾷν καὶ ἄρχειν τῆς αὐτῆς καρπὸς εἰσὶ φροντίδος.
»Θὰ πλήξῃ αὔτ' ἡ δεξιὰ, καὶ δὲν θὰ δειλιάσῃ,
»καὶ ἀνδρικῶς ἐκ τῶν πληγῶν τὸ αἷμα θ' ἀποσπάσῃ.

44

»Ἀλλὰ τὸ πρῶτον σήμερον δὲν πρέπει νὰ νομίσῃς
»πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν τὰ ὅπλα πῶς ἐπῆρα·
»διότ' ὑπὲρ τῶν νόμων μας καὶ ὑπὲρ σοῦ ἐπίσης
»καὶ τοῦ μεγάλου κράτους σου καθώπλισα τὴν χεῖρα.
»Σοὶ λέγω τὴν ἀλήθειαν, καὶ θὰ τ' ὁμολογήσῃς.
»Ἔστι σοι καί τινων ἐμῶν κατορθωμάτων πεῖρα.
»Ἐγνώρισας ὅτι πολλοὺς Χριστιανοὺς, τῶν πρώτων,
»ἡ σπάθη μου μετὰ τῶν σῶν κατέταξ' αἰχμαλώτων.

45

»Ἐγὼ αὐτοὺς συνέλαβον, ἐγὼ, νικήτριά των,
»σοὶ τοὺς παρέδωκ' ἀπαρχὴν τῶν ὅπλων μου πλουσίαν.
»Ἀκόμ' εἰς τὰ αἰώνια θὰ ἔμενον δεσμά των,
»κατάκλειστ' εἰς τῶν φοβερῶν εἱρκτῶν σου τὴν σκοτίαν,
»καὶ ἤδη ἀσφαλέστερος, τοὺς Φράγκους ὑποτάττων,
»εἰς πέρας θενὰ ἔφερες τὴν ἔνδοξον στρατείαν,
»ἂν ὁ Ῥινάλδος ὁ κακὸς δὲν εἶχε θανατώσει
»τοὺς ὀπαδούς μου, καὶ αὐτοὺς δὲν εἶχ' ἐλευθερώσει.

46

»Τίς δ' ὁ Ῥινάλδος εἶν' αὐτὸς, δὲν ἀγνοεῖς. Ἡ φήμη
»τὰ κατ' αὐτὸν διὰ μακρῶν πολλάκις διηγήθη.
»Αὐτός ἐστιν ὁ ἄσπλαγχνος, παρ' οὗ ἡ μισητή μοι
»αἰσχύνη ἐπεγένετο, καὶ δὲν ἐξεδικήθη.
»Αὐτῆς εἰς ὅπλα μὲ κεντᾷ καὶ μ' ἐξεγείρ' ἡ μνήμη,
»καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ὀργὴ τὸ λογικόν μου πείθει.
»Τίς ἦν ἡ ὕβρις ἄλλοτε νὰ σοὶ ἐκθέσω μέλλω·
»ἀλλ' ἤδη ἓν ἀρκείτω σοι, ἐκδίκησιν πῶς θέλω.

47

»Καὶ θὰ τὴν λάβω. Πάντοτε διὰ βολῆς ματαίας
»εἰς τοῦ ἀνέμου τὴν φορὰν τὸ βέλος δὲν κινεῖται.
»Πολλάκις τοξευόμενον ὑπὸ χειρὸς δικαίας,
»ὑπ' οὐρανοῦ εἰς πονηρὰς καρδίας ὁδηγεῖται.
»Τὴν ἄνομον πλὴν κεφαλὴν ἐὰν διὰ ῥομφαίας
»ταμόντες, νὰ τὴν φέρητε ἐνταῦθα δυνηθῆτε,
»εὐγνώμων θεν' ἀποδεχθῶ τὸν ζῆλον τῶν προθύμων,
»ἐὰν καὶ αὐτεκδίκησιν πολὺ θὰ ἐπροτίμων.

48

»Εὐγνώμων! Ὅστις δὲ ἂν ᾖ, θὰ λάβῃ ἐκ χειρός μου
»εἰς ἀμοιβὴν τὰς κτήσεις μου καὶ τὰ ὑπάρχοντά μου.
»Κτῆμά του ἔσται μετ' ἐμοῦ ὁ μέγας θησαυρός μου·
»κ' ἐγὼ θὰ γίνω κτῆμά του, ἂν θέλῃ, διὰ γάμου.
»Σᾶς πάντας ἔχω μάρτυρας τῆς ὑποσχέσεώς μου.
»Λάβε τοὺς ὅρκους, Βασιλεῦ, καὶ λάβε τὰ πιστά μου.
»Ἄν τις ὑμῶν ἡ ἀμοιβὴ φρονῇ πῶς εἶναι ἴση
»πρὸς τὸν ἐνόντα κίνδυνον, προβὰς ἂς ὁμιλήσῃ.»

49

Τοιαῦτα εἶπεν εἰς κοινὸν ἐπήκοον ἡ νέα,
ἐν ᾧ τὴν κατεβρόχθιζε τὸ βλέμμα τοῦ Ἀδράστου.
«Μὴ γένοιτο τὸ βέλος σου τὸν ἀσεβῆ φονέα
»τιμῶν, νὰ φέρῃ κατ' αὐτοῦ, τῇ εἶπε, τὰς πληγάς του.
»Δὲν εἶναι ἄξιος αὐτὸς, τοξεύτρια ὡραία,
»ὑπὸ χειρὸς νὰ προσβληθῇ τοσοῦτον ἐπεράστου.
»Τὰ ὅπλα φέρων τῆς ὀργῆς τῆς σῆς καὶ τῆς ποινῆς του,
»τὸ δῶρον σοὶ ὑπόσχομαι ἐγὼ τῆς κεφαλῆς του.

50

»Θὰ τῷ ἐκσπάσω τὴν θερμὴν καρδίαν ἐκ τοῦ στήθους,
»τὰ μέλη του ἀσπαίροντα εἰς γῦπας παραβάλλων.»
Τοιαῦτα εἶπεν ὁ Ἰνδὸς ἀπέναντι τοῦ πλήθους.
Ὁ Τισσαφέρνης δ' ἤκουσε τοὺς κόμπους του ἀσχάλλων.
«Τίς εἶσαι, εἶπεν, ὁ λαλῶν μετὰ τοιούτου ἤθους
»τοῦ ἡγεμόνος σου ἐμπρὸς, κ' ἐμπρὸς ἡμῶν τῶν ἄλλων;
»Ἴσως ὑπάρχουσι πολλοὶ καλοὶ νὰ ὑπερβῶσι
»δι' ἔργων τὰς καυχήσεις σου, καὶ ὅμως σιωπῶσι.»

51

«Τίς εἶμαι; εἶπεν ὁ Ἰνδός. Καλῶς σε θέλω πείσει
»ὅτι τὸν λόγον παρ' ἐμοὶ ἡ πρᾶξις ὑπερβάλλει.
»Ἀλλ' ὅ,τι εἶπας, ἀλλαχοῦ ἂν εἶχες ἐκστομήσει,
»λέξις ἐκ τῶν χειλέων σου δὲν θεν' ἀντήχει ἄλλη.»
Καὶ θὰ διεπληκτίζοντο, ἂν, τῆς χειρὸς κινήσει,
σιγὴν αὐτοῖς ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶχεν ἐπιβάλει.
Πρὸς τὴν Ἀρμίδαν δὲ αὐτὸς εἶπε· «Καλὴ νεᾶνις,
»καρδίαν ἔχουσ' ἀνδρικὴν, μεγάλην μοὶ ἐφάνης.

52

»Εἶσαι ἀξία. Δάμασον αὐτούς. Σὺ ἀμφοτέροις
»νὰ ἐπιβάλῃς δύνασαι θυσίαν τοῦ θυμοῦ των,
»κ' εἰς ἓν τῶν δύω τὴν ὀργὴν συνδέουσα, νὰ φέρῃς
»αὐτὴν πρὸς τὸν παράνομον, πρὸς τὸν κακοῦργον τοῦτον.
»Ἐκεῖ θὰ γίνῃ χρήσιμος, καὶ δύναται ἡ ἔρις
»νὰ παραγάγῃ δι' ἡμᾶς κατορθωμάτων πλοῦτον.»
Οὕτως εἰπὼν, ἐσίγησεν. Ἐκεῖνοι δ' ἐκ συμφώνου
προσέφεραν τὰ ξίφη των ἐκτελεστὰς τοῦ φόνου.

53

Δὲν ἦσαν μόνοι δὲ αὐτοί· ἀλλ' ὅστις ἂν ἐκίνει
προκλητικὸν βραχίονα καὶ καυχωμένην γλῶσσαν,
προσῆλθε, καὶ προσέφερε τὸν ἄνομον νὰ κτείνῃ,
καὶ χεῖλος δὲν ἀπέμεινε μὴ θάνατον ὀμόσαν.
Τόσον ἐκείνη κατ' αὐτοῦ τὰ μίση παροξύνει!
τὴν ἔχει τόσον νῦν ἐχθρὰν τὴν τόσον πρὶν ἐρῶσαν!
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἀναχθεὶς, τὴν ἄγκυραν ἐκσπάσας,
ἤδη φαιδρὸς διέπλεε τὰς ἀνοικτὰς θαλάσσας.

54

Ἐπὶ τὰ πρῶτα ἴχνη του παλινδρομοῦν τὸ πλοῖον,
ἐξ οὗ ὡρμήθη, πρὸς ἐκεῖ ἐπέστρεφε καὶ πάλιν.
Οἱ ἄνεμ' οἱ φυσήσαντες εἰς κοῖλον τὸ ἱστίον
τὸ φέρουσ' εἰς διεύθυνσιν ἀντίθετον καὶ ἄλλην.
Ὁ δὲ, τὸ ἀστερόγραπτον τοῦ οὐρανοῦ βιβλίον,
τὸν πόλον καταστίλβοντα, τὴν Ἄρκτον τὴν μεγάλην
διὰ βαθείας τῆς νυκτὸς, τοὺς ποταμοὺς, τὰ ὄρη,
κατοπτριζόμενα ἐντὸς τοῦ πόντου ἐθεώρει.

55

Τῶν στρατευμάτων ἐρευνᾷ τὰς θέσεις καὶ τὰς στάσεις·
ἤθη καὶ τρόπους τῶν ἐθνῶν νὰ καταμάθῃ θέλει·
καὶ τόσον χρόνον σχίζουσι τὸ νῶτον τῆς θαλάσσης,
ὥστε τὸ τέταρτον αὐτοῖς ὁ Φοῖβος ἀνατέλλει.
Ὅταν δὲ νὺξ ἐγένετο, τὰς Συρικὰς ἐκτάσεις
κατεῖδον, καὶ κατήχθησαν εἰς τὴν ξηρὰν ἐν τέλει.
Εἶπε δ' ἡ κόρη πρὸς αὐτούς· «Ἰδοὺ ἡ Παλαιστίνη.
»Ἐνταῦθ' ἀπέρχεσθε. Τοῦ πλοῦ τὸ τέρμα εἶν' ἐκείνη.»

56

Τότε τοὺς τρεῖς ἀπέθηκεν ἐπὶ τὴν παραλίαν,
κ' ἔγινεν αἴφνης ἀφανὴς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των.
Ἐν τούτοις δὲ προέβαινεν ἡ νὺξ, κ' εἰς ὄψιν μίαν
τὰς ὄψεις τὰς πολυφανεῖς συνέχεε τῶν ὄντων.
Ἐκεῖνοι δ' εἰς τὴν ἄφορον ἀμμώδη ἐρημίαν
δὲν ἔβλεπον οἰκοδομὴν ἢ κατοικίαν ζώντων,
οὐδ' ἴχνος ἢ ἀνθρώπινον, ἢ ἵππου, ἢ σημεῖον
ὁποῖον δήποτε αὐτοῖς τὸν δρόμον των δεικνύον.

57

Μικρὸν μὲν ἦν ὁ δισταγμὸς τὸ βῆμά των βραδύνων.
Πρὸς τὴν πολύφλοισβον δ' ἀκτὴν ὡς ἔστρεψαν τὰ νῶτα,
αἴφνης, ἰδού, τὰ βλέμματα προσήλωσεν ἐκείνων
στιλπνόν τι, δὲν ἠξεύρω τί, εἰς χῶρον ἀφεστῶτα.
Λάμψεις χρυσᾶς ἐξέπεμπε μετ' ἀργυρῶν ἀκτίνων,
καὶ τὰς σκιὰς ἐσκέδαζον κ' ἐλάμπρυνον τὰ φῶτα.
Οὗτοι δὲ τότε πρὸς τὸ φῶς βαδίζουσιν ἐμπρός των
καὶ μετ' ὀλίγον βλέπουσι τί ἦν ὁ ὁδηγός των.

58

Εἶδον· τὸ σεληναῖον φῶς εἰς πανοπλίαν νέαν,
ἐξηρτημένην εἰς κορμὸν εὐρὺν, ἀντηνακλᾶτο,
καὶ λίθοι εἰς τὸν θώρακα, τὴν περικεφαλαίαν,
ὡς τ' ἄστρα ἄνω τοῦ οὐρανοῦ, ἠκτινοβόλουν κάτω·
καὶ ζωοφόρος εἰς σειρὰν κατάγλυφος ὡραίαν
κοσμοῦσα τὴν περιφερῆ ἀσπίδα ἐθεᾶτο.
Καθήμενος δ' εἰς τοῦ κορμοῦ τὴν ῥίζαν ἦτον γέρων·
κ' εὐθὺς ἠγέρθη, πρὸς αὐτοὺς τὰ βήματά του φέρων.

59

Τὸ σεβαστόν του πρόσωπον, τὸ εὐγενές του ἦθος
ὡς εἶδον, τὸν ἐγνώρισαν οἱ δύω πρῶτοι φίλοι.
Ἀφ' οὗ δὲ τὸν ἠσπάσαντο ἐκεῖνοι ὡς συνήθως,
καὶ οὗτος εἰς ἀντασπασμὸν ἠνέῳξε τὰ χείλη,
τὸν νέον, ὅστις ἄφωνος, ἀκίνητος ὡς λίθος
τὸν ἐθεώρει, προσφωνῶν, τοιαῦτα τῷ ὡμίλει·
«Ἂν, Κύριε, εἰς ἔρημον ἐνταῦθα μόνος μένω
»τὴν ὥραν ταύτην τῆς νυκτὸς, σὲ μόνον περιμένω.

60

»Τὸ ἀγνοεῖς, πλὴν φίλος σου εἰμί. Σὺ μόνος κρίνον·
»ἐρώτα, καὶ σὲ θέλουσιν αὐτοὶ πληροφορήσει.
»Δι' ἐμοῦ σ' ἔλυσαν αὐτοὶ ἐκ τῶν ἐπικινδύνων
»δεσμῶν, εἰς οὓς, μαγκανευθεὶς, ἀθλίως εἶχες ζήσει.
»Δὲν εἶναι μὲν ὁ λόγος μου τὸ ᾆσμα τῶν Σειρήνων,
»ἀλλ' ὅμως ἄκουσον αὐτόν· ἂς μὴ σὲ παροργίσῃ.
»Αὐτὸν νῦν ἐνστερνίσθητι, ἕως ν' ἀκούσῃς ὅσα
»θενὰ σ' εἰπῇ σοφώτερα ἁγιωτέρα γλῶσσα.

61

»Οὐχὶ εἰς μαλακὰς σκιὰς καὶ εἰς ἀκτὰς ἡδείας
»μετὰ Σειρήνων καὶ νυμφῶν, εἰς ἄνθη καὶ εἰς βρύσεις,
»ἀλλ' ἄνω, εἰς τῆς ἀρετῆς τὰς ἄκρας τὰς τραχείας
»ἐστὶ τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ ἡ κοπιώδης κτῆσις.
»Ἄνευ ἱδρώτων, παγετῶν, καὶ ἄνευ τῆς θυσίας
»τῶν ἡδονῶν, μέχρις αὐτοῦ νὰ φθάσῃς μὴ ἐλπίσῃς.
»Μακρὰν τῶν κορυφῶν ἡ φρὴν ἡ σὴ νὰ ἕρπῃ μέλλει,
»καθὼς ὁ ὄρνις τ' οὐρανοῦ βατεύων εἰς τὰ ἕλη;

62

»Ἡ φύσις σοὶ ἐδώρησε τὸ ὕψος τῆς ἰδέας,
»καὶ σ' ἔπλασε πρὸς οὐρανὸν τὸ μέτωπον νὰ αἴρῃς,
»ἵνα πρὸς τ' ἄνω ἀφορᾷς, καὶ κατορθῶν ὡραίας,
»μεγάλας πράξεις, εὔκλειαν εἰς τ' ὄνομά σου φέρῃς.
»Θυμὸν ἐντός σου, καὶ ὁρμὰς ἐφύτευσε γενναίας,
»οὐχὶ ὅπως ἐμφύλιος τὰς μεταλλεύῃ ἔρις,
»οὐχὶ ὅπως κορέσωσιν ἡδυπαθεῖς ὀρέξεις,
»ἢ ὅπως ὦσιν ἕρμαια εἰς παραλόγους ἕξεις·

63

»Ἀλλ' ἵνα ἡ ἀνδρία σου αὐτὰς καθωπλισμένη
»ἀκατασχέτως τοὺς ἐχθροὺς προσβάλλῃ τοὺς ὀθνείους,
»καὶ ἵνα πάντοτε δαμᾷ ἐν ἀνικήτῳ σθένει
»τὰ πάθη, τοὺς ἐνδογενεῖς ἐκείνους πολεμίους.
»Ἄφες αὐτὰς νὰ διοικῇ ἐκεῖνος, εἰς ὃν μένει
»πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῶν νὰ φέρῃ τοὺς ἀνδρείους.
»Νὰ τὰς ἐξάπτῃ ἄφες τας αὐτὸς, νὰ τὰς πραΰνῃ,
»νὰ μυωπίζῃ νῦν αὐτὰς, καὶ νῦν νὰ τὰς βραδύνῃ.»

64

Ὡς εἶπε, καὶ ὁ μαχητὴς ἐκ τῶν αὐτοῦ χειλέων
ἀπέματτε τὸν λόγον του σιγῶν, κ' ἐν ἡσυχίᾳ.
Τὰς συμβουλάς του ἤκουε, καὶ ὑπ' αἰσχύνης καῖον
τὸ πρόσωπόν του ἔκυπτεν εἰς γῆν καὶ ἠρυθρία.
Ὁ δὲ πρεσβύτης ὁ σοφὸς, διανοῶν τὸν νέον,
τῷ εἶπε. «Τέκνον ἔγειρον τὸ βλέμμα, κ' ἰδὲ ποῖα
»φέρ' ἡ ἀσπὶς ποικίλματα. Ἐνταῦθα ἐγχαράκτους
»τῶν προπατόρων θὰ ἰδῇς τὰς πράξεις τὰς ἐκτάκτους.

65

»Τὴν δόξαν τῶν προγόνων σου, προεξανισταμένων
»εἰς τῆς τιμῆς τὸ στάδιον, ἐκεῖ θενὰ θαυμάσῃς.
»Καὶ βραδυπόρος οὐραγὸς, ὀπίσω αὐτῶν μένων
»ν' ἀπολειφθῇς ἀνέχεσαι σὺ μόνος τιμῆς πάσης!
»Ἐγέρθητι, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ὧδε γεγλυμμένων
»ἔστω σοι κέντρον, πτερνιστήρ. Ἐλθὲ νὰ τὰ σπουδάσῃς.»
Οὕτως ὡμίλησεν. Ὁ δὲ τὸ βλέμμα του προσήλου
ὅπου ἡ χεὶρ ἐδείκνυε τοῦ γηραιοῦ του φίλου.

66

Ὁ τοῤῥευτὴς διὰ χειρὸς σοφῆς καὶ ἀμιμήτου
πλῆθος εἰς ἔκτασιν στενὴν ἐδαίδαλε ζωδίων.
Παρίστων δ' ἐν διαδοχῇ σειρᾶς ἀδιατμήτου
τὸ γένος τὸ πολύδοξον, τὸ μέγα τῶν Ἀκκίων,
ἐκ Ῥώμης ὡς ἀνέβρυσεν ἡ παλαιὰ πηγή του,
κ' ἐχώρει διὰ καθαρῶν προῤῥέον ῥυακίων.
Στεφανηφόροι ἵσταντο οἱ τότε ἡγεμόνες,
κ' ἐφαίνοντο αἱ νίκαι των κ' οἱ ἔνδοξοι ἀγῶνες.

67

Ὁ Γάϊος, ὡς ἔσωσεν ἐκ τῆς λεηλασίας
τοῦ κράτους τὰ λειπόμενα τοῦ ἡμιπεπτωκότος,
καὶ τῶν λαῶν ἀνέλαβεν ἑκόντων τὰς ἡνίας,
καὶ ἡγεμὼν ἐγένετο τῆς Ἔστης αὐτὸς πρῶτος·
ἐκάλυπτε δ' ὑπὸ σκιὰν γενναίας προστασίας
τὰς πέριξ πόλεις, καὶ αὐτῶν προὐμάχει ἀνενδότως·
καὶ ὡς ὁπότε, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀνωρίου,
πάλιν εἰσέβαλε στρατὸς τοῦ Γότθου τοῦ ἀγρίου.

68

Ὑπὸ σιδήρου καὶ πυρὸς βαρβάρων ταμισμένη,
ἐφαίνετο κατάφλεκτος πῶς καί' ἡ Ἰταλία,
κ' ἡ Ῥώμη πῶς αἰχμάλωτος καὶ δούλη, περιμένει
πότε θὰ ἔλθῃ κ' ἐπ' αὐτὴν καταστροφὴ τελεία·
πῶς ὅμως ὁ Αὐρήλιος δὲν ἄφησε τὰ γένη
τὰ εἰς αὐτὸν ὑπήκοντα νὰ κάμψῃ ἡ δουλεία.
Καὶ ὁ Φορέστης ἔπειτα ἐδείχθη εἰς τὸν νέον,
ὁ πρὸς τοὺς Οὔνους τοῦ βοῤῥᾶ καρτερικῶς παλαίων.

69

Ἐκ τῆς μορφῆς γινώσκεται ὁ βδελυρὸς Ἀττίλας·
τὸ βλέμμα ἔχει βλοσυρὸν, ὡς δράκων ἀτενίζων.
Πρόσωπον ἔχει ἀναιδὲς ἀδιαντρόπου σκύλλας,
καὶ φαίνεται μυκώμενος καὶ τοὺς ὀδόντας τρίζων·
εἰς μονομάχους δ' ἔπειτα καταβληθεὶς ἁμίλλας,
ὡς δραπετεύων φαίνεται, τοὺς μαχομένους σχίζων.
Τῆς δ' Ἀκυλίας προμαχῶν κατόπιν σὺ παρέστης
ὁ Ἕκτωρ ὁ Ἰταλικὸς, ὁ εὐγενὴς Φορέστης.

70

Ὁ θάνατός του ἀλλαχοῦ παρίστατο. Ἐκεῖνος
τὴν τύχην τῆς πατρίδος του ἀποφασίζει μόνον.
Ἰδοὺ υἱὸς τοῦ εὐγενοῦς πατρὸς, ὁ Ἀκαρῖνος,
τῆς Ἰταλίας καύχημα, τιμὴ τῶν ἡγεμόνων.
Τοῖς Οὔνοις δὲν ἐνέδωκε, τῇ τύχῃ ὁ Ἀλτῖνος
ἐνδίδει, κ' ἑδραιότερον ἀλλοῦ ἐγείρει θρόνον·
καὶ τέλος ἐξ ἐσχατιῶν χιλίων μίαν ὅλην
ἐπὶ τοῦ Πάδου ἔφθασε νὰ συνοικίσῃ πόλιν.

71

Τὸ ῥεῦμα πρῶτον χαλινοῖ, ὅπως πλημμύρας χέον
παύσῃ, κ' ἐγείρει ἔπειτα τὴν πόλιν τὴν μεγάλην,
τὴν πόλιν, ἥτις βασιλὶς τοῦ κράτους τῶν Ἐσταίων
εἰς ἐποχὴν ἐπρόκειτο νὰ λάμψῃ ποτὲ ἄλλην.
Τοὺς Ἀλανοὺς ἐδῶ νικῶν, παρέχει δὲ προσπταίων
φαίνεται πρὸς Ὀδόακρον, καὶ ἀτυχήσας πάλιν,
ἀλλ' ἀποθνήσκων θάνατον ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας,
τέλος λαμβάνων ἄξιον τῆς πατρικῆς εὐκλείας.

72

Πίπτει ὁ Ἀλφορίσιος πλησίον του, οἱ Ἄζζοι
φεύγουσ' οἱ δύω ἀδελφοὶ μετὰ τῶν ἐξορίστων.
Πλὴν τὸν Ἐροῦλον τύραννον ἡ χεὶρ αὐτῶν δαμάζει·
τὰ ὅπλα δὲ κατήγαγον αὐτοὺς κ' ἡ σύνεσίς των.
Ὡς τοξευθεὶς τὸν ὀφθαλμὸν τὸν ἕνα ὁμοιάζει,
Ἐπαμεινώνδας Ἔστιος, εἷς συμπολεμιστής των,
θνήσκων φαιδρὸς ὅτ' ἔμαθε τὸ τέρμα τῆς εὐχῆς του,
πῶς ὁ Τοτίλας ἔπεσε, κ' ἐσώθη ἡ ἀσπίς του.

73

Λέγω τὸν Βονιφάτιον. Μειράκιον, τὸ κλέος
ὁ νέος Βαλεριανὸς ἐπόθει τοῦ πατρός του.
Κατὰ τῶν γοτθικῶν στρατῶν ἐμάχετο γενναίως
δι' ἤδη ἰσχυρᾶς φρενὸς, βραχίονος εὐρώστου.
Καὶ ὁ Ἐρνέστος ἄγριος ἐκεῖ, πλὴν ῥωμαλέος,
τοὺς λέχους τοὺς Σλαβωνικοὺς ἐδίωκεν ἐμπρός του.
Κατόπιν ὁ Ἀδόαρδος ἐφαίνετο τῶν ἄλλων
τοὺς Λομβαρδοὺς τῆς πόλεως Μονσέλκης ἀποβάλλων.

74

Ἦν ὁ Ἑῤῥῖκος, ἦν ἐκεῖ ὁ Βεραγγέρος, ὅπου
ὁ μέγας εἶχε Κάρολος σεπτὴν σημαίαν στήσει.
Ἦν πλήκτης πάντων πρώτιστος, καὶ ἦν παντὸς ἀνθρώπου
ἐπὶ ἀνδρί' ἀνώτερος καὶ πρῶτος ἐν φρονήσει.
Τὸν Λουδοβῖκον ἔπεισεν αὐτὸς ἐκ παντὸς τρόπου
τὸν Ἰταλὸν ἀνεψιὸν νὰ καταπολεμήσῃ.
Ἰδοὺ, νικήσας ἔσυρεν αὐτὸν αἰχμάλωτόν του.
Ἰδοὺ ὁ Ὄθων, ὁδηγῶν πεντάδα τῶν υἱῶν του.

75

Ἐκεῖ καὶ ὁ Ἀλμέριχος παρῆν, ἐξουσιάζων
μαρκέσιος τῆς πόλεως, τοῦ Πάδου Βασιλίσσης.
Πρὸς οὐρανὸν ἀνέτεινε τὸ βλέμμα, ὡς δοξάζων,
καθ' ὃ ἐγείρας εὐσεβῶς θρησκευτικὰς ἱδρύσεις.
Πρὸς Βεραγγέρον ἔπειτα ὁ δεύτερος τῶν Ἄζζων
εἰς ἀμοιβαίας ἐχθρικὰς παρήγετο προκλήσεις.
Μετὰ ποικίλας δὲ στροφὰς τῆς τύχης ἐναντίας,
νικήσας, ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας.

76

Ἰδοὺ χωρῶν πρὸς Γερμανοὺς ὁ τοῦ Ἀλβέρτου γόνος·
καὶ παρ' αὐτοῖς ἐπ' ἀρετῇ τοσοῦτον διεκρίθη
διὰ παντὸς πολεμικοῦ κ' εἰρηνικοῦ ἀγῶνος,
ὥστε τοῦ Ὄθωνος γαμβρὸς πολύφερνος προύκρίθη.
Προκύπτει δ' ὀπισθοφανὲς τὸ σῶμα τοῦ Οὐγῶνος,
ὑφ' οὗ πολλάκις ἡ ὀφρὺς τῆς Ῥώμης κατεβλήθη.
Τῆς Ἰταλίας ἦν αὐτὸς μαρκέσιος, ὑπάρχων
συγχρόνως ὁ ἀνώτατος καὶ τῆς Τοσκάνης ἄρχων.

77

Ὁ Θεοδάλδος πάρεστι μετὰ Βονιφατίου
οὗ καὶ ἡ φίλη σύζυγος παρῆν, ἡ Βεατρίκη.
Διὰ στερήσεως αὐτοὺς ἀρσενικοῦ παιδίου,
ἀξίου κληρονόμου των, ἡ τύχη τοὺς ἠδίκει.
Ἀλλ' ἡ Ματθίλδα, κορωνὶς παντὸς τοῦ γυναικείου,
ἐκέκτητο τὴν ἀρετὴν ἥτις εἰς ἄνδρ' ἀνήκει.
καὶ ἦρεν ὑπερήφανος τὸ εὐγενές της βλέμμα,
βλέπουσα κάτωθεν αὐτῆς πᾶν σκῆπτρον καὶ πᾶν στέμμα.

78

Τὸ πρόσωπόν της αἴρεται, καὶ πνέει πνεῦμ᾽ ἀνδρεῖον.
Τὸ βλέμμα της, ἀῤῥενωπὸν, σπινθῆρας ἐκτινάσσει.
Κατέβαλε τοὺς Νορμανδοὺς ὁ ἰσχυρὸς βραχίων
καὶ τὸν Γισκάρδον, ὃν οὐδεὶς εἶχε ποτὲ δαμάσει·
καὶ τὸν Ἑῤῥῖκον ἔτρεψε, κ᾽ εἰς τὸν ναὸν τὸν θεῖον
προσφέρει τὴν σημαίαν του ἣν εἶχε τῷ ἁρπάσει.
Καὶ τέλος ἐγκαθίδρυσεν ἡ κόρη ἡ γενναία
εἰς τὴν ἁγίαν ἕδραν του τὸν ἄκρον ἱερέα.

79

Ἐξόπισθεν ἀκολουθεῖ αὐτὴν ὡς βοηθός της
ὁ πέμπτος Ἄζζος, ἀγαπῶν αὐτὴν, ὡς εἶναι δῆλον.
Ὁ τέταρτος δὲ τῆς φυλῆς, ὁ ἰσχυρὸς κορμός της,
πρὸ πάντων ἐπεδείκνυε πλοῦτον βλαστῶν καὶ φύλλων.
Ὁ Γέλφος ἀπεδήμησεν εἰς Γερμανίαν, ὅστις
τῆς Κονιγούνδης ἦν υἱὸς καὶ τούτου τέκνον φίλον·
καὶ αὕτη ἡ παραφυὰς, ἐν Ῥώμῃ πεφυκυῖα,
μετεφυτεύθ᾽ εἰς τὰ καλὰ Βαυαρικὰ πεδία.

80

Αὐτὸς ἐπὶ τὸ στέλεχος τῶν Γέλφων, ξηρὸν ἤδη
ἀκμαῖον ἐνεκέντρισε τὸν κλάδον τὸν Ἐσταῖον,
ὥστε ὁ Γέλφιος κορμὸς ἐκ νέου ἀναδίδει
καὶ ἡγεμόνων στέμματα καὶ σκῆπτρα βασιλέων,
καὶ ὁ κλεινός του κηπουρὸς ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ
οὐρανοβάμονα αὐτὸν φυόμενον, ὡραῖον.
Ἡ κορυφή του ἤγγιζε τὰ ἄστρα, καὶ σκιάσαν
τὸ φύλλωμα ἐκάλυπτε τὴν Γερμανίαν πᾶσαν.

81

Ἀλλὰ κ' ἡ ῥίζα ἐνταὐτῷ ἡ Ἰταλὶς ἐκβάλλει
θαλλοὺς γενναίους καὶ χλωροὺς, καὶ ἀφθονίαν κλώνων.
Περὶ τὸν Γέλφον τὸν ἐκεῖ καὶ ὁ Βερτόλδος θάλλει·
ὁ ἕκτος Ἄζζος ἀνυψοῖ τὴν δόξαν τῶν προγόνων.
Τοιαύτην εἶχε τὴν σειρὰν ὁ τοῤῥευτὴς δαιδάλει,
ὡς ἐπὶ πνέοντος χαλκοῦ, τῶν ζωηρῶν εἰκόνων.
Ὡς ὁ Ῥινάλδος θεωρεῖ αὐτὰς, σπινθῆρες πόσοι
ἐκ τῆς ἀρχαίας του φλογὸς ἐντός του ἐκπηδῶσι!

82

Εἰς τὴν ψυχήν του ἀρετὴν ἐξάπτ' ἡ ἀρετή των.
Ὁ νοῦς του παραφέρεται, ὥστ' ἐνδομύχους κλίσεις,
καὶ εἴ τι φανταστὸν ἐντὸς τῶν τῆς ψυχῆς ἀδύτων,
ὡς στρατιῶν καταστροφὰς, ὡς πόλεων πορθήσεις,
ἐφαίνετο αὐτῷ παρὸν καὶ ἀληθὲς πῶς ἦτον
εἰς τὰς ἠπατημένας του σωματικὰς αἰσθήσεις·
καὶ ἤδη καθοπλίζεται, καὶ ἡ ἐλπίς του φθάνει
μέχρι τῆς νίκης, καὶ αὐτὴν τὴν νίκην προλαμβάνει.

83

Ἀλλ' εἰς αὐτὸν τοῦ τῶν Δανῶν ἀνδρείου ἡγεμόνος
τὸν θάνατον ὁ Κάρολος ἐν τούτοις διηγήθη,
καὶ τῷ κρεμᾷ τὴν σπάθην του ἀπὸ τοῦ τελαμῶνος.
«Λάβε την· τύχῃ ἀγαθῇ!» τῷ λέγει τότε. «Ἴθι·
»καὶ δίκαιος, θεοσεβὴς καὶ ἰσχυρὸς συγχρόνως,
»τὴν πίστιν σῶζε τοῦ Χριστοῦ, καὶ πρόμαχός της στῆθι.
»Τὸν πρὶν τῆς σπάθης κύριον, τὸν φίλον σου ἐκδίκει,
»ὅστις σ' ἠγάπα ἐμπαθῶς. Εἰς σὲ αὐτὸ ἀνήκει.»

84

Ὁ δ' εἶπεν· «Ὁ ἐκδικητὴς Θεὸς εἴθ' ἐπιτρέψοι,
»ἡ χείρ μου, ἥτις σήμερον τὴν σπάθην ταύτην ψαύει,
»ὑπὲρ τοῦ πρὶν κυρίου της ἐκδίκησιν νὰ δρέψῃ,
»καὶ ν' ἀποδώσῃ ὀφειλὴν ἣν εἶχεν ἀναλάβει.»
Ὁ δ' ἄλλος, σπεύδων χάριτας αὐτῷ νὰ ἐπιστρέψῃ
πολλὰς ἀρκεῖται ἐν βραχεῖ αὐτὰς νὰ περιλάβῃ.
Ὁ γέρων ὅμως τοὺς καλεῖ χωρὶς ἀργοπορίας
ν' ἀπέλθωσιν, ἀρχόμενοι τῆς νυκτικῆς πορείας.

85

Λέγει· «Καιρὸς νὰ σπεύσητε ὅπου σᾶς περιμένει
»ὁ Βουλλιὼν καὶ ὁ στρατὸς, καὶ ὅπου ὠφελεῖτε.
»Μὴ χρόνον κατατρίβωμεν. Ὀλίγος μόνον μένει.
»Διὰ τοῦ σκότους ὑπ' ἐμοῦ θενὰ ὁδηγηθῆτε.»
Ὡς λέγει· κ' εἰς τὸν δίφρον του ἀμέσως ἀναβαίνει,
κ' οἱ τρεῖς συναναβαίνουσι κατόπιν του ὁπλῖται.
Καὶ μαστιγῶν τοὺς ἵππους τους τὸ βῆμά των ταχύνει,
καὶ πρὸς ἀνατολὰς αὐτὸ ῥυθμίζων διευθύνει.

86

Οὕτω διεπορεύοντο ἐν σιωπῇ τὰ σκότη,
ὁπότε εἶπεν ὁ σοφὸς τοιαῦτα πρὸς τὸν νέον·
»Ἡ ῥίζα τίς τοῦ γένους σου, οἱ κλάδοι της οἱ πρῶτοι
»ἰδὲ ὁποῖοι, φέροντες καρποὺς ἀνδρῶν γενναίων.
»Μὴ ἤδη ἄγονον αὐτὴν ἐκλάμβανε, διότι
»ἦν εὔφορος εἰς ἥρωας ἐπὶ καιρῶν ἀρχαίων·
»οὐδόλως ἡ ἰκμὰς αὐτῆς ἀπεξηράνθη στείρας,
»οὐδὲ τὴν γονιμότητα τῇ ἀφαιρεῖ τὸ γῆρας.

87

»Ὦ! εἰς τὸν ζόφον τῆς νυκτὸς ὡς εἶδα τῆς προτέρας
»τὰς παραστάσεις τῶν κλεινῶν, μεγάλων σου προγόνων,
»εἴθε ὁμοίως ἔβλεπον ὡς τῶν καιρῶν τὸ πέρας
»καὶ ὅλην σου τὴν ἔνδοξον σειρὰν τῶν ἀπογόνων,
»καὶ πρὶν ἢ ζῶντες εἰς τὸ φῶς φανῶσι τῆς ἡμέρας,
»εἴθ' ἐπεδείκνυον αὐτοὺς εἰς ὄψιν τῶν συγχρόνων!
»εἱρμὸν δὲν θενὰ ἔβλεπες ἀνδρῶν ἀφανεστέρων,
»ἡρώων ἧττον εὐκλεῶν, ἢ ἔργων κατωτέρων.

88

»Ἀλλ' ὅμως διὰ τῆς ἐμῆς δὲν δύναμαι ἰσχύος
»ἐν μέλλοντι τὸ ἀληθὲς ν' ἀνεύρω κεκρυμμένον,
»εἰμὴ διακρινόμενον διὰ πυκνῆς ἀχλύος,
»ἀμφίβολον, καὶ ἀμυδρὸν, καὶ συνεσκοτισμένον.
»Μηδ', ἄν τι διϊσχυρισθῶ, νομίσῃς, ἀνοικείως
»ὅτ' εἰς ἰδίαν γνώμην μου στηρίζομ' ἐπιμένων.
»Οὐχί. Παρ' ἄλλου ἤκουσα ὀλίγα, εἰς ὃν θέλων
»καὶ πρόφρων ἀνεκάλυψεν ὁ οὐρανὸς τὸ μέλλον.

89

»Ὅ,τ' εἰς ἐκεῖνον ὁ Θεὸς, καὶ ἡ φωνὴ ἐκείνη
»ἐμοὶ γνωστὸν ἐποίησε, σοὶ θέλω φανερώσει.
»Οὐδέποτ' Ἑλληνὶς φυλὴ, οὐδέποτε Λατίνη
»ἢ βάρβαρος, πάλαι ἢ νῦν, δὲν εἶχεν ἀναδώσει
»τοιούτους ἄνδρας εὐκλεεῖς, ἡρώων τόσα σμήνη,
»ὁπόσοι ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ σοῦ θὰ γεννηθῶσι.
»Θ' ἀναφανῶσι τῶν ἀνδρῶν λαμπρότεροι ἀκόμη
»ὅσους ἡ Σπάρτη ἔθρεψεν, ἡ Καρχηδὼν κ' ἡ Ῥώμη.

90

»Πλὴν τὸν Ἀλφόνσον προτιμᾷ, μοὶ εἶπε, τῶν ἑτέρων,
»ὃς ἦν τὸν τίτλον δεύτερος, τὰς ἀρετὰς δὲ πρῶτος.
»Νὰ γεννηθῇ προώρισται ὅτε ὁ κόσμος γέρων,
»καὶ ἄνδρες δὲν προάγονται ἐκ τοῦ γεγηρακότος.
»Οὐδεὶς ὁ τ' ὅπλον ὡς αὐτὸν, τὸ σκῆπτρον κρεῖττον φέρων,
»ἢ ὅστις τόσον εὐγενῶς, στεῤῥῶς καὶ ἀνενδότως
»θὰ ἔχῃ ἀταπείνωτον τὸ ξίφος ἢ τὸ στέμμα.
»Θέλ' ὑπερτάτως, ὡς οὐδεὶς, δοξάσει τὸ σὸν αἷμα.

91

»Παιδίον ἔτ', εἰς συμπλοκὰς εἰκονικῶν πολέμων
»θὰ δώσῃ δείγματα λαμπρὰ πρωτοφανοῦς ἀνδρίας·
»καὶ τὸ θηρίον τῶν δρυμῶν θενὰ τὸν φεύγῃ τρέμον,
»καὶ θενὰ δρέψῃ ἔπαινον εἰς τὰς ἱππομαχίας,
»καὶ ἔπειτα ἐπὶ μαχῶν θὰ λάβῃ πολυαίμων
»πλούσια λάφυρα ἐχθρῶν, καὶ στέφανον εὐκλείας·
»καὶ συνεχῶς εἰς κόσμησιν τῆς κεφαλῆς τῆς νέας
»θὰ φέρῃ στέφανον δρυὸς, ἢ δάφνης, ἢ ἐλαίας.

92

»Ἔπειτα δ' ἔσται δόξα του, ἐπὶ ὡρίμων χρόνων,
»ἡ τῆς εἰρήνης ἵδρυσις καὶ ἡ τῆς ἡσυχίας,
»τὸ ἐν τῷ μέσῳ δυσμενῶν, ταραχωδῶν γειτόνων
»διατηρεῖν ἀκύμαντον τὴν ναῦν τῆς πολιτείας,
»ἡ διακόσμησις πομπῶν, ἡ τέλεσις ἀγώνων,
»τῆς τέχνης ἡ ἐνθάῤῥυνσις καὶ ἡ τῆς εὐφυΐας,
»τὸ ἀνταμείβειν τοὺς καλοὺς, τοὺς πονηροὺς παιδεύειν,
»τὸ προορᾷν τὰ μέλλοντα, τ' ἀπέχοντα μαντεύειν.

93

»Όταν καιροὶ θὰ ἔλθωσιν, οἱ βάρβαροι τοῦ σκότους
»ἀγρίως νὰ λυμαίνωνται ὁμοῦ καὶ γῆν καὶ πόντον,
»καιροὶ ἀπαίσιοι, καθ' οὓς εἷς τῶν λαῶν τοὺς πρώτους
»θὰ ἐπιβάλωσι ποτὲ τὸν βάναυσον ζυγόν των,
»ἂν ἐκλεχθῇ τοὺς εὐγενεῖς νὰ σώσῃ αἰχμαλώτους,
»τὴν βάσανόν των ἐκδικῶν, τὴν ὕβριν τῶν ναῶν των,
»νὰ αἰσθανθῇ τὴν τιμωρὸν ῥομφαίαν αὐτοῦ μέλλει
»ὁ τύραννος ὁ ἀσεβὴς κ' ἡ ἐναγὴς ἀγέλη.

94

»Ματαίως θ' ἀντιτάττωνται παρασκευῇ μεγάλῃ
»οἱ Τοῦρκοι κ' οἱ Μαυριτανοὶ εἰς τὰ στρατεύματά του.
»Πέραν τοῦ Ταύρου, ὃν σινδὼν χιόνος περιβάλλει,
»νὰ φέρῃ θέλει δυνηθῇ, καὶ πέραν τοῦ Εὐφράτου,
»καὶ τῶν χωρῶν, ἐφ' ὧν ἀεὶ θερμὸν τὸ ἔαρ θάλλει,
»τὸν λευκὸν ὄρνιν, τὸν σταυρὸν, τὰ κρῖνα τὰ χρυσᾶ του·
»καὶ ὅπως μέλανας λαοὺς εἰς κολυμβήθραν νίψῃ,
»τοῦ Νείλου τὰς κρυπτογενεῖς πηγὰς θ' ἀνακαλύψῃ.»

95

Οὕτως ὁ γέρων ὁμιλεῖ. Αὐτοῦ δ' ὁ νεανίας
τοὺς λόγους ἀπεδέχετο μετὰ χαρᾶς μεγάλης.
Τὰς φρένας ἀγαλλόμενος, μετὰ φαιδρᾶς καρδίας
τὸν στοχασμὸν ἐθώπευε προσδοκωμένης πάλης.
Ἐν τούτοις ὁ Αὐγερινὸς χρυσοῖ τὰς ἀκρωρείας,
κ' ἡ φύσις πρὸς ἀνατολὰς λαμβάνει ὄψιν ἄλλην.
Ὀλίγον δὲ προὐχώρησαν ἐπέκεινα, ὁπότε
φαίνοντ' ἐμπρός των αἱ σκηναὶ καὶ αἱ σημαῖ' αἱ πρῶται.

96

Καὶ τότε πάλιν ὁ σοφὸς τοιαῦτα εἶπε γέρων·
«Βλέπετε πῶς ὁ ἥλιος χωρεῖ ἀκτινοβόλος,
»διὰ τοῦ φίλου του φωτὸς εἰς ὄψιν ὑμῶν φέρων
»ὄρος καὶ πόλιν καὶ σκηνάς. Ἰδοὺ ὁ στρατὸς ὅλος.
»Μέχρις ἐνταῦθα δι' ὁδῶν ἀγνώστων, νεωτέρων
»χωρὶς κινδύνων, ἀσφαλῶς σᾶς ἔφερα εὐκόλως.
»Καθοδηγίαν τοῦ λοιποῦ δὲν θέλετε ἑτέραν.
»Δὲν συγχωρεῖται εἰς ἐμὲ νὰ προχωρήσω πέραν.»

97

Καὶ τοὺς ἀπεχαιρέτισε. Ἀπέρχονται δ' ἐκεῖνοι
πεζοί, καθ' ὅσον ἡ ὁδὸς τοῖς ἦτον ἐγνωσμένη.
Πρὸς τὰς σκηνὰς πορεύονται, πρὸς ἃς τοὺς κατευθύνει
ὁ ἥλιος, ὅστις βραδὺς ὑπὲρ αὐτὰς προβαίνει.
Εἰς τὸ στρατόπεδον γνωστὴ ἐν τούτοις εἶχε γίνει
τῶν ἱπποτῶν ἡ ἔλευσις ἡ περιμενομένη.
Αὐτῆς δ' ἡ φήμη ἔφθασε καὶ μέχρι Βουλλιῶνος,
ὅστις ἀνέστη, κ' ἔσπευσε νὰ τοὺς δεχθῇ προφρόνως.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΟΓΔΟΗ

1

Ὁ δὲ Ῥινάλδος, πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν ἐν ὑποκλίσει,
ὡμίλησε, καὶ ἦν αὐτοῦ τοιαύτ' ἡ ὁμιλία·
«Ἂν τὸν θανόντα ἔῤῥιψα νεκρὸν ἐν ἐκδικήσει,
»μ' ἐπλάνησε ζηλότυπος ψευδοφιλοτιμία.
»Πικρῶς λυποῦμαι, ἀρχηγὲ, ὅτ' εἶχον σὲ λυπήσει,
»κ' ἡ τεταπεινωμένη μου μετανοεῖ καρδία.
»Προῆλθα· ὡς μ' ἐκάλεσας. Εἰπὲ, κ' εἰς τὴν φωνήν σου,
»θὰ πράξω ὅ,τι ἀπαιτεῖς πρὸς εὐχαρίστησίν σου.»

2

Εἶπε, καὶ κλίνει εὐλαβῶς. Ὁ Βουλλιὼν δ' ἐκτείνει
φίλου ἀγκάλην πρὸς αὐτὸν, καὶ οὕτως ἀπεκρίθη·
«Μακρὰν ἡμῶν ἡ λυπηρὰ ἀνάμνησις ἐκείνη.
»Παρῆλθον ὅσ' ἀναπολεῖς. Ἂς τὰ καλύψ' ἡ λήθη·
»καὶ τιμωρία παρ' ἐμοῦ ἡ μόνη ἂς σοὶ γίνῃ,
»τὰ ἔργα πάλιν τὰ κλεινὰ νὰ πράττῃς, τὰ συνήθη.
»Εἰς θρίαμβον ἡμέτερον κ' εἰς ὄλεθρον τῶν ἄλλων
»νὰ πολεμήσῃς, τέρατα τοῦ δάσους καταβάλλων.

3

»Τὸ δάσος τὸ πανάρχαιον, ἐξ οὗ μηχανημάτων
»ἡμεῖς ἐξυλευόμεθα τὴν ὕλην ἐξ ἀρχαίου,
»ἕνεκα τίνος ἀγνοῶ, ἀλλὰ γοητευμάτων
»κατέστη τόπος, θέατρον σκηνῆς ἀποτροπαίου.
»Οὐδεὶς ὁ δένδρον εἶν' ἐκεῖ ἀφόβως καταράττων.
»Ἀλλ' ἔσται, ἄνευ μηχανῶν, ἡ ἅλωσις ματαίου
»κόπου προσπάθεια. Ἐκεῖ ὅπου φοβοῦνται τόσοι
»καὶ ὅλοι, τὴν ἀνδρίαν σου σὺ θέλεις ἐκδηλώσει.»

4

Ὡς εἶπεν. Ὁ δ' ὑπέσχετο ἐν λέξει βραχυτάτῃ
εἰς τοὺς κινδύνους νὰ ῥιφθῇ, τοὺς κόπους, καὶ εἰς τ' ἄλλα·
εἰς τὴν μεγάλην πρᾶξιν δ' ἣν ὁ ἀρχηγὸς προστάττει
νὰ πράξῃ ὅ,τι ἐφικτὸν, οὐχὶ δὲ καὶ μεγάλα.
Εἶτα στραφεὶς πρὸς τοὺς λοιποὺς, τὰς χεῖράς των ἐκράτει,
προθύμως δεξιούμενος καὶ φιλοφρόνως μάλα.
Ἦν ὁ Ταγκρέδης, ἦν ἐκεῖ ὁ Γέλφος, πλῆθος ἄλλων
τοῦ στρατοπέδου ἀρχηγῶν τῶν πρώτων καὶ μεγάλων.

5

Ἀφ' οὗ δὲ πρὸς αὐτοὺς θερμῶς καὶ ἐπανειλημμένως
τοιαύτας ἐδαψίλευσε πολλὰς φιλοφρονήσεις,
τῶν κατωτέρων καὶ κοινῶν στρατιωτῶν τὸ γένος
ἐστράφη καὶ δημοτικῶς ἠσπάσατο ἐπίσης.
Τοσοῦτος ἀρειμάνιος δὲν θὰ ὑψοῦτο αἶνος,
οὐδὲ τοιαῦται πέριξ του θὰ ἦσαν συνωθήσεις,
ἐὰν κατέκτ' ἀνατολὴν καὶ δύσιν, καὶ θριάμβων
τέθριππον ἤλαυνε χρυσοῦν διὰ λαῶν ἐκθάμβων.

6

Οὕτω προέβ' εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ οἱ λοιποὶ συγχρόνως,
καὶ κύκλω του ἐκάθησαν οἱ σχετικώτεροί του.
Πολλὰ τοῖς ἀπεκρίνατο, κ' ἠρώτα ἐπιμόνως
περὶ πολέμου, μαγειῶν, καὶ δάσους ἀπροσίτου.
Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεχώρησαν, καὶ ἦτον σχεδὸν μόνος,
τοιαύτ' ἠκούσθη ἡ σεπτὴ φωνὴ τοῦ ἐρημίτου·
«Μεγάλα, εἶπε, πράγματα, ὦ πλάνη ὁδοιπόρε,
»προσέβαλαν τὰς ὄψεις σου, μεμακρυσμέναι χῶραι.

7

»Πόσας ὀφείλεις χάριτας εἰς τὸν τῶν οὐρανίων
»παντάνακτα, ὃς σ' ἔσωσεν ἀπὸ χειρῶν γοήσσης!
»Εἰς τὴν ἁγίαν μάνδραν του, ἀπωλολὸς ἀρνίον
»νὰ ἐπιστρέψῃς εὐδοκεῖ, τὴν ποίμνην του ν' αὐξήσῃς.
»Ὁ Γοδέφρεϊδος, ἐκτελῶν τὸ θέσπισμα τὸ θεῖον,
»σκεῦος σ' ἐκάλεσ' ἐκλογῆς, νὰ τὸν ὑπηρετήσῃς.
»Πλὴν δὲν ἁρμόζ' εἰς βέβηλον, μὴ καθαρθεῖσαν χεῖρα
»τὸν μέγαν νὰ ὑπηρετῇ, τὸν ἱερὸν σωτῆρα.

8

»Ἡ ζοφερὰ καὶ παχυλὴ ὀμίχλη τῶν γηΐνων
»ἐστὶν ἡ ἀτμοσφαῖρά σου, καὶ σὰρξ σὲ περιβάλλει,
»ἧς οὐδ' ὁ Νεῖλος δύναται, οὐδὲ ὁ Γάγγης, πλύνων
»οὐδ' ὅλος ὁ Ὠκεανὸς τὸν ῥύπον ν' ἀποβάλῃ.
»Νὰ σ' ἀπαλλάξῃ τῶν δεινῶν μωλώπων σου ἐκείνων
»ἰσχύει μόνη τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις ἡ μεγάλη.
»Συγχώρησιν αἰτούμενος, τὸν οὐρανὸν προσκύνει,
»καὶ ἐξομολογούμενος, προσεύχου, κλαῖε, θρήνει.»

9

Οὕτως ὡμίλησεν· ὁ δὲ, τὰς ὑπερηφανείας,
τοὺς ἄφρονάς του ἔρωτας ἀπέκλαυσεν ἐντός του.
Εἶτα δ' ἐμπρός του προσπεσὼν, ἐν συντριβῇ καρδίας
εἶπε τὰ πλημμελήματα τὰ τῆς νεότητός του.
Ὁ θεῖος λειτουργὸς δ' ἀφεὶς αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας,
τῷ εἶπεν· «Ὡς ὁ ἥλιος τὸ πρῶτον ῥίψῃ φῶς του,
»ἀνάβα εἰς τὴν κορυφὴν, ἣν ἡ αὐγὴ χρυσόνει
»πασῶν τὴν πρώτην, κ' ἐπ' αὐτῆς προσεύχου, κλίνων γόνυ.

10

»Καὶ εἰς τὸ δάσος ἔπειτα τὸ πλῆρες φαντασμάτων
»ἐλθὲ, οὗ εἶναι ἡ σκιὰ τερατουργὸς ἀπάτη.
»Ἤξευρε· ἔσῃ νικητὴς γιγάντων καὶ τεράτων
»ἐὰν οὐδὲν ψευδοφανὲς τὴν φρένα σου ταράττῃ.
»Μὴ ὑπὸ τόνων θλιβερῶν, ἢ λιγυρῶν ᾀσμάτων
»θελχθῇς· μὴ κάλλος, βλέμμα μὴ, μηδὲ μειδίαμά τι
»ἐμβάλλ' εἰς τὴν καρδίαν σου ἐπικινδύνους πόθους.
»Ἄπωσον ὄψεις δολερὰς καὶ παρακλήσεις νώθους.»

11

Αὐτὰ τῷ ἐσυμβούλευσεν· ὁ νέος δὲ προέβη
εἰς σύντονον παρασκευὴν, ἐπιθυμῶν κ' ἐλπίζων.
Σύννους τὴν νύκτα προσδοκᾷ, καὶ διανυκτερεύει
σύννους, καὶ πρὶν διαγελῶν ἀρχίσῃ ὁ ὁρίζων,
λαμβάνει τὰ πολύτιμα πολεμικά του σκεύη,
νὰ τὰ καλύψ' ὑπὸ κενὸν χιτώνιον φροντίζων·
καὶ μόνος, καὶ πεζοβατῶν ἐν σιωπῇ βαθείᾳ,
ἀπεμακρύνθη τῶν σκηνῶν, ἀφῆκε τὰ πεδία.

12

Ἦν ἔτι ὥρ' ἀμφίβολος, καθ' ἣν δὲν ὑπεχώρει
νενικημένη ἐντελῶς ἡ νὺξ πρὸ τῆς ἡμέρας.
Πλὴν διὰ ῥόδων ἔστεφεν ἤδ' ἡ αὐγὴ τὰ ὄρη,
κ' ἔτι διέσωζέ τινας ὁ οὐρανὸς ἀστέρας.
Ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὸ βουνὸν τῶν Ἐλαιῶν ἐχώρει,
καί, πέριξ του, περισκοπῶν τὴν γῆν καὶ τοὺς ἀέρας,
ἐθαύμαζε τῆς φύσεως τὰς θείας ἁρμονίας,
τὰ κάλλη τὰ νυκτερινά, τὰ κάλλη τῆς πρωΐας.

13

Κ' ἐσκέπτετο καθ' ἑαυτόν· «Ὢ θέας τερπνοτάτης,
»ἣν παριστᾷ ἡ ἔκτασις τῶν οὐρανίων θόλων!
»Τὴν μὲν ἡμέραν τὴν περᾷ ὁ μέγας διφρηλάτης,
»κ' ἡ νὺξ σφαιρῶν λαμπρότητα δεικνύει φωτοβόλων,
»τὴν ἀργυρᾶν σελήνην της καὶ τ' ἄστρα τὰ χρυσᾶ της.
»Οὐδὲν δ' ἡμᾶς ἐνθουσιᾷ ἐκ τῶν θαυμάτων ὅλων,
»ἀλλὰ μᾶς θέλγει φῶς θαμβόν, ὃ βλέμμα, στιγμῆς γέλως
»γεννᾷ· καὶ ζῇ ὠκύμορον, καὶ εἶτα σβεῖται τέλος.»

14

Αὐτὰ διελογίζετο, τὸ ὄρος ἀναβαίνων
πρὸς τὴν ὑψίστην κορυφήν· κ' ἐκεῖ τὸ γόνυ κλίνας,
τὸ αἴσθημα τῶν οὐρανῶν ἐπάνω ἐπηρμένον,
τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τῆς αὐγῆς στηρίξας τὰς ἀκτῖνας,
εἶπεν· «Ἰδέ με ἵλεως, ἰδὲ συγκαταβαίνων
»πᾶσαν τὴν πρώτην μου ζωήν, τὰς πρώτας μου εὐθύνας,
»ὦ πάτερ καὶ ὦ Κύριε! Νεῦσόν μοι χάριν φέρων,
»καὶ τὸν ἀρχαῖόν μου Ἀδὰμ ἀπόπλυνον καθαίρων!»

15

Ὡς προσηυχήθη. Αἴρεται δ' ἀπέναντι κ' ἐμπρός του
ἡ χρυσοστέφανος ἠώς, ἡ οὖσα πρὶν ῥοδίνη,
εἰς τὸν χαλκὸν τοῦ κράνους του καὶ τὸν τοῦ θώρακός του
ἀστράπτουσα, καὶ τῶν βουνῶν τὰς κορυφὰς λαμπρύνει.
Ὁ δ' εἰς τὸ φλέγον μέτωπον αἰσθάνεται κ' ἐντός του,
ὅτι τῷ πέμπει ἡ στιγμὴ ἡ πρωϊνὴ ἐκείνη,
ζωογονοῦντα ζέφυρον, ὃν ἡ αὐγὴ ἐκχέει,
ὅστις τὴν κόμην του κινεῖ, καὶ ὅστις δρόσον πνέει.

16

Ἄσπιλος πάχνη τ' οὐρανοῦ ἐπὶ τὸ ἔνδυμά του
πίπτει, καὶ τέφραν φαίνεται λευκὴν πῶς ἐπιπάσσει.
Τὸ διαβρέχει ἐντελῶς, καὶ τὴν ὠχρότητά του
πρὸς φωτοβόλον καὶ λαμπρὰν λευκότητ' ἀνταλλάσσει.
Οὕτω τὸ ῥόδον, μαρανθὲν, τὴν ὡραιότητά του
ἀναλαμβάνει νεαρὰν ὡς δροσερὸν αὐγάσῃ·
καὶ οὕτ' ὁ ὄφις, ἔμπλεως χαρᾶς, ἀνανεοῦται,
καὶ ἀναλάμπον εἰς τὸ φῶς τὸ δέρμα του χρυσοῦται.

17

Οὐδ' ὁ Ῥινάλδος δὲ αὐτὸς δὲν εἶδε τῆς ἐσθῆτος
τὴν στίλβουσαν λευκότητα, χωρὶς νὰ τὴν θαυμάσῃ.
Ἀλλ' ὅμως δὲν χρονοτριβεῖ, καὶ βαίνει ἀτρομήτως
πρὸς τ' ἀρχαιότατα, αὐτῷ καταδειχθέντα δάση.
Ἔφθασε μέχρις οὗ οὐδεὶς κατώρθου, ἀκωλύτως,
διατηρήσας τὴν ἀκμὴν τοῦ θάῤῥους του, νὰ φθάσῃ.
Οὐδόλως πλὴν δυσάρεστον τὸ δάσος ἢ φρικῶδες
ἐφάνη εἰς τὴν ὄψιν του, ἀλλὰ τερπνῶς σκιῶδες.

18

Προβαίνει δὲ, κ' ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀκούει τοῦ συσκίου
τόνον τινὰ μελίῤῥυτον, ὡς ᾄσματος θυμήρους,
καὶ ὡς λαμπρὸν πλατάγημα, ὡς θρῆνον ῥυακίου,
καὶ ὡς ὑπὸ τὸ φύλλωμα στενάζοντας ζεφύρους.
Κ' εἰς κύκνου ἤκουσεν ᾠδὴν, τοῦ μουσικοῦ στρουθίου,
τὴν ἀηδόνα ν' ἀπαντᾷ λαρυγκισμοὺς ἀπείρους·
κιθάρας, ἄλλα ὄργανα, φωνὰς ἐν εὐρυθμίᾳ·
κ' ἐξ ὅλων τούτων τῶν φωνῶν ἀπετελεῖτο μία.

19

Ἐπρόσμεν' ἐξερχόμενον ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων
φρικτὸν, ὡς πάντες οἱ λοιποὶ πῶς θεν' ἀκούσῃ τόνον.
Πλὴν κελαδήματα νυμφῶν ἀκούει καὶ Σειρήνων,
αὔρας, ῥυάκων, καὶ πτηνῶν ἀκούει γλυκυφώνων·
δι' ὃ καὶ πλήρης θαυμασμοῦ, τὸν δρόμον του βραδύνων,
σύννους χωρεῖ, μηχανικῶς κινῶν τοὺς πόδας μόνον.
Κωλύει δὲ προβαίνοντα οὐδὲν τὰ βήματά του,
πλὴν ποταμοῦ καλλίῤῥοος καὶ διαφανεστάτου.

20

Αἱ ὄχθαι ἀνθοστόλιστοι, ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη,
τὰ πέριξ γοητευτικῶν πληροῦσιν ἀρωμάτων.
Τοιαύτη δὲ τοῦ ποταμοῦ κυρτοῦται ἡ ἀγκάλη,
ὥστ' ἔχει πάντα τὸν δρυμὸν ἐντός του περιφράττων.
Ὡς στέφανος κατάκοσμος δ' ἐν ᾧ τὸν περιβάλλει,
συγχρόνως αὔλαξ σχίζεται τὸ μέσον του χαράττων,
κ' ἐν μέσῳ θάμνων κελαδεῖ καὶ δένδρων καλλιῤῥίζων,
σκιὰν αὐτῶν δεχόμενος, δρόσον δ' αὐτοῖς δανείζων.

21

Ἐν ᾧ, περιβλεπόμενος, ζητεῖ νὰ εὕρῃ πόρον,
ἰδοὺ, ἐμπρός του γέφυραν χρυσῆν ἀνακαλύπτει.
Εἰς βάσεις ἐπικάθηται ἁψίδων εὐρυχώρων,
τὸ κῦμα δὲ τοῦ ποταμοῦ τοὺς ὀρθοστάτας νίπτει.
Μόλις δ' ὁ νέος τὴν χρυσῆν διῆλθε λεωφόρον,
κ' ἰδοὺ, ἡ γέφυρ' ἀφανὴς κατόπιν αὐτοῦ πίπτει,
καὶ τὴν παρέσυρε ταχὺ ὀγκούμενον τὸ κῦμα,
ἐκ ποταμοῦ εἰς χείμαῤῥον προῤῥεῦσαν παραχρῆμα.

22

Κ' εἶδε στραφεὶς, ὡς ἐκ λυτῆς ἐξογκωθεὶς χιόνος,
ὁ ποταμὸς νὰ φέρηται ἀκάθεκτος, βαθύῤῥους,
ῥαγδαῖος διὰ τοῦ πυκνοῦ νὰ κυματῇ δρυμῶνος,
δεικνύων εἰς τὸ ῥεῦμά του δίνας πολλὰς καὶ γύρους.
Ὁ νέος δὲ, περίεργος, προὐχώρησε, συγχρόνως
σχίζων διὰ τοῦ βλέμματος τοὺς κλάδους τοὺς ἀπείρους·
κ' εἰς τὴν δασώδη ἔκτασιν ἐκείνην τὴν μονήρη
ὄψις μετ' ὄψιν θαυμαστὴ βαθύτερον τὸν σύρει.

23

Ἐν ᾧ δὲ περιέρχεται, τὸν πόδα ὅπου βάλλει,
ὡς νὰ ζωογονῇ τὴν γῆν καὶ ὡς νὰ τὴν θερμαίνῃ.
Ἐκεῖ τὸ κρῖνον φύεται, ἐκεῖ τὸ ῥόδον θάλλει·
πηγὴν ἐνταῦθα, ῥύακα ἡ γῆ ἐκεῖ προφαίνει.
Εἰς δὲ τὰ δένδρ' ἀνέθαλλον, νεάζοντες τὰ κάλλη,
οἱ γονατώδεις κλάδοι των, οἱ ἀπηρχαιωμένοι·
καὶ ἡ ἰκμὰς οἰδαίνουσα ἀναγεννᾷ τὸ ξύλον,
καὶ στίλβει πρασινότερον τὸ πράσινον τῶν φύλλων.

24

Μάννα πεσὸν ἐξ οὐρανοῦ τὰ δένδρα ἐπιπάσσει,
καὶ ῥηγνυμένου τοῦ φλοιοῦ, ὡς δάκρυ στάζει μέλι.
Ψίθυρος πάλιν, καὶ φωνῶν συγκρούσεις, κ' ἐπὶ πᾶσι
τ' ᾄσματ' ἀκούονται τὰ πρὶν καὶ τὰ ποικίλα μέλη.
Ποῦ ὁ ἀνθρώπινος χορὸς, λανθάνων εἰς τὰ δάση,
μετὰ ζεφύρων καὶ πτηνῶν εἰς ταῦτα συνετέλει;
Ζητεῖ ματαίως νὰ ἰδῇ τοὺς ψάλτας ποῖοι εἶναι,
ποῦ οἱ λιγύφθογγοι αὐλοὶ καὶ αἱ κιθάρ' ἐκεῖναι.

25

Πίστιν ἀρνοῦντ' αἱ φρένες του, καὶ σέβας τὸ ἀνῆκον
εἰς ὅσα βλέπ' ἡ ὄψις του, εἰς ὅσα ψαύ' ἡ χείρ του.
Θαμνῶδες μονοπάτιον, εἰς ὕψωμα καθῆκον,
ὡδήγει διὰ σκολιᾶς ὁδοῦ καὶ πολυγύρτου.
Ἐκεῖ δὲ ὑπερτείνοντα τὰ δένδρα τῶν φοινίκων,
τὰς κυπαρίσσους, εὔσκιον κορμὸν θαυμάζει μύρτου.
Ἐξέτεινε τοὺς κλάδους του ἐπάνω τοῦ δρυμῶνος,
κ' ἐφαίνετ' ὡς ἂν ἦν αὐλὴ ἐνταῦθα ἡγεμόνος.

26

Ταῦτα ἰδὼν, ὁ ἄτρομος ἱππότης ἐξεπλάγη,
καὶ νέον τι τῷ εἵλκυσε τὰς ὄψεις καὶ τὴν φρένα.
Δρῦν εἶδεν, ἥτις θαυμαστῶς ἀφ' ἑαυτῆς ἐῤῥάγη,
διήνοιξε τὴν γόνιμον γαστέρα της, κ' ἐγέννα.
Ὡραίαν νύμφην, ἐν στολῇ παντοδαπῇ παράγει,
τὴν ἡλικίαν πρόσηβον. (Ὢ θαύματα! Τί ξένα!)
Καὶ τέλος ἑκατὸν κορμοὺς ἐγγύους εἶδ' ἐπίσης
διανοιγέντας, κ' ἑκατὸν ἄλλων νυμφῶν γεννήσεις.

27

Ὡς ἐπ' ἰκρίου σκηνικοῦ, ἢ γραφικῆς εἰκόνος,
θεότητες παρίστανται ἐκ τῶν δασοδιαίτων,
λευκώλενοι, βραχυσταλεῖς τὴν πτύξιν τοῦ χιτῶνος,
κ' αἱ κόμαι εἰς τὸν ζέφυρον κυμαίνοντ' αἱ λυταί των,
τοιοῦτος ὁ ἀπατηλὸς τῶν δένδρων οὗτος γόνος,
τοιαῦτ' αἱ νύμφαι τοῦ δρυμοῦ καὶ αἱ ψευδεῖς μορφαί των,
ἐκτὸς τοῦ ὅτι ταῖς κοσμεῖ τοὺς ὤμους καὶ τὴν χεῖρα,
ἀντὶ φαρέτρας καὶ βελῶν πλαγίαυλος ἢ λύρα.

28

Καὶ ἤρχισαν ὀρχήσεων σειρὰν καὶ πηδημάτων.
Χειρῶν στεφάνην ἔπλεξεν ἡ εὔθυμος χορεία·
καὶ τὸν Ῥινάλδον ἔκλεισεν ἐντὸς τῶν κινημάτων
ὡς κέντρον περικλείεται ἐν τῇ περιφερείᾳ.
Ὁμοῦ τὴν μύρτον ἔζωσαν τὰ κοῦφα βήματά των,
κ' ἠκούσθη εἰς τὰ χείλη των τοιαύτη μελῳδία·
«Προσφιλὴς ἦλθες εἰς αὐτὸ τῶν τέρψεων τὸ μέρος,
»τῆς φίλης βασιλίσσης μας ὦ σὺ ἐλπὶς καὶ ἔρως.

29

»Ἦλθες· σὲ ἀνεμένομεν· καὶ φέρεις θεραπείαν
»εἰς τὰ δεινὰ τοῦ ἔρωτος, εἰς τὴν πικρὰν πληγήν του.
»Τὸ δάσος τοῦτο, μέλαν πρίν, εἰς τὴν μελαγχολίαν
»παρέχον ἐνδιαίτημα τὴν θέαν τὴν φρικτήν του,
»ἀνεγεννήθ' εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν εὐθυμίαν
»ὡς ἔφθασες, καὶ τὴν φαιδρὰν ἐφόρεσε στολήν του.»
Αὐταὶ τοιαῦται ἔψαλλον. Ἐξέπεμψε δὲ μέλος
κ' ἡ μύρτος λιγυρότατον, καὶ ἠνεῴχθη τέλος.

30

Εἰς τοὺς ἀρχαίους, Σιληνὸς ποτὲ ἂν ὑλοβάτης
εἰς τοὺς δρυμοὺς ἐφαίνετο, ἐθαύμαζον μεγάλως.
Τὴν μύρτον πλὴν ἂν ἔβλεπον, τὴν γονιμότητά της,
θενὰ ἐχίν' ἡ ὄψις της τὴν ἔκπληξίν των ἄλλως.
Ἐξῆλθε νέος πάγκαλος. Τὸ πλάσμα τῆς ἀπάτης,
τὸ δόλιον, ἐφαίνετο ἀγγέλου ἔχον κάλλος.
Ὁ δὲ Ῥινάλδος ἀτενῶς παρατηρῶν, νομίζει
πῶς τῆς Ἀρμίδας τὴν καλὴν μορφὴν ἀναγνωρίζει.

31

Τὸν βλέπει, κ' εἰς τὸ βλέμμα της ἀνταναχλῶντ' ἐπίσης
ἀντίθετα αἰσθήματα· καὶ θλίβεται καὶ χαίρει.
«Σ' ἐπαναβλέπω τὸ λοιπὸν, τῷ λέγει. Νὰ μ' ἀφήσης
»ἠθέλησας. Μᾶς ἥνωσαν πάλιν αὐτὰ τὰ μέρη.
»Εἰπὲ τί ἦλθες; Ἔρχεσαι νὰ μὲ παρηγορήσης
»δι' ὅσους πόνους φέρ' ἡ νὺξ καὶ ἡ ἡμέρα φέρει;
»Ἢ ἔρχεσαι πολέμιος, κ' ἐδῶ νὰ μὲ προσβάλης;
»Τί κρύπτεις τὴν καλὴν μορφήν; Τὰ ὅπλα τί προβάλλεις;

32

»Ἔρχεσ' ἐχθρὸς ἢ ἐραστής; Ὑπὲρ ἐχθροῦ τὸ χεῖλος
»ἐγὼ δὲν ἐγεφύρωσα τοῦ ποταμοῦ εὐήθως.
»Ἄνθη, πηγὰς, ῥυάκια ὑπὲρ ἐχθροῦ προδήλως
»δὲν ἔφερα, οὐδ' ἔκοψα τῶν ἀκανθῶν τὸ πλῆθος.
»Τὸ βλέμμα εἰς τὸ βλέμμα μου, ἀνίσως εἶσαι φίλος,
»τὸ χεῖλος εἰς τὸ χεῖλός μου, τὸ στῆθος εἰς τὸ στῆθος.
»Ῥίψον τὸ κράνος, ἄνοιξον τὸ μέτωπον τ' ὡραῖον.
»Κἂν ὄρεξον τὴν χεῖρά σου, τὴν χεῖρα τελευταῖον.»

33

Καὶ ἔλεγε, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἱκετικῶς κινοῦσα.
Αἱ παρειαί της τὴν φαιδρὰν ἀπώλεσαν χροιάν των·
καὶ γλυκυτάτους στεναγμοὺς ψευδῶς παραποιοῦσα,
τὰ εἴδη τῶν ὀλοφυρμῶν προσποιουμένη πάντων,
ἐντὸς καρδίας, ἄν τις ἣν μὴ ἑαυτὴν φρουροῦσα,
θὰ ἔλυεν αἰσθήματα σκληρότερ' ἀδαμάντων.
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος, συνετὸς, οὐχὶ σκληρὸς, καὶ πλήρης
θάῤῥους, γυμνοῖ τὴν σπάθην του καὶ προχωρεῖ ξιφήρης.

34

Κατὰ τῆς μύρτου προχωρεῖ. Ἡ δὲ τὴν περιβάλλει,
ἵστατ' ἐμπρός της, κ' ἐμπαθῶς τοιαύτας λέγει λέξεις·
«Μὴ τὸν κορμὸν ὃν ἡ θερμὴ ἐγκλείει μου ἀγκάλη
»ὑβριστικῶς δενδροτομῶν, θελήσῃς νὰ μ' ἐμπαίξῃς.
»Ἄφες τὸ ξίφος, ἀσεβῆ, ἢ ἄφες νὰ προσβάλῃ
»ἐμὲ, καὶ εἰς τὸ αἷμά μου τὰς ῥίζας του νὰ βρέξῃς.
»Ναὶ, δι' ἐμοῦ, ναὶ, δι' αὐτοῦ τοῦ στήθους νὰ ἠξεύρῃς
»πῶς μόνον πρὸς τὴν μύρτον μου τὴν δίοδον θὰ εὕρῃς.»

35

Αὐτὸς τὸν σίδηρον ὑψοῖ, κωφεύων εἰς δεήσεις.
Πλὴν τότε (νέου θαύματος!) μεταμορφοῦτ' ἐκείνη,
ὡς συνεχῶς οἱ ὄνειροι πολλὰς μορφὰς καὶ φύσεις
ἀλλάσσουσι, καὶ νῦν αὐτὴ, καὶ νῦν ἡ ἄλλη σβύνει.
Τὰ μέλη της ὠγκώθησαν, τὸ πρόσωπόν της πίσσης
ἔλαβε χρῶμα, κ' ἔλειψαν τὰ ῥόδα καὶ οἱ κρῖνοι·
καὶ ηὔξησε τερατωδῶς, καὶ εἰς στιγμὰς ὀλίγας
ἐγένετ' ὁ Βριάρεως, ὁ ἑκατόγχειρ γίγας.

36

Ξίφη πεντήκοντα κινεῖ, ἀσπίδας ἄλλας τόσας,
ἃς κρούων διὰ τῶν ξιφῶν, φρυάττει, καὶ φωνάζει.
Κ' αἱ νύμφαι μεταβάλλονται, κ' ἑκάστη, ὅπλα ζώσας
φαίνεται Κύκλωψ φοβερός. Αὐτὸς πλὴν δὲν τρομάζει.
Κτυπᾷ τὸ δένδρον, συνεχῶς τὸ ξίφος του ὑψώσας,
τὸ δ' εἰς τὰς ἐπαλλήλους του πληγὰς ὡς ζῶν στενάζει.
Ἦν ὁ ἀὴρ φρικτότερος τῶν τῆς Στυγὸς ὑδάτων.
Τοσοῦτον ἦν τὸ μέγεθος, τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων.

37

Ὁ μέλας ἄνω οὐρανὸς κ' ἡ γῆ ἐβρόντα κάτω,
κ' ἡ μὲν ἀνετινάσσετο, ὁ δ' ἐκεραυνοβόλει.
Ἡ θύελλ' ἀντιμέτωπος ἐκείνοις ἐμυκᾶτο,
κ' οἱ ἄνεμοι ἐγόγγυζον, κ' ἐμάχοντο οἱ πόλοι.
Πλὴν τοῦ ἱππότ' οὐδὲ στιγμὴν τὸ ξίφος ἐπλανᾶτο,
οὐδ' αὕτη ἡ ἀναστάτωσις τὸν ἐθορύβου ὅλη.
Τέμνει τὸ δένδρον. Δένδρον ἦν αὐτὸ τῶν κοινοτάτων·
κ' αἱ ὀπτασίαι ἔπαυσαν ἐδῶ τῶν φαντασμάτων.

38

Ὁ οὐρανὸς ᾐθρίασεν, ἡ αὖρα ἐπραΰνθη,
τὸ δάσος ἐπανέλαβε μορφὴν ἣ τῷ ἀνήκει·
οὐδ' ἦτον πλέον μαγικῶς ἀπαίσιον, οὐδ' ἤνθει.
Ἦν μὲν φρικτὸν, ἀλλ' ἦν αὐτὴ ἡ ἔμφυτός του φρίκη.
Ὁ νικητὴς δ' ἠθέλησεν, ἐὰν δυσκολύνθη
ἡ ἐκκοπὴ νὰ πειραθῇ, ἂν πλήρης ἦν ἡ νίκη.
Καὶ μειδιάσας ἔλεγε· «Φαντάσματα γελοῖα!
»Ὢ! ἄφρων ὅστις ἐς αὐτὰ ἐνδίδων ἐδειλία!»

39

Εἶτα χωρεῖ πρὸς τὰς σκηνάς. Ὁ Πέτρος δ' εἰς τὰ πλήθη
ὁ ἐρημίτης, τὴν φωνὴν λαμπρὰν ἐγείρων, κράζει·
«Ἡ μαγγανεία, χαίρετε, τοῦ δάσους ἐνικήθη.
»Ὁ τροπαιοῦχος νικητὴς τοῦ δάσους πλησιάζει.
»Ἴδέτε τον.» Ὁ δ' ἤρχετο. Τῷ ἔλαμπον τὰ στήθη
λευκένδυτα. Τὸ ἦθός του τὸ γαῦρον πᾶς θαυμάζει.
Τοῦ δ' ἀργυροῦ του ἀετοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του
αἱ πτέρυγες, ὑπὸ φωτὸς ἀπέστιλβον καλλίστου.

40

Μετὰ λαμπρῶν εὐφημιῶν καὶ ἐπανειλημμένων
ἀντασπαζόμενον αὐτὸν τὸ στράτευμ' ἀνεφώνει.
Χαίρων δ' ἐδέχετο αὐτὸν, τιμὴν πολλὴν ἐμφαίνων
καὶ ὁ στρατάρχης Βουλλιών. Οὐδεὶς δὲ τὸν ἐφθόνει.
Εἶπε δ' ὁ νέος μαχητής· «Τὸ διατεταγμένον
»ἐτέλεσα ὡς ὤφειλον ἐν τῷ φρικτῷ δρυμῶνι.
»Ἦλθα, κ' ἰδὼν ἐνίκησα τὸν δόλον. Ὑλοτόμοι
»ν' ἀπέλθωσ' ἤδη δύνανται. Εἶν' ἀσφαλεῖς οἱ δρόμοι.»

41

Ἀμέσως ἔσπευσαν πολλοὶ πρὸς συλλογὴν τῆς ὕλης,
κ' ἔλαβον ὅ,τι ἐκλεκτὸν πρὸς μηχανοπηγίαν.
Ὁ πρῶτος ἦτον ἀφανὴς χειρῶναξ, καὶ ξυήλης
ἔχων πρὸς τεχνουργήματα ὀλίγην ἐμπειρίαν.
Ὁ ἤδη ὅμως ἐκλεχθεὶς ἦν ἔνδοξος, τοῖς ξύλοις
ἐντέχνως δίδων τῶν δεσμῶν τὴν συναρμολογίαν.
Ὁ Γουλλιέλμος ἦν αὐτὸς, ὁ Δοὺξ τῆς Λυγιρίας,
ὁ πρὶν ἐχόμενός ποτε τῆς θαλασσοκρατίας.

42

Ἀλλ' ὅτε τῶν Σαρακηνῶν ὑπέροχος προέβη
ὁ στόλος, ὑπεχώρησεν εἰς τὰς δυνάμεις ταύτας·
καὶ τότε ἐκ τῶν πλοίων του τὰ ναυτικά του σκεύη
εἰς τὸν στρατὸν μετέφερεν ἐνταῦθα, καὶ τοὺς ναύτας·
κ' ἐκ τούτου ὡς οὐδείς ποτε ἀμίμητος ἀπέβη
εἰς ἔργα καὶ κατασκευὰς μηχανικὰς τοιαύτας.
Καὶ εἶχεν ἔτι ἑκατὸν ὑφ' ἑαυτὸν ἐργάτας,
τὰς ὁδηγίας πράττοντας αὐτοῦ τὰς σοφωτάτας.

43

Οὐ μόνον καταπέλτας δὲ, κριοὺς, οὐδ' ἑλεπόλεις
διὰ χειρὸς συνέπηξεν αὐτὸς τεχνικωτάτης,
δι' ὧν νὰ φέρῃ κρατερὰς πληγὰς τοῖς περιβόλοις,
τοῖς ἰσχυροῖς τειχίσμασι καὶ τοῖς παγιωτάτοις,
ἀλλὰ καὶ πύργον, τῆς ἐντὸς ἐπιφανείας ὅλης
καλύψας τὴν ἐπίστρωσιν διὰ κορμῶν ἐλάτης,
διὰ δερμάτων δ' ἔξωθεν στεῤῥῶς ἠσφαλισμένον,
πρὸς φύλαξιν κατὰ φλογῶν ἐκσφενδονιζομένων.

44

Ὁ πύργος διαλύεται καὶ συναρμολογεῖται.
Εἰσὶ δὲ οἱ ἁρμοὶ λεπτοὶ, ἀλλ' ἐνταὐτῷ ἑδραῖοι.
Δοκὸς δὲ κριοκέφαλος ὡς κάτωθεν ὠθεῖται
κατὰ τοῦ τείχους, φέρονται οἱ κτύποι του ῥαγδαῖοι.
Γέφυρα δὲ καταπακτὴ ἐκ τοῦ πλευροῦ κινεῖται,
καὶ μετὰ τοῦ τειχίσματος τὴν μηχανὴν συνδέει.
Ἐτέθη δ' εἰς τὴν κορυφὴν πυργίσκος ἄλλος οὕτω,
ὥστε νῦν μὲν ἠγείρετο, καὶ νῦν ἐταπεινοῦτο.

45

Ὅπου ἐπίπεδος ὁδὸς καὶ ἐξομαλισμένη,
εὐκίνητος ἐφ' ἑκατὸν τροχῶν ὁ πύργος τρέχει.
Ἀνδρῶν καὶ ὅπλων ἔγγυος, οὐχ ἧττον πλὴν προβαίνει,
χωρὶς εἰς τὰς κινήσεις του δυσχέρειαν νὰ ἔχῃ.
Ἡ τέχνη αὕτη τοῖς πολλοῖς ἦν ἄγνωστος καὶ ξένη,
καὶ πᾶς τις εἰς τὸ ἔργον της ἐκστατικὸς προσέχει.
Καὶ ἄλλους δύω ἔσπευσεν ὁμοίους του ἐν πᾶσι
ὁ ξυλοδόμος μετ' αὐτοῦ νὰ συγκατασκευάσῃ.

46

Ἀλλ' ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν οὐδὲν τῶν πραττομένων
κυρίως ν' ἀποκρύψωσιν εἶχον οἱ Φράγκοι τρόπον·
διότι ἀγρυπνότατος εἰς τὰς ἐπάλξεις μένων
παρηκολούθει ὀφθαλμὸς αὐτοὺς τῶν κατασκόπων.
Φορτία ἔβλεπον δοκῶν καὶ δένδρων κοπτομένων
νὰ φέρωνται εἰς τὸν στρατὸν, εἰς ὡρισμένον τόπον,
ἔβλεπον ἔτι μηχανάς· πλὴν δυνατὸν δὲν ἦτον
καὶ νὰ ἰδῶσιν ἐντελῶς τίς ἦτον ἡ μορφή των.

47

Ὁμοίως καταγίνονται εἰς μηχανὰς κ' ἐκεῖνοι,
καὶ δραστηρίως αἴρουσι τοὺς πύργους καὶ τὰ τείχη.
Μεγάλως δ' ἔχοντες αὐτὰ εἰς ὕψος ἀνατείνει
ὅπου τῆς μάχης δύναται νὰ τὰ προσβάλ' ἡ τύχη,
πῶς δὲν ὑπάρχει δύναμις φρονοῦσιν ἀνθρωπίνη,
ἥτις τὴν ἅλωσιν αὐτῶν ποτὲ νὰ ἐπιτύχῃ.
Ἀλλ' ὑπὲρ πάσας τὰς αὐτῶν παρασκευὰς τὰς ἄλλας,
ὁ Ἴσμενος ἡτοίμασε πυράς τινας μεγάλας.

48

Ὁ φαῦλος μάγος ἄσφαλτον συνέμιξε καὶ θεῖον,
ἃ ἐκ Σοδόμων ἔλαβεν, ἢ εἶχε καὶ εἰσδύσει
μέχρις αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ τοῦ τῶν καταχθονίων,
ὅστις τὸν ᾅδην ἐν στροφαῖς ἐννέα συνελίσσει.
Οὕτω παρήγαγε τὸ πῦρ τὸ μαύρην λαῦραν πτύον,
ὅπερ δυσώδεις καὶ καπνοὺς καὶ φλόγας ἀναπτύσσει.
Καὶ χαίρει τὴν δαιμόνιον πυρκαϊὰν ῥιπίζων,
νὰ ἐκδικήσῃ δι' αὐτῆς τὸ δάσος του ἐλπίζων.

49

Ἐν ᾧ παρεσκευάζετο δ' ἐνταῦθα τὸ ἓν μέρος
εἰς προσβολὴν, κ' εἰς ἄμυναν παρέχ' οἱ Μουσουλμάνοι,
ἰδοὺ ἐν μέσῳ τῶν ὁδῶν τοῦ ἀχανοῦς ἀέρος
πετῶσα ὑπὲρ τὸν στρατὸν περιστερὰ ἐφάνη.
Ἐφέρετ' ὡς ἀκίνητος ἐμπρὸς τανυσιπτέρως,
καὶ τὰς ἐκτάσεις τὰς ὑγρὰς διέσχιζε, καὶ φθάνει
ὑπὲρ τὴν πόλιν τὸ πτηνὸν, καὶ πρὸς ἐκείνην στρέφον
τὴν πτῆσίν του, κατέρχεται ἐξ ὑψηλῶν συννέφων.

50

Ἐν τούτοις γὺψ προφαίνεται. Ὀξὺ τὸ ῥάμφος ἔχει,
ἔχει τοὺς ὄνυχας γαμψοὺς, καὶ μεταξὺ πεδίου
καὶ πόλεως τὸ ἔμφοβον στρουθίον κατατρέχει.
Ἡ δὲ, νὰ φύγῃ τὴν ὁρμὴν ζητεῖ τοῦ πολεμίου.
Πετῶσι δ' ὅπου τῶν λοιπῶν μία σκηνὴ προέχει,
καὶ ἤδη φαίνεται ὁ γὺψ πλησίον τοῦ στρουθίου,
τὸ ἤγγισεν ὁ ὄνυξ του σχεδὸν ὁ μιαιφόνος·
ἀλλ' εἰς τὸν κόλπον ἔφυγεν αὐτὸ τοῦ Βουλλιῶνος.

51

Ὁ Βουλλιὼν, δεχθεὶς αὐτὸ, τὸ σώζει τοῦ θανάτου.
Ἀλλ' αἴφνης πρᾶγμ' ἀνέλπιστον ἐκεῖ ἀνακαλύπτει.
Ἐκ τοῦ τραχήλου του δετὸν, καὶ ὑπὸ τὰ πτερά του
ἐπιμελῶς κρυπτόμενον, γραμμάτιον προκύπτει.
Λαμβάνων, τὸ ἀνέπτυξε, καὶ εἰς τὰ γράμματά του
τ' ἀλλόγλωσσα κ' ἐπίτομα ἀνέγνω ὅ,τι κρύπτει.
«Τῆς Ἰουδαίας (ἔλεγον αἱ σύντομοι διφθέραι)
»τῷ Βασιλεῖ, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Αἰγυπτίων. Χαῖρε.

52

»Μὴ δειλιάσῃς, Βασιλεῦ. Τῆς πόλεως τὰς θύρας
»φρούρει ἐλπίζων τέσσαρας ἢ πέντε ἔτ' ἡμέρας.
»Ὡς τότε φθάνω ἐν στρατῷ, καὶ φέρων σοι σωτῆρας.
»Τὸ γαῦρον θὰ συντρίψωμεν τῶν πολεμίων κέρας.»
Αὐτὰ εἰς τοὺς βαρβαρικοὺς ἐκείνους χαρακτῆρας
ἐνεπιστεύθη, κ' εἰς αὐτὰς τὰς ἐλαφρὰς διφθέρας,
δοθείσας εἰς τὴν πέλειαν νὰ τὰς μετακομίσῃ.
Τότε τοιοῦτοι μηνυταὶ ἦσαν ἐκεῖ ἐν χρήσει.

53

Ὁ ἄρχων τὴν περιστερὰν ἐλευθεροῖ, κ' ἐκείνη,
ἀκούσιος καταγγελεὺς τῶν ξένων ἀποῤῥήτων,
ὡς ἐννοοῦσα αἴτιος κακοῦ πῶς εἶχε γίνει,
νὰ ἐπιστρέψῃ τοῦ λοιποῦ δὲν θέλει ὅπου ἦτον.
Ὁ στρατηγὸς δ' ὁ ὕπατος τοῖς ἀρχηγοῖς προτείνει
τὸν χάρτην τῆς ἀποστολῆς, καὶ λέγει μεταξύ των·
«Ἰδέτε πῶς παντοδαπὰ μᾶς χορηγεῖ σημεῖα
»τῆς προστασίας τ' Οὐρανοῦ ἡ πρόνοια ἡ θεία.

54

»Τῆς ἐνεργείας ἔφθασε, μοὶ φαίνεται, ὁ χρόνος.
»Ν' ἀρχίσωμεν τὴν προσβολὴν ἀνάγκη διὰ τάχους.
»Ἱδρὼς ἂς ῥεύσῃ ἀφειδῶς, ἂς μὴ ἐλλείψῃ πόνος,
»ὅπως ὑπερσκελίσωμεν τοὺς πρὸς τὸν νότον βράχους.
»Ὁπλίτης δὲν διέρχεται αὐτοὺς χωρὶς ἀγῶνος·
»νὰ διευθύνω πλὴν φροντὶς ἐμὴ τοὺς τειχομάχους.
»Πλὴν τούτου δὲ, τὸν τόπον ὃν ἠσφάλισεν ἡ φύσις
»δι' ὅπλων ὀλιγώτερον ὠχύρωσεν ἐπίσης.

55

»Ῥαιμόνδε, σὺ τὸ τάγμα σου ἐκεῖ θὰ παρατάξῃς
»καὶ κατ' ἐκείνων τῶν τειχῶν τὰς μηχανὰς θὰ στείλῃς.
»Ἐγὼ δὲ ἄλλας τοῦ στρατοῦ θὰ ὁδηγήσω τάξεις
»κατὰ βοῤῥᾶν, ἀπέναντι τοῦ τείχους καὶ τῆς πύλης.
»Βλέπων δὲ ταύτας ὁ ἐχθρὸς τὰς καταδήλους πράξεις,
»θὰ ὑπολάβῃ ὃν ἐκεῖ τὸ κέντρον τῆς ἁμίλλης.
»Ἐν τούτοις δὲ ὁ πύργος μου, ταχὺς, εἰς ἄλλα μέρη
»τροχηλατῶν θενὰ σταλῇ τὸν πόλεμον νὰ φέρῃ.

56

»Κατὰ τὸν χρόνον τὸν αὐτὸν σὺ, Κάμιλλ', ἐπιστάτει
»ν' ἀκολουθῇ τὸ τάγμα μου ἡ μηχανὴ ἡ τρίτη.»
Ὡς εἶπεν. Ὁ Ῥαιμόνδος δὲ πλησίον παρεστάτει,
καὶ τὸ ῥηθὲν ἐν ἑαυτῷ σταθμίζων συνεζήτει.
«Ναὶ, λέγει, γνώμη φρόνιμος. Εἰς ὅσα διατάττει
»ἔχει οὐδὲ νὰ προστεθῇ οὐδὲ ν' ἀφαιρεθῇ τι.
»Φρονῶ δὲ μόνον χρήσιμον νὰ εὕρωμεν καὶ τρόπον
»τὰ τῶν ἐχθρῶν νὰ μάθωμεν συμπράξει κατασκόπων.

57

»Καλὸν ἐάν τις δυνηθῇ τῶν ὅπλων των τὰ πλήθη
»καὶ τὰ κρυπτά των σχέδια νὰ μάθῃ λεληθότως.»
Ὁ δὲ Ταγκρέδης, «Ἄξιον ἱππότην, ἀπεκρίθη,
»ἔχω, καὶ τοῦτον εἰς ὑμᾶς προτείνω πεποιθότως.
»Ἔχει τὴν τόλμην συνετὴν ὁμοῦ καὶ ἀσυνήθη·
»τοὺς πόδας εἶν' ὠκύτατος, καὶ εἰς τὸν δρόμον πρῶτος.
»Πολύγλωσσος, κατὰ δοκοῦν τὸν τόνον τῆς φωνῆς του
»ἀλλάσσει, καὶ τὸν τρόπον του, τὴν ὄψιν τῆς μορφῆς του.»

58

Τὸν νέον τότ' ἐκάλεσαν, καὶ ἐδιδάχθη φθάσας
ὁ στρατηγὸς τί ἀπαιτεῖ, καὶ τί ὁ κύριός του.
Ὁ δὲ, δεχθεὶς τὴν πρότασιν, ἀνέβλεψε γελάσας,
κ' εἶπε, δεικνύων τὴν ἰσχὺν τῆς ἀποφάσεώς του·
«Ὑπάγ' ὅπου ὁ ἔπηλυς στρατὸς, σκηνὰς πετάσας
»μένει, καὶ ὑπὸ κάλυμμα ἐνδύματος ἀγνώστου
»θὰ εἰσχωρήσω παρ' αὐτοῖς, καὶ δὲν θὰ ἔλθ' ὀπίσω,
»πρὶν πάντα στρατιώτην των καὶ ἵππον των μετρήσω.

59

»Θὰ σᾶς εἰπῶ ἡ στρατιὰ ὁποία καὶ ὁπόση,
»ὡς τοῦ ἐσχάτου εἰσχωρῶν στρατηγικοῦ ἀδύτου.
»Καυχῶμαι καὶ τοῦ στρατηγοῦ πῶς θέλω σᾶς δηλώσει
»ὁποῖ' αἱ διασκέψεις του, καὶ τίνες οἱ σκοποί του.»
Οὕτ' ὁ Βαφρῖνος ὁμιλεῖ, αὐτὰ νὰ ἐφαρμόσῃ
ἀπέρχεται, χάνδυν λαβὼν ἀντὶ τοῦ ἐπενδύτου.
Γυμνοῖ τὸν τράχηλον, φορεῖ ὀγκώδη εἰς τὴν κάραν
ἐκ πεπλεγμένων ταινιῶν πολύστρεπτον τιάραν.

60

Φαρέτραν περιάπτεται, λαμβάνει τόξον Σύρου,
καὶ ἔχει ἀκριβέστατα βαρβαρικὸν τὸν τρόπον.
Προσέτι τὸν ἀκούοντα ἐκπλήξεως ἐπλήρου
εἰς γλώσσας ὅτ' ἦν ἔμπειρος παντοδαπῶν ἀνθρώπων.
Αἰγύπτιον τῆς Μέμφιδος καὶ Φοίνικα τῆς Τύρου
θενὰ τὸν ἐξελάμβανον εἰς ἕκαστον τῶν τόπων.
Εἰς νῶτον ἵππου ῥίπτεται γοργοῦ καὶ ταχυτάτου
μόλις τὴν γῆν χαράττοντος ὑπὸ τὰ βήματά του.

61

Ἀλλ' ἐνταυτῷ οἱ Φράγκοι, πρὶν ἡ τρίτη φθάσῃ δύσις,
τοὺς δρόμους ἐπεσκεύασαν, παθόντας κατὰ τόπους.
Κ' ἐνταῦθα μηχανήματα ἀνήγειραν ἐπίσης,
καμάτους δαψιλεύοντες πολλοὺς, ἀδιακόπους·
κ' εἰς τὰς ἡμέρας τὰς μακρὰς, ἀπαύστους ἀσχολήσεις
τὰς ἀγρυπνίας τῆς νυκτὸς προσθέντες καὶ τοὺς κόπους.
Οὐδ' ἦν τι τὸ δυνάμενον τοὐντεῦθεν νὰ προλάβῃ
ὅπως μὴ πέρας αἴσιον τὸ ἔργον αὐτῶν λάβῃ.

62

Τὴν προτεραίαν ἅπασαν, πρὶν κινηθῇ προσβάλλων,
ὁ Βουλλιὼν ἐν προσευχαῖς διημερεύων ἦτον,
τῆς ἐξομολογήσεως τὸ χρέος ἐπιβάλλων
εἰς τὸν στρατὸν, καὶ νὰ δεχθῇ τὸν οἶνον καὶ τὸν σῖτον.
Τὰς πλείστας δὲ τῶν μηχανῶν διέθετ' ἐκεῖ μᾶλλον,
ὅπου αὐτῶν προὐτίθετο νὰ κάμῃ χρῆσιν ἧττον.
Ἀπατηθεὶς δ' ὁ ἄπιστος ὅτι τὰς εἶδε χαίρει
κατὰ τὰ ὀχυρώτερα παραταχθείσας μέρη.

63

Διὰ τοῦ σκότους φέρεται ἐκ τῶν μηχανημάτων
ὁ πύργος ὁ πολύτροχος καὶ ὁ γιγαντιαῖος,
ὅπου ὀλίγον κάμπτεται τὸ τεῖχος, μὴ χαράττων
πτυχὰς, οὐδὲ τεμνόμενον πολλάκις γωνιαίως.
Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος, ὑψηλῶς ἐπὶ τῶν λόφων τάττων
τὸν πύργον ὃν διεύθυνεν, ἀνέβαινε ταχέως.
Ὁ Κάμιλλος δὲ ὕστατος τὸν ἑαυτοῦ ἐκίνει
ὅπου τὸ τεῖχος πρὸς βοῤῥᾶν καὶ πρὸς τὴν δύσιν κλίνει.

64

Ἀλλ' ὅμως τῆς ἀνατολῆς ὡς ἡ αὐγὴ χαράττει
τὰς πύλας τὰς χρυσοστεφεῖς, οἱ ἄπιστοι ἐκεῖνοι
τὸν πύργον εἶδον παρευθὺς (καὶ τοῦτο τοὺς ταράττει)
εἰς τὴν ἀρχαίαν θέσιν του ὅτι δὲν εἶχε μείνει.
Προσέτι τοὺς ἐξέπληξε καὶ ἄλλο θέαμά τι,
οἱ δύω πύργοι οὓς προτοῦ δὲν εἶχον διακρίνει.
Πλὴν τούτων, πλῆθος μηχανῶν ἐπέκειντο τῇ πόλει,
ὡς καταπέλται, βωλισταὶ, κριοὶ καὶ λιθοβόλοι.

65

Τὰ ὅπλα τ' ἀμυντήρια διὰ χειρῶν μυρίων
ἀμέσως μετεκόμισαν ταχεῖς οἱ Μουσουλμάνοι,
καὶ εἰς τὸ ἀπειλούμενον ἐσώρευσαν χωρίον
ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἀπειλῶν ὁ Βουλλιὼν ἐφάνη.
Αὐτὸς δὲ, τὴν προσέγγισιν μαθὼν τῶν Αἰγυπτίων,
ἐκπέμπ' εἰς τὰς προσόδους των καὶ τὰς καταλαμβάνει.
Τὸν Γέλφον καὶ τοὺς δύω του Ῥοβέρτους προσκαλέσας,
«Ἐφ' ἵππων! λέγει. Ἕτοιμοι ἂς εἶν' αἱ μάχαιραί σας.

66

»Καὶ ἔστω ἐπιμέλεια πρὸ πάντων ὑμετέρα
»ὅταν ἐγὼ τὴν προσβολὴν ὁρμήσω διευθύνων,
»κ' οἱ στρατιῶται μάχωνται, μὴ στρατιὰ ἑτέρα
»κατὰ τὰ νῶτ' ἀπρόοπτος ἐπιφανῇ ἐκείνων.»
Ἐσίγησε, κ' ἐξώρμησαν ὁμοῦ τὰ τρία κέρα
τ' ἀήττητα, εἰς προσβολὴν τῶν ἔργων τῶν λιθίνων.
Τῆς χώρας δὲ ὁ Βασιλεὺς, τὴν χεῖρά του ὁπλίσας,
ἀμύνας τρεῖς ἀντέταξε πρὸς ἐπιθέσεις ἴσας.

67

Τὰ μέλη του, εἰς ἃ βαρὺς ὑπέτρεμεν ὁ χρόνος,
πιέζ' ἡ πανοπλία του, ἣν εἶχε πρὶν μακράν του.
Κατὰ Ῥαιμόνδου τάττεται· κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος
ὁ Σολιμάνος· κ' ἔταξε τὸ σῶμα τοῦ Ἀργάντου
κατὰ Καμίλλου. Μετ' αὐτοῦ δ' ἐβάδιζε συγχρόνως
καὶ ὁ Ταγκρέδης ὁ καλὸς, ὅστις πρὸς εὔκλειάν του
ὑπὸ τῆς τύχης φαίνεται ἐνταῦθα πῶς ἐστάλη,
αὐτοχειρὶ τὸν ἰσχυρὸν ἐχθρὸν νὰ καταβάλῃ.

68

Πρῶτοι τῶν ἄλλων ἤρχισαν νὰ ῥίπτωσ' οἱ τοξόται
τὰ βέλη, εἰς θανάσιμον ἰὸν ἐμβεβαμμένα·
κ' ἐμελανοῦτο ἄνωθεν ὁ οὐρανὸς, ὁπότε
ὡς νέφη τὸν ἐσκίαζον αὐτὰ πεπυκνωμένα.
Ἔπειτα δὲ βαρεῖς κριοὺς ἐκίνουν στρατιῶται,
καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐσείοντο τὰ τείχη βεβλημένα·
κ' ἔπειτα λίθους ἔῤῥιπτον ὀγκώδεις καὶ μεγάλους
οἱ καταπέλται, καὶ δοκοὺς τὰς σιδηροκεφάλους.

69

Θανατηφόροι κεραυνοὶ ἐνσκήπτουσιν οἱ λίθοι.
Οὐ μόνον δ' ὅπλα θραύονται καὶ μέλη παραχρῆμα,
οὐ μόνον φεύγει ἡ ζωὴ καὶ ἡ ψυχὴ τὰ στήθη,
ἀλλὰ δὲν μένει σώματος οὐδὲ προσώπου σχῆμα.
Ὁσάκις δ' ὑπὸ δόρατος τρωθείς τις διετρήθη,
χωρεῖ ἐμπρὸς, καὶ τὴν πληγὴν διέρχεται τὸ βλῆμα.
Διὰ μιᾶς εἰσέρχεται πλευρᾶς, δι' ἄλλης φεύγει,
ἀλλ' ὅμως ἐναφίησι τὸν θάνατον πρὶν ἔξγῃ.

70

Ἀλλ' ὅμως τοὺς Σαρακηνοὺς ἡ τόση των μανία
δὲν παύει· οὐδ' ἡ ἄμυνα αὐτῶν ἐχαλαροῦτο.
Κατὰ τῶν ἀκοντίσεων ἐξέτεινον πανία
καὶ εἴ τι ἄλλο μαλακὸν, ἐνδίδον εἰς τοσοῦτο,
ὥστε δὲν ἦν ἀντίστασις εἰς τὰς βολὰς κἀμμία,
κ' ἡ ῥύμη τῆς ἐμπτώσεως ἐκ τούτου ἠλαττοῦτο.
Ἂν δέ τι μᾶλλον ἔβλεπον ἐκτεθειμένον μέρος,
ἐκεῖθεν ἐσφενδόνιζον τὰ βέλη πυκνοτέρως.

71

Ἀλλ' οἱ ἐπιτιθέμενοι, τριχῇ διῃρημένοι,
οὐδὲν ψηφοῦντες κώλυμα, εἰς τὰ ἐμπρὸς χωροῦσι.
Ὑπὸ χελώνης στέγασμα εἰσὶ κεκαλυμμένοι
τινὲς, καὶ μὴ φοβούμενοι τὰ βέλη, πολεμοῦσι.
Οἱ δ' εἰς τὰ τείχη ἕλκουσι τὸν πύργον παντὶ σθένει,
ὃν ἐπροσπάθει ὁ στρατὸς ὁ ἔνδον ν' ἀποκρούσῃ.
Τὴν γέφυράν του πύργος πᾶς ζητεῖ νὰ ταπεινώσῃ,
κ' οἱ χαλκοκέφαλοι κριοὶ τὸ φρούριον κτυπῶσι.

72

Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἵσταται, διστάζει ἀμφιβάλλων,
οὐδ' ἄξιόν του θεωρεῖ τὸν κίνδυνον ἐκεῖνον.
Χυδαίαν λέγει τὴν τιμὴν ἣν διαιρεῖ μετ' ἄλλων·
κοινὴν νομίζει τὴν ὁδὸν τὴν τῶν κοινῶν κινδύνων.
Καὶ βλέμμα ῥίπτει πέριξ του, καὶ τὸν ἑλκύει μᾶλλον
εἴ τις ὑπάρχει τοὺς λοιποὺς ἀγὼν ἀποθαῤῥύνων.
Δι' ὃ καὶ ὅπου ὕψιστον τὸ τεῖχος διετέλει
καὶ ὀχυρώτατον, ἐκεῖ νὰ καθορμήσῃ θέλει.

73

Πρὸς τοὺς ἱππότας δὲ στραφεὶς τοὺς εἰς τὴν ὁδηγίαν
ὑποκειμένους ἄλλοτε τοῦ ἰσχυροῦ Δυδῶνος
«Αἶσχος, τοῖς εἶπεν, ἄθικτον νὰ μέν' εἰς ἡσυχίαν
»τὸ τεῖχος τοῦτο, μεταξὺ τοῦ κρατεροῦ ἀγῶνος.
»Πᾶς κίνδυνος ὑποχωρεῖ εἰς ἀληθῆ ἀνδρίαν.
»Τοῖς τολμηροῖς πᾶσα ὁδὸς ἀνοίγεται ἀπόνως.
»Ἀτρόμητοι ὁρμήσωμεν· καί, κατὰ καταιγίδων
»πληγῶν παντοίων, πλέξωμεν χελώνην ἐξ ἀσπίδων.»

74

Περὶ αὐτὸν συνέῤῥευσαν, ὡς ἤκουσαν νὰ λέγῃ,
καὶ τὰς ἀσπίδας ὕψωσαν ὑπὲρ τὰς κεφαλάς των.
Τὰς ἥνουν δ' ὥστε σιδηρᾶ συνεπυκνώθη στέγη
πρὸς τῶν βελῶν τὴν θύελλαν καὶ πρὸς τὰς προσβολάς των.
Συνασπισθεῖσα δ' ὑπ' αὐτὴν ἡ φάλαγξ συνελέγη,
καὶ ὥρμησαν. Ἀνθίστατο δ' οὐδὲν εἰς τὰς ὁρμάς των.
Πᾶν δὲ τὸ τοξευόμενον ἐκτύπα τὴν ἀσπίδα
τὴν σύνθετον καὶ στεγανήν, καὶ φροῦδον ἀπεπήδα.

75

Ὑπὸ τὰ τείχη ἔφθασαν, καὶ ὁ Ῥινάλδος στήνει
κλίμακα, ἥτις ἑκατὸν βαθμῶν καὶ πλέον ἦτο.
Διὰ τοσοῦτο στερεᾶς χειρὸς δὲ τὴν ἐκίνει,
ὥστε ὡς δόναξ εἰς πνοὴν ἀνέμου ἐδονεῖτο.
Ἀλλ' ἂν ἢ κόντος, ἢ δοκὸς, ἢ ἂν βολὴ λιθίνη
τὸν ἔπληττεν, αὐτὸς ἐμπρός· οὐδόλως ἐφοβεῖτο.
Περιφρονεῖ τῶν φονικῶν βλημάτων τὰς ἐμπτώσεις,
καὶ ἂν τὰ ὄρη ἔπιπτον τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Ὄσσης.

76.

Ὄρος δ' ὁλόκληρον πετρῶν εἰς τὴν ἀσπίδα αἴρει,
καὶ δάσος πήγνυται βελῶν ἐπὶ τοῦ θώρακός του.
Ἐπὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐγγὺς τὴν μίαν χεῖρα φέρει,
διὰ τῆς ἄλλης δ' ἔκρυπτε τὸ μέτωπον χειρός του.
Ῥίπτοντ' κατὰ πόδας του φιλότιμ' οἱ ἑταῖροι,
εἰς μίμησιν κινούμενοι τοῦ παραδείγματός του.
Μετὰ κλιμάκων καὶ αὐτοὶ ἐπέρχονται μεγάλων·
πλὴν ἄλλη ἡ ἀνδρία των, κ' ἡ τύχη ἄλλη ἄλλων.

77

Θνήσκει ὁ μὲν, πίπτει ὁ δέ. Ἐμπρὸς δ' αὐτὸς βαδίζει,
καὶ τοὺς ἐχθροὺς μὲν ἀπειλεῖ, ἐκείνους δ' ἐνθαῤῥύνει.
Καὶ ἤδη εἰς τὰς πυργωτὰς ἐπάλξεις προσεγγίζει,
καὶ φθάνει μέχρι τοῦ θριγκοῦ, τὰς χεῖρας ὅτ' ἐκτείνῃ.
Συῤῥέει πλῆθος κατ' αὐτοῦ, ὠθεῖ, τὸν ἐμποδίζει,
καὶ νὰ τὸν ῥίψῃ προσπαθεῖ· ἐκεῖνος δ' ἀντιτείνει.
Κατὰ βαθείας φάλαγγος (ὢ θαυμαστοῦ ἀγῶνος!)
ὁ νέος, ἐναέριος σχεδὸν, ἀντέχει μόνος.

78

Ἀντέχει, βαίνει, προχωρεῖ, κ' ἐνδυναμοῦται βαίνων.
Ὡς εἰς τὸ δένδρον φαίνεται συμβαῖνον τῶν φοινίκων
ὅτι, ὁπότε εἰς αὐτὸ βαρύνῃ ἄχθος ξένον,
ὀρθοῦται πιεζόμενον ἀντὶ νὰ κλίν' ὑπῆκον,
οὕτως ἀνθίστατο αὐτὸς κατ' ἀντιτεταγμένων
φαλάγγων, καὶ πᾶν πρόσκομμα τὰ ὅπλα του ἐνίκων.
Ἐπὶ τὸ τεῖχος ῥίπτεται· τὸ κυριεύει· τρόμον
ἐμπνέει· καὶ διήνοιξε τοῖς ἑπομένοις δρόμον.

79

Καὶ πρῶτον πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτὸς τοῦ Βουλλιῶνος
κύψας, παρέσχεν ἑαυτὸν ἐπίκουρον σωτῆρα.
Τῆς κλίμακος ἐξέπιπτεν ἐκεῖνος· πλὴν συγχρόνως
ὁ ἥρως τῷ ἐξέτεινε τὴν βοηθόν του χεῖρα.
Πλὴν ἄλλαι τύχαι ἀλλαχοῦ εἰσὶ τοῦ ἡγεμόνος·
ἄλλους κινδύνους εἰς αὐτὸν ἐπέκλωθεν ἡ μοῖρα.
Ἐκεῖ πρὸς ἄνδρας τῶν ἀνδρῶν ὁ πόλεμος δὲν ἦτον,
ἀλλ' ἐπολέμουν μηχανῶν δυνάμεις μεταξύ των.

80

Κορμὸν ἐπὶ τὰ τείχη των ἀνήγειραν οἱ Σύροι,
ὅστις πρὸς ἄλλα ἐκκοπεὶς, ἦν πλοίου πρὶν κεραία.
Δοκὸς δ' ἧς ἐνισχύουσι χαλκοῖ τὸ πέρας γύροι,
κρεμᾶτ' ἐγκάρσιος αὐτῇ, κ' ἦν φοβερὰ ἡ θέα.
Πρὸς τὰ ὀπίσω φέρεται, ὡς πρότονος τὴν σύρει,
καὶ εἶτα, ὡς ἀφίεται, ὁρμᾷ ἐμπρὸς ῥαγδαία,
ὡς τὴν χελώνην, ἥτις νῦν τὴν κεφαλὴν συστέλλει
εἰς τὸ ὀστοῦν, καὶ ἔξω νῦν ὡς βέλος αὐτὴν στέλλει.

81

Προσβάλλ' ἡ εὐπαγὴς δοκὸς, καὶ οὕτω κατισχύει
ἡ φοβερά της προσβολὴ, ἣν ἐπαναλαμβάνει,
ὥστε συνθέσεις καὶ ἁρμὸς τῶν ξύλων παραλύει,
ὁ πύργος δὲ καταστροφὴν ἀπειληθεὶς ἐφάνη.
Αὐτὸς πλὴν πρὸς τὸν κίνδυνον ἐπίνοιαν ἐγκλείει.
Αἴφνης διπλῆ προέκυψε τῶν κόλπων του δρεπάνη.
Κινούμεναι δ' ἀμφότεραι σοφῶς κ' ἐν συμφωνίᾳ,
τὰ τὴν δοκὸν συνέχοντα διέκοψαν σχοινία.

82

Ὡς βράχου ὄγκος μέγιστος ὃν ἢ ὁ χρόνος φθείρων
ἢ τῶν ἀνέμων ἡ ὁρμὴ ἐξ ὄρους καταῤῥάσσει,
κατακυλίετ' ἐρημῶν, κ' εἰς τ' ἅλματά του σύρων
ἀνδρῶν ἐπαύλεις, κ' ἐνταυτῷ καὶ ποίμνια καὶ δάση,
ὁμοίως πίπτει κ' ἡ δοκὸς, σκιρτῶσα δι' ἀπείρων
ἀνδρῶν καὶ ὅπλων καὶ σκευῶν, καὶ πλήττει καὶ πατάσσει.
Ὁ πύργος εἰς τὴν πτῶσίν της ἅπαξ καὶ δὶς ἐκρούσθη·
τὸ τεῖχος τρέμει, ἀντηχοῦν τὸ πέριξ πᾶν ἠκούσθη.

83

Ὁ Βουλλιὼν ἐνόμισεν ἐκπολιορκηθεῖσα
ἡ πόλις ὅτι ἔπεσεν ἐν ταύταις ταῖς ἐφόδοις.
Ἀλλ' αἰφνιδίως ἐπ' αὐτὸν λιγνὺς σαπρὰ χυθεῖσα,
τῷ πνέει κατὰ πρόσωπον πῦρ καὶ καπνοὺς δυσώδεις.
Τὸ σπηλαιῶδες Μογγιβὲλ οὐδέποτε ἐφύσα
ἀτμοὺς τοσούτους φλογεροὺς καὶ πνιγηρῶς θειώδεις·
οὐδ' ἐν Ἰνδίαις ἐξεμεῖ ὁ ἥλιος τοῦ θέρους
πονηροτέρους καύσωνας καὶ τούτων θερμοτέρους.

84

Κόντοι καὶ κύκλοι φλογεροὶ κ' ἐμπρηστικὰ δοχεῖα
μέλαν ἐξέπεμπον τὸ πῦρ, ἢ ἐρυθρὸν ὡς αἷμα.
Δυσώδης πνέει ὁ καπνός, βιβρώσκ' ἡ φλὸξ ἀγρία·
κρότοι καὶ λάμψεις πλήττουσι τὰ ὦτα καὶ τὸ βλέμμα.
Τὰ ὑγρὰ δέρματα μικρὰ θὰ ἦσαν προστασία,
ἃ πέριξ εἰς προφύλαξιν ἡ μηχανὴ ἐκρέμα.
Τὸ δέρμα ὕδρου, καὶ ῥικνὸν κατέστη. Ἂν ἀρνῆται
ὁ οὐρανὸς βοήθειαν, ταχέως πυρπολεῖται.

85

Ὁ μεγαλόφρων δ' ἡγεμών, τὰ ἑαυτὸν προτάττων,
τὴν ὄψιν τὴν ἀτρόμητον, τὴν θέσιν δὲν ἀλλάσσει,
καὶ τοὺς ἀπομακρύνοντας τὰς φλόγας τῶν δερμάτων
τοὺς ὑδροχόους, παραινεῖ, θαῤῥύνει, διατάσσει.
Τοιαύτη δ' ἦν ἡ θέσις των καὶ ἡ δυσχέρειά των,
ὥστε τὸ ὕδωρ ἤρχισε νὰ λείπῃ ἐπὶ πᾶσι.
Τότ' αἰφνιδίως ἄνεμον ἐκπέμπουσι τὰ νέφη,
καὶ οὗτος τὴν πυρκαϊὰν κατὰ τῶν Σύρων στρέφει.

86

Ἐπὶ τὰς φλόγας τὸν καπνόν, τὰς φλέγας δ' ἀνατρέπει
ὁ ἄνεμος, ὅπου εἰσὶ διφθέραι ἠρτημέναι.
Ἐκόρφωσεν ἡ μαλακή, ἡ εὔπρηστός των σκέπη,
καὶ παρανάλωμα πυρὸς εἰσί, τετεφρωμέναι.
Ὦ στρατηγὲ τρισένδοξε, ἤ, ἂν εἰπῶ ὡς πρέπει,
ὢ ἄρχον θεοφρούρητε, θεοπεφιλημένε,
ὁ οὐρανὸς ὁπλίζεται σωτὴρ καὶ σύμμαχός σου,
καὶ τοὺς ἀνέμους ἡ κλαγγὴ καλεῖ τῆς σάλπιγγός σου.

87

Ἀλλ' ἦν πολὺς τοῦ Ἰσμηνοῦ ὁ χόλος, τοῦ ἀπίστου.
Ὡς εἶδε πῶς τὸ θεῖόν του κ' ἡ φλὸξ ὠπισθοδρόμει,
ἐπεκαλέσθη δεύτερον τὰς τέχνας τὰς ψευδεῖς του,
ἐλπίζων πῶς τῆς φύσεως θ' ἀλλάξωσιν οἱ νόμοι·
κ' ἐν μέσῳ δύω ὀπαδῶν τῆς φαύλης μαγικῆς του
εἰς τὰς ἐπάλξεις τῶν τειχῶν προέκυψεν ἀκόμη.
Μέλας, δασὺς καὶ αὐχμηρὸς, ὡς ἦτον μετὰ τούτων,
μετ' ἐριννύων ἔλεγες ὁ Χάρων ἢ ὁ Πλούτων.

88

Ἦδ' οἱ φρικτοὶ ψιθυρισμοὶ ἠκούοντο ἐκεῖνοι
οὓς τρέμουσιν ὁ Κωκυτὸς καὶ ἡ Ἀχερουσία.
Ἦν ἤδη μέλας ὁ ἀὴρ, καὶ λαίλαψ τὸν ἐκίνει,
κ' ἔζώννυε τὸν ἥλιον στεφάνη ἀπαισία,
ὁπότε πέτρα φοβερὰ (ἦν σφαῖρα δὲ λιθίνη)
ἀπὸ τοῦ πύργου ῥίπτεται, ὡς ὄρος τεραστία,
καὶ σφοδρῶς οὕτω μεταξὺ καὶ τῶν τριῶν ἐνσκήπτει,
ὥστ' ἐν μιᾷ ἐπλάκωσεν αὐτοὺς, νεκροὺς τοὺς ῥίπτει.

89

Οὕτω τὰ βέβηλα ὀστᾶ τῶν μισητῶν γοήτων
τελέως συνετρίβησαν κ' ἐγένοντο παιπάλη.
Τοιουτοτρόπως ὁ τροχὸς τοῦ μυλωθροῦ τὸν σῖτον
συνθλᾷ περιστρεφόμενος, κ' εἰς κόνιν μεταβάλλει.
Γογγύζοντα τὰ πνεύματα ὁμοῦ τὰ ἐναγῆ των
ἔφυγον τὴν ὡραίαν γῆν καὶ τοῦ φωτὸς τὰ κάλλη
πρὸς ζόφον ἀτελεύτητον, κολάσεις αἰωνίας.
Θνητοὶ, ἴδετε, κ' εἰς ὁδὸν βαδίζετ' εὐσεβείας.

90

Ὁ πύργος οὕτω κατορθοῖ λοιπὸν νὰ προσπελάσῃ,
ὅστις ὑπερασπίζεται τὴν τοῦ πυρὸς μανίαν,
ὥστε τὴν γέφυραν κενῶν, νὰ τὴν καταβιβάσῃ
εὐκόλως εἰς τὴν ἔπαλξιν τοῦ τείχους τὴν πλησίαν.
Ἀλλ' ἔσπευσεν ὁ Σολιμὰν ὁ ἄτρομος νὰ φθάσῃ,
καὶ ἤθελε τὴν δίοδον νὰ κόψῃ τὴν βραχεῖαν.
Κτυπᾷ, καὶ πάλιν· κ' ἤθελε τὴν κόψει ὁ ἀνδρεῖος,
ἂν πύργος δὲν προσήρχετο καὶ ἄλλος αἰφνιδίως.

91

Αὐξάνουσα ἡ μηχανὴ ἡ φοβερὰ ἐκείνη,
παρίσταται πελώριος, κ' ἐπίκειται τῇ πόλει.
Εἰς ὄψιν αὐτῆς ἔκπληκτοι οἱ Τοῦρκοι εἶχον μείνει,
θαυμάζοντες πῶς ὑπ' αὐτὴν ἡ πόλις ἦτον ὅλη.
Ἀλλ' ὁ θρασὺς Ὀθωμανὸς τὴν θέσιν δὲν ἀφήνει,
ἂν καὶ ὁ πύργος ἐπ' αὐτὸν δεινῶς ἐπετροβόλει.
Οὐδόλως ἀπελπίζεται τὴν γέφυραν νὰ σχίσῃ,
καὶ τόλμην νέαν τοῖς δειλοῖς ζητεῖ νὰ ἐμφυσήσῃ.

92

Αἴφνης, ἰδοὺ ὁ Ῥαφαὴλ, τοῖς ἄλλοις ἀοράτως
προκύψας, εἰς τοῦ ἀρχηγοῦ τὰς ὄψεις ἐπεφάνη.
Ὅπλα οὐράνια φορεῖ, καὶ σβέει κατὰ κράτος
τὸν ἥλιον, ὃς εἰς ἀχλὺν νεφέλης δὲν λανθάνει.
«Ἰδοὺ, τῷ λέγει, ὁ καιρὸς ὃς ὥρισε θεσφάτως
»ἐλευθερίαν τῇ Σιών· ἰδοὺ, ἡ ὥρα φθάνει.
»Μὴ κλεῖε, μὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς τεθαμβωμένους κλεῖε.
»Ἰδὲ ὁποῖαι τ' οὐρανοῦ, ὁπόσ' ἐπικουρίαι.

93

»Στρέψον τὸ βλέμμα νὰ ἴδῃς ἐπάνω τῶν ἀέρων
»τῶν ἀχανῶν φερόμενον τὸ πλῆθος στρατοῦ τόσου.
»Ἐγὼ κατῆλθον ἐπὶ σὲ, καὶ σὲ φωτίζω, αἴρων
»τὸ νέφος τὸ ἀνθρώπινον ἐκ τῆς ὁράσεώς σου,
»τὸ σκότη ἐπὶ τὰς θνητὰς αἰσθήσεις ὑμῶν φέρον.
»Οὕτω γυμνὰ θενὰ ἴδῃς τὰ πνεύματα ἐμπρός σου.
»Ὁ δ' ὀφθαλμός σου εἰς τὸ φῶς θὰ πλεύσῃ, ὑπομείνας
»ἐπὶ μικρὸν τὰς πανσθενεῖς ἀγγελικὰς ἀκτῖνας.

94

»Ἰδοὺ ἡ φάλαγξ τῶν πιστῶν ὑπὲρ Χριστοῦ πεσόντων.
»Ἐν οὐρανοῖς συγκάθηνται μετὰ τῶν μακαρίων.
»Συμπολεμοῦσι μετὰ σοῦ· οὐδὲ τὸν πόλεμόν των
»θὰ παύσωσι, πρὶν τελεσθῇ τὸ ἔργον τὸ ἀνδρεῖον.
»Ἰδὲ τὴν κόνιν, τὸν καπνὸν ὡς κυματοῦντα πόντον,
»καί τινα ἐν τῷ μέσῳ των ἐρείπια φρουρίων.
»Ὁ Οὔγων πολεμῶν ἐκεῖ τὴν κόνιν ἐξεγείρει,
»κ' εἰς τὰ πυργώματα ὁρμῶν, τὰς βάσεις αὐτῶν φθείρει.

95

»Ἰδοὺ παρέκει ὁ Δυδὼν, τὴν πύλην τὴν βορείαν
»διὰ σιδήρου καὶ πυρὸς καρτερικῶς προσβάλλων,
»ὅπλα διδοὺς, τῶν μαχητῶν ἐξάπτει τὴν ἀνδρίαν,
»καὶ εἰς ἐφόδους τοὺς καλεῖ, τὰς κλίμακας ἐμβάλλων.
»Ὁ δ' εἰς τὸν λόφον, ὁ φορῶν τὸν ἱερὸν μανδύαν,
»κ' εἰς στέμμα ἱερατικὸν τὴν κόμην περιβάλλων,
»ὁ Ἀδεμὰρ, ψυχῶν ποιμὴν, ἀνὴρ τῶν μακαρίων,
»ἰδέ τον πῶς σᾶς εὐλογεῖ, Σταυροῦ ποιῶν σημεῖον.

96

»Ἀνάτεινον τὸ βλέμμα σου. Φαλάγγων ἀηττήτων
»εἰς τοὺς ἀέρας θὰ ἴδῃς τὰς οὐρανίας τάξεις.»
Ἀνέβλεψε, κ' ἦν ἔμπλεων στρατῶν πτεροφορήτων
τὸ πᾶν, καὶ ἦσαν εὐπρεπεῖς αὐτῶν αἱ παραλλάξεις.
Τρεῖς ἀπετέλουν φάλαγγας, κ' ἑκάστη φάλαγξ ἦτον
διῃρημένη εἰς τριῶν ταγμάτων παρατάξεις.
Αὗται δὲ πλησιάζουσαι τὸ κέντρον, ἐπυκνοῦντο,
καὶ πρὸς τὴν περιφέρειαν χωροῦσαι, ἠραιοῦντο.

97

Ἐκθάμβους κλίνει ὀφθαλμούς, καὶ οὔτι διακρίνει
τοῦ θαυμαστοῦ ὁράματος ὁπότε τοὺς ἐγείρῃ.
Ἀλλ' ὅτε πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ τοὺς διευθύνῃ,
χαίρων γνωρίζει πανταχοῦ τὴν νίκην αὐτῶν πλήρη.
Πῶς ὁ Ῥινάλδος ἥρωας εἰς ἄνοδον ἐκίνει
βλέπει πολλούς, καὶ πίπτουσι τριγύρω του οἱ Σύροι.
Ὁ ἄρχων, ἀνυπόμονος τοὐντεῦθεν, δὲν διστάζει,
καὶ τὴν σημαίαν τῆς χειρὸς τοῦ φέροντος ἁρπάζει.

98

Καὶ εἰς τὴν γέφυραν ὁρμᾷ· πλὴν τῆς ἐμπρὸς πορείας
ὁ Σολιμὰν ὁ ἄγριος αὐτὸν ἀποκωλύει.
Ἦν μικροτάτη ἀτραπός, ἀλλ' ἦν σκηνὴ ἀνδρίας,
ἣν βραχὺς τόπος καὶ καιρὸς μεγάλην θὰ δεικνύῃ.
Καὶ ὁ Σουλτάνος ἔκραξε πῶς ὑπὲρ ἀλλοτρίας
ζωῆς, ἐνταῦθα πρόθυμος τὴν ἐδικήν του θύει·
«Κόψατε εἰς τὰ νῶτά μου τὴν γέφυραν, νὰ μείνω
»λεία ἐκείνων. Λεία των φρικτὴ θενὰ τοῖς γίνω.»

99

Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἔφθασεν εἰς τὰς στιγμὰς ἐκείνας,
κ' ἐμπρός του εἰς φυγὴν καθεὶς ἐτρέπετο δρομαῖος.
«Τί πράττω; εἶπε τότε· τί, παρὰ νὰ πέσω μείνας;
»Νὰ πέσω; Ἂν ἀπέθνησκον, θ' ἀπέθνησκον ματαίως.»
Καὶ ἄλλας ἔχων κατὰ νοῦν καὶ μελετῶν ἀμύνας,
εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν γέφυραν κατέλιπε ταχέως,
ὃς ἠκολούθει ἀπειλῶν, κ' ἐπήδησεν, ἱδρύων
ἐπὶ τὸ τεῖχος τοῦ Σταυροῦ τὸ πάνσεπτον σημεῖον.

100

Τὸ τροπαιοῦχον ἔμβλημα ἀνοίγει τὰς πτυχάς του,
κ' εἰς πᾶσαν μεγαλοφανῶς διεύθυνσιν τὰς στρέφει.
Ἡ αὔρα ὡς μετὰ πνοῆς τὸ πλήττει εὐσεβάστου,
καὶ τοῦ ἡλίου ἡ ἀκτὶς χρυσῆ τὸ περιστέφει.
Βέλη προσρίπτονται πολλά· πλὴν χαλαροῖ ἑκάστου
τὴν ῥύμην, ἢ ἐξ οὗ ὁρμᾷ, ἐκεῖ τὸ ἐπιστρέφει.
Καὶ ἡ Σιὼν ἐφαίνετο ὡς ἂν τὸ προσεκύνει,
καὶ τ' ὄρος της ἐνόμιζες ὅτι λατρεῦον κλίνει.

101

Θριάμβου τότε ὕψωσε κραυγὰς ἑορτασίμους
ἑκάστη φάλαγξ μαχητῶν, δηλοῦσα τὴν χαράν της·
καὶ τῶν κραυγῶν ἀντήχησαν εἰς κορυφὰς ἐρήμους
αἱ τελευταῖαι συλλαβαί, νέων θριάμβων μάντεις.
Καὶ ὁ Ταγκρέδης δ' ἐνταυτῷ, νικήσας τοὺς ἀλκίμους
φραγμούς, οὓς τῷ ἀντέταττεν ὁ ἄγριος Ἀργάντης,
κ' ἐκ τῆς γεφύρας καὶ αὐτὸς πηδῶν εἰς προμαχῶνα,
ἔστησ' ἐπίσης τοῦ Σταυροῦ τὴν ἱερὰν εἰκόνα.

102

Πρὸς νότον ἦν ὁ τύραννος ὁ τῶν Παλαιστινίων,
καὶ ὁ Ῥαιμόνδος πρὸς αὐτὸν ἐμάχετο ὁ γέρων.
Ὁ Τοῦρκος δὲ τὸν Γάσκωνα ἀπέκρουε, κωλύων
ἐκ τῶν τειχῶν τὸν ἔσχατον τῶν πύργων τῶν ἑτέρων·
διότι περὶ ἑαυτὸν τὸ ἄνθος τῶν ἀνδρείων
πεισματωδῶν πολεμιστῶν ἐκεῖνος ἦλθε φέρων.
Κ' ἦν μὲν ἐνταῦθα τῶν τειχῶν ἡ στερεότης ἥττων,
τῶν μηχανῶν ὁ ἀριθμὸς ὑπέρτερος πλὴν ἦτον.

103

Ἀλλ' οὐδ' ὁ πύργος ἤγγισε τὸ φρούριον, καὶ μόνον
μετὰ βραδύτητος χωρεῖ καὶ μετὰ δυσχερείας.
Οὐδ' εἰς τὴν τέχνην ἐφικτὸν κ' εἰς τῶν χειρῶν τὸν πόνον
νὰ ὁμαλύνῃ τὰς ἐκεῖ ὑπῆρξε δυσχωρίας.
Ἐν τούτοις οἱ Ὀθωμανοὶ, κ' ἡ φάλαγξ τῶν Γασκόνων
τὰς χαρμοσύνους ἤκουσαν τῆς νίκης εὐφημίας.
Ὁ δὲ λαμπρὸς ἀλαλαγμὸς τοὺς τειχομάχους πείθει
πῶς τὸ πρανὲς τῆς πόλεως ἐξεπολιορκήθη.

104

Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος, τὴν φωνὴν τὴν γηραιὰν ἐγείρων
«Σύντροφοι, κράζει, χαίρετε! Τὸ φρούριον ἑάλω.
»Πίπτει λοιπὸν χωρὶς ἡμῶν! Ἡ θέσις ἡμῶν χείρων
»τῶν ἄλλων ἔσετ' ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ τῷ μεγάλῳ;»
Δὴ τότε· καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀναχωρεῖ τῶν Σύρων,
τὰς ἀντιστάσεις ἀπογνούς· κ' ἐλθὼν εἰς μέρος ἄλλο,
ἔχον τὰ τείχη ὀχυρὰ, δυσκόλους τὰς προσόδους,
ἤλπισ' ἐκεῖ πῶς ν' ἀντιστῇ ἠμπόρ' εἰς τὰς ἐφόδους.

105

Καὶ ἤδη θριαμβευτικῶς πᾶς ὁ στρατὸς εἰσβάλλει,
τὰ τείχ' ὑπεραλόμενος, διὰ πυλῶν εἰσδύων.
Τὰ πάντα πέριξ του νικᾷ, κρημνίζει, καταβάλλει,
καὶ ῥίπτ' εἰς τέφραν, καὶ σωρὸν ἀμόρφων ἐρειπίων.
Περιπλανᾶται ἡ ὀργὴ τοῦ ξίφους ἡ μεγάλη,
μετὰ τῆς φρίκης καὶ σφαγῆς, τῶν δύω ἐριννύων·
κ' εἰς ποταμοὺς ἀχνίζοντας, καὶ εἰς αἱμάτων πόντον
κυμαίνονται τὰ σώματα θανόντων καὶ θνησκόντων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΕΝΝΑΤΗ

1

Τοὺς Τούρκους θάνατος, φυγὴ, ἢ δόγμα ἡγεμόνος
εἶχ' ἐξελάσει τῶν τειχῶν, κ' ἦν ἔρημον τὸ τεῖχος.
Ἀλλ' ὁ Ἀργάντης ἄτρομος, ἐπίμονος, καὶ μόνος
εἰς τὰς ἐπάλξεις τὰς κενὰς παρέμενεν ἥσύχως.
Τὸ μέτωπον ἀτάραχον καὶ φοβερὸν συγχρόνως,
πρὸς τοὺς νικήσαντας ἐχθροὺς ἐμάχετο εὐψύχως,
τῆς ἥττης φορητότερον τὸν θάνατον εὑρίσκων,
κ' ἐπιθυμῶν νὰ φαίνηται ἀήττητος καὶ θνήσκων.

2

Πολλοὶ ἐπῆλθον κατ' αὐτοῦ· πλὴν φοβερότερός των
ἦν ὁ Ταγκρέδης, ἀπειλῶν πληγὴν καιριωτάτην.
Εἰς τὸν Ἀργάντην μαχητὴς δὲν ἦν ἐκ τῶν ἀγνώστων.
Πολλάκις συνηντήθησαν· κ' εἰς μάχην τὴν ὑστάτην
μεθ' ἓξ ἡμέρας ἀπ' αὐτῆς τῆς συνεντεύξεώς των
νὰ ἐπανέλθῃ ὤμοσεν, ἀλλ' ὤμοσεν εἰς μάτην.
Τῷ κράζει ὁ Ὀθωμανός· «Ἰδοὺ αἱ ὑποσχέσεις,
»Ταγκρέδη; Τώρα ἔρχεσαι τὸν ὅρκον νὰ τελέσῃς;

3

»Ἐξώρας ἦλθες, καὶ οὐχὶ κἂν μόνος. Δὲν φροντίζω.
»Πεῖραν τῶν ὅπλων μου ποθεῖς; Θὰ λάβῃς κατὰ τάχος,
»ἂν καὶ παρουσιάζεσαι, ὡς ἀληθῶς νομίζω,
»ἐμπρός μου ὡς μηχανικὸς, οὐχὶ ὡς ὁπλομάχος.
»Ἀλλ' ἔστω. Πρὸ τοῦ στήθους σου—ἐγὼ δὲν σ' ἐμποδίζω—
»λόχους παράταξον πυκνοὺς, καὶ θὲς ἀσπίδων πάχος.
»Μὴ φρόνει δ' ὅτι τὴν πληγὴν ἐκ ξίφους ὀξυτάτου,
»γυναικοκτόνε φοβερὲ, θὰ φύγῃς τοῦ θανάτου.»

4

Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης ἤκουε καὶ γαύρως ἐμειδία,
κ' ὑπερηφάνως ἔλεγε καὶ ἐν περιφρονήσει·
«Ἂν ἡ ἐμὴ ἐπάνοδος σοὶ φαίνηται βραδεῖα,
»νὰ σοὶ φανῇ τὰ μάλιστα ταχεῖα δὲν θ' ἀργήσῃ.
»Ἡμῶν ἐν μέσῳ θὰ ποθῇς ἡ θάλασσα εὐρεῖα
»νὰ παρεμπέσῃ, Ἄλπεων σειρὰ νὰ μᾶς χωρίσῃ.
»Ὅτι δ' ἀνάνδρως δειλιῶν δὲν ἔμεινα ὀπίσω,
»θὰ τὸ ἰδῇς μετ' οὐ πολύ. Δι' ἔργων θὰ σὲ πείσω.

5

»Ἐλθὲ λοιπὸν, κατάβηθι εἰς τὴν μονομαχίαν
»σὺ, τῶν ἡρώων ὁ φονεὺς, σὺ ὁ γιγαντοκτόνος.
»Σὲ προκαλεῖ ὁ εἰς σφαγὴν κομπάζων γυναικείαν.»
Εἶτα τοὺς στρατιώτας του μακρύνων τοῦ ἀγῶνος,
φωνὴν ἐγείρει πρὸς αὐτῶν τὰ τάγματα ὀξεῖαν.
«Ἂς παύσῃ, λέγει, κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσις καὶ φόνος.
»Μὴ τὸν παρενοχλήσητε, διότι εἶν' ἐχθρός μου,
»ἐχθρὸς ἀρχαῖος, καὶ οὐχὶ κοινὸς, ἀλλ' ἴδιός μου.»

6

Καὶ εἶπεν ὁ Κιρκάσιος· «Ὡς θέλεις, μετὰ πλείστων,
»ἢ μόνος κάτελθε, μικρὸν αὐτὸ μ' ἐνδιαφέρει.
»Ἐμπρὸς τοῦ πλήθους, ἢ ἐντὸς ἐρήμων παραβύστων
»φέρε τὸν πόλεμον· ἐκεῖ θέλω κ' ἐγὼ τὸν φέρει.»
Ὡς δ' ἔγινεν ἡ φοβερὰ ἐκείνη σύμβασίς των,
οἱ δύ' ὁμοῦ ἀπέρχονται εἰς τὰ τῆς μάχης μέρη.
Τὸ μῖσος τοὺς ἀκολουθεῖ, καὶ ἡ ὀργὴ ἀλλήλων
εἰς σωτηρίαν ἦν αὐτοῖς, ὡς προστασία φίλων.

7

Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὴν ψυχὴν ζῆλος τιμῆς κινεῖται,
ὃν θέλ' εἰς τοῦ Ὀθωμανοῦ τὸ αἷμα νὰ κορέσῃ.
Νομίζ' ἡ ἀγανάκτησις αὐτοῦ πῶς ἀδικεῖται
καὶ μία μόνη ἂν σταγὼν δι' ἄλλης χειρὸς πέσῃ.
Τὸν προασπίζει, καὶ «Αὐτοῦ φεισθῆτε, ὦ! φεισθῆτε»,
φωνάζ' εἰς ὅσους ἀπαντᾷ ἐν φιλεκδίκῳ ζέσει.
Οὕτω διὰ τῶν φίλων του, ἐὰν καὶ κατεβόων,
ἐξεῦρε τρόπον τὸν ἐχθρὸν νὰ διαγάγῃ σῶον.

8

Ἐξέρχονται τῆς πόλεως, μακρὰν τῶν σκηνωμάτων,
καὶ στρέφουσι πρὸς τοὺς αὐτὰ κατέχοντας τὰ νῶτα·
καὶ στενωπὸν διὰ πολλῶν διέρχοντ' ἑλιγμάτων,
πρὸς τόπον ἀπολήγουσαν μακρὰν ἀφεστηκότα.
Κοιλὰς ἦν. Λόφων στέφανος πολλῶν αὐτὴν ἐμφράττων,
ἐστένευε, καὶ τ' οὐρανοῦ ἀπέκλειε τὰ φῶτα.
Οἱ λόφοι δ' ὡς εἰς στάδιον, ἢ εἰς θεάτρου κοῖλον,
στρογγύλως ἐκτεινόμενοι, προεῖχον ἐπ' ἀλλήλων.

9

Ἐνταῦθα φθάντες ἔστησαν. Πλὴν πρὸς τὴν πορθουμένην
πόλιν διστάζον στρέφεται τὸ βλέμμα τοῦ Ἀργάντου.
Ὁ δὲ Ταγκρέδης, κατιδὼν ἀσπίδος στερουμένην
τὴν χεῖρά του, τὴν ἑαυτοῦ ἀπέῤῥιψε μακράν του·
κ' ἠρώτησε τί σκέπτεται, ἐὰν τὴν ὡρισμένην
ὥραν τρομάζῃ, προορῶν τὸ τέλος ἐπιστάν του.
«Ἴσως, τῷ λέγει, σ' ἔσωζεν ἂν πρὶν τὸ προεώρας.
»Ἤδη νὰ ἔχῃς δι' αὐτὸ δειλίαν, εἶν' ἐξώρας.»

10

«Ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων, ἐκεῖνος ἀπεκρίθη,
»εἰς ἣν ἐξ ἀρχαιότητος ὑπήχ' ἡ Ἰουδαία
»μ' ἀπασχολεῖ. Ἡ εὐγενὴς κατέπεσ', ἐνικήθη,
»κ' ἣν πᾶσά μου προσπάθεια ὑπὲρ αὐτῆς ματαία.
»Μικρὰ δ' ἀποζημίωσις ἐμοὶ παρεχωρήθη
»ἡ κεφαλή σου, ἕρμαιον καὶ λεία μου βεβαία.»
Σιγᾷ, καὶ προφυλάξεων πλήρεις εἰσὶν ὁμοίων,
διότι ἤξευρον ὁ εἷς τὸν ἕτερον ἀνδρεῖον.

11

Ὁ μὲν Ταγκρέδης εὔστροφος, γοργὸς εἰς τὰς κινήσεις,
τὴν χεῖρα ἔχει ἐλαφρὰν, ὠκὺν τὸν πόδα ἔχει.
Ὁ δὲ Ἀργάντης τῶν μελῶν τὸ μέγεθος, κ' ἐπίσης
ὁλόκληρον τῆς κεφαλῆς τὸ ὕψος ὑπερέχει.
Ἐκεῖνος χαίρ' εἰς τὰς στροφὰς καὶ εἰς τὰς ἐφορμήσεις,
δι' ὧν συνέχεται, κτυπᾷ, προσβάλλει καὶ ἀντέχει,
κ' εἶν' ἐπιδεξιώτατος, ἂν ξίφος ξίφος κρούῃ,
τὸ τοῦ ἐχθροῦ του ν' ἀπαντᾷ καὶ νὰ τὸ ἀποκρούῃ.

12

Αὐτὸς δὲ εἶναι σώματος στεῤῥοῦ καὶ ἀκραδάντου,
τὴν τέχνην ἴσην ἔχων μέν, τὸν τρόπον πλὴν ἀλλοῖον.
Τείνει ἐμπρὸς τὴν ἰσχυρὰν ὀγκώδη δεξιάν του,
σῶμα, οὐ σίδηρον κτυπᾷ ὁ σιδηροῦς βραχίων.
Ὁ δέ, ζητεῖ τὸ κεχηνὸς τῶν ὅπλων τοῦ Ἀργάντου,
σκοποῦντος εἰς τὸ πρόσωπον ἐκείνου ἐναντίον,
καὶ ἀπειλοῦντος, κ' ἐνταυτῷ ζητοῦντος ν' ἀποκλείῃ
τὰς ἀδοκήτους προσβολὰς τοῦ ξίφους ὃ εἰσδύει.

13

Ὁμοίως ὅτε πρὸ ποδῶν ὑπάρχῃ ναυμαχία,
χωρὶς τὸν πόντον ἢ βοῤῥᾶς ἢ νότος νὰ ταράττῃ,
καὶ εἶναι ἴσος ὁ ἀγὼν ἀλλ' ἄνισα τὰ πλοῖα,
κ' ἡ μὲν μεγίστη ἔστι ναῦς, ἡ δ' εὐκινητοτάτη·
ἐμπρός, ὀπίσω φέρεται, προσβάλλουσα ταχεῖα,
αὕτη, ἡ δ' ἄλλη ἄσειστον τὴν πρώραν ἀντιτάττει·
καὶ ὅτε ἀλλεπάλληλον ἢ ἐλαφρὰ τὴν πλήσσῃ,
αὐτὴ ὀγκώδης ἀπειλεῖ νὰ τὴν καταποντίσῃ,

14

Νὰ ὑπεισδύσῃ προσπαθεῖ εὐκάμπτως ὁ Λατῖνος,
καὶ ν' ἀποφύγῃ τὰς πληγὰς συγχρόνως τοῦ Ἀργάντου.
Πλὴν κατὰ μέσους ὀφθαλμοὺς τῷ ἔτεινεν ἐκεῖνος
τὸ ξίφος, πᾶσαν ἀψηφοῦν ματαίαν ἄμυνάν του·
οὕτω βιαίως δ' ἔπληξεν αὐτὸν κ' ἐπικινδύνως,
ὥστε τοῦ ξίφους ἡ αἰχμὴ εἰσέδ' εἰς τὴν πλευράν του.
Εἶπε δέ, βλέπων τῆς πληγῆς τὸ αἷμα τῆς βαθείας·
«Ὁ ξιφομάχος ἥττηται εἰς τὰς ξιφομαχίας!»

45

Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὴν ψυχὴν ὀργὴ ὁμοῦ κ' αἰσχύνη
ἐφλέχθη. Παραδίδεται εἰς μῖσος καὶ μανίαν·
καὶ πόθος ἐκδικήσεως τοσοῦτο τὸν ἐκίνει,
ὥστ' ἐθεώρει ἧττάν του τὴν νίκην τὴν βραδεῖαν.
Θέλει τὴν νέαν ὕβριν του εἰς αἷμα ν' ἀποπλύνῃ,
κ' εἰς τὰς ὀπὰς ἀποσκοπεῖ τοῦ κράνους κατ' εὐθεῖαν.
Ὁ ἄλλος τὸν ἀπέκρουσεν· ὁ δ' ἀπὸ βραχυτέρας
προσβάλλει ἀποστάσεως τοῦ μήκους τῆς μαχαίρας.

46

Ἐφώρμησεν ἀριστερῶς, καὶ διὰ τῆς λαιᾶς του
τὸν δεξιὸν βραχίονα συνέλαβε τοῦ ἄλλου.
Πρὸς δὲ, διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς, τῆς ἀλανθάστου,
κατέφερεν εἰς τὴν πλευρὰν πληγὰς τοῦ ἀντιπάλου.
«Ὁ ξιφομάχος ἡττηθεὶς αὐτὰς τὰς ἀμοιβάς του,
»λέγ', εἰς τιμὴν τοῦ νικητοῦ προσφέρει τοῦ μεγάλου.»
Φρυάττει ὁ Κιρκάσιος, τὸ σῶμα στρέφων, σείων·
ἀλλὰ δὲν ἀπαλλάττεται ὁ δέσμιος βραχίων.

47

Τέλος, ἀφεὶς νὰ κρέμαται ἀπὸ τοῦ τελαμῶνος
ἡ μάχαιρά του, τὸν ἐχθρὸν ἐγκλεί' εἰς τὴν ἀγκάλην.
Καὶ ὁ Ταγκρέδης ἔπραξεν ὁμοίως· καὶ συγχρόνως
συμπλέκονται, πιέζονται, καὶ σφίγγ' ἡ χεὶρ τὴν ἄλλην.
Οὐχὶ ῥωμαλεώτερον ἐπὶ δεινοῦ ἀγῶνος
ὁ Ἡρακλῆς τὸν γίγαντα ἐνέζωσεν εἰς πάλην
ἀφ' ὅ, τι συνεδέθησαν αἱ χεῖρες αἱ νευρώδεις,
ὡς πλέκονται τραχεῖς κορμοὶ, ἢ κλάδοι γονατώδεις.

18

Τοιαύτη δ' ἡ συνώθησις, τοσαύτη κ' ἡ ὁρμή των,
ὥστ' ἔπεσαν ἀμφότεροι περίπλοκοι ὡς ἦσαν.
Ἢ τέχνη τοῦ Ἀργάντου δὲ, ἢ τύχη του ἂν ἦτον,
εἶχ' ἔξω μὲν τὴν δεξιὰν, τὴν δὲ λαιὰν κρυβεῖσαν·
ὁ Φράγκος ὅμως μαχητὴς ἐκ τῶν χειρῶν τὴν ἧττον
χρήσιμον εἶχε κινητὴν, τὴν δ' ἄλλην συσχεθεῖσαν·
δι' ὃ καὶ τότε καθορῶν ὃν κίνδυνον ὑπέστη,
ἀφεὶς τὸν ἕτερον, πηδᾷ, κ' ἐν ἀκαρεῖ ἀνέστη.

19

Καὶ ὁ Ἀργάντης μετ' αὐτὸν ἠγέρθη, πλὴν βραδέως,
καὶ τῷ κατέφερε πληγὴν ὁ τοῦ Χριστοῦ ὁπλίτης.
Ὡς ὅμως ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ εὔρου ἢ βορέως
ἐνδίδει, καὶ τὴν κορυφὴν πάλιν ἐγείρ' ἡ πίτυς,
ὁμοίως ἡ ἀνδρία του ἀναπτεροῦτ' εὐθέως
ἂν καταβάλῃ τις αὐτὴν, ἢ ἂν τὴν πολεμῇ τις.
Ν' ἀμφισβητῆται ἤρχισε διὰ πληγῶν ἡ νίκη
ἀφ' ὧν ἡ τέχνη ἔλειπεν, ἀλλὰ προσῆν ἡ φρίκη.

20

Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὰς πολλὰς πληγὰς τὸ αἷμα ῥέει,
τὸ τοῦ Ἀργάντου δὲ πολὺ ὡς χείμαῤῥος ἐκχεῖται.
Ὁμοῦ μετὰ τῆς ῥώμης του ἡ λύσσα του ἐκπνέει,
ὡς ἀποσβέννυται ἡ φλὸξ ὅταν τροφῆς στερῆται.
Ὁ δὲ ἱππότης, βλέπων τον ὅτι ἀτόνως πνέει,
καὶ βαθμηδὸν εἰς πᾶσάν του πληγὴν πῶς ἐξαντλεῖται,
εὐνάζ' εἰς τὴν καρδίαν του τὸ μῖσος, κατὰ μέρος
αὐτοῦ ἀπομακρύνεται, καὶ τῷ λαλεῖ ἡμέρως·

21

«Ἔνδος, ὦ ἄνερ ἰσχυρέ. Ἂν προτιμᾷς, θεώρει
»ὑπὸ τῆς τύχης, ὑπ' ἐμοῦ οὐχὶ, πῶς ἐνικήθης.
»Νὰ σὲ σκυλεύσω μὴ φοβοῦ. Τὰ ὅπλ', ἂν θέλῃς, φόρει.
»Τὰς ὑποκλίσεις δὲν ζητῶ τῆς ἥττης τὰς συνήθεις.»
Τὴν λύσσαν, τὰς δυνάμεις του καθ' ὅσον ἂν ἠμπόρει
ἤγειρεν, ἐζωπύρησε, συνέλεξεν ὁ Σκύθης.
«Ὅτι μ' ἐνίκησας τολμᾷς, τῷ λέγει, νὰ καυχᾶσαι,
»κ' εἰς τὸν Ἀργάντην ἄνανδρα προτείνεις; Ἀπατᾶσαι.

22

»Τὴν τύχην ἔχεις. Ἔχε την. Ὀλίγον μὲ τρομάζει·
»οὐδ' ἀτιμώρητος ἡ σὴ μανία θενὰ μείνῃ.»
Καθὼς ἡ φλὸξ ν' ἀποσβεσθῇ ὁπόταν πλησιάζῃ,
φῶς χύνουσα αἰφνίδιον τὸ τέλος της λαμπρύνει,
οὕτως εἰς φλέγοντα θυμὸν τὸ αἷμά του καχλάζει,
καὶ τὴν ἐξαντληθεῖσάν του ἀνδρίαν παροξύνει·
καὶ νὰ δοξάσῃ, ἔφεσις τὸν φλέγει, τοῦ θανάτου
τὴν προσεγγίζουσαν στιγμὴν δι' ἔργου λαμπροτάτου.

23

Τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν πρὸς τὴν ἑτέραν φέρει,
κ' αἱ δύω χεῖρές του ὁμοῦ τὴν μάχαιραν κινοῦσι.
Κτυπᾷ, καὶ ὁ ἀντίπαλος τὸ ξίφος μάτην αἴρει
καὶ τὴν βαρεῖάν του πληγὴν ἐλπίζει ν' ἀποκρούσῃ.
Τὸν ὦμον πλήττει, τῶν πλευρῶν ἀροτριᾷ τὰ μέρη
καὶ σχίζει κατιὸν συχνὰς πληγὰς ἐν τῇ συγκρούσει.
Ἂν βλέπων τὴν μανίαν του, Ταγκρέδη, δὲν φοβῆσαι,
ἐκ φύσεως θωρακισθεὶς κατὰ τοῦ φόβου εἶσαι.

24

Τὰς χεῖρας ἐπανήγειρεν ἐκ νέου νὰ προσβάλῃ,
πλὴν τὸν ἀέρα ἔπληξε τὸ ξίφος τοῦ Ἀργάντου·
διότι ὁ Ταγκρέδης, ὡς ἐνόησε καὶ ἄλλη
πληγὴ πῶς καταφέρεται, ἐπήδησε μακράν του.
Τὸν βάρβαρον τοῦ σώματος τὸ βάρος καταβάλλει·
πίπτει, καὶ μάτην προσπαθεῖ αὐτοβοήθειάν του.
Ἔπεσας, πλὴν ἰδία σου, Ἀργάντα, εἶν' ἡ πτῶσις
οὐδὲ τὴν καύχησιν αὐτῆς εἰς ἄλλον θ' ἀποδώσῃς.

25

Ἡ πτῶσις πάλιν τὰς πληγὰς ἀνοίγει, καὶ οἱ πόνοι
ἀνανεοῦνται. Ὅλον του τὸ αἷμα πάλιν χύνει.
Τὴν λαιὰν θέτει κατὰ γῆς, ὀρθοῦται εἰς τὸ γόνυ,
θάῤῥος πληροῖ τὸ βλέμμα του, καὶ στρέφετ' ἐν ἀμύνῃ.
Ὁ δὲ Ταγκρέδης τὸν ἐχθρὸν ἠπίως προσεφώνει,
χωρὶς νὰ προκαλῇ αὐτὸν, καὶ νὰ τὸν παροξύνῃ.
Ἀλλ' εἰς τὴν πτέρναν ὕπουλον πληγὴν αὐτὸς τῷ πλήττει,
καὶ μετὰ τοῦτο ἀπειλῶν κ' ὑβρίζων ἐπιπλήττει.

26

Καὶ ὁ Ταγκρέδης ἐκφωνεῖ εἰς ἔξαψιν μεγάλην·
«Οὕτως ἀγνώμων, ἄπιστε, ἐστὶν ἡ σὴ κακία!»
Καὶ καταφέρει τῳ πληγὴν, ἄλλην πληγὴν, καὶ ἄλλην,
ὅπου τοῦ κράνους ἔχαινε διάληψις καμμία.
Ἀπέθανε δ' ὁ βάρβαρος ὡς εἶχε ζήσει· πάλιν
ἠπείλει καθὼς ἄλλοτε, οὐδόλως δ' ἠγωνία.
Ἀγέρωχος καὶ βλάσφημος καὶ ἄγριος συγχρόνως
τοῦ κλειομένου χείλους του ἦν ὁ ἐκπνέων τόνος.

27

Τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην θεὶς, καὶ πλήρης εὐλαβείας,
ὁ ἥρως κλίνει, τὸν Θεὸν τῆς νίκης νὰ δοξάσῃ.
Ἀλλ' ἐκ τῆς νίκης ὁ νικῶν ἐπίσης νεανίας
ἡμιθανὴς ἀπέμεινε. Τοσοῦτον δὲ αἱμάσσει,
ὥστε τὸ τέρμα τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ὁδοιπορίας
φοβεῖται μὴ τὴν δύναμιν δὲν ἔχῃ ὅπως φθάσῃ.
Οὐχ ἧττον ὅμως προχωρεῖ, καὶ βῆμα βῆμα βαίνων,
σύρει βραδὺ τὸ σῶμά του τὸ ἐκνενευρισμένον.

28

Τὸ ἄχθος τέλος ἀπαυδεῖ τοῦ σώματός του σύρων,
καὶ ὅσῳ μᾶλλον προσπαθεῖ, τοσοῦτον ἐξαντλεῖται.
Ἐπὶ τὴν γῆν ἐκάθησε, τὴν κεφαλὴν ἐνείρων
εἰς τὴν παλάμην· καὶ ἡ χεὶρ ὡς κάλαμος κινεῖται.
Πέριξ τὸ πᾶν στρεφόμενον τῷ φαίνεται εἰς γύρον,
καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ νυκτὸς σκοτία χεῖται.
Τέλος, ἐλειποθύμησε· δυσκόλως δ' ἐννοεῖτο
τίς ἐκ τῶν δύω νικητὴς, τίς ἡττημένος ἦτο.

29

Ἐν ᾧ δ' αὐτὰ συνέβαινον, καὶ ἡ μονομαχία
εἰς ἔχθραν ἰδιωτικὴν ἐβόσκετο κ' ἐλύσσα,
τῶν νικησάντων ἡ ὀργὴ ἐφέρετο τραχεῖα
εἰς τὸν ὑπεύθυνον λαὸν τῶν ἀσεβῶν χυθεῖσα.
Εἰς τὴν κατακτηθεῖσαν γῆν ὁποία δυστυχία
ἐπῆλθε, τίς ἀφήγησις, ἢ τίς εἰκὼν γραφεῖσα
θὰ παραστήσῃ; Ποιητοῦ τίς θέλει ψάλλει γλῶσσα
δεινὰ ὁποῖα ἐπ' αὐτὴν ἐπέσκηψαν καὶ πόσα;

30

Αἱμάτων λίμναι πανταχοῦ, φρίκης σκηναὶ καὶ φόνος,
πτωμάτων λόφοι, καὶ νεκρῶν ἐφαίνοντο σωρεῖαι.
Οἱ τραυματί' ἐπὶ νεκρῶν κατέκειντο· συγχρόνως
καὶ τεθαμμέν' ὑπὸ νεκροὺς ἀτάφους τραυματίαι.
Λυσίκομοι διέτρεχον τὸν τόπον τοῦ κλαυθμῶνος
μητέρες, βρέφη φέρουσαι, περίτρομοι, ταχεῖαι.
Ὁ στρατιώτης δὲ, μεστὸς αἱμάτων καὶ λαφύρων
ὕβριζε, κόρας δυστυχεῖς ἀπὸ τῆς κόμης σύρων.

31

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἄνοδον τοῦ λόφου τοῦ ὑψίστου
τοῦ πρὸς τὴν δύσιν, ὅπου ἦν ναὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους,
καὶ ἔῤῥεον οἱ χείμαῤῥοι τοῦ αἵματος τοῦ πλείστου,
ἦν ὁ Ῥινάλδος, ἐντρυφῶν εἰς φόνους αἱμοβόρους.
Ἔπιπτον ῥάγδην αἱ πληγαὶ τῆς σπάθης τῆς φρικτῆς του,
ἀλλ' ἔπιπτον εἰς κεφαλὰς κυρίως κρανοφόρους,
καὶ οὐδὲ κράνος οὐδ' ἀσπὶς ἦν ἄμυνα ἐκείνοις,
ἀλλ' ἦτον μᾶλλον ἄμυνα ἡ ἔλλειψις ἀμύνης.

32

Τὴν μάχαιραν πρὸς μάχαιραν μετρεῖ διασταυρώνων,
κατὰ δ' ἀόπλων ἀψηφεῖ τὰ ὅπλα νὰ κινήσῃ.
Ὅσους δὲ βλέπει ἔχοντας γυμνὸν τὸ στῆθος μόνον,
διώκει διὰ βλέμματος, διὰ φωνῆς ἐκπλήσσει.
Ἔργα ἐκεῖ τερατωδῶν θὰ ἔβλεπες ἀγώνων·
πῶς ἀπειλεῖ, περιφρονεῖ, καταδιώκει, πλήσσει,
πῶς ἄνισ' εἰς τὸν κίνδυνον, πλὴν φεύγουσιν ἐπίσης
οἱ ἄοπλοι περίτρομοι, κ' οἱ ἔχοντες ὁπλίσεις.

33

Εἰς τὸν ναὸν συνήχθησαν τοῦ ὄχλου τοῦ βαρβάρου
τινὲς ἐν ὅπλοις, τοῦ λοιποῦ ἀμάχου ὅλου ὄντος.
Παντοίας τύχας καὶ μορφὰς λαβόντος τοῦ μεγάρου,
ἡ κλῆσις ἐναπέμεινεν αὐτῷ τοῦ Σολομῶντος,
τοῦ πρώτου κτίστου, κόσμησιν ἐκ κέδρου καὶ μαρμάρου
πλουσιωτάτην, κ' ἐκ χρυσοῦ ἀπέφθου αὐτῷ δόντος.
Δὲν ἦτον πλέον πλούσιον τοσοῦτον, ἀλλ' οὐχ ἧττον
καλλίπυργον, χαλκόπυλον, ὠχυρωμένον ἦτον.

34

Πρὸς ταῦτα ὁ ἀδάμαστος πολεμιστὴς τὰ ὕψη,
ὅπου τὸ πλῆθος τὸ πολὺ συνέῤῥευσεν, ἀνέβη.
Αἱ πύλαι πλὴν ἦσαν κλεισταὶ, καὶ ἵνα τὰς καλύψῃ,
ὁ ὄχλος συνεσώρευε πολλὰ πολέμου σκεύη.
Τὸ βλέμμα σπεύσας εἰς αὐτὰ δὶς, φοβερὸν, νὰ ῥίψῃ,
ὁ νέος ἥρως τὰ μετρεῖ καὶ τὰ κατασκοπεύει,
ζητῶν ῥᾳδίαν ἄνοδον· καὶ δὴ, ὡς τάχους ἔχει,
τοὺς πρόποδας διερευνῶν, τὸν λόφον περιτρέχει.

35

Καθὼς ὁ λύκος τῶν βουνῶν,, θηρίον σαρκοφάγον,
τὴν νύκτα περιφέρεται τὰς μάνδρας περιβλέπων,
τοὺς ἀκορέστους λυκιδεῖς εἰς λεία περιάγων,
κ' εἰς λύσσαν αἵματος αὐτοὺς ἐξάπτων καὶ προτρέπων,
ὁμοίως μονοπάτιον ζητεῖ ἐκεῖνος, ἄγον
ἐπὶ τὸν λόφον, ἢ πρανὲς, ἢ, ἔστω, ἄνω ῥέπον.
Εἰς τὴν πλατεῖαν ἔφθασε, κ' οἱ ἄνω μετὰ τρόμων
προσμένουσι τὸν πρὸς αὐτοὺς πότε θὰ λάβῃ δρόμον.

36

Ἐκεῖ που ἔκειτο δοκὸς μεγάλη καὶ παγία,
εἰς οἵαν δήποτε ἂν ἦν ἀποκειμένη χρῆσιν.
Οὐδέποτε εἰς τὸν ἱστὸν ἡ ναῦς ἡ Λιγυρία
ἀνήρτησε τὸ μέγεθος κεραίαν ποτὲ ἴσην.
Λαβὼν αὐτὴν (καὶ δι' αὐτὸν ὀλίγον ἦν βαρεῖα),
κατὰ τῆς πύλης τὴν κινεῖ πρὸς τῶν μοχλῶν τὴν λύσιν·
ὡς δόρ' εἰς τὴν παλάμην του τὸ πάλλει, τὸ τινάσσει,
καὶ κατὰ τοῦ θυρώματος σφοδρῶς τὸ καταῤῥάσσει.

37

Λίθος ἢ μέταλλον, οὐδὲν κατὰ τῶν ἐπαλλήλων
καὶ σφοδροτέρων πάντοτε πληγῶν ἀντέχει τούτων.
Ἀποπηδῶσ' οἱ στρόφιγγες τῶν μαρμαρίνων στύλων,
θραύοντ' αἱ πύλαι, πίπτουσι τὰ κλεῖθρα τοῦ μοχλοῦ των.
Ποτὲ δὲν ἔβλαψε κριός, τὸ χαλκοφόρον ξύλον,
ἢ βόμβα, φόνου κεραυνὸς δὲν ἔβλαψε τοσοῦτον.
Ὁρμᾷ δὲ, ὡς κατέπεσεν ἡ κλονισθεῖσα θύρα,
τῶν τοῦ Ῥινάλδου ὀπαδῶν ἡ ζωντανὴ πλημμύρα.

38

Φρικτὴν εἰς τὸν λαμπρὸν ναὸν, εἰς τοῦ Θεοῦ τὸν οἶκον
ὁ φόνος περιέφερε τὴν αἱμοπότιν λύσσαν.
Οἱ κεραυνοὶ ἐξ οὐρανοῦ οἱ κατ' ἀνδρῶν ἀδίκων
τοσούτῳ φοβερώτεροι ὅσῳ βραδύτερ' ἦσαν.
Σοὶ καὶ ὁ συμπαθέστερος, ὦ θεία δίκ', ὑπείκων,
μανίας τὴν καρδίαν του ᾐσθάνθη πληρωθεῖσαν.
Διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀπέπλυνε τοῦ σπίλου
ὁ ἀσεβὴς τὸν ἱερὸν ναὸν, ὃν ἐβεβήλου.

39

Ἀλλ' εἰς τὸν πύργον ἐνταυτῷ, ὃς τοῦ Δαβὶδ καλεῖται,
ὡς εἰς ἐσχάτην προσφυγὴν ὁ Σολιμὰν προβαίνει.
Ἐνταῦθα ὅσοι ἔμενον συνήχθησαν ὁπλῖται,
καὶ τὰς τοῦ πύργου ἔφραξαν προσβάσεις παντὶ σθένει.
Ὁ Ἀλαδῖνος, καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε ἀφικνεῖται.
Τῷ λέγει δὲ ὁ Σολιμὰν, ἰδών τον ν' ἀναβαίνῃ·
«Ἐλθὲ, μεγάλε Βασιλεῦ, καὶ παρ' ἡμῖν ἐμβαίνων,
»ἐπὶ τὸν βράχον κάθησον τὸν περιπεφραγμένον.

40

»Φύγε τὰ ξίφη τῶν ἐχθρῶν, καὶ μέν' ἐν ἀσφαλείᾳ.
»Σὲ καὶ τὸ σκῆπτρον ἐνταυτῷ νὰ διασώσῃς δέον.»
—«Φεῦ! φεῦ! αὐτὸς ἀπήντησε. Καταστροφὴ τελεία
»τὴν πόλιν μας κατέλαβε, τὴν πόλιν τῶν γενναίων.
»Ἀπώλετό μου ἡ ζωὴ, καὶ πίπτ' ἡ βασιλεία.
»Ἔζησα, ἦρξα· οὐδὲ ζῶ, οὐδ' ἄρχω περιπλέον.
«Ὑπήρξαμεν. Τετέλεσται· καὶ πάντων τούτων τώρα
»ἡ τελευταία ἔφθασε καὶ ἡ μοιραία ὥρα.»

41

«Μὴ τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς ἀπόστηθι· εὐψύχει»,
ὁ Σολιμὰν αὐτὸν φωνῇ προσεῖπε τεθλιμμένῃ.
«Μᾶς ἀφαιρεῖ βασίλεια ἐχθρὰ πολλάκις τύχη,
»τοῦ Βασιλέως ἡ τιμὴ ἐντός μας ὅμως μένει.
»Συνόδευσόν μας εἰς αὐτὰ, ὦ Βασιλεῦ, τὰ τείχη,
»ὅπου τὸ σῶμά σου καμὸν ἀνάπαυσις προσμένει.»
Τοιαῦτα εἶπε, καὶ πεισθεὶς ὁ Βασιλεὺς ὁ γέρων,
ἐκεῖ ἐκλείσθη μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν ἑτέρων.

42

Ὁ δὲ, νὰ κρέμαται ἀφεὶς ἡ ἄχρηστός του σπάθη,
ῥόπαλον ἐπισίδηρον ἁρπάζει καὶ τὸ πάλλει.
Εἰς τοῦ φρουρίου μετ' αὐτοῦ τὴν εἴσοδον ἐστάθη
ὑπερμαχῶν, μὴ δι' αὐτῆς εἰσέλθωσιν οἱ Γάλλοι.
Οὐδείς ἐστι τὰ τραύματα αὐτοῦ νὰ διαλάθῃ,
καὶ ὅν τινα δὲν θανατοῖ, ἐκεῖνον καταβάλλει·
νὰ φύγωσι δὲ θέλουσιν ἄλλος κατόπιν ἄλλου
πάντες τὸν χῶρον τὸν κλειστὸν, τὸ τραῦμα τοῦ ῥοπάλου.

43

Ἰδοὺ δὲ, φέρων φάλαγγα ἐκεῖ μαχιμωτάτην,
καὶ ὁ Ῥαιμόνδος ἔφθασεν, ἱππότης τῆς Τολώσης,
καὶ ἦλθε πρὸς τὴν δίοδον τὴν κινδυνωδεστάτην
νεάζων ὅλως, μὴ ψηφῶν πληγὰς οὐδὲ κακώσεις.
Πρῶτος ἐκτύπησεν αὐτὸς τὸν Τοῦρκον, ἀλλ' εἰς μάτην·
ὁ δ' ἄλλος ἀντεκτύπησε μετὰ μανίας τόσης,
ὥστε βαλὼν τὴν κορυφὴν, τὸν ῥίπτει εἰς τὸ χῶμα
ἄπνουν, ἐκτάδην κείμενον, ἀσπαίροντα τὸ σῶμα.

44

Τῶν ἡττηθέντων τὴν ψυχὴν καὶ πάλιν ἡ ἀνδρία
ἀνέφλεξεν, ἣν εἶχε πρὶν ὁ φόβος ἀποσβέσει.
Τοὺς Φράγκους ἀπεδίδρασκεν ἡ νίκη, κ' ἐδειλία
πᾶς ὅστις εἰς τὴν εἴσοδον ἐμπρὸς δὲν εἶχε πέσει.
Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, ὅπου ἦν ἡ τῶν νεκρῶν σωρεία
τὸν Φράγκον ἀρχηγὸν ἰδὼν ἐν φονευθέντος θέσει,
τοῖς ὀπαδοῖς του ἔκραξεν· «Αὐτὸν, ζωγρήσατέ τον,
»καὶ εἰς τὸ φρούριον, ἐντὸς τῆς πύλης σύρατέ τον.»

45

Ὑπήκουσαν τῇ προσταγῇ. Ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσίς της
δὲν ἦτον ὅσον ἄπονος ἐνόμιζον πῶς ἦτον·
διότι μετὰ ζέσεως ἐῤῥίφθησαν μεγίστης
ὅλ' οἱ ἱππόται. Φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ ὁρμή των.
Λύσσ' ἀφ' ἑνὸς ἐμάχετο, καὶ ἀφ' ἑτέρου πίστις,
οὐδ' ἆθλον ἐπεδίωκε μικρὸν ἡ συμπλοκή των.
Ἀνδρὸς μεγάλου τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν
οἱ μὲν νὰ σώσωσ' ἤθελον, οἱ δ' ἐπεζήτουν λείαν.

46

Ἀλλ' εἰς τὸ στάδιον αὐτὸ τοῦ φονικοῦ κινδύνου
ἡ νίκη τὸν Ὀθωμανὸν θὰ ἔστεφε φονέα,
διότι κατὰ τοῦ φρικτοῦ ῥοπάλου του ἐκείνου
ματαία ἦν διπλῆ ἀσπὶς καὶ περικεφαλαία,
ἀνίσως καὶ τὴν θέσιν του ἐξαίφνης δὲν ἐδείνου
ἀφικομέν' εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐπικουρία νέα,
ἐξ ἀντιθέτων ἂν μερῶν δὲν ἔφθανον ἀθρόον
ὁ στρατηγὸς ὁ ὕπατος, ὁ πρῶτος τῶν ἡρώων.

47

Ὡς ποιμὴν, ὅταν ἀστραπὴ σπαράττῃ τὰς νεφέλας,
ὅταν βρυχᾶται ἡ βροντὴ καὶ ὁ βοῤῥᾶς συρίζῃ,
καὶ ἀπειλῇ ὁ οὐρανὸς, καὶ ἀγριοῦται μέλας,
μακρὰν τῶν ἀνοικτῶν χωρῶν τὸ ποίμνιον κομίζει
εἰς μέρος ὅπου ἡ ὀργὴ τῶν οὐρανῶν θυέλλας
δὲν πέμπει, οὐδὲ κεραυνοὺς καὶ φλόγας ἀκοντίζει,
καὶ διὰ ῥάβδου καὶ φωνῆς τὰ πρόβατα ἐλαύνων
παρακινεῖ τὰ βήματα τῶν ὀκνηρῶν καὶ χαύνων,

48

Τοιοῦτος καὶ ὁ ἄπιστος. Ἡ λαῖλαψ ἡ μεγάλη
ὁπόταν εἶδε ν' ἀπειλῇ, φρικτὴ ἐπερχομένη,
καὶ ἤκουσεν ἀλαλαγμὸς τὰ νέφη νὰ προσβάλλῃ,
καὶ πάντα τὰ περὶ αὐτὸν ἐπλήρουν ὡπλισμένοι,
προπέμπει τοὺς συντρόφους του, καὶ ἐπιμέν' οἱ ἄλλοι
ἐμπρός του νὰ εἰσέλθωσιν. Αὐτὸς δ' ὀπίσω μένει.
'Οπίσω μένει ἔσχατος, κ' ἡ ὑποχώρησίς του
ἀνδρίας φαίνεται ὁρμὴ, καὶ θάῤῥους τοῦ μεγίστου.

49

'Ασθμαίνων, κεκοπιακὼς, τὴν πύλην τοῦ φρουρίου
διῆλθεν ἵν' ἀναπαυθῇ· πλὴν μόλις αὐτὴν κλείει,
καὶ ὁ 'Ρινάλδος προχωρεῖ ὡς τούτου τοῦ ὁρίου·
καὶ οὐδὲ μένει ὡς αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ κλεῖθρα λύει·
καὶ ἀνδρειότερος αὐτὸς ποθῶν παντὸς ἀνδρείου
ν' ἀναδειχθῇ, εἰς τὴν θερμὴν καρδίαν του ὀμνύει
ὅτι θὰ μείν' ἡ πρώτη του ὑπόσχεσις ἑδραία,
νὰ θανατώσῃ τοῦ Δανοῦ τὸν ἄνομον φονέα.

50

Ὁ ἥρως ὁ ἀήττητος καὶ ἐπ' αὐτὸ τὸ τεῖχος
τὸ ἀναλώτως ὀχυρὸν τὴν χεῖρα θὰ ἐκίνει,
καὶ ὁ Σουλτάνος, ἐν αὐτῷ κατακλεισθεὶς εὐψύχως
ἀσφαλὴς ἴσως τὴν ζωὴν δὲν ἤθελ' ἐκεῖ μείνει,
σαλπίγγων πρὸς ἀνάκλησιν ἂν δὲν ἐκρότει ἦχος,
καὶ ὁ ὁρίζων σκοτεινὸς ἐὰν δὲν εἶχε γίνει.
Ὁ τροπαιοῦχος Βουλλιὼν ἐσκήνωσεν ἐν χώρᾳ,
ἕως οὗ ἔλθῃ τὴν αὐγὴν τῆς μάχης πάλιν ὥρα.

51

Περιχαρὴς τὸ πρόσωπον λαλεῖ τοῖς ὀπαδοῖς του·
«Τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ συνέδραμεν ἡ τύχη
»τὰ ὅπλα μας. Ὁ θρίαμβος τοῦ ἔργου μας τοῦ πλείστου
»παύει τὸν φόβον τὸ λοιπὸν πῶς δὲν θὰ ἐπιτύχῃ.
»Ἄθλιον ἄσυλον, κ' ἐλπὶς ἐσχάτη τοῦ ἀπίστου,
»καὶ ταῦτα τέλος αὔριον θὰ πέσωσι τὰ τείχη.
»Ἐν τούτοις ὅμως ἔχετε καθῆκον εὐσπλαγχνίας
»πρὸς τοὺς πεσόντας ἀσθενεῖς καὶ πρὸς τοὺς τραυματίας.

52

»Ἴτε, κ' ἐπιμελήθητε τῶν αἷμα θερμὸν δόντων
»ἵνα προσκτήσησθε ὑμεῖς πατρίδα τὴν ἁγίαν.
»Τοῦτο ἁρμόζ' εἰς τοῦ Χριστοῦ ἱππότας· ἄξιόν των
»ἐστὶν ὑπὲρ ἐκδίκησιν καὶ ὑπὲρ ἀπληστίαν.
»Ἴδομεν πλῆθος, φεῦ! πολύ, πλῆθος πολὺ πεσόντων,
»καὶ δίψαν τινῶν ἴδομεν ἀκόρεστον πρὸς λείαν.
»Ὁ φόνος δίδω προσταγὴν κ' ἡ ἁρπαγὴ νὰ λήξῃ.
»Φωνὴ σαλπίγγων πανταχοῦ τὸ πρόσταγμ' ἂς κηρύξῃ.»

53

Ταῦτα εἰπὼν ἐσίγησε, καὶ πορευθεὶς ἐστάθη
ὅπου ὁ κόμης, συνελθών, κατέκειτο στενάζων.
Συγχρόνως δὲ ὁ Σολιμὰν τοῖς Τούρκοις ἀπετάθη,
ἀγέρωχος τὸ μέτωπον, τὴν θλῖψιν του δαμάζων.
«Τὴν τύχην, φίλοι, ἀψηφᾷ ἡ ἡμετέρα σπάθη.
»Εἶν' ἔτι τῶν ἐλπίδων μας τὸ στέλεχος χλοάζον.
»Φόβος πολύς, πλὴν μάταιος εἶν' ὁ ἡμᾶς ταράττων.
»Σήμερον εἶναι ἀληθῶς ἡ βλάβη μας ἐλάττων.

54

»Τὴν πόλιν πῶς ἐνίκησε φρονεῖτ' ἐχθρὸς γενναῖος;
»Μόνον τὸν ὄχλον τὸν πολύν. Στέγας καὶ τείχη μόλις,
»τὴν πόλιν δὲν κατέκτησεν. Ἡ φρὴν τοῦ βασιλέως,
»αἱ χεῖρές σας, τὰ στήθη σας, ὑμεῖς ἐστὲ ἡ πόλις.
»Σῶος ἐστὶν ὁ Βασιλεὺς, καὶ λόγος ῥωμαλέος
»προτάττει τὴν ἀνδρίαν του τοῖς ἐχθρικοῖς των δόλοις.
"Αν καταχτῶσι σήμερον τὴν ἔρημον, ἡ νίκη
»ὡς τέλους θέλομεν ἰδῇ εἰς τίνα θεν' ἀνήκῃ.

55

»Δὲν θεν' ἀνήκει εἰς αὐτούς· τὸ λέγω ἐπομνύων.
»Ὅταν ὑβρίζ' ἡ τύχη των, ὑβρίζουσιν ἐπίσης,
»εἰς πλήθη ἐπιχαίροντες λαφύρων καὶ σφαγίων,
»εἰς ἀτιμώσεις γυναικῶν καὶ πόλεων συλήσεις.
»Ἀλλὰ ταχέως, μεταξὺ πτωμάτων κ' ἐρειπίων,
»τῆς δίψης τῆς ἀπλήστου των, τῆς φονικῆς των λύσσης,
»θ' ἀπολεσθῶσι καὶ αὐτοὶ, ἀνίσως ἀφικνῆται
»τὸ ἐξ Αἰγύπτου στράτευμα. Ἀφίκετο· θαῤῥεῖτε.

56

»Ἐντεῦθεν βράχους ῥίπτοντες, τῇ κατωτέρᾳ πόλει
»θὰ ἐπικείμεθα ἡμεῖς, καὶ τοῖς κτιρίοις πᾶσι,
»καὶ θὰ παρακωλύωσιν ἡμῶν οἱ λιθοβόλοι
»τὸν τάφον τῆς λατρείας των οὐδεὶς νὰ προσπελάσῃ.»
Ἦσαν ἐγερσικάρδιοι οἱ λόγοι αὐτοῦ ὅλοι,
καὶ τὴν ἀπελπισίαν των ἐζήτει νὰ δαμάσῃ.
Ἄνω ἐκεῖ συνέβαινον αὐτά. Ἐν τούτοις κάτω
ἐν τοῖς στρατοῖς ὁ πονηρὸς Βαφρῖνος ἐπλανᾶτο.

57

Ὁπότ' ἐκίνησεν αὐτὸς πρὸς ἔργα κατασκόπου,
ὁ ἥλιος κατήρχετο βραδέως πρὸς τὸ ὄρος·
καὶ διὰ τόπου σκοτεινοῦ καὶ δι' ἐρήμου τόπου
νυκτερινὸς καὶ ἄγνωστος ἐχώρει ὁδοιπόρος,
κ' εἰς τὰ πεδία ἔφθασε τῆς Ἀσκαλῶνος, ὅπου
ἔτι δὲν εἶχεν ἡ αὐγὴ φανῆ ἀκτινοφόρος·
καὶ μετ' ὀλίγον, ὁ φωστὴρ ὁπότ' ἐμεσουράνει,
εἰς τὸν πυκνὸν κονίσαλον τοῦ στρατοπέδου φθάνει.

58

Μυρίας εἶδε τὰς σκηνάς, καὶ ἐπ' αὐτῶν μυρίας
σημαίας, ἐρυθράς, χλωράς, πολλῶν χρωμάτων ἄλλων,
καὶ ξενοφώνων ἤκουσε γλωσσῶν κακοφωνίας,
τυμπάνων κρότον βάρβαρον, κεράτων καὶ μετάλλων,
ἵππων λαμπροὺς χρεμετισμούς, πρὸς δέ, φωνὰς παντοίας
τῶν ἐλεφάντων τῶν φρικτῶν, καμήλων τῶν μεγάλων·
ὥστ' ἔλεγε καθ' ἑαυτόν· «Ἐδῶ λοιπόν, συσσᾶσα,
»ἡ Ἀφρικὴ συνέρρευσε καὶ ἡ Ἀσία πᾶσα;»

59

Καὶ πρῶτον μὲν διερευνᾷ τὴν θέσιν, τὰς προσόδους,
τὸν τρόπον τοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ τὰς περιτειχίσεις.
Δὲν τρέπεται πρὸς σκολιὰς καὶ πρὸς κρυπτὰς διόδους,
καὶ τοῦ συρρέοντος λαοῦ δὲν φεύγει συναντήσεις,
ἀλλ' ὑπερέβη τὴν οὐδὸν τῆς πύλης τῆς δημώδους,
νῦν ἐρωτῶν ὁ ἴδιος, νῦν δίδων ἀπαντήσεις·
καὶ ὡς ἠρώτα τολμηρῶς καὶ ὡς ἀπήντ' ἀψήφως,
ὁμοίως τοῦ προσώπου του ἦν ἄψηφον τὸ ὕφος.

60

Τὸ βῆμα φέρει πανταχοῦ, εἰς πάντα ἐμβατεύει;
παρατηρεῖ προσεκτικῶς ὁδοὺς, σκηνὰς, πλατείας·
ἄνδρας καὶ ἵππους ἀριθμεῖ, τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη,
μανθάνει καὶ τὰς τάξεις των καὶ τὰς ἐπωνυμίας,
κ' εἰς ταῦτα μὴ ἀρκούμενος, καὶ ἄλλα ἀνιχνεύει·
τὰς μυστικὰς προθέσεις των· μαντεύει δὲ ἐνίας·
καὶ κινηθεὶς καὶ τεχνασθεὶς πολλὰ, ἐντὸς ὀλίγου
προέβη μέχρι τῆς σκηνῆς τῆς τοῦ ἀρχιστρατήγου.

61

Τὸ βλέμμα ἐπλησίασε· ῥωγμή τις ἐσχισμένη
παρατηρεῖ εἰς τῆς σκηνῆς τὸ ὕφασμα πῶς ἦτον,
δι' ἧς τὸ βλέμμα εἰσχωρεῖ· καὶ ἡ ῥωγμὴ πῶς χαίνει
ἐπακριβῶς ἀπέναντι τῶν τῆς σκηνῆς ἀδύτων·
ὥστε κ' ἐάν τις ἔξωθεν ν' ἀκούσῃ ἐπιμένῃ,
εὐκόλως εἶναι κάτοχος τῶν ἔσω ἀποῤῥήτων.
Παραμονεύων ἵσταται πλησίον ὁ Βαφρῖνος,
ὡς ἐὰν ἦτον τῆς ῥαφῆς ὁ ἀκεστὴς ἐκεῖνος.

62

Ὁ στρατηγὸς ἦν ὄρθιος καὶ ἐχλαμυδοφόρει·
εἶχε γυμνὴν τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' ἦτον ὡπλισμένος.
Τὸ κράνος καὶ τὸ σάκκος του ἐκράτουν δορυφόροι,
κ' ἦν εἰς ἀκόντιον μακρὸν αὐτὸς ἐστηριγμένος.
Ἄνδρα δ' ἀγριοπρόσωπον ἐμπρός του ἐθεώρει,
γιγαντιαῖον τῶν μελῶν τὸ μέγεθος καὶ σθένος.
Τὴν τοῦ Βαφρίνου προσοχὴν ῥηθὲν ὑπ' αὐτῶν σύρει
τοῦ Γοδεφρείδου τ' ὄνομα. Τὰ ὦτά του ἐγείρει.

63

Ὁ στρατηγὸς τῷ ἔλεγε· «Λοιπὸν τὸν Γοδεφρεῖδον
»ἐλπίδας ἔχεις ἀσφαλεῖς πῶς θέλεις ἀποκτείνει;»
Ὁ δ' ἄλλος, «Βεβαιότητα, ἀπήντα, ἀντ' ἐλπίδων.
»Δὲν ἐπιστρέφω παρὰ σοὶ τὸ ἔργον ἂν δὲν γίνῃ.
»Θενὰ προλάβω τοὺς λοιποὺς τὸ πρῶτον τραῦμα δίδων·
»καὶ ἄλλως μή μοι ἐκφρασθῇ ἡ σὴ εὐγνωμοσύνη,
»πλὴν μόνον δι' ἱδρύσεως τροπαίου ἐν Καίρῳ,
»ὃ, ἐπιγράψας λόγια τοιαῦτα, νὰ ἐγείρω·

64

»«Τὰ ὅπλ' αὐτὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φράγκων τῶν ἀνόμων,
»»ἃ ὁ Ὀρμόνδος ἥρπασε, τὸν βίον του ἁρπάσας,
»»ἐνταῦθα τ' ἀφιέρωσε, τοῖς πολεμίοις τρόμον,
»»κ' ἵνα ἡ μνήμ' εἰς γενεὰς ἐναπομείνῃ πάσας.»»
—«Μὴ γένοιτο, ὁ Βασιλεὺς τῷ εἶπεν ὁ εὐγνώμων,
»ν' ἀφήσω ἄνευ ἀμοιβῆς τ' ἀνδραγαθήματά σας.
»Σοὶ δίδωμι τὴν δωρεὰν προθύμως ἣν προβάλλεις,
»μετὰ πλουσίας ἐνταυτῷ ἀντιμισθίας ἄλλης.

65

»Τὰ ψευδῆ ὅπλα σου λοιπὸν ἑτοίμασον. Ἐπείγει
»ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς μάχης πλησιάζει.»
—«Εἶν' ἕτοιμ',» ἀποκρίνεται ὁ ἄλλος. Κ' ἐδῶ λήγει
ἡ ἔντευξις. Ἐσίγησαν ἀμφότεροι. Διστάζει
πλὴν ὁ Βαφρῖνος. Ἤκουσεν, οὐδὲν δὲ τῷ ἐξήγει
τ' ἦσαν τὰ ὅπλα τὰ ψευδῆ. Ματαίως ἐξετάζει
καθ' ἑαυτὸν τὸ σχέδιον τοῦ ἔργου τοῦ βεβήλου.
Τὸν τρόπον καὶ τὰς τέχνας του οὐδὲν τῷ κατεδήλου.

66

Καὶ τότε ἀνεχώρησεν· οὐδόλως δ' ἐκοιμήθη
τὴν νύκτα πᾶσαν, πρὸ αὐτοῦ τοῦ μυστικοῦ κινδύνου.
Ἀλλ' ὡς ἡ αὔρα τῆς αὐγῆς ἐκ νέου διεχύθη
κ' εἰς τὰς σημαίας τοῦ στρατοῦ ἐφύσησεν ἐκείνου,
μετὰ τῶν ἄλλων μαχητῶν ὡς εἷς των ἐκινήθη,
κ' εἰς τὰς κατασκηνώσεις των ὁμοῦ των κατεσκήνου,
καὶ τὰς σκηνὰς διέτρεχεν ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην,
ἴσως ἐξ ὅσων ἀγνοεῖ ἀκούσῃ τι καὶ πάλιν.

67

Μεταξύ, βλέπει, μαχητῶν καὶ μεταξὺ παρθένων
ἦν ἡ Ἀρμίδα ἔνθρονος ἐφ' ἕδρας ἀνωτέρας.
Στενάζει, καὶ καθ' ἑαυτὴν λαλεῖ, βεβυθισμένον
εἰς ἀναμνήσεις ἔχουσα τὸν νοῦν ἰδιαιτέρας.
Τὸ πρόσωπον ἐπὶ λευκῆς χειρὸς ἐστηριγμένον,
κλίν' εἰς τὴν γῆν τοὺς ὀφθαλμούς, ἐρωτικοὺς ἀστέρας.
Ἔχει τὰ βλέφαρα ὑγρά· πλὴν δὲν ἠξεύρεις, κλαίει;
καὶ μαργαρῖται ἐπ' αὐτῶν ἀστράπτουσιν ὡραῖοι.

68

Ὁ Ἄδραστος, μετ' ἀτενῶν βλεμμάτων ἀκινήτων,
ὡς ἄπνους τις ἐφαίνετο, καθήμενος ἐμπρός της·
τόσον ἐκ τῶν νευμάτων της ἐξηρτημένος ἦτον.
Διέκαιε τοὺς πόθους του ἡ φλὸξ τοῦ βλέμματός της.
Καὶ ἀπωτέρω, νῦν ποθῶν, νῦν ζηλοτύπως φρίττων,
ἔβλεπ' ἐκεῖνον καὶ αὐτὴν ὁ Τισσαφέρνης, ὅστις
ἐξέφραζε, μεταποιῶν τὴν ὄψιν του ἀλλοίαν,
λυσσῶσαν ἀγανάκτησιν, ἢ ἔρωτος μανίαν.

69

Καὶ ὁ Ἀλτάμωρ ἔπειτα, ὃν εἶχον αἱ παρθένοι
περιστοιχίσει, κ' ἔμενεν ὀπίσω των, προκύπτει.
Ἡ ὄψις του ἀπότομον τὸν πόθον δὲν ἐμφαίνει
ἀλλὰ ποθοῦντα βλέμματα συνεσταλμένα ῥίπτει.
Ὁ ὀφθαλμὸς ἐκ τῆς χειρὸς εἰς τὴν μορφὴν προβαίνει,
ἢ καὶ εἰς ὅ,τι ἀτελῶς τὸ ἔνδυμ' ἀποκρύπτει,
κ' εἰσδὺ' ὑπὸ τὸ κάλυμμα τὸ βλέμμα του, εὑρίσκον
ὁδὸν ὡραίαν μεταξὺ διπλῶν λευκῶν λοφίσκων.

70

Ἀλλ' ἡ Ἀρμίδα πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐγείρει,
καὶ ἔκφρασις χαρμόσυνος τὴν ὄψιν της φαιδρύνει.
Τὰ ὄμματά της πάντοτε δακρύων ὄντα πλήρη
ὡς ἥλιος διὰ βροχῆς μειδίαμα λαμπρύνει.
«Μοὶ ἔδωκας, ὦ μαχητά, ὑπόσχεσιν θυμήρη»,
λέγει. «Αὐτὸ τὴν θλίψιν μου, μόνον αὐτὸ πραΰνει.
»Μ' ὑπέσχεσο ἐκδίκησιν. Θὰ μοὶ τὴν δώσῃς ἴσως;
»διότι ἐκδικούμενον εἶν' ἡδονὴ τὸ μῖσος.»

71

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Ἰνδός· «Μὴ ἔσο καθὼς ἦσο
»εἰς ἀθυμίαν ἔκδοτος εἰς τὸ ἑξῆς. Φαιδρύνου.
»Πῶς τὸν Ῥινάλδον τάχιστα θεν' ἀποκεφαλίσω
»πίστευσον, καὶ θὰ φέρω σοι τὴν κεφαλὴν ἐκείνου,
»ἢ διὰ ταύτης τῆς χειρὸς θὰ τὸν αἰχμαλωτίσω,
»νὰ σοὶ τὸν δώσω δέσμιον. Σὺ δεσμοφύλαξ γίνου.»
Τοιαῦτ' αὐτὸς ὑπέσχετο. Σιγῶν δὲ καὶ ἡσύχως
ὁ ἄλλος μένει· πλὴν ὀργὴ τὸν δάκνει ἐνδομύχως.

72

Πρὸς Τισσαφέρνην στρέψασα τὸ εὔχαρί της βλέμμα,
«Σὺ δὲ, τί λέγεις;» ἐρωτᾷ. Αὐτὸς δ' ἐν προσποιήσει
ἀπήντησεν· «Ἐγὼ βραδὺς, θ' ἀκολουθῶ ἠρέμα
»μακρόθεν τὸν ἀνδρεῖόν σου, εἰς ὃν νὰ σ' ἐκδικήσῃ
»σὺ τὴν τιμὴν ἀνέθηκας, καὶ ὅστις πίνει αἷμα.»
Καὶ οὕτω τὸν προσέβαλε πικρᾷ τοιαύτῃ ῥήσει.
Ὁ δὲ Ἰνδὸς ἀπήντησε· «Πράττει καλῶς ν' ἀπέχῃ.
»Ἂν τὴν ἀντιπαράθεσιν φοβῆται, λόγον ἔχει.»

73

Τότε λαλεῖ, τὴν κεφαλὴν ὁ Τισσαφέρνης σείων·
«Ὦ! ἐὰν ἤμην κύριος τῆς ῥώμης τῆς χειρός μου,
»ἂν κατὰ βούλησιν αὐτὸ διεῖπον τὸ σπαθίον,
»ἂν εἶναι θὰ ἐδείκνυον αὐτὸς ταχύτερός μου.
»Δὲν τρέμω σὲ, οὐδὲ τὰς σὰς καυχήσεις, ὦ θηρίον·
»ἀλλ' ἐμπρὸς τρέμω τ' οὐρανοῦ, ἐμπρὸς τοῦ ἔρωτός μου.»
Σιγᾷ· ὁρμᾷ δ' ὁ Ἄδραστος, καὶ ἤδη τὸν προὐκάλει·
ἀλλ' ἡ Ἀρμίδα ἑαυτὴν προφθᾶσα παρεμβάλλει.

74

Τοῖς ἀπεκρίθη λέγουσα· «Πολεμισταὶ, ὃ δῶρον
»τοσάκις μοὶ ἐδώκατε, πρὸς τί τὸ ἀφαιρεῖτε;
»Προμάχων μου ᾐτήσασθε τιμὴν καὶ δορυφόρων.
»Ἤλπιζον εἰς τὸ σύνθημα αὐτὸ νὰ ἑνωθῆτε.
»Ὀργίζεσθε. Φέρετ' ἐμοὶ τὸν τῆς ὀργῆς σας φόρον.
»Προσβεβλημέν' εἰμὶ ἐγὼ, καὶ δὲν τὸ ἀγνοεῖτε.»
Ταῦτα καταπραΰνεται ἑκάτερος ἀκούσας,
καὶ κάμπτει ὁ ζυγὸς αὐτῆς ψυχὰς διχογνωμούσας.

75

Καὶ ὁ Βαφρῖνος εἰς αὐτὰς παρῆν τὰς ὁμιλίας.
Ἐκεῖ δὲ, ἀφ' οὗ ἤκουσε τὰ πάντα, δὲν ἐστάθη,
καὶ ἐπλανήθ' ἰχνηλατῶν τὰ τῆς συνωμοσίας.
Ἀλλὰ κατώρθωσεν οὐδὲν ν' ἀκούσῃ ἢ νὰ μάθῃ.
Αὐξάνει πλὴν ὁ ζῆλός του ὑπὸ τὰς δυσκολίας,
κ' ἐνίοτ' ἐρωτήσεων ἀμέσων ἐπειράθη.
Ἔχει ἀπόφασιν ἐδῶ τὸν θάνατον νὰ εὕρῃ,
ἢ ἀπελθὼν, τὸ μυστικὸν τὸ μέγα νὰ ἠξεύρῃ.

76

Καὶ χρῆσιν ἐποιήσατο μυρίων τεχνασμάτων,
καὶ δόλους ἐπενόησε κ' ἐξύφανε μυρίους.
Ἀλλὰ δὲν ἀνεκάλυψε, καὶ τὰ τοιαῦτα πράττων
τοὺς δόλους τῶν συνωμοτῶν, τοὺς τρόπους τοὺς κρυφίους.
Ἡ τύχη ὅμως, ὅ,τι ἦν αὐτῷ τῶν ἀδυνάτων,
τοὺς δρόμους των τῷ ἔδειξε τοὺς πονηρῶς σκοτίους.
Ὥστε τοὐντεῦθεν εἰς αὐτὸν κατάδηλον ἐφάνη
κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος τίς ὑφαίνετο πλεκτάνη.

77

Ἐπέστρεψε δὲ ὅπου ἦν εἰς θρόνον καθημένη
ἡ ἐρωτόληπτος ἐχθρὰ ἐν μέσῳ τῶν μαχίμων.
Ἐκεῖ δ' ἀνθρώπων μεταξὺ τοσούτων περιμένει
ἴσως λαλήσας προδοθῇ τοῦ ἔργου τις εἰδήμων.
Προβὰς δὲ ὅπου αἱ πολλαὶ παρίσταντο παρθένοι,
μίαν εἰς τρόπον προσφωνεῖ ὡς παλαιῶν γνωρίμων.
Στελλόμενος ὡς ἔκπαλαι ἀνίσως ἦσαν φίλοι,
μετ' οἰκειότητος πολλῆς καὶ θάῤῥους τῇ ὡμίλει.

78

Ὡς παίζων δὲ τῇ ἔλεγε· «Κ' ἐγὼ ὑπὲρ ὡραίας
»εἶμ' ἕτοιμος ν' ἀποδυθῶ εἰς στάδιον ἀγῶνος,
»εἶμὶ νὰ κόψω ἕτοιμος διὰ χειρὸς γενναίας
»τὴν τοῦ Ῥινάλδου κεφαλὴν καὶ τὴν τοῦ Βουλλιῶνος.
»Διάταξον τὴν ἐκλογὴν αὐτῆς μου τῆς ῥομφαίας,
»ἂν νὰ σφαγῇ ἐπιθυμῇς τις βάρβαρος βαρῶνος».
Τοιαῦτα λέγων ἤρξατο, καὶ ἤλπιζεν ἐν τέλει
τὸ παίγνιον πῶς ν' ἀποβῇ σπουδαῖος λόγος μέλλει.

79

Καὶ λέγων ἐμειδίασεν. Ὁπόταν δ' ἐμειδία,
τὴν ὄψιν του τὴν φυσικὴν ἡ νῦν του ὁμοιάζει.
Παρθένος ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀποσπασθεῖσα μία
τὸν βλέπει, τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούει, πλησιάζει,
καὶ λέγει· «Ἐγὼ ἔσομαι, ἐγὼ ἡ σὴ κυρία.
»Τὸ δῶρόν σοι τοῦ ἔρωτος ἡ χείρ μου ἑτοιμάζει.
»Σ' ἐκλέγω πρόμαχον ἐμόν, καὶ πρέπει ἑπομένως
»ὁμοῦ νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ ἐμπεπιστευμένως.»

80

Κ' εἶπεν ἰδίως πρὸς αὐτόν· «Σ' ἐγνώρισα, Βαφρῖνε·
»εἶμὶ βεβαία δὲ καὶ σὺ πῶς μὲ ἀναγνωρίζεις.»
Βαθέως τὸν ἐτάραξαν αἱ λέξεις της ἐκεῖναι·
ἀλλ' ὅμως ἐμειδίασεν εἰπὼν αὐτῇ· «Νομίζεις;
»Δὲν ἔχω εἰς τὴν μνήμην μου νὰ σ' εἶδα ποτέ, γύναι·
»καὶ ὅμως νὰ σὲ βλέπῃ τις, κόρη καλή, ἀξίζεις·
»οὐδ' ἐννοῶ τί ὄνομα τὸ στόμα σου προφέρει·
»τοῦ εἰς ἐμὲ ἀνήκοντος μεγάλως διαφέρει.

81

»Εἰς τὴν Βισέρταν γεννηθεὶς ὑπὸ πατρὸς Ἀλβίνου,
»ὄχθην ἀπότομον οἰκῶν, Ἀλμάνζορος καλοῦμαι.»
—«Νὰ μ' ἀπατήσῃς, ἀπαντᾷ, μὴ μάτην καταγίνου.
»Πάλαι καλῶς σ' ἐγνώριζον, καὶ ἤδη σ' ἐνθυμοῦμαι.
»Φίλη σου καὶ προστάτις σου εἰμί· μὴ ὑποκρίνου·
»καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ τὴν ζωὴν νὰ δώσω προθυμοῦμαι.
»Ἡ Ἑρμινία εἶμ' ἐγὼ, θυγάτηρ Βασιλέως.
»Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὰ δεσμὰ σὺ μὲ κατεῖχες τέως.

82

»Εὐδαίμων ἐθελόδουλος δύ' ὁλοκλήρους μῆνας
»εἰς τὴν εἱρκτὴν τὴν προσφιλῆ ὑπῆρξα, καὶ δεσμίαν
»μὲ ὑπηρέτεις, παρ' ἐμοὶ προφρόνως διαμείνας.
»Ἐγὼ εἰμί· βλέπεις ἐμὲ, ἐμὲ, ναὶ, τὴν ἰδίαν.»
Ὁ δ' εἰς αὐτὴν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὀξέως διευθύνας
ἐγνώρισε τὴν εὔχαριν μορφήν της τὴν γλυκεῖαν·
«Μὴ φοβηθῇς, προσέθηκε, σοὶ ἐπαναλαμβάνω.
»Εἰς μάρτυρα τὸν οὐρανὸν, τὸν ἥλιον λαμβάνω.

83

»Νὰ ἐπιστρέψῃς πρὸς τοὺς σοὺς ἂν μελετᾷς ὀπίσω,
»κ' ἐμὲ εἰς τὴν ἀγαπητὴν εἱρκτήν μου πάλιν φέρε.
»Πικρὰ ἐλευθερία μου, προθύμως θὰ σ' ἀφήσω.
»Μοὶ εἶν' αἱ νύκτες βάσανος, καὶ νύκτες αἱ ἡμέραι.
»Ἂν ἦλθες ὢν κατάσκοπος, θενὰ σ' εὐχαριστήσω.
»Ἡ τύχη σου ἐδείχθη σοι σπανίως εὔνους. Χαῖρε.
»Συνωμοσίαν παρ' ἐμοῦ θ' ἀκούσῃς, κ' εἴ τι ἄλλο,
»ὃ ἀλλαχοῦ ἂν δύνασαι νὰ μάθῃς ἀμφιβάλλω.»

84

Χαίρων ἐκεῖνος ἤκουε, διστάζων πλὴν ἐπίσης.
Δὲν ὁμιλεῖ, τὴν πονηρὰν Ἀρμίδαν μνημονεύων.
Δολία εἶναι κ' ἐλαφρὰ τῆς γυναικὸς ἡ φύσις.
Θέλει, ἀρνεῖται. Εἰς αὐτὴν εἶν' ἄφρων ὁ πιστεύων.
Τέλος τῇ λέγει· «Ἂν ποθῇς νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς,
»ἐλθὲ κατόπιν· ὁδηγῶ ἐγώ σε συνοδεύων.
»Ἀρκείτω αὔτ' εἰς τὸ παρὸν ἡ σύντομος συνθήκη.
»Πρὸς λόγους ἄλλους, πλείονας ἄλλος καιρὸς ἀνήκει.»

85

Νὰ χαλινώσῃ ὁ στρατὸς τοὺς ἵππους προσκαλεῖται.
Ἡ σάλπιγξ ἡ χαλκόηχος τὴν ἔξοδον σημαίνει.
Ὁ μὲν Βαφρῖνος ἔφυγεν· ἐκείνη δὲν κινεῖται,
καὶ μετὰ τῶν συντρόφων της ὀλίγον ἔτι μένει.
Περὶ προμάχου ὁμιλεῖ, πῶς παίζει προσποιεῖται,
καὶ τέλος ἀνεπίδεικτος ἐκ τῆς σκηνῆς ἐκβαίνει.
Ἐλθοῦσα δ' ὅπου ὥρισται, εὑρίσκει τὸν Βαφρῖνον,
καὶ πρὸς τὸν τόπον ἔστρεψαν τὰ νῶτά των ἐκεῖνον.

86

Ὡς δ' ὁ Βαφρῖνος μετ' αὐτῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ μόνος
εὑρέθη, κ' αἱ Σαρακηναὶ σκηναὶ μακράν των ἦσαν,
τῇ εἶπε· «Θέλησον λοιπὸν κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος
»τὴν σκευωρίαν νὰ μ' εἰπῇς τὴν ῥαδιουργηθεῖσαν.»
Καὶ τότ' ἐκείνη ἤρχισε, τῷ πόθῳ του συμφώνως,
νὰ ἐκτυλίσσ' ἣν ἤξευρε πλεκτάνην ὑφανθεῖσαν·
«Ὀκτὼ εἰσὶ τῶν μαχητῶν, τῶν μάλιστα εὐρώστων,
»καὶ ὁ Ὀρμόνδος ἐν αὐτοῖς ὁ εὐρωστότερός των.

87

»Αὐτοὶ,—ἀνίσως τοὺς κινῇ ἢ μῖσος ἢ κακία,—
»εἰς ὅρκον συνεδέθησαν οἱ μὲν μετὰ τῶν ἄλλων.
»Ὁπότε θὰ κατασταθῇ εἰς μάχην ἡ Ἀσία,
»κ' ἡ κρίσις ἔσται τῶν στρατῶν τῶν δύω ἀντιπάλων,
»θὰ ἔχωσ' εἰς τὰ ὅπλα των τὰ τοῦ σταυροῦ σημεῖα,
»καὶ ὅπλα θενὰ φέρωσιν ὁποῖα τὰ τῶν Γάλλων.
»Προσέτι δὲ θὰ ἔχωσι χρυσόλευκον χιτῶνα,
»ὡς οἱ σωματοφύλακες οἱ περὶ Βουλλιῶνα.

88

»Εἰς μέρος δὲ τοῦ κράνους των θὰ ἔχωσι σημεῖον,
»ἐξ οὗ θὰ διακρίνωνται πῶς εἶναι συνωμόται.
»Ὁπόταν δ' ἔλθωσ' οἱ στρατοὶ οἱ ἐχθρικοὶ πλησίον,
»ἀμέσως εἰς τὰ ἴχνη του θενὰ ῥιφθῶσι τότε·
»κ' ἕκαστος, φίλον πρόσωπον προασπιστοῦ δεικνύων,
»θὰ δράμῃ, καὶ τὸ στῆθός του θὰ πλήξωσ' οἱ προδόται.
»Λόγχην θὰ ἔχωσι βαπτὴν εἰς ἰοβόλα εἴδη,
»ὥστε νὰ εἶναι βέβαιος ὁ θάνατος ὃν δίδει.

89

»Ἠξεύροντες δ' οὗτοι ἐκεῖ ὅτι ἐγὼ γνωρίζω
»τὰ ὅπλα, τὰ ἐνδύματα ὑμῶν, ὡς καὶ τὰ ἤθη,
»μ' ἠνάγκασαν τὸν ὁπλισμὸν αὐτῶν νὰ καταρτίζω,
»καὶ ἔργον ἀποτρόπαιον τοιοῦτο μ' ἐπεβλήθη.
»Ἰδοὺ διατί ἔφυγον. Οὐδόλως συνηθίζω
»νὰ κλίνω εἰς διαταγὴν, ἀνίσως δὲν μὲ πείθῃ,
»καὶ ἀποτροπιάζομαι, περιφρονῶ διόλου
»πᾶν ψεύδους μηχανούργημα, πᾶν τέχνασμα τοῦ δόλου.

90

»Ναὶ, διὰ τοῦτο ἔφυγα· οὐχὶ δὲ μόνον τοῦτο....»
Πρὶν τελειώσῃ σιωπᾷ, κ' ἐκόπη ἡ φωνή της·
οἱ ὀφθαλμοί της ἔκλινον, ἡ ὄψις ἠρυθροῦτο,
κ' ἐξῆλθον μόλις ἔναρθροι οἱ λόγ' οἱ ἔσχατοί της.
Τῇ εἶπε δὲ ὁ σύντροφος, ζητῶν νὰ μάθῃ οὕτω
τί ἡ αἰδήμων ἀπ' αὐτοῦ ἀπέκρυπτε σιγή της·
«Πρὸς τὸν πιστόν σου ὀπαδὸν τοιαύτην ἔχεις πίστιν
»ὥστε τῶν αἰτιῶν τῶν σῶν νὰ κρύπτῃς τὴν μεγίστην;»

91

Τότ' ἐκ τοῦ στήθους στεναγμὸν ἐξέπεμψεν ἡ νέα,
κ' ἦν ἡ φωνή της τρέμουσα, καὶ εἶχε διαλήψεις.
«Αἰδὼς ἣν δὲν διέσωσα, εἶπεν, αἰδὼς ματαία,
»παρῆλθον αἱ ἡμέραι σου, καὶ δύνασαι νὰ λείψῃς.
»Μάτην τοὐντεῦθεν προσπαθεῖς, δὲν εἶσαι ἀναγκαία
»τὴν φλόγα εἰς τὰς φλόγας σου τοῦ ἔρωτος νὰ κρύψῃς.
»Ἦν χρήσιμον τὸ σέβας σου, ἀλλὰ προηγουμένως,
»οὐχὶ ἀφ' ὅτου ἔγινα πλανόβιος παρθένος.»

92

Εἰς ταῦτα δὲ προσέθηκεν· «Ὅτ' ἔπιπτεν ὁ θρόνος
»κατὰ τὴν νύκτα τῶν δεινῶν καὶ τῆς ἀπελπισίας,
»δὲν ἦτον οὗτος δι' ἐμὲ ὁ ὄλεθρος ὁ μόνος·
»ἡ νὺξ πηγὴ καταστροφῆς μοὶ ἦτον διπλασίας.
»Ἡ βασιλεία μου μικρὰ ζημία! Ὢ! συγχρόνως
»καὶ ἐμαυτὴν ἀπώλεσα μετὰ τῆς βασιλείας.
»Ναὶ, ἐμαυτήν· ἀπώλεσα τὰς φρένας μου, κ' ἐπίσης
»καρδίαν ἀνεπιστρεπτεὶ ἀπώλεσα, κ' αἰσθήσεις.

93

»Ἐν μέσῳ φόνων, ἁρπαγῶν, τὸ ἔχεις κατὰ μνήμην
»πῶς ἔφευγον περίτρομος, ἀλλοφρονοῦσα κόρη·
»κ' ἐν ᾧ περιπλανὴς ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ἤμην,
»ὁ κύριός σου ὥρμησε, καὶ ἐσιδηροφόρει.
»Τότε καθικετεύουσα ἐκεῖνον, προσεκείμην·
»«Ἱππότα, εὐσπλαγχνίσθητι, χαρίσθητι, συγχώρει!
»»Πολεμιστὰ, τὴν δωρεὰν δὲν θέλω τῆς ζωῆς μου.
»»Τὸ ἄνθος τῆς παρθενικῆς προστάτευσον τιμῆς μου.»

94

»Ἐκεῖνος δ' εἰς τὴν χεῖρά μου, ὡς ταῦτα εἶπα, θέτει
»τὴν χεῖρα· οὐδ' ἐπρόσμεινε τὸ τέλος τῆς εὐχῆς μου.
»«Θάῤῥει, ὦ κόρη πάγκαλε, μοὶ λέγει, καὶ προσθέτει·
»«Σοῦ ἔσται καὶ τῆς σῆς τιμῆς προστάτις ἡ ἰσχύς μου.»
»Τότε,—τί ἦτον ἀγνοῶ,—γλυκὺ εἰσέφρησέ τι
»καὶ ῥίζας ἔβαλεν ἐντὸς λανθάνον τῆς ψυχῆς μου.
»Εἰσέρπον δὲ, καὶ βαθμηδὸν θερμότητα παράγον,
»ὡς τέλους εἰς πυρκαϊὰν ἀνέλαμψε παμφάγον.

95

»Πολλάκις μ' ἐπεσκέπτετο καὶ μὲ συνελυπεῖτο,
»καὶ λόγους ἀποτείνων μοι γλυκεῖς μὲ παρηγόρει,
»καὶ «Ἐλευθέραν, μ' ἔλεγεν, ὦ κόρη, σὲ κηρύττω»,
»ἠρνεῖτο πᾶν μου λάφυρον, καὶ μοὶ τὰ παρεχώρει.
»Φεῦ! δι' ἐμὲ πᾶν λάφυρον καὶ δῶρον πᾶν τί ἦτο;
»Μ' ἀφῄρει ἀπ' ἐμοῦ αὐτοῦ ὅταν αὐτὰ μ' ἐδώρει.
»Ἐδώρει ὅ,τι δι' ἐμὲ ἦτο μικρᾶς ἀξίας,
»κ' ἐλάμβανεν ἀντάλλαγμα τὸ κράτος τῆς καρδίας.

96

»Κακῶς ὁ ἔρως κρύπτεται. Δὲν ἔῤῥιψας εἰς λήθην
»πῶς περὶ τοῦ κυρίου μου ἠρώτων πανημέρως.
»Σὺ δὲ, εἰκάζων πῶς δεινῶς τὴν φρένα ἐκεντήθην,
»«Ὦ Ἑρμινία, ἔλεγες, σὲ διαφλέγει ἔρως.»
»Τοῦτο μὲν σὺ ὑπώπτευες, ἐγὼ δὲ τὸ ἠρνήθην·
»ἀλλ' ὁ θερμός μου στεναγμὸς ἀπήντ' ἀληθεστέρως.
»Κ' ἡ γλῶσσ' ἂν κατεψεύδετο, ἀλλ' ἔλεγε τὸ βλέμμα
»ὁποία κάμινος φλογὸς μοὶ ἔκαιε τὸ αἷμα.

97

»Ὦ δυστυχοῦς μου σιωπῆς! Ἂν εἶχον κἂν ζητήσει
»τὸ φάρμακον ὃ ἤθελε τὴν ἴασιν μοὶ φέρει,
»ἀφ' οὗ ὁ πόθος ἔμελλε τὸν χαλινὸν νὰ λύσῃ
»ὁπότε πλέον σήμερον μικρὸν ἐνδιαφέρει!
»Ἀπῆλθον, καὶ τὸ τραῦμά μου εἶχον ἐντὸς ἐγκλείσει,
»κ' ἐνόμιζον πῶς θάνατον αὐτὸ θὰ μ' ἐπιφέρῃ.
»Τέλος τὴν δᾷδα τῆς ζωῆς ὁ ἔρως ἀνακαύσας,
»πᾶν σέβας μοὶ ἀφῄρεσε, πάντα δεσμόν του θραύσας.

98

»Ἀπῆλθα τὸν δεσπότην μου τὸν προσφιλῆ ζητοῦσα.
»Μόνος ἀφ' οὗ μ' ἐπλήγωσεν, ἦν μόνος νὰ μ' ἰάνῃ.
»Πλὴν συνοδί' ἀνδρῶν σκληρῶν ἐκεῖ περιφρουροῦσα,
»ἐμπρός μου, ἀποκλείουσα τὸν δρόμον μου, ἐφάνη,
»καὶ παρ' ὀλίγον εἰς αὐτὴν ἐνέπιπτον ἁλοῦσα·
»πλὴν νὰ μὲ σώσ' εἰς ἔρημον φυγὴ ταχεῖα φθάνει.
»Ἐκεῖ μονήρης ἔζησα, κ' ἐπὶ καιρὸν ἐκρύβην
»ὡς ποιμενὶς εἰς ἀγροτῶν φιλόξενον καλύβην.

99

»Οἱ πόθοι μου δ' οἱ πρὸς στιγμὴν ἐνδόντες εἰς τὸν τρόμον
»ὁπότε ἀνεφλέχθησαν ἐν τῇ σφοδρότητί των,
»καὶ πάλιν ἐπανέλαβον τὸν πρὸς ἐκεῖνον δρόμον,
»ἡ τύχη μετὰ τῶν αὐτῶν ἐδείχθη ὠμοτήτων.
»Ἀγέλη λαφυραγωγῶν, ἀνθρώπων παρανόμων
»ἐπῆλθε, καὶ ἡ ἐκφυγὴ ἀδύνατος μοὶ ἦτον.
»Αὐτοὶ μὲ ᾐχμαλώτισαν. Αἰγύπτιοι δὲ ἦσαν
»ἐκ Γάζης, καὶ μ' ἀπήγαγον ἐκεῖσε συλληφθεῖσαν.

100

»Ὡς δῶρον μὲ προσήνεγκον εἰς τὸν διοικητήν των.
»Τῷ εἶπα τὰ κατ' ἐμαυτήν. Ὁ λόγος μου τὸν πείθει.
»Πλησίον του περίθαλψιν μετὰ τιμῆς ἀπήντων.
»Καὶ ἡ Ἀρμίδα ἦν ἐκεῖ, κ' ἐπίσης μ' ἐλυπήθη.
»Ἔμαθες τὰς πλανήσεις μου, τὰς τύχας, τὴν στροφήν των
»καὶ τὰς αἰχμαλωσίας μου. Τὸ πᾶν σοὶ ἐξηγήθη.
»Συνεχῶς δούλης, συνεχῶς ἀπελευθερωθείσης,
»ἄλυτ' εἰσὶ καὶ μένουσιν αἱ πρῶταί μου ἀλύσεις.

101

»Ἂν μόνον ὅστις τὰ δεσμὰ μοὶ εἶχεν ἐξυφάνει,
»καὶ δι' αὐτῶν τὴν εὐπειθῆ ψυχήν μου περιβάλλει,
»δὲν μοὶ εἰπῇ· «Ἀπόστηθι ἐντεῦθεν, κόρη πλάνη,
»»ἄπελθε. Κατοικία σου μακράν μου ἔστω ἄλλη.»
»Εἴθε φανῇ μοι εὔσπλαγχνος, ὡς ἄλλοτε μ' ἐφάνη,
»κ' ἐκ νέου εἰς τὴν φυλακὴν τὴν ποθητήν μ' ἐμβάλῃ!»
Τοιαῦτα τὰ συμβάντα της ἐκείνη διηγεῖται,
καὶ βαίνουσι νυχθημερὸν ἀκάματ' οἱ ὁδῖται.

102

Τῆς λεωφόρου παρεκβὰν, βραχεῖαν ἀναβαίνει
τὸ ζεῦγος, ἀσφαλῆ ὁδόν. Τὰ τείχη πλησιάζει
καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἥλιος πρὸς δύσιν καταβαίνει,
καὶ ἤδ' ἡ νὺξ τὸν οὐρανὸν πρὸς ἕω συσκιάζει.
Εἶναι ὑγρὰ ἡ ἀτραπὸς, καὶ αἷμα τὴν μιαίνει·
κ' ἔπειτα βλέπουσι νεκρὸν εἰς αἷμα ὃ λιμνάζει,
πᾶσαν πληροῦντα τὴν ὁδὸν, πρὸς τ' ἄνω ἐστραμμένον,
καὶ ἔτι ἀπειλητικὸν τὸ πρόσωπόν του μένον.

103

Ἡ ξένη του ἀναβολὴ καὶ πᾶς ὁ ὁπλισμός του
τὸν βάρβαρον ἐνέφαινον. Παρῆλθεν ὁ Βαφρῖνος.
Μακρὰν ὀλίγον ἔκειτο ἄλλος νεκρὸς ἐμπρός του,
καὶ ἔμφροντι τὸ βλέμμα του ἐπέσυρεν ἐκεῖνος.
«Οὗτος ἐστὶ χριστιανὸς, εἰκάζω», εἶπ' ἐντός του·
ὁ φαιὸς δ' ἤλεγχε χιτὼν ἐξ ἔθνους ἦτον τίνος.
Πεζεύσας, τῷ ἀφήρεσε τὴν περικεφαλαίαν·
«Φεῦ! Ὁ Ταγκρέδης!» ἐκφωνεῖ εἰς τὴν οἰκτράν του θέαν.

104

Πλησίον τοῦ ἀγριωποῦ πολεμιστοῦ εὑρέθη,
βλέπουσ' αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ἡ δυστυχὴς ἀλῆτις.
Ἀλλ' ἤκουσε τὴν φοβερὰν κραυγὴν, καὶ συνεσχέθη
ὑπ' ἀλγηδόνος, ὡς δεινῶς τρωθεῖσα ἡ ψυχή της.
Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τ' ὄνομα παραφροσύνης μέθη,
μανία τὴν κατέλαβε, καὶ πλείστ' ἦν ἡ σπουδή της.
Τὴν καλὴν ὄψιν τὴν ὠχρὰν ὡς ἔκφρων ἐθεᾶτο,
δὲν καταβαίνει, ῥίπτεται τοῦ ἐφιππίου κάτω.

105

Τὸν βρέχει τῶν δακρύων της ὁ χείμαῤῥος προῤῥέων,
καὶ ἡ φωνή της ἐπ' αὐτοῦ ἐγείρεται πενθίμη·
«Εἰς τί σημεῖον μ' ἔφερεν ἡ τύχη ἀπευκταῖον!
»Ὦ ὄψις, ὄψις φοβερά! Ὦ ὥρα μισητή μοι!
»Ἐπὶ μακρὸν σ' ἀπώλεσα· σ' εὑρίσκω τελευταῖον·
»σ' ἐπαναβλέπω· ἀλλὰ σὺ, σὺ δὲν μὲ βλέπεις, οἴμοι!
»Ναὶ, δὲν μὲ βλέπεις, φίλτατε, ἂν καὶ εἰμὶ παροῦσα,
»καὶ σοῦ στεροῦμαι ἐσαεὶ, σὲ μόλις ἀνευροῦσα.

106

»Ποτὲ ὅτι ἡ ὄψις σου θὰ εἶν' ἐφανταζόμην
»ἀφορμὴ λύπης δι' ἐμὲ, πηγὴ ἀπελπισίας.
»Εἰς αἰωνίαν τύφλωσιν ἂν κατεδικαζόμην,
»τῆς θέας ἵν' ἀπαλλαγῶ αὐτῆς τῆς ἀπαισίας!
»Ποῦ τῶν καλῶν ἀστέρων σου ἡ φλὸξ ἣν ᾐσθανόμην;
»Τίς τὰς ἀκτῖνας ἔσβυσε τὰς καυστικῶς γλυκείας;
»Τὸ ἀνθηρὸν ἐρύθημα τῶν παρειῶν ποῦ εἶναι,
»κ' αἱ λάμψεις αἱ περιχαρεῖς τῶν παρειῶν ἐκεῖναι;

107

»Ἀλλ' ἔχεις, εἰ καὶ πελιδνὸν, τὸ πρόσωπον ὡραῖον.
»Ἐνταῦθα ἂν περιπολῇς ἐν ἀοράτῳ πτήσει,
»ψυχὴ φιλτάτη, θὰ ἴδῃς τὸ ὄμμα μου τὸ κλαῖον,
»καὶ ἴσως θέλεις τὴν κλοπὴν, τὴν τόλμην συγχωρήσει.
»Κατάψυχρα φιλήματα ἐκ τῶν ὠχρῶν χειλέων
»νὰ λάβω ἄφες με, ἃ πρὶν εἶχον θερμὰ ἐλπίσει.»
Τὴν λείαν ὡς ἂν ἤθελε ν' ἁρπάσῃ τοῦ θανάτου,
προσέφυ εἰς τ' ἀκίνητα τὰ χείλη τὰ στυγνά του·

108

«Ὦ χείλη, λέγει, εὔσπλαγχνα, ὑμεῖς ἐπὶ ζωῆς σας
»παρηγορίαν, λέγοντα, μ' ἐδίδετε· ὦ χείλη,
»πρὶν ἀποθάνω ἄφετε ἓν φίλημα γλυκύ σας
»εἰς τὴν ψυχήν μου αἴσθημα παρήγορον νὰ στείλῃ.
»Τότε δὲ ἴσως σὺ αὐτὴν ποθοῦσαν ἐλεήσας,
»θὰ δώσῃς ὅ,τι κλέπτουσα ν' ἁρπάσῃ νῦν ὀφείλει.
»Ἄφες εἰς τὴν ἀγκάλην μου, ὤ! ἄφες νὰ σ' ἐγκλείσω,
»καὶ εἰς τὸ φίλον στόμα σου τὸ πνεῦμά μου ν' ἀφήσω.

109

»Τὸ πνεῦμά μου σ' ἀκολουθεῖ. Σὺ, σὺ αὐτὸ ὁδήγει,
»σὺ, πρὸς τὰς αἰωνίας σου εὐδαίμονας οἰκήσεις.»
Εἶπε στενάζουσα, καὶ ἦν ἐγγὺς νὰ τῇ ἐκφύγῃ
διερχομένη ἡ ψυχὴ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς βρύσεις.
Τὸ δάκρυ της πλὴν ζωπυρεῖ αὐτὸν, καὶ διανοίγει
τὸ στόμα εἰς σπασμωδικὰς καὶ ἀφανεῖς κινήσεις.
Τὸ στόμ' ἀνοίγει· πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς πλὴν κλείει,
καὶ στεναγμούς του εἰς αὐτῆς τοὺς στεναγμοὺς μιγνύει.

110

Ἡ νέα τὸν ἡμιθανῆ ἀκούει νὰ στενάζῃ,
κ' ἐλπίδα, καὶ ἀναψυχὴν αἰσθάνεται ἠδεῖαν.
«Τοὺς ὀφθαλμούς σου ἄνοιξον, Ταγκρέδ', ἰδὲ, φωνάζει
»ἣν διὰ τῶν δακρύων μου σ' ἡτοίμασα κηδείαν.
»Ῥίψόν μοι βλέμμα ἔσχατον. Ὁ τάφος σου μὲ κράζει·
»ν' ἀπέλθω θέλω τὴν μακρὰν ὁδόν σου τὴν ἰδίαν.
»Περίμεινέ μ' ἐπὶ βραχὺ ἐπάνω νὰ μ' ἐπάρῃς.
«Αὕτη μοι ἔστω παρὰ σοῦ ἡ τελευταία χάρις.»

111

Ἀνοίγει ὁ ψυχοῤῥαγῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ κλείει
αὐτοὺς καὶ πάλιν· καὶ θρηνεῖ καὶ κόπτεται ἐκείνη.
«Ζῇ, ὁ Βαφρῖνος ἔκραξε, καὶ μόνον καταμύει.
»Πρῶτον ἂς βοηθήσωμεν, καὶ μετὰ ταῦτα θρήνει.»
Καὶ ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ τὴν πανοπλίαν λύει,
πρὸς ὃ τὴν χεῖρα τρέμουσαν κ' ἡ Ἑρμινία τείνει.
Ἀνοίγει καὶ διερευνᾷ τὰ τραύματα, βυθίζει
ἔμπειρον βλέμμα εἰς αὐτά, καὶ ἴασιν ἐλπίζει.

112

Ἡ στάσις του, κατανοεῖ, προῆλθ' ἐκ τοῦ καμάτου
καὶ ἐκ τῆς ἐξαντλήσεως κ' ἐκ τῆς αἱμοῤῥοίας.
Ἀλλ' ἔχει πρὸς ἐπίδεσμον διὰ τὰ τραύματά του
οὐδέν, πλὴν τῆς καλύπτρας της, ἐντὸς τῆς ἐρημίας.
Τότε ὑπέβαλεν αὐτῇ κενὰ διδάγματά του
ὁ ἔρως, καὶ πρωτοφανεῖς τῇ εὗρε τὰς ταινίας.
Διὰ τῆς κόμης της λυτῆς τὰ τραύματ' ἀπομάττει,
τὰ ἐπιδέει, κόπτουσα τὴν κόμην, καὶ τὰ φράττει.

113

Δὲν ἤρκει ἡ καλύπτρα της, διότι ὅλος ἦτον
πλήρης πληγῶν, ἀλλὰ λεπτὴ ἐκείνη καὶ βραχεῖα.
Δίκταμον, κρόκος, ἔλειπον· πλὴν λέξεις τῶν ἀῤῥήτων
τινὰς ἐγνώριζεν, ἐξ ὧν διδάσκει ἡ μαγεία.
Ὁ ὕπνος τέλος λύεται ὁ τοῦ θανάτου γείτων.
Ἀνέκυψε, τοὺς ὀφθαλμοὺς κινεῖ ἐν εὐκολίᾳ·
βλέπει τὸν ὑπηρέτην του καὶ τὴν γυναῖκα βλέπει
ἐν στολῇ ξένῃ εὐσεβῶς αὐτὸν νὰ περιέπῃ.

114

«Σύ; Πότε ἦλθες; ἐρωτᾷ· καὶ πῶς ἐδῶ, Βαφρῖνε;
»καὶ σὺ, καλή μου ἰατρὲ, παρθένε, ποία εἶσαι;»
Ἡ δὲ στενάζει, κ' ἔμπλεως χαρᾶς συγχρόνως εἶναι,
κ' αἱ παρειαί της λάμπουσιν ὡς ῥόδιναι βαφεῖσαι.
Τῷ λέγει· «Θὰ σοὶ τὸ εἰπῶ. Τώρα ἡσύχως μεῖνε.
»Τὸ διατάττ' ἡ ἰατρός· καὶ σίγα, μὴ κινῆσαι.
»Θέλεις σωθῆ.» Καὶ στήριγμα τῷ προπαρασκευάζει,
καὶ εἰς τὸν κόλπον της αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν βαστάζει.

115

Ἀλλ' ὁ Βαφρῖνος σκέπτεται ἐν τούτοις πῶς ἠμπόρει
διὰ νυκτὸς τὸν στρατηγὸν εἰς τὸν στρατὸν νὰ φέρῃ,
ὁπότε φαίνονται πολλοὶ ἐξαίφνης ὁπλοφόροι
τῶν τοῦ Ταγκρέδου, πρὸς αὐτὰ προβαίνοντες τὰ μέρη.
Ὁπότε πρὸς τὸν ἔσχατον ἀγῶνά του ἐχώρει
ὁ μονομάχος, μετ' αὐτοῦ παρῆσαν οἱ ἑταῖροι,
πλὴν δὲν τὸν ἠκολούθησαν, διαταγὴν λαβόντες.
Νῦν δ' ἔτρεχον εἰς ζήτησιν αὐτοῦ περιϊόντες.

116

Ἐζήτουν ἄλλοι ἀλλαχοῦ τὰ ἴχνη του ὁμοίως,
πλὴν μόνοι νὰ τὸν εὕρωσιν ἐπέτυχον ἐκεῖνοι·
κ' ἐπὶ τῶν βραχιόνων των αὐτὸν ἐπιτηδείως
παρέλαβον, οὓς ἔπλεξαν ὥστ' ἕδρα τις νὰ γίνῃ.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης ὁμιλῶν «Πῶς, εἶπεν, ὁ ἀνδρεῖος
»Ἀργάντης ἕρμαιον, βορὰ κοράκων θενὰ μείνῃ;
»Μὴ, πρὸς Θεοῦ, ἀφήσωμεν αὐτὸν ἀπεῤῥιμμένον,
»ἀκήδευτον καὶ ἄταφον, καὶ ἄμοιρον ἐπαίνων.

117

»Τὸ αἷμά μου ἐξέῤῥευσε, καὶ ἔχθρα δὲν μοὶ μένει·
»συνεξεῤῥύη, κ' ἔπεσε νεκρὰ ὡς ὁ γενναῖος.
»Εἰς τὴν ἀνδρίαν του τιμὴ ἐστὶν ὀφειλομένη·
»πρὸς τοὺς γενναίως θνήσκοντας τῶν ζώντων εἶναι χρέος.»
Καὶ οὕτω προπεμπόμενος ὑπὸ πολλῶν προβαίνει,
μεθ' ἑαυτοῦ παραλαβὼν καὶ τὸν ἐχθρὸν τὸν τέως.
Ὁ δὲ Βαφρῖνος ἔμενε παρὰ τὴν Ἑρμινίαν,
διὰ πιστήν της φρούρησιν καὶ διὰ προστασίαν.

118

Ὁ ἡγεμὼν δὲ εἶπε· «Μὴ πρὸς τὰς σκηνὰς χωρῆτε,
»ἀλλὰ πρὸς τὴν μητρόπολιν τὴν βασιλίδα, φίλοι.
»Τῆς ἐκλειπούσης μου ζωῆς τὸ τέλος ἀπειλεῖται.
»Θὰ ἤμην εὐτυχέστερος ἐὰν ἐκεῖ μ' ἠπείλει·
»διότι ὁ Θεάνθρωπος ἀπέθανε καὶ κεῖται
»ἐκεῖ, καὶ ἴσως εἶν' ἐκεῖ τῶν οὐρανῶν ἡ πύλη.
»Ἐκεῖ κἂν θέλει πληρωθῇ ὁ εὐλαβὴς σκοπός μου
»τῆς προσκυνήσεως, πρὶν ἢ ἀπαλλαγῶ τοῦ κόσμου.»

119

Ἀκούσαντες, τὸν ἔφεραν ἐκεῖ, κ' ἐπὶ στρωμάτων
παχέων τὸν κατέθεσαν εἰς ὕπνου ἡσυχίαν.
Ὁ δὲ Βαφρῖνος, τὴν καλὴν νεάνιδα φυλάττων,
εἰς προσεχῆ καὶ μυστικὴν τὴν φέρει κατοικίαν.
Ὅπου δὲ ἦν ὁ Βουλλιὼν, τὰ πάντα διατάττων,
προσῆλθεν ἔπειτα, χωρὶς νὰ εὕρῃ δυσκολίαν,
ἂν καὶ δι' ὅ,τι ἔμενε νὰ πράξωσιν ἀκόμη
ἐσυζητεῖτο παρ' αὐτῷ τῶν φίλων του ἡ γνώμη.

120

Νοσοῦντος τοῦ Ῥαιμόνδου ἦν κατὰ τὸ μέσον κλίνη.
Ὁ δὲ στρατάρχης εἰς αὐτῆς ἐκάθητο τὸ πέρας·
καὶ κύκλῳ ἦν περὶ αὐτὸν στεφάνη ἀνθρωπίνη,
ὅσ' εἶχον ἔξοχον ἰσχὺν, καὶ φρένας πυκνοτέρας.
Πάντες σιγῶντες δ' ἤκουον ἐν ᾧ, τί εἶχε γίνῃ
ὁ ἐκπεμφθεὶς ἐξέθετε, κατὰ τὰς πρὶν ἡμέρας·
«Ὡς διετάχθην, Κύριε, ἀνεῦρον ἐξετάσας
»τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον καὶ τὰς δυνάμεις πάσας.

121

»Πόσοι οἱ ἀναρίθμητοι στρατοὶ αὐτῶν καὶ πόσοι
»νὰ σᾶς ἐκθέσω ἀκριβῶς οὐδεὶς μὴ περιμείνῃ.
»Τοὺς εἶδα, ὡς διήρχοντο, κοιλάδας νὰ πληρῶσι·
»ὄρη, πεδία ὑπ' αὐτῶν νὰ κρύπτωνται τὰ σμήνη·
»καὶ ὅπου ἂν σκηνώσωσι, καὶ ὅπου ἂν φανῶσι,
»ξηραίνεται πᾶσα ἡ γῆ, στειρεύει πᾶσα κρήνη·
»διότι ὕδωρ δὲν ἀρκεῖ τὴν δίψαν των νὰ σβύσῃ,
»κ' εἶν' ἡ Σκυθί' ἀνίκανος νὰ τοὺς τροφοδοτήσῃ.

122

»Ἀλλ' ὅλων τούτων τῶν πεζῶν, τῶν ἱππικῶν ταγμάτων
»ὀλίγ' εἰσὶν οἱ χρήσιμοι, ἀπόλεμοι δ' οἱ ἄλλοι.
»Ἀνίδε' εἰσὶ τάξεως, σημείων, προσταγμάτων.
»Οὐδεὶς αὐτῶν ξιφοφορεῖ, καθεὶς μακρόθεν βάλλει.
»Εἰσὶν οὐχ ἧττον καί τινες ἐκ τῶν ἐκλεκτοτάτων,
»ἡ Περσικὴ βοήθεια ἥτις αὐτοῖς ἐστάλη.
»Ἐστὶ δὲ μεταξὺ αὐτῶν πολεμικὸς ἐξόχως
»ὁ τῆς φρουρᾶς, καλούμενος «τῶν Ἀθανάτων» λόχος.

123

»Καλοῦνται δὲ Ἀθάνατοι, διότι δὲν μειοῦται
»ἡ τάξις των ἡ συμπαγὴς ποτὲ οὐδὲ καθ' ἕνα.
»Ὡς μία θέσις κενωθῇ, ἐν ἀκαρεῖ πληροῦται
»ὑπ' ἔχοντος πολεμικὰ προσόντα ἐγνωσμένα.
»Ὁ ἀρχηγός των Ἐμιρὰν οὔτε εἰς φρένα, οὔτε
»εἰς ῥώμην ἔχ' ὑπέρτερον, ἔχ' ἴσον του κανένα.
»Τῷ εἶπε δὲ ὁ Βασιλεὺς, διὰ παντοίων τρόπων
»νὰ προσπαθήσ' εἰς πεδινὸν νὰ σᾶς ἑλκύσῃ τόπον.

124

»Καὶ ἴσως πρὶν ὁ ἥλιος δὶς μᾶς ἀφήσῃ δύων,
»ἔσοντ' αἱ φάλαγγες αὐτῶν ἐνταῦθα ἀφιχθεῖσαι.
»Σὺ δὲ, Ῥινάλδε, πρόσεχε. Παρὰ τῶν πολεμίων
»σὺ μᾶλλον ὑποβλέπεσαι καὶ σὺ ἐπαπειλεῖσαι.
»Οἱ ἀγριώτεροι αὐτῶν, οἱ πρῶτοι τῶν ἀνδρείων,
»τὴν κεφαλήν σου θέλουσι, καὶ σὺ σκοπός των εἶσαι·
»ὅτ' ἡ Ἀρμίδα ἑαυτὴν εἰς ἀμοιβὴν προσφέρει
»εἰς ὅν τινα τὴν κεφαλὴν τὴν σὴν κοπεῖσαν φέρῃ.

125

»Προέχει μεταξὺ αὐτῶν ὁ Πέρσης ὁ γενναῖος,
»τῆς Σαρμακάντης βασιλεὺς, ὁ μέγας Ἀλταμόρος.
»Προσέτι δὲ ὁ Ἄδραστος, ἀνὴρ γιγαντιαῖος,
»εἰς οὗ τὴν ἐπικράτειαν ἡ Ἕως ἐστὶν ὅρος.
»Δὲν ἔχει σχῆμα ὅμοιον πρὸς οὐδενὸς ἱππέως·
»ἀνθ' ἵππου ἔχ' ὑφ' ἑαυτὸν ἐλέφαντα, ζῶν ὄρος.
»Ὁ Τισσαφέρνης μετ' αὐτῶν ἐστί. Πανδήμου γνώμης
»φωνὴ τῷ ἀποδίδωσι τὸν στέφανον τῆς ῥώμης.»

126

Εἶπε. Τοῦ νέου ἐρυθρὸν τὸ πρόσωπον ἐβάφη·
τὰ ὄμματά του ἔῤῥιψαν ἀκτῖνας, φλογισθέντα.
Διψᾷ εἰς αἷμα ἐχθρικὸν νὰ πνίξῃ τὰ ἐδάφη,
καὶ δὲν κατέχει τὸν δριμὺν θυμόν του δαμασθέντα.
Ἀλλ' ὁ Βαφρῖνος ὅπου ἦν ὁ ἀρχηγὸς ἐστράφη,
καὶ εἶπε· «Κύριε, μικρὰ εἰσὶ τὰ νῦν ῥηθέντα.
»Ὅσα μοὶ μένει νὰ εἰπῶ οὐδόλως εἰσὶ φροῦδα.
»Παρασκευάζοντ' ἐπὶ σὲ τὰ ὅπλα τοῦ Ἰούδα.»

127

Κ' ἐξέθηκεν, εὐχαριστῶν τὴν περιέργειάν των,
καθὼς τὸν ἀνεκάλυψε, τὸν τεκταιθέντα δόλον·
περὶ φαρμάκων, ὁπλισμοῦ, κρανῶν ψευδοσημάντων,
βραβείων, ὑποσχέσεων, καὶ κόμπων ἀσυστόλων·
καὶ ἠρωτᾶτο, κ' ἔδιδεν εἰδήσεις περὶ πάντων.
Σιγὴ ἐπῆλθε μεταξὺ τῶν παρεστώτων ὅλων.
Τότε ὁ ἀρχιστράτηγος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐγείρας
πρὸς τὸν Ῥαιμόνδον, εἶπε· «Δὸς τὴν συμβουλὴν τῆς πείρας.»

128

Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· «Φρονῶ, ὁπόταν φέξ' ἡμέρα,
»νὰ μὴ προσβάλωμεν, ὡς ἦν προαπεφασισμένον,
»ἀλλ' ἡ πολιορκία μας νὰ γίνῃ στενοτέρα,
»ἵνα ἐξέρχηται οὐδεὶς τῶν ἔνδον κεκλεισμένων.
»Τῷ δὲ στρατῷ ἀνάπαυσις δοθήτω ἐλευθέρα,
»ἵν' ἀναλάβῃ, ἰσχυρὰν τὴν μάχην περιμένων.
»Εἰς σὲ δ' ἀνήκει νὰ σκεφθῇς τὴν μάχην ἂν θὰ κρίνῃς
»εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐπιπεσών, ἢ ἂν θὰ τὸν προσμείνῃς.

129

»Σκέφθητι δὲ πρὸ πάντων, σὲ τοῦ δόλου προφυλάττων,
»περὶ τῆς ἀσφαλείας σου καὶ συντηρήσεώς σου.
»Τίς ἄλλος ἐστὶ πρόμαχος, σωτὴρ τῶν στρατευμάτων,
»τίς ἀσφαλίζων, καὶ αὐτὰ τίς διοικῶν ἐκτός σου;
»Πρὸς τοῦ κινδύνου ἐκφυγὴν τὴν ἐκ τῶν ἐμβλημάτων,
»νὰ μεταβάλῃς φρόντισον τὰ τοῦ στρατεύματός σου.
»Τοιουτοτρόπως ματαιῶν τὴν τέχνην τῆς ἀπάτης,
»ἀντιστρατεύου δι' αὐτῆς εἰς τὸ στρατήγημά της.»

130

Ὁ στρατηγὸς ἀπήντησεν· «Ὁποῖον σὲ γνωρίζω
»σ' εὑρίσκω, φρόνιμον τὸν νοῦν, καὶ τὴν καρδίαν φίλον.
»Ὃ δ' ἄφησες ἀμφίβολον, ἰδού, ἀποφασίζω·
»Ἡμεῖς θὰ ἐπιπέσωμεν κατὰ τῶν ἀλλοφύλων.
»Οἱ τῆς Ἀσίας νικηταὶ ἀνοίκειον νομίζω
»κατάκλειστοι νὰ μένωσιν ἐν μέρει θρασυδείλων.
»Εἰς τὴν ἡμέραν τὴν λαμπράν, εἰς τ' ἀνοικτὰ πεδία
»ὁ ἀσεβὴς ἂς αἰσθανθῇ τίς ἡ ἡμῶν ἀνδρία.

131

»Οὐδὲ κατ' ὄνομα αὐτοῖς ἔσται ποτὲ ἡ νίκη,
»οὐδὲ θὰ ὑπομείνωσι τὴν φοβεράν μας θέαν
»οὐδὲ τὰ ὅπλα. Ἀλλ' ἡμῖν τὸ κράτος των θ' ἀνήκῃ,
»ἐφ' οὗ τὴν δύναμιν ἡμῶν θὰ στήσωμεν ἑδραίαν.
»Ἂν εἰς ἡμᾶς παραδοθεὶς ταχέως δὲν ὑπείκῃ
»ὁ πύργος, ἔξομεν αὐτοῦ τὴν ἅλωσιν βεβαίαν.»
Ἐνταῦθα ὁ μεγάθυμος σιγήσας ἀπεσύρθη,
ὁπότε ὁ ἑσπερινός, καλῶν εἰς ὕπνον, ἤρθη.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ

1

Ἠδ' εἰς τὰ ἔργα τοὺς θνητοὺς ὁ ἥλιος ἐκάλει,
καὶ τῆς ἡμέρας ἔφθανεν ἡ ὥρα ἡ δεκάτη,
ὅτ' ἐκ τοῦ πύργου μέλαν τι ἐφάνη ὡς μεγάλη
νεφέλη, ἐπὶ ζοφερᾶς νυκτὸς σκοτεινοτάτη,
ἥτις εἰς ἔκτασιν μακρὰν τὸν κόσμον περιβάλλει.
Ἦτον ὁ φίλος των στρατὸς, ὅστις ἐταχυβάτει,
κ' ἐπλήρου πάντα ὑπ' αὐτὸν, καὶ λόφους καὶ πεδία,
καὶ κρύπτουσα τὸν οὐρανὸν ἠγείρετο κονία.

2

Τότε κραυγὴ ἀνέθορε τῶν πολιορκουμένων
ἐκ τῆς ὑψίστης κορυφῆς, καὶ πλήττει τὰς νεφέλας.
Ἀπὸ τῶν θρακικῶν ἀκτῶν γεράνων πετωμένων
κατὰ χειμῶνα βλέπομεν ὁμοίως τὰς ἀγέλας,
πρὸς τόπον ν' ἀποστρέφωνται θερμότερον καὶ ξένον,
μετὰ κρωγμῶν, καὶ τὰς ψυχρὰς νὰ φεύγωσι θυέλλας.
Ὡς ζέσεως δ' ἐπλήσθησαν, κ' ἐλπίδων ὡς ηὐπόρουν,
αἱ χεῖρές των ἐτόξευον, αἱ γλῶσσαι ἐλοιδόρουν.

3

Ὑπὸ τῶν Φράγκων εὐχερῶς τίς ἦτον ἐνοήθη
ὁ λόγος ὁ τῶν ἀπειλῶν καὶ τῆς ἐξάψεώς των.
Ὀπίσω των ἀπέβλεψαν, καὶ εἶδον πόσα πλήθη
ἐβάδιζον, καὶ ὅτι ἦν ὁ ἐχθρικὸς στρατός των.
Γενναία φλὸξ ἀνέλαμψεν εἰς τ' ἄγριά των στήθη,
ὁ ζῆλος τοὺς διέκαυσεν ὁ φιλοπόλεμός των.
Ἡ νεολαί' ἀκάθεκτος, φρυάττουσα συῤῥέει·
«Τὸ σύνθημα δὸς, ἀρχηγέ!» κραυγάζουσιν οἱ νέοι.

4

Ἀλλ' ὁ ἐχέφρων ἀρχηγὸς ἀντέστη, καταστέλλων
τὴν φιλοπόλεμον αὐτῶν ἀνυπομονησίαν,
πρὸ τῆς αὐγῆς, πρὸς τὸν ἐχθρὸν τὸν φθάσαντα μὴ θέλων
νὰ ἔλθωσ' εἰς ἀπόπειραν καὶ εἰς ἀψιμαχίαν.
«Μέγας ἐστὶν ὁ κόπος σας ὁ παρελθὼν καὶ μέλλων.
»Ἔχετε, εἶπ', ἐν μεταξὺ ἡμέρας ἡσυχίαν.»
Ἴσως δὲ εἶχε δι' αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐχθροῖς θελήσει
τὴν ἄφρονα ἐν ἑαυτοῖς πεποίθησιν ν' αὐξήσῃ.

5

Καθεὶς παρεσκευάζετο, προσμένων ἡ πρωΐα
νὰ ἐπανέλθῃ φέρουσα τὴν ὥραν τῶν κινδύνων.
Ποτὲ αὐγὴ δὲν ἔφεξε καθὼς αὐτὴ γλυκεῖα,
οὐδ' ὁ ἀὴρ ποτ' αἴθριος ὑπῆρξεν ὡς ἐκεῖνον.
Φαιδρὰ ἐθάῤῥεις ἡ ἠὼς πῶς ἦτον, κ' ἐμειδία
ὡς ἂν περιηυγάζετο ὑφ' ὅλων τῶν ἀκτίνων.
Τὸ φῶς αὐξάνει, ὡς, χωρὶς νὰ τὸν καλύπτῃ σκέπη,
ἂν τὸν ἀγῶνα ἤθελεν ὁ οὐρανὸς νὰ βλέπῃ.

6

Ὡς δὲ τῆς πρώτης χαραγῆς τὰ ῥόδα διακρίνει
ὁ Γοδεφρεῖδος, τὸν στρατὸν ἐξήγαγεν ἐν τάξει.
Πλὴν τὸν Ῥαιμόνδον, ὅπως ἦν, παραταχθέντ' ἀφήνει
τὸν πύργον, καὶ τὸν ἔγκλειστον Σουλτάνον, νὰ φυλάξῃ.
Καὶ τοὺς πιστοὺς προστίθησι τοὺς πρὸς τῇ Παλαιστίνῃ,
οὓς ζυγοῦ ἦλθεν ὁ στρατὸς τῶν Φράγκων ν' ἀπαλλάξῃ.
Ἦσαν μὲν οὗτοι πάμπολλοι· οὐχὶ πλὴν τούτους μόνον,
ἀλλ' ἔτι καὶ ἀπόσπασμα ἐπέστησε Γασκόνων.

7

Προέβαινε δ' ὁ ἡγεμὼν, κ' ἐφαίνετο βεβαίαν
τῆς νίκης τὴν ἐγγύησιν εἰς τὴν μορφήν του φέρων.
Νέᾳ ἐξ ὕψους χάριτι, σεβάσμιος τὴν θέαν
ἐφάνη, καὶ ἀνάστημα γιγαντιαῖον αἴρων.
Δόξης ἀκτὶς τὴν ὄψιν του κατέλαμψεν ὡραίαν,
καὶ εἰς ἀκμὴν νεότητος ἀνέθαλεν ὁ γέρων.
Τὰ μέλη του ἐδείκνυον, τὸ βλέμμα του ἐπίσης
ὡς ἂν θνητοῦ ἀνώτερον τὸν ἔπλασεν ἡ φύσις.

8

Δὲν ἐπροχώρησε μακρὰν, πρὶν τὰς δυνάμεις πάσας
τῶν Αἰγυπτίων νὰ ἴδῃ τῶν περιμενομένων.
Τότε εἰς ὄρος τὸν στρατὸν ἀναβιβάζει, φθάσας,
ὀπίσω κ' εὐωνύμως των εἰς ὕψος ἀναβαῖνον·
καὶ τὸ τῆς μάχης μέτωπον εὐρὺ ἀναπετάσας,
στενὰς ἀφῆκε τὰς πλευρὰς τῶν παρατασσομένων.
Θέτ' εἰς τὸ κέντρον τοὺς πεζούς· τὰς δ' ἄκρας ταχυτέρας
πτεροῖ, θεὶς ἑκατέρωθεν τὴν ἵππον εἰς τὸ κέρας.

9

Τὸν ἕνα καὶ τὸν ἕτερον Ῥοβέρτον διορίζει
εἰς φρούρησιν τῆς δεξιᾶς, κ' εἰς τὸν κρημνὸν τοὺς τάττει
ὅστις τῆς παρατάξεως τὴν πτέρυγα ὁρίζει.
Τῷ ἀδελφῷ του ἔδωκε τὸ κέντρον νὰ φυλάττῃ.
Αὐτὸς δὲ τὴν εὐώνυμον πλευρὰν ἐξασφαλίζει,
ὅπου ἡ θέσις πεδινὴ καὶ κινδυνωδεστάτη,
καὶ ὅπου εἶχεν ὁ ἐχθρὸς προβαίνων νὰ ἐλπίσῃ
τὸν χριστιανικὸν στρατὸν νὰ ὑπερκερατίσῃ.

10

Ἐκεῖ τοὺς Λοθριγγίους του καλεῖ, καὶ τῶν γενναίων
τὸ ἄνθος, καὶ τῶν ὁπλιτῶν τοὺς ἐκλεκτοὺς προσέτι·
τοὺς ἵππους τάττει τοὺς φρακτούς, κ' ἐν μέσῳ τῶν ἱππέων
οὓς πεζομάχους ἱκανοὺς εὑρίσκει παρενθέτει.
Κ' ἐθελοντὰς συνήγαγε τῶν μᾶλλον ῥωμαλέων,
κ' ἐνταῦθα τοὺς παρέταττε καὶ τοὺς ἐτοποθέτει.
Εἰς τάξιν πρὸς τὰ δεξιὰ τοὺς ἔστησε πλαγίαν,
κ' εἰς τὸν Ῥινάλδον ἔδωκεν αὐτῶν τὴν ὁδηγίαν.

11

Συγχρόνως δ' εἶπεν· «Ἐπὶ σοί, ἱππότα, μόνῳ κεῖται
»ἡ νίκη, τὸ κεφάλαιον τῶν ἔργων τῶν μεγάλων.
»Χρόνον τινὰ κρυπτόμενοι ἂς μείνωσ' οἱ ὁπλῖται
»τῆς ἡμετέρας φάλαγγος ὀπίσω, καὶ τῶν ἄλλων.
»Ὅταν δ' ἐπέλθῃ ὁ ἐχθρός, πλαγίως σεῖς ῥιφθῆτε,
»καὶ τοὺς σκοπούς του τάραξον, αἴφνης αὐτὸν προσβάλλων.
»Οἱ δὲ σκοποί του, ἂν νοῶ αὐτούς, θὰ εἶναι πρῶτον
»νὰ ἐπιπέσῃ δεξιῶς, καὶ εἶτα κατὰ νῶτον.»

12

Εἶτα δ' εἰς ἵππον κάθηται ἐν καλπασμῷ χωροῦντα
ἀπὸ ἱππέων εἰς πεζοὺς, ἐκ τάξεων εἰς τάξεις.
Ἀκάλυπτα τὰ ὄμματα αὐτοῦ καὶ κεραυνοῦντα,
διὰ φλογῶν συνώδευον ἃς ἔδιδε προστάξεις.
Ὤτρυνε τὸν διστάζοντα, ἐξῆπτε τὸν θαῤῥοῦντα,
τῷ γαύρῳ ἀνεμίμνησκεν ἃς ἐκαυχᾶτο πράξεις,
τῷ ἰσχυρῷ ἃς ἔπραξε· καὶ εἴς τινας, μεγάλους
νὰ δώσ' ὑπέσχετο μισθοὺς, πολλὰς τιμὰς εἰς ἄλλους.

13

Τέλος, κρατῶν τὸν ἵππον του ἔμπρὸς τῶν λεγεώνων
τῶν πρώτων εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τῶν εὐγενεστέρων,
ὡμίλησ' ἐκ περιωπῆς, καὶ τὴν φωνὴν ὑψώνων,
καὶ ὁ στρατός του ἤκουεν ἐνθουσιῶν καὶ χαίρων.
Ὡς χείμαῤῥος ἐξ ὑψηλῶν Ἀλπογενῶν χιόνων
ῥαγδαῖος καταλείβεται, ὕδατα λαῦρα φέρων,
ὁμοίως ἐξεῤῥεύγοντο ἀπὸ τοῦ στόματός του
οἱ λόγοι του δι' ἠχηρᾶς φωνῆς, φωνῆς εὐρώστου·

14

«Ὦ κεχρισμένοι μάστιγες ὑμεῖς τῶν ἀντιχρίστων,
»ὦ ἀκατάβλητε στρατὲ, δαμάτωρ τῆς Ἀσίας,
»ἰδοὺ ὑμῖν ἡ πλήρωσις τῶν πόθων τῶν μεγίστων,
»ἡ κρίσις τῆς ἐνδόξου σας, θεοσεβοῦς στρατείας.
»Τὸ πλῆθος ἅπαν τῶν λαῶν ἐνταῦθα τῶν ἐχθίστων
»ὁ οὐρανὸς συνήγαγεν οὐχὶ χωρὶς αἰτίας.
»Πάντες ὁμοῦ ἐπέτρεψεν εἰς ἓν νὰ συναχθῶσι,
»ἵνα εἷς πόλεμος πολλοὺς πολέμους τελειώσῃ·

15

»καὶ νίκας ἄρωμεν πολλὰς ἡμεῖς ἐν μιᾷ νίκῃ,
»χωρὶς προσθέτων δι' αὐτὰς ἢ πόνων ἢ κινδύνων.
»Εἰς φόβον πέπεισμ' ἐξ ὑμῶν ὅτι οὐδεὶς ὑπείκει
»βλέπων τὸ πολυάριθμον στρατόπεδον ἐκείνων.
»Ἑνότης λείπει ἀπ' αὐτῶν, διχόνοια τοὺς τήκει,
»καὶ πνεῦμα ἀνυπότακτον, πρὸς ἀναρχίαν τεῖνον.
»Ὅπως μᾶς πολεμήσωσιν εἰς ταῦτα τὰ πεδία,
»θὰ λείψῃ τόπος εἰς πολλούς, κ' εἰς τοὺς λοιποὺς καρδία.

16

»Οἱ ἀντιστρατευόμενοι, ὄχλος γυμνῶν ἀνθρώπων,
»καὶ ῥώμης εἰσὶν ἄμοιροι, καὶ ἄνευ ἐμπειρίας,
»ἀπὸ τῆς ὀκνηρίας των, τῶν δουλικῶν των τρόπων
»μὴ ἀποσπώμεναι, εἰμὴ διὰ μαστίγων βίας.
»Ἰδέτ' αἱ σπάθαι εἰς αὐτὸν πῶς τρέμουσι τὸν τόπον,
»πῶς αἱ σημαῖαι τρέμουσι τὸν τρόμον τῆς δειλίας.
»Ἀκούσατε τ' ἀμφίβολα, δειλὰ σαλπίσματά των.
»Βεβαίων προμαντεύματα εἰσὶν αὐτὰ θανάτων.

17

»Οὗτος ἐκεῖ ὁ ἀρχηγός, χρυσοπορφυροφόρος,
»εἶναι τῶν λόχων κορυστής, ἀγριωπὸς τὴν θέαν.
»Ἴσως πρὸς Μαύρους, Ἄραβας, ὑπῆρξε νικηφόρος,
»πλὴν καθ' ἡμῶν τὴν προσβολὴν ἐπιχειρεῖ ματαίαν.
»Καὶ ἂν σοφὸς ὑποτεθῇ, θὰ δυνηθῇ εὐπόρως
»πρὸς πνεῦμα ν' ἀντιστῇ κακόν, πνεῦμα τὸ πᾶν συγχέαν;
»Ὀλίγοι τὸν γνωρίζουσιν, ὀλίγων ἔχει μνήμην,
»καὶ εἰς ὀλίγους θὰ εἰπῇ· «Σὺ ἦσο, ἐγὼ ἤμην.»

18

»Ἐγὼ δ' ἀνδρείους ὁδηγῶ, τὸν ἐκλεκτὸν στρατόν μου·
»κοινὰς τὰς μάχας εἴχομεν καὶ τῶν δαφνῶν τὸ θέρος.
»Μετόχους σᾶς συνέλεξα τῶν ἱερῶν σκοπῶν μου.
»Τίνος τὸ γένος ἀγνοῶ, τῆς γενετῆς τὸ μέρος;
»καὶ ποῖον εἶναι ξίφος σας ἢ βέλος ἄγνωστόν μου,
»ἂν καὶ ἀκόμη πέτεται ἐν μέσῳ τοῦ ἀέρος;
»Τίς ἐκ Γαλλίας ἔρχεται καὶ τίς ἐξ Ἰρλανδίας
»ἠξεύρω, τίς ὁ πέμπων τον, τίνος ἐστὶν ἀνδρίας.

19

»Δὲν ζητῶ νέα παρ' ὑμῶν, δὲν θέλω ἀσυνήθη.
»Οἵους ἐγνώρισα ὑμᾶς ἔστε καὶ πάλιν, φίλοι.
»Μή τις νυστάζῃ ῥαθυμῶν, καὶ παραδῷ τῇ λήθῃ
»ὅ,τ' εἰς ἐμὲ, εἰς ἑαυτὸν, εἰς τὸν Χριστὸν ὀφείλει.
»Πατῆτε εἰς τὰ μέλη των, εἰς τὰ σχισθέντα στήθη,
»καὶ οἱ σωροί των ἔστωσαν τοῦ κράτους μας οἱ στύλοι.
»Ἀρκεῖ ὅσον τὸν ζῆλόν σας ἀνέβαλα λαλήσας.
»Τὸ βλέπω. Ἐνικήσατε. Τὸ λέγει ἡ μορφή σας.»

20

Ὡς ταῦτα εἶπε, φῶς γλυκὺ καὶ ἱλαρὸν ἐφάνη
εἰς τὴν μορφήν του καταβὰν καὶ σχίσαν τοὺς αἰθέρας,
καθὼς ἐν ὥρᾳ θερινῇ ἡ νυκτικὴ στεφάνη
συχνὰς σκεδάζει ἀστραπὰς καὶ πίπτοντας ἀστέρας.
Αὕτ' ἡ ἀκτὴ πλὴν φαίνεται ἐπὶ τὴν γῆν πῶς φθάνει
τοῦ κέντρου τῆς ἡλιακῆς ἀποκοπεῖσα σφαίρας.
Τὴν κεφαλὴν τῷ ἔστεψε· δι' ὃ ἀντ' ἀγγελίας
ἐξέλαβόν τινες αὐτὴν μελλούσης βασιλείας.

21

Ἴσως (ἂν δέδοταί ποτε εἰς γλώσσας ἀνθρωπίνας
νὰ ἐμβαθύνωσ' εἰς βουλὰς κρυπτὰς τοῦ Ὑπερτάτου)
προστάτης ἦτον ἄγγελος ὁ καταβὰς κ' ἐκτείνας
πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ τ' ἀθάνατα πτερά του.
Πρὶν δ' ἀποστῇ ὁ Βουλλιὼν, τὰς τάξεις διευθύνας,
κ' ἦν μεταξὺ δημηγορῶν εἰς τὰ στρατεύματά του,
καὶ τῆς Αἰγύπτου ὁ στρατὸς ἐντὸς τοῦ χρόνου τούτου
κοσμούμενος ἐτάττετο ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ του.

22

Τὰς φάλαγγας ἐξέφερε καὶ οὗτος, παρατάττων,
ὁποῖος εἶδεν ὁ στρατὸς ὅτ' ἦν ὁ ἐναντίος.
Ὁμοίως τὰς ἀνέπτυξε μετὰ διπλῶν κεράτων,
θέτων ἐν μέσῳ τοὺς πεζοὺς, τοὺς δὲ ἱππεῖς πλαγίως,
τὴν πτέρυγα τὴν δεξιὰν δι' ἑαυτὸν φυλάττων.
Ὁ δ' Ἀλταμόρος τῆς λαιᾶς προὐτάχθη ὁ ἀνδρεῖος.
Τῶν μὲν πεζῶν προΐστατο ταχθεὶς ὁ Μουλεάσσης,
εἰς δὲ τὸ κέντρον τῆς γραμμῆς ἦν ἡ Ἀρμίδα πάσης.

23

Παρίστατο τῷ Βασιλεῖ ὁ ἄρχων τῆς Ἰνδίας,
ὁ Τισσαφέρνης, κ' ἡ φρουρὰ ὁμοῦ τῶν Βασιλέων.
Ὁ δ' Ἀλταμόρος ἔμενεν εἰς τὰς εὐρυχωρίας
ὅπου πρὸς τὰς κινήσεις ἦν πεδίον ἀναγκαῖον·
κ' οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἀφρικῆς παρῆσαν καὶ Περσίας,
κ' οἱ δύω, οὓς τὸ ἔδαφος ἐξέπεμψε τὸ καῖον.
Ἐνταῦθα τὸ εὐώνυμον ἐλεύθερον κινεῖται,
κ' ἐτάττοντο οἱ βαλισταὶ, τοξόται, σφενδονῆται.

24

Οὕτω κοσμεῖ ὁ Ἐμιρὰν αὐτοὺς, καὶ διατρέχει
μέσον καὶ ἄκρα, τάγματα τὰ ἔσχατα καὶ πρῶτα.
Νῦν ὁμιλεῖ δι' ἑαυτοῦ, νῦν ἑρμηνεῖς του ἔχει.
Ἐπῄνει καὶ ἐπέπληττεν, ὑπέσχετο κ' ἠρώτα.
Καί τινα βλέπων, ἔλεγε· «Τίς φόβος σὲ συνέχει;
»Τί ἡ κατήφεια δηλοῖ αὐτή σου, στρατιῶτα;
»Ἐστὲ πρὸς ἕνα ἑκατόν. Θ' ἀρκέσῃ ἡ σκιά σας
»καὶ ἡ κραυγὴ, τὰς τάξεις των νὰ διαλύσῃ πάσας.»

25

Εἰς ἄλλον λέγει· «Εὖγέ σου. Σὲ βλέπω τόλμης πλήρη.
»Τὰ λάφυρ' ἃ μᾶς ἀφαιρεῖ ὁ ξένος σὺ θὰ σώσῃς.»
Καὶ εἴς τινας ἐν ζωηρᾷ εἰκόνι διεγείρει
τὴν μνήμην τῆς πατρίδος των ἱκετικῶς βοώσης·
καὶ πρὸς τὴν οἰκογένειαν κινεῖ στοργὴν θυμήρη,
τὰς πρὸς τὰς συμφορὰς αὐτῆς ἐξάπτων ἐντυπώσεις.
«Ἡ πατρὶς, λέγει, σᾶς καλεῖ μετὰ φωνῆς πενθίμου·
»διότι τῆς πατρίδος σας οἱ λόγ' εἰσὶν αὐτοί μου·

26

»«Σὺ φρούρησον τοὺς νόμους μου, κ' εἰς αἷμα πνιγομένους
»»μὴ τοὺς ναούς μου πάριδε, μὴ πίπτοντα τὸν θρόνον.
»»Ἀσφάλισον κατ' ἀσεβῶν καὶ σῶσον τὰς παρθένους·
»»τοὺς τάφους σῶσον τοὺς σεπτοὺς, τὴν κόνιν τῶν προγόνων.
»»Σοὶ, κλαίοντες τὸ παρελθὸν οἱ γέροντες τοῦ γένους,
»»τὴν πολιὰν δεικνύουσι καὶ τὸν δριμύν των πόνον.
»»Εἰς σὲ δεικνύ' ἡ σύζυγος τὸ τραῦμα τῶν μαστῶν τῆς,
»»τὸ λίκνον της, τὰ βρέφη της, τὸ λέχος τὸ κενόν της.»»

27

Καὶ εἰς πολλοὺς προσέθετε· «Προμάχους ἡ Ἀσία
»ὑμᾶς κατέστησεν. Ὑμεῖς ἐστὲ αὐτῆς προστάται
»πρὸς ταῦτα τὰ εὐάριθμα ἀλλ' ἄγρια θηρία,
»καὶ δι' ὑμῶν ἐκδίκησις δικαία προσδοκᾶται.»
Καὶ οὕτω τεχναζόμενος καὶ ὁμιλῶν παντοῖα
ἐγερσικάρδια, ἐντὸς τῶν τάξεων πλανᾶται.
Τέλος σιγῶσ' οἱ ἀρχηγοί, καὶ τῶν στρατῶν τὰ σμήνη
ἐλάχιστον διάστημα τοὐντεῦθεν διακρίνει.

28

Καὶ μέγα ἦν καὶ θαυμαστὸν ὅτ' ἔφθασαν πλησίον
εἰς ἄλληλα τὰ μέτωπα τῶν δύω στρατευμάτων,
ὅτ' ἐκινεῖτο ἕκαστον, κ' ἦν πρόθεσιν δεικνύον
ἢ προσβολῆς ἢ συμπλοκῆς διὰ τῶν κινημάτων.
Ὁ ἄνεμος ἐπιπετῶν καὶ τὰς σημαίας λύων,
ἐπὶ τὰ κράνη ἔπνεε, κ' ἐκίνει τὰ πτερά των.
Χρώματα, στίλβη ὁπλισμῶν χρυσῶν καὶ χαλυβδίνων,
κοσμήματ', ἀναπέμπουσι τὰ φῶτα τῶν ἀκτίνων.

29

Οἱ δύω ἵστανται στρατοὶ ὡς δύω πυκνὰ δάση·
τοιαύτη εἶναι τῶν λογχῶν συνώθησις μεγάλη.
Ἐκεῖνος ξίφος, ἕτερος ἀκόντιον τινάσσει·
τὰ τόξα ἑτοιμάζουσι καὶ τὰς σφενδόνας ἄλλοι·
πᾶς ἵππος προαισθάνεται τὴν μάχην καὶ φριμάσσει,
καὶ ὁ τοῦ ἐπιβάτου του θυμὸς ἐν αὐτῷ πάλλει·
ὀρθοῦται ἐν χρεμετισμοῖς, τὴν γῆν κτυπᾷ καὶ ξέει,
ὀγκοῖ τοὺς ῥώθωνας φυσῶν, καπνὸν καὶ φλόγας πνέει.

30

Ἐνέπρεπον δὲ οἱ στρατοὶ ἐν κάλλει τῷ φρικτῷ των,
κ' ἐπήγαζ' ἐκ τῆς φρίκης των αὐτῆς ἡ καλλονή των.
Ἦσαν δὲ τρόμος ἐνταυτῷ καὶ χαρμονὴ τῶν ὤτων
αἱ σάλπιγγες αἱ ἠχηραὶ κ' ἡ φοβερὰ φωνή των.
Ἀλλ' ἦν τῶν Φράγκων ὁ στρατὸς τὴν θέαν καὶ τὸν κρότον
ἀνώτερος, ἂν κ' ἔλαττον τὸ πλῆθος αὐτοῦ ἦτον.
Αὐτοῦ λαμπρότερον ἠχεῖ ἡ σάλπιγξ καὶ τὸ κέρας,
καὶ ῥίπτουσι τὰ ὅπλα των ἀκτῖνας λαμπροτέρας.

31

Σαλπίζουσι τὴν πρόκλησιν πρῶτ' οἱ τῶν Φράγκων τόνοι.
Παραδοχὴν αἱ σάλπιγγες τῶν ἄλλων ἀντηχοῦσι.
Δὴ τότε οἱ Χριστιανοὶ κλίνουσ' εἰς γῆν τὸ γόνυ,
καὶ εὐλαβῶς εὐξάμενοι τὸ ἔδαφος φιλοῦσι.
Ἐξέλιπεν ἡ μεταξὺ τῶν δύω στρατῶν ζώνη,
καὶ συνεμίγησαν εἰς ἓν ἐν ἰσχυρᾷ συγκρούσει.
Ἄρχεται ἤδη κρατερὰ κατὰ τὸ πέρας μάχη,
καὶ εἰς τὸ κέρας ἔρχονται εἰς χεῖρας πεζομάχοι.

32

Τίνα δὲ πρῶτον τοῦ Χριστοῦ ἱππότην θὰ ὑμνήσω;
Νὰ κατορθώσῃ μέγα τὶ τίς πρῶτος ἐδυνήθη,
ἔργον ἀνδρίας καὶ τιμῆς; Σὺ, ὦ Γυλδίππη, ἦσο,
ὑφ' ἧς ὁ μέγας Ὑρκανὸς ἐξ Ὅρμου προσεβλήθη,
καὶ (δόξαν, δόντος τ' οὐρανοῦ, τοσαύτην σὺ ἐκτήσω),
ἡ χεὶρ ἡ γυναικεία σου τῷ ἔσχισε τὰ στήθη.
Καὶ ἔπεσεν ὁ πληγωθεὶς, καὶ ἤκουσ' ἐν τῇ πτώσει
νὰ ἐπιχαίρωσ' οἱ ἐχθροὶ καὶ νὰ ἐπικροτῶσι.

33

Σφίγκει τὴν σπάθην της ἐντὸς τῆς ἀνδρικῆς παλάμης,
τὴν λόγχην ὡς ἀπέβαλε, θραυσθεῖσαν αἰφνιδίως.
Ἐλαύνει πρὸς τὰς Περσικὰς τὸν ἵππον της δυνάμεις,
καὶ ῥίπτεται φονεύουσα ἐν μέσῳ τῆς πληθύος.
Καὶ σὺ ὑπὸ τὸ ξίφος της, ὦ Ζώπυρε, ἐδάμης,
διχοτμηθεὶς, ὅπου ἐστὶν ἡ θέσις τῆς ὀσφύος.
Τοῦ δὲ Ἀλάρκου τοῦ σκληροῦ ὡς τὸν λαιμὸν ἐγγίζει,
τῆς ἐδωδῆς καὶ τῆς φωνῆς τὸν αὔλακα χωρίζει.

34

Τὸν Ἀρταξέρξην βάλλουσα, κτυπῶσα τὸν Ἀργαῖον,
τὸν ἕνα ῥίπτει κατὰ γῆς, τὸν ἕτερον δὲ κτείνει.
Τοῦ Ἰσμαὴλ δ' ἀπέτεμε τὸ μέρος τὸ συνδέον
τὴν χεῖρα καὶ τὸν πῆχυν του. Ἐκεῖνος δὲ ἀφήνει
ἐκ τῶν χειρῶν νὰ πέσωσιν οἱ χαλινοὶ, ἐκπνέων.
Εἰς τὴν τοῦ ἵππου ἀκοὴν σίζ' ἡ πληγὴ ἐκείνη.
Ὁ ἵππος δὲ, ὡς ἄφετα ᾐσθάνθη τὰ ἡνία,
τάξεις συγχέων καὶ πατῶν, ἐῤῥίφθ' εἰς τὰ πεδία.

35

Αὐτῶν, καὶ ἄλλου ἀριθμοῦ ἐχθρῶν οὐχὶ ὀλίγου
ῥίπτ' εἰς τὴν κόνιν τοὺς νεκροὺς, οὓς σιωπᾷ ἡ λήθη.
Τῶν δὲ Περσῶν, οὓς ἔφεσις λαφύρων ἐμαστίγου,
αἷμα διψῶντα κατ' αὐτῆς ἐῤῥίφθησαν τὰ πλήθη.
Ἀλλ' ὁ πιστός της σύζυγος τὴν θέσιν τῆς συζύγου
ἰδὼν, ὁρμᾷ ὑπὲρ αὐτῆς, διότι ἐφοβήθη.
Τὸ ζεῦγος οὕτω συνελθὸν, εἰς τὴν συνάντησίν του
ἀναδιπλοῖ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀντίστασίν του.

36

Καὶ τότε ἡ μεγάθυμος δυὰς μετεχειρίσθη
ἀνήκουστον πρὶν καὶ μετὰ τὸν τρόπον τῆς ἀμύνης.
Τὸν ἄλλον σώζων, ἑαυτοῦ καθείς των ἐπελήσθη.
Μάχετ' ἐκείν' ὑπὲρ αὐτοῦ, αὐτὸς ὑπὲρ ἐκείνης.
Ἐκτύπα ἡ ἀτρόμητος, οὐδ' ἑαυτῆς ἐφείσθη
τὸν φίλον τῆς καρδίας της ὅτ' ἔβλεπ' ἐν κινδύνοις.
Ὁ δ' ὑπὸ τὴν ἀσπίδα του ζητῶν νὰ τὴν φυλάξῃ,
εἶν' ἕτοιμος τὴν κεφαλὴν γυμνὴν νὰ τῇ προτάξῃ.

37

Ἦν ἕκαστος ὡς ἑαυτοῦ ἰδίαν ἐκλαμβάνων
τὴν τοῦ ἑτέρου ἄμυναν καὶ τὴν ἐκδίκησίν του.
Ἐκεῖνος τὸν ἀγέρωχον φονεύει Ἀρταβάνον,
τὴν νῆσον ἔχοντα Βοϊκὰν εἰς τὴν ὑποταγήν του·
διὰ στροφῆς τοῦ ξίφους του καὶ τὸν Ἀλβάντην φθάνων,
ὅστις πληγὴν κατέφερεν εἰς τὴν ἀγαπητήν του.
Κ' ἐκείνη τὸν Ἀρίμωνα ἐν μέσῳ τῶν ὀφρύων
κτυπᾷ, ὅστις τὸν φίλον της ἠπείλει τὸν ἀνδρεῖον.

38

Οὕτω τοὺς Πέρσας ἔσφαζον. Ἀλλὰ τῆς Σαμαρκάντης
ὁ βασιλεὺς ἐπέφερε τοῖς Φράγκοις ἴσον φόνον.
Ἦν βέβαιος θανάσιμον πληγὴν νὰ λάβῃ ἄν τις
ἀπήντα ἢ τὸ ξίφος του ἢ καὶ τὸν ἵππον μόνον.
Εὐδαίμων ἂν ἡ μάχαιρα εἰς τὴν καταφοράν της,
ὑπὸ τὸν ἵππον πρὶν ῥιφθῇ, ἀπήλλαξε τῶν πόνων.
Τὰ μέλη τῶν τραυματιῶν ὁ ἵππος του τῶν ζώντων
σπαράττει διὰ τῆς ὁπλῆς καὶ διὰ τῶν ὀδόντων.

39

Ὁ Ἀλταμόρος, μεταξὺ πολλῶν ἑτέρων, σφάζει
τὸν Βρυνελλόνην, μαχητὴν τῶν μάλιστα εὐσώμων.
Τὸ κράνος του, καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν διχάζει,
ὥστ' αὔτη εἰς ἑκάτερον κατέπεσε τὸν ὦμον.
Τρυπᾷ δὲ τὸν Ἀρδόνιον, ἐκεῖ ὅπου ἑδράζει
ὁ γέλως. Ὦ θεάματος καινοῦ, κινοῦντος τρόμον!
Ἐν ᾧ θρηνῶδες ἐπ' αὐτὸν ἐπήρχετο τὸ τέλος,
ἀκούσιος διέστρεφε τὸ πρόσωπόν του γέλως.

40

Ταῦτα δὲν ἦσαν, πολλοῦ δεῖ, τὰ μόνα θύματά του.
Ὑπῆρξεν ἀναρίθμητος πληθὺς τῶν φονευθέντων.
Ἐν ἄλλοις ὑπὸ δρέπανον κατέπεσαν θανάτου
ὁ Ῥοσαμόνδος, ὁ Γασκὼν, ὁ Γίδος καὶ ὁ Γέντων.
Πλὴν τίς τὸ πόσους, νὰ εἰπῇ, φονεύ' ἡ μάχαιρά του
καὶ αἱ χηλαὶ τοῦ ἵππου του; τίς τ' ὄνομα καθέν των;
Τίς ν' ἀριθμήσῃ δύναται τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων,
καὶ τίς τὰ εἴδη τῶν πληγῶν, τὸν τοῦ θανάτου τρόπον;

41

Οὐδεὶς τὸν ἄγριον τολμᾷ ἐκεῖνον ν' ἀτενίσῃ,
καὶ ἔτι ὀλιγώτερον τολμᾷ νὰ τὸν προσβάλῃ.
Μόν' ἡ Γυλδίππη ἐπ' αὐτὸν τὸ βλέμμα της νὰ στήσῃ
οὐδένα ἔχει δισταγμόν· δὲν τὴν τρομάζ' ἡ πάλη.
Εἰς τὸν Θερμόδοντ' Ἀμαζὼν δὲν ἦτον αὐτῇ ἴση
εἴτε ἀσπίδα νὰ κινῇ ἢ πέλεκυν νὰ πάλλῃ·
οὐδ' ἦτον τόσον τολμηρὰ ὁπόσον ἦν ἐκείνη
ὅτ' ἐπ' ἐλπίδι ὥρμησε τὸν Πέρσην νὰ ἀποκτείνῃ.

42

Τὸν ἔβαλλ' ἐπὶ κεφαλὴν, ἐκεῖ ὅπου τὸ κράνος
βαρβάρῳ διαδήματι χρυσῷ περιστιλπνοῦται.
Θραύει αὐτό. Τὴν κεφαλὴν νὰ κάμψῃ ὁ Σουλτάνος
βιάζεται. Ὁ τράχηλος ὁ γαῦρός του κυρτοῦται.
Ἠσθάνθη χεῖρα εὔρωστον ὁ πρὶν ὑπερηφάνως
περιφρονῶν αὐτήν. Ὀργῆς κ' αἴσχους ὁμοῦ πληροῦται.
Ἐπῆλθε πλὴν ἐν ἀκαρεῖ καὶ ἡ ἐκδίκησίς του
ὁμοῦ μετὰ τοῦ αἴσχους του καὶ μετὰ τῆς ὀργῆς του.

43

Τὴν βάλλει κατὰ μέτωπον μετὰ τοσαύτης βίας,
ὥστ' αἴσθησιν ἀπέβαλε καὶ ῥώμην ὡς ἐτρώθη.
Τοῦ ἵππου θ' ἀπεσείετο, ἐὰν εἰς τῆς συμβίας
τὴν ἀρωγὴν δὲν ἔσπευδεν ὁ σύζυγος· κ' ἐσώθη.
Εἴτε ἐκ τύχης δὲ αὐτῶν, ἢ μεγαλοψυχίας
ἐκείνου, ἡ φρικτὴ πληγὴ δὲν μετεδευτερώθη.
Οὕτως ὁπόταν ἔπεσε τὸ θῦμά του ἐκπνέον,
τὸ βλέπει, κ' ὑπερήφανος παρέρχεται ὁ λέων.

44

Ἀλλ' ὁ Ὀρμόνδος ἐνταυτῷ, ὁ ἄνομος ἐργάτης
τῆς πράξεως τῆς ἀπηνοῦς, μετὰ τῶν ὁμοσάντων,
εἰς τοῦ Χριστοῦ τὰς φάλαγγας εἰσέδυ δι' ἀπάτης,
διὰ συμβόλων προχωρῶν ψευδῶν ἐν μέσῳ πάντων.
Οὕτως ἐπιβουλεύονται οἱ λύκοι τοῖς προβάτοις,
ὑπὸ τὰ σκέλη κρύπτουσι τὴν ὕποπτον οὐράν των,
τοὺς κύνας προσποιούμενοι, κ' ἐλπίζουσ' εἰς τὰς μάνδρας
νὰ ἔμβωσι, λανθάνοντες τοὺς κύνας καὶ τοὺς ἄνδρας.

45

Ἐπιτηδείως προχωρῶν, εἰς τὴν πλευρὰν πλησίον
τοῦ Γοδεφρείδου βαθμηδὸν ὁ ἀσεβὴς ἐγγίζει.
Ἀλλ' εἶδε τὸ λευκόχρυσον ὁ ἀρχηγὸς σημεῖον,
κ' ἐκ τούτου τὸν φονέα του τὸν ἄτιμον γνωρίζει.
«Ἰδοὺ, ἐφώναξεν, ἰδοὺ ἐκεῖνον τὸν ἀχρεῖον,
«ὅστις ὡς Φράγκος παρ' ἡμῖν νὰ ἐκληφθῇ ἐλπίζει.
«Ἰδοὺ κ' οἱ ἄλλοι μου φονεῖς, οἱ συνεπίβουλοί του!»
Οὕτως εἰπὼν, ἀμείλικτος ὁρμᾷ κατέναντί του.

46

Δεινὴν λαβὼν, θανάσιμον πληγὴν ὁ δολοφόνος,
οὐδ' ἔφευγεν, οὐδ' ἔπληττεν, οὐδὲ πληγὰς ἀπώθει.
Ἀλλ' ὡς ἐμπρός του κεφαλὴν ἂν ἔβλεπε Γοργῶνος,
(εἰ καὶ αὐθάδης ἄλλοτε), ἐπάγωσ', ἐλιθώθη.
Στρέφεται μόνον κατ' αὐτῶν πᾶν ὅπλον τοῦ ἀγῶνος·
πᾶσα φαρέτρα ἐπ' αὐτοὺς, πᾶν βέλος ἐκενώθη·
κ' ὑπὸ τοσούτων βάλλονται βελῶν, ξιφῶν, δοράτων,
ὥστ' ἐν νεκροῖς δὲν ἔμειναν οὐδὲ τὰ πτώματά των.

47

Ὁ Βουλλιὼν τοῦ αἵματος ὡς ἦτον ἀποστάζων
τῶν φαύλων, εἰς τὴν συμπλοκὴν ἐῤῥίφθη κατὰ πρῶτον,
ὅπου ὁ ἄρχων τῶν Περσῶν εἶχεν ὁρμήσει σφάζων
κατὰ τῶν λόχων τῶν πυκνῶν, τῶν μᾶλλον συνεστώτων,
καὶ ἦν τὰς τάξεις διασπῶν καὶ τοὺς νεκροὺς στιβάζων
κ' οἱ λόχοι ἐσκορπίζοντο ὡς κόνις εἰς τὸν νότον.
Ἐκεῖ προτρέπων, ἀπειλῶν, ἀναχαιτίζων τρέχει,
διώκει τοὺς διώκοντας, τοὺς φεύγοντας συνέχει.

48

Ἡ συμπλοκὴ τῶν δεξιῶν ἐνταῦθα ἦν τραχεῖα,
οἵαν δὲν εἶδαν πρόπαλαι ὁ Ξάνθος καὶ ἡ Ἴδη.
Καὶ ἀλλαχοῦ συνίσταται φρικτὴ πεζομαχία
τοῦ Βαλδουίνου μεταξὺ καὶ Μουλεάσσου ἤδη.
Οὐδ' ἡ τῶν ἵππων συμπλοκὴ παρὰ τῇ ὑπωρείᾳ
πρὸς τὰ εὐώνυμ', ἀφορμὴν ἡττόνων ἔργων δίδει.
Ὁ τῶν βαρβάρων ἀρχηγὸς μετὰ τῶν δύω ἦτον
ἐκεῖ συναρχηγῶν αὐτοῦ, τῶν δύω ἀτρομήτων.

49

Τὸν πρῶτον ὅστις τ' ἄγρια διώκει ταῦτα στίφη
ὁ εἷς Ῥοβέρτος πολεμεῖ. Ἡ ῥώμη των ἦν ἴση.
Ἐπὶ τοῦ ἄλλου ὁ Ἰνδὸς ξιφήρης ὡς ἐῤῥίφη,
τὰ ὅπλα καὶ τὸ κράνος του κατώρθωσε νὰ σχίσῃ.
Πολλὰ δ' ἠπείλουν ἄπωθεν τὸν Τισσαφέρνην ξίφη·
πᾶν ξίφος δ' ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ πᾶς ἐχθρός του πτήσσει.
Ὁ δὲ, εἰς τὸ πυκνότατον εἰσώρμα τῶν ἀγώνων,
καὶ πέριξ του διένεμε πολὺν, ποικίλον φόνον.

50

Οὕτως ἐμάχετο, καὶ ἦν νῦν φόβων, νῦν ἐλπίδων
ἀνάπλεω τὸ αἴσθημα τῶν ἀντιμαχομένων.
Τὸ ἔδαφος κατάσπαρτον ἀχρήστων ἦν ἀσπίδων,
αἱμοσταγῶν πανοπλιῶν, δοράτων ἐῤῥηγμένων·
καὶ πλῆθος μέγα εἰς τὴν γῆν ἐφαίνετο λεπίδων,
ἢ εἰς τὰ στήθη, ἢ ἐντὸς γαστέρων ἐσχισμένων,
καὶ σώματα ἢ κολοβὰ, ἢ δάκνοντα τὸ χῶμα,
καὶ ἄλλα στρέφοντα σβεστὸν πρὸς ἥλιον τὸ ὄμμα.

51

Παρὰ τῷ ἵππῳ ὁ ἱππεύς, πεσὼν παρὰ πεσόντι,
ἐχθρὸς πλησίον τοῦ ἐχθροῦ ἐν περιπτύξει κεῖται,
παρ' ἡττηθέντι νικητής, θανὼν παρὰ τῷ ζῶντι,
καὶ παρ' ὁπλίταις σύντροφοι ἐκπνέουσιν ὁπλῖται.
Σιγὴ δὲν εἶναι, θόρυβος δὲν εἶναι. Ἄγνωστόν τι
εἰς τὸν ἀέρα καὶ τραχὺ πλανᾶται καὶ κινεῖται.
Μυκηθμοὶ ἦσαν τῆς ὀργῆς καὶ ὀρυγμοὶ τῆς λύσσης,
θνησκόντων καὶ τραυματιῶν αἱ λοίσθι' ἐκφωνήσεις.

52

Τῶν ὅπλων τῶν τοσοῦτον πρὶν τὴν ὄψιν χαρμοσύνων
ἦτον οἰκτρὸν τὸ θέαμα. Εἰσὶν ἐστερημένοι
ὁ σίδηρος τῆς λάμψεως καὶ ὁ χρυσὸς ἀκτίνων.
Τὸ χάριεν, τὸ εὐθαλλὲς τοῦ χρώματος δὲν μένει.
Πᾶν τὸ κοσμοῦν τὸν ὁπλισμὸν, τὰς παρυφὰς λαμπρύνον,
εἰς καταπάτημα ποδῶν τῶν ἵππων ἀποβαίνει.
Κονιορτὸς ἦν πανταχοῦ καὶ λύθρος ἦν αἱμάτων
εἰς τὸ πεδίον, τῆς προτοῦ μορφῆς του παραλλάττον.

53

Τῶν Μαύρων τότ' αἱ φάλαγγες καὶ αἱ τῶν Αἰθιόπων,
αἱ κατὰ τὸ εὐώνυμον παραταχθεῖσαι πέρας,
τὰς τάξεις των ἀνέπτυξαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον,
ὥστ' ἔλαβον τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις κατὰ κέρας·
κ' οἱ σφενδονῆται εἰς αὐτὸν ἱστάμενοι τὸν τόπον,
καὶ οἱ τοξόται, ἔβαλλον πληγὰς καιριωτέρας.
Πλὴν τὸν Ῥινάλδον βλέπουσιν ἐξαίφνης ἐπελθόντα,
ὡς ἂν ἐσείετο ἡ γῆ, ὁ οὐρανὸς ἐβρόντα.

54

Ὁ ἐκ Μερόης Ἀσσιμὶρ τοῦ κεκαυμένου πλήθους
τῶν Αἰθιόπων κράτιστος ἦν, ἄνευ ἐφαμίλλου.
Ὁ δὲ Ῥινάλδος ἔπληξεν αὐτὸν ὅπου τοῦ στήθους
ἦν ὁ δεσμὸς πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλανος τραχήλου.
Τῆς νίκης δ' ὡς ἐγεύσατο, μετ' ἀνημέρου ἤθους
εἰς αἷμα βάφων τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους τοῦ ὀργίλου,
ἐῤῥίφθ' εἰς τῆς καταστροφῆς τὸ ῥεῦμα, φρικτὰ πράττων,
ἄπιστ', ἀνήκουστα, πληγῶν ἐργάτης καὶ θανάτων.

55

Μᾶλλον θανάτων ἢ πληγῶν. Πλὴν δίκην τρικυμίας
οὐχ ἧττον φέρει τὰς πληγὰς τεμνούσας ἢ κεντώσας.
Ὡς ὄφις εἰς τὴν κίνησιν τῆς γλώσσης τῆς ταχείας
πολλάκις ἐκλαμβάνεται ὡς τρεῖς ἂν εἶχε γλώσσας,
εἰκάζουσιν οἱ τὰς πληγὰς ὁρῶντες τὰς τραχείας
ὅτ' ὑπὸ μίαν μάχαιραν μαχαίρας κινεῖ τόσας.
Ἔκθαμβον τ' ὄμμα εὐπιστεῖ, κ' ὑπὲρ τῶν ἀπιθάνων
ὁ φόβος τὴν ἀπάτην του ἐπέρχεται αὐξάνων.

56

Οἱ τῆς Λιβύης βασιλεῖς κ' οἱ Μαῦροι ἡγεμόνες
φονεύονται, κ' εἰς ῥύακα τὸ αἷμά των ἐμίγη.
Λαμπροὶ καὶ τῶν συντρόφων του ὑπῆρξαν οἱ ἀγῶνες,
οὓς τὸ καλὸν παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπείγει.
Κατέπιπτον αἱ τῶν δειλῶν βαρβάρων λεγεῶνες,
κ' ἦν ἡ ἀντίστασις αὐτῶν κἀμμία, ἢ ὀλίγη.
Δὲν εἶναι τοῦτο πόλεμος, ἀλλ' εἶναι σφαγὴ μόνον.
Ὑπηρετοῦσ' οἱ τράχηλοι κ' αἱ μάχαιραι τὸν φόνον.

57

Τὸ σμῆνος πλὴν ἐπὶ μακρὸν δὲν ἀντιπαρατάττει
εἰς τὰς πληγὰς τὸ εὐγενὲς τοῦ σώματος, τὰ στήθη.
Φεύγει, καὶ εἶν' ἡ ἄνανδρος φυγή του ταχυτάτη,
ὥστ' αἱ σειραὶ συγχέονται, κ' ἡ τάξις διελύθη.
Ἐκεῖνος δ' εἰς τὰ ἴχνη των εἰς αἵματα ἐπάτει
βάλλων, διώκων, μέχρις οὗ ἐσκέδασε τὰ πλήθη·
καὶ τότε ἡ αἱματηρὰ ὁρμή του ἀνεστάλη,
ὅτι τοὺς μᾶλλον φεύγοντας ἧττον αὐτὸς προσβάλλει.

58

Ὡς τοῦ ἀνέμου ἡ πνοὴ λυσσώδης εἶναι βία
ὁπόταν πρόσκομμ' ἀπαντᾷ τοὺς βράχους καὶ τὰ δάση,
ἀλλ' ὅταν εἰς ἐλεύθερα ἐκτείνηται πεδία,
μαλακῶς πνέει, οὐδ' ἀργεῖ καθόλου νὰ κοπάσῃ·
ἢ κῦμα ὡς πρὸς σκόπελον λυσσᾷ ἐν τρικυμίᾳ,
ἀλλ' ἔπειτα γαληνιᾷ ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ,
ὅσῳ ἀπήντα ἥττονας τὰς ἀντιστάσεις, οὕτω
καὶ τοῦ Ῥινάλδου ἡ ὀργὴ κ' ἡ λύσσα ἠλαττοῦτο.

59

Νὰ ἐξαντλῆται τοῦ λοιποῦ ἀπαξιῶν, ματαίως,
ἐπὶ δειλοὺς ῥιψάσπιδας ὁ εὐγενὴς θυμός του,
ἐστράφη κατὰ τοῦ πεζοῦ στρατεύματος ταχέως.
Εἶχεν αὐτὸ τοὺς Λίβυας καὶ Ἄραβας ἐμπρός του,
ἀλλ' ἤδη μένει ὑπ' αὐτῶν ἀκάλυπτον τελέως,
καὶ φεύγει ἀβοήθητος ὁ πρώην βοηθός του.
Ὁρμᾷ μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, καὶ μένη πνέει
καὶ διασχίζων τοὺς πεζοὺς τὰς τάξεις των συγχέει.

60

Ὁρμᾷ, καὶ θραύει προχωρῶν πᾶν κώλυμα, πᾶν δόρυ·
νικᾷ τᾶς ἀντιστάσεις των κ' ἐνσκήπτει μεταξύ των.
Τοὺς τύπτει καὶ τοὺς διασπᾷ. Ἡ καταιγὶς εἰς ὄρη
δὲν θραύει τόσον εὐχερῶς βλαστοὺς τῶν νεοφύτων.
Δι' ὅπλων, αἵματος, μελῶν σπαιρόντων ἐπροχώρει,
ὑφ' ὧν τὸ πέριξ ἔδαφος κατεστρωμένον ἦτον.
Διῆλθε διὰ τῶν πεζῶν ἡ ἵππος ταχυτάτη,
καὶ διεξῆλθε φοβερὰ καὶ τοὺς ἐποδοπάτει.

61

Τοῦ δίφρου τέλος τοῦ χρυσοῦ προήλασε πλησίον
ὃς τὴν Ἀρμίδαν ἔφερεν, εἰς μάχην ὡπλισμένην,
ὑπὸ πολυπληθοῦς φρουρᾶς ὑπασπιστῶν παντοίων
καὶ δορυφόρων ἐραστῶν παρακολουθουμένην.
Ὡς δὲ τὸν ἀνεγνώρισεν ἀπὸ γνωστῶν σημείων,
ὀργὴν ᾐσθάνθη τρέμουσαν καὶ πόθοις μεμιγμένην.
Τὸ πρόσωπόν της δ' ἡ ὀργὴ μετέβαλον κ' οἱ πόθοι.
Ὡς πάγος πρῶτον ἔγινε, καὶ εἶτα ἐπυρώθη.

62

Ἀπὸ τοῦ δίφρου πλὴν στραφεὶς αὐτός, ἀλλοῦ προὐχώρει,
ὡς ἄνθρωπος εἰς ὃν οὐδὲν τῶν ὄντων ἐκεῖ μέλει.
Πλὴν μάχην, πλὴν ἐκδίκησιν ζητοῦσ' οἱ δορυφόροι.
Καθεὶς των τοῦ ἀντεραστοῦ τὴν τιμωρίαν θέλει.
Ὁ μὲν τὸ ξίφος του κινεῖ, ὁ δὲ ὑψοῖ τὸ δόρυ,
κ' ἐκείν' εἰς τὴν φαρέτραν της ἤδη ζητεῖ τὰ βέλη·
κ' ἐντεῦθεν ἡ ὀργὴ αὐτῆς τὴν χεῖρά της ὀτρύνει,
ἐκεῖθεν δ' ἀναστέλλων την ὁ ἔρως τὴν πραΰνει.

63

Ὁ ἔρως της διατελεῖ πρὸς τὴν ὀργὴν εἰς πάλην,
καὶ εἰς τὴν τέφραν προφανὲς πῶς καίει ἔτι ἔρως.
Τὸ βέλος ἐπὶ τὴν χορδὴν τρὶς φέρει, καὶ τρὶς πάλιν
ἀτόξευτον ἀφεῖσ' αὐτὸ, τὸ θέτει κατὰ μέρος.
Πλὴν τέλος νίκην ἡ ὀργὴ ἐνίκησε μεγάλην.
Ἡ χορδὴ τείνεται, πετᾷ τὸ βέλος ὑποπτέρως.
Πετᾷ τὸ βέλος· ἀλλ' ἐντὸς τῶν σπλάγχνων της ἀντήχει
κρυπτὴ τοῦ πόθου της φωνὴ, τὸ βέλος ν' ἀποτύχῃ.

64

Ὀπίσω πῶς τὸ ἤθελε, καὶ πῶς, παλινδρομῆσαν,
νὰ ἐπανήρχετο ποθεῖ τὸ στῆθός της νὰ σχίσῃ!
Οὕτως ὁ ἔρως, νικηθεὶς, αὐτὴν ταπεινωθεῖσαν
κατετυράννει. Τί θὰ ἦν ἂν ἤθελε νικήσει;
Πλὴν πάλιν μεταμέλειαν αἰσθάνεται καὶ λύσσαν.
Πληροῦσι τὴν καρδίαν της ἔρως ὁμοῦ καὶ μίση·
καὶ νῦν φοβεῖται, νῦν ποθεῖ τὴν ἔμπτωσιν τοῦ βέλους.
Τὴν πτῆσίν του ἀκολουθεῖ τὸ βλέμμα της ὡς τέλους.

65

Δὲν ἐπληρώθη δ' ἡ εὐχὴ περὶ ἀποτυχίας.
Τὸν τοῦ Ῥινάλδου θώρακα τὸν στερεὸν προσβάλλει.
Ναὶ, ἦν ὁ θώραξ στερεός. Ῥιφθὲν ἐκ γυναικείας
χειρὸς, τὸ βέλος ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἄκραν ἀποβάλλει.
Στρέφετ' ἐκεῖνος ἀλλαχοῦ. Ἡ δ' ἀδιαφορίας
νομίζει τοῦτο ἔνδειξιν, κ' ἡ φλὸξ της ἀναθάλλει,
φλὸξ τῆς ὀργῆς. Ἀνώνητα πολλὰ τοξεύει βέλη,
ἐν ᾧ κατατοξεύων την ὁ ἔρως διετέλει.

66

«Τοιαύτη, λέγ' εἰς ἑαυτὴν, ἡ ῥώμη τοῦ ἀδμήτου,
»ὥστ' οὐδεμία δύναμις ἐχθροῦ τὴν καταλύει!
»Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἴάσπιδος ἐξ οὗ εἶν' ἡ ψυχή-του
»ἐπλάσθη καὶ τὸ σῶμά του, καὶ οὔ τι καπισχύει,
»οὐδὲ τὸ βλέμμα, οὐδ' ἡ χεὶρ, κατὰ τοῦ ἀηττήτου!
»Τοιαύτην ἀκατάβλητον τὴν δύναμιν δεικνύει!
»καὶ ἐρωμέν' ἡ μαχητὶς, ἄοπλος, ὡπλισμένη,
»ἐπίσης εἶμ' ἀνίσχυρος καὶ περιφρονουμένη!

67

»Τὰ πάντα μ' ἐγκατέλιπον· οὐδ' ἔχω τίνα πλέον
»ν' ἀνεύρω τεχνουργήματα, μεταμορφώσεις τίνας.
»Φεῦ! Οὐδεμία μοι ἐλπὶς ἐκ τούτων τῶν ἱππέων.
»Πιστεύω,—μᾶλλον πάσας μου γνωρίζω τὰς ὀδύνας,—
»ὅπλον ἀντέχον εἶν' οὐδὲν, οὐδεὶς ἀντιπαλαίων
»ἀνὴρ πρὸς τὰς δυνάμεις του τὰς φοβερὰς ἐκείνας.»
Καὶ μετ' ὀδύνης ἔβλεπε τριγύρω της μεγίστης
νὰ πίπτωσι νικώμενοι, νὰ θνήσκωσ' οἱ ἱππεῖς της.

68

Ἦν μόνη, ἀβοήθητος, καὶ ἤδη ἐθεώρει
ὡς εἰς ἁλύσεις ἑαυτὴν καὶ εἰς αἰχμαλωσίαν.
Τὸ τόξον τῆς Ἀρτέμιδος, τῆς Ἀθηνᾶς τὸ δόρυ
ἀνωφελῆ, δὲν ἔδιδον βοήθειαν καμμίαν.
Ὡς κύκνος, ἐφ' ὃν μάχιμον πτηνὸν, ἀφὲν τὰ ὄρη
ὁρμᾷ ὁ γαῦρος ἀετὸς, θίγων χηλὴν ἀγρίαν,
πτήσσει δειλὸς, καὶ εἰς τὴν γῆν τὰς πτέρυγας ἐκτείνει,
τοιαῦτα εἶχε τὰ δειλὰ κινήματα κ' ἐκείνη.

69

Ὁ Ἀλταμόρος ὅμως ἦν οὐχὶ μακρὰν ἱππεύων,
καὶ τρεπομένους εἰς φυγὴν τοὺς Πέρσας ἀναβάλλων.
Ἔκλινεν ἤδη, ἔφευγεν ἡ φάλαγξ, πρὸς ἣν νεύων
καὶ κράζων, ἀνεχαίτιζεν αὐτὴν, καὶ μόνος βάλλων.
Βλέπων δ' εἰς κίνδυνον αὐτὴν ἣν ἀγαπᾷ λατρεύων,
στρέφει τὸν ἵππον πρὸς αὐτὴν, ὁρμᾷ, πετᾷ δὲ μᾶλλον.
Τὰς φάλαγγάς του, τὴν τιμὴν, τὰ πάντα ἐλησμόνει.
«Ἡ γῆ ἐῤῥέτω, ἔλεγεν· αὐτὴ σωθήτω μόνη!»

70

Τὸν δίφρον της ἀφρούρητον ἐκεῖνος συνοδεύει,
καὶ δρόμον εἰς τὸ ξίφος του ἀνοίγουσ' οἱ ἱππόται.
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος κ' ἐνταυτῷ ὁ Βουλλιὼν, φονεύει
τοὺς ὀπαδούς του. Πίπτουσι σωροὶ οἱ στρατιῶται.
Τὸ βλέπει μὲν ὁ ἄθλιος, ἀλλὰ συγκατανεύει,
διότι μᾶλλον ἐραστὴς ἢ στρατηγὸς ἦν τότε.
Ἀφεὶς δ' αὐτὴν ἐν ἀσφαλεῖ, ἐστράφη, πλὴν ἀκαίρως
εἰς ὃ κατετροπώθησαν οἱ ὀπαδοί του μέρος.

71

Πλήρης ἡ ἧττα κ' ἡ φυγὴ ἦν κατ' αὐτὸ τὸ κέρας,
κ' εἰς ἐντελῆ διάλυσιν ἡ μάχη ἐκεῖ λήγει.
Ἡττῶντο δ' οἱ ἡμέτεροι οἱ ἐπὶ τῆς ἑτέρας
πτέρυγος. Φεύγ' ἡ φάλαγξ των, καὶ μένουσιν ὀλίγοι.
Στῆθος τρωθεὶς καὶ κεφαλὴν, πληγὰς καιριωτέρας
μόλις κατώρθωσεν ὁ εἷς Ῥοβέρτος ν' ἀποφύγῃ.
Ὁ Ἄδραστος συνέλαβε τὸν ἄλλον, κ' ἰσοῤῥόπως
ἡ μάχη ἑκατέρωθεν χωρεῖ τοιουτοτρόπως.

72

Ὁ Γοδεφρεῖδος πλὴν λαβὼν κατάλληλον τὸν χρόνον,
ἐκ νέου συναρμολογεῖ τὰς φάλαγγάς του τάττων.
Πάλιν ἐπέρχεται ὀξὺς ἐν μέσῳ τῶν ἀγώνων,
καὶ ἦν τῶν δύω σύγκρουσις ὁλοσχερῶν κεράτων.
Προβαίνει ἕκαστον μεστὸν λαφύρων, πνέον φόνον,
καὶ ἀποστάζον ἐκ θερμῶν, ἐξ ἐχθρικῶν αἱμάτων.
Τιμὴ καὶ νίκη ἐνταυτῷ ἑκάτερον δοξάζει.
Τῆς Τύχης καὶ τοῦ Ἄρεως ἡ πλάστιγξ πλὴν διστάζει.

73

Ἐν ᾧ δ' ἐπάλαιον ἐντὸς τοῦ φονικοῦ πεδίου
πιστοὶ καὶ ἄπιστοι αὐτὴν τὴν πάλην τὴν ἀγρίαν,
ὁ Βασιλεὺς ἐκάθητο εἰς εἶδος θεωρείου,
ὅπου ὁ πύργος ὕψιστος προεῖχεν εἰς γωνίαν·
καὶ ὡς ἐπὶ παλαίστρας, ἢ θεατρικοῦ ἰκρίου,
τὴν ἀνθρωπίνην ἔβλεπεν ἐκείνην τραγῳδίαν,
τὴν φρίκην τῆς αἱματηρᾶς ἀνθρωποκτόνου θήρας,
τὰ παίγνια καὶ τὰς στροφὰς τῆς τύχης καὶ τῆς μοίρας.

74

Τὸ πρῶτον μένει ἔκπληκτος εἰς τὴν φρικώδη θέαν
καὶ ἄφωνος. Ταχέως πλὴν ἐξάπτεται, νεάζει,
θέλ' εἰς τὴν πάλην καὶ αὐτὸς νὰ σπεύσῃ τὴν γενναίαν,
ὅπου καθῆκον ἀνδρικόν, ὅπου τιμὴ τὸν κράζει.
Ἅμ' ἔργον. Περιβάλλεται τὴν περικεφαλαίαν
(ἤδη τὸν ἄλλον ὁπλισμὸν ἐφόρει), καὶ φωνάζει·
«Ἐμπρός, ἐμπρός! Μὴ μέλωμεν! τοὐντεῦθεν μᾶς ἀνήκει
»ἡ δάφνη ἢ κυπάρισσσος, ἢ θάνατος ἢ νίκη.»

75

Εἴτε δ' ἐστὶν ὁ οὐρανὸς ὅστις τὸν μυωπίζει,
καὶ ζέσιν ἀρειμάνιον ἐμβάλλ' εἰς τὴν ψυχήν του,
διότι ταύτην τὴν στιγμὴν εἰς ὄλεθρον ὁρίζει
τοῦ βασιλείου τῆς Σιὼν καὶ εἰς καταστροφήν του·
εἴτ' ἐπειδὴ τὸν θάνατον νοεῖ ὅτι ἐγγίζει,
καὶ νὰ ῥιφθῇ ἐπείγεται εἰς προϋπάντησίν του,
κατῆλθεν εἰς τὴν εἴσοδον, καὶ τοὺς μοχλούς της αἴρει,
καὶ ἐξορμῶν, ἀνέλπιστον ἐπικουρίαν φέρει.

76

Μὴ περιμείνας δ' ἡ θερμὴ νὰ φέρῃ πρόσκλησίς του
τοὺς ὀπαδούς του μετ' αὐτοῦ, ὁρμᾷ εἰς τὸ πεδίον,
καὶ πολεμίους προκαλεῖ χιλίους ἡ λεπίς του,
καὶ μόνος ἀντιτάττεται αὐτὸς κατὰ χιλίων.
Πλὴν κ' οἱ λοιποί, νησσόμενοι ὑπὸ τῆς ἀρετῆς του,
ὁ Ἀλαδῖνος μετ' αὐτῶν, τῷ ἔρχονται πλησίον.
Ὁ πρὶν διστάζων, ὁ δειλὸς οὐδόλως νῦν φοβεῖται.
Λύσσα τυφλή, οὐχὶ ἐλπίς, ἐντὸς αὐτῶν κινεῖται.

77

Ὁ Τοῦρκος ὁ ἀπαίσιος κρημνίζει, ἀνατρέπει,
σφάζει, κ' εἰς γῆν καταπατεῖ τοὺς πρωταπαντηθέντας.
Οὕτω δ' ὀξεῖα ἡ πληγή, ὥστ' ἔκθαμβός τις βλέπει
φονευομένους οὐδαμῶς, καὶ μόνον φονευθέντας.
Τὸν πρῶτον καὶ τὸν ἔσχατον ὁ τρόμος, πάντας, τρέπει,
κ' ἐπαναλέγει ἡ ἠχὼ τοὺς θρήνους ἐγερθέντας.
Οὕτω τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν προμάχων τῆς Συρίας
μικροῦ δεῖν ἥπτετο φυγῆς ἀτάκτου καὶ τελείας.

78

Ὁ Γάσκων πλὴν ἀτάραχος, ὁ λόχος τῶν ἀνδρείων,
γενναίως διετήρησε τὰς τάξεις στερεάς του,
ἂν κ' ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς ἦν μάλιστα πλησίον
τῆς φοβερᾶς αὐτῆς σφαγῆς καὶ τῆς ἀναποδράστου·
καὶ σαρκοφάγον ὄρνεον ποτὲ, οὐδὲ θηρίον,
τοσοῦτο δὲν καθήμαξεν ὀδόντας ἢ χηλάς του,
εἰς δασοδίαιτα πτηνὰ ἐπιπεσὸν κ' εἰς μάνδρας,
ὡς τοῦ Σουλτάνου εἰς αὐτοὺς ἡ μάχαιρα τοὺς ἄνδρας.

79

Καὶ ἀδδηφάγος φαίνεται αὐτὴ καὶ πειναλέα,
τὰ μέλη ὡς βιβρώσκουσα, τὸ αἷμα ὡς ῥοφῶσα.
Τῶν δ' Ἀλαδίνου ὀπαδῶν ὁμοίως ἡ ῥομφαία
τοὺς πολιορκητὰς αὐτοῦ κατέβαλλε κτυπῶσα.
Ἀλλ' ὁ Ῥαιμόνδος ἐφορμᾷ. Τοῦ Σόλιμὰν ἡ θέα
οὐδόλως τρέπει καὶ αὐτὸν, τερατουργοῦντος τόσα.
Ἀνθίσταται, ἂν καὶ καλῶς ἐνθύμησιν φυλάττων
τῆς στιβαρᾶς αὐτοῦ χειρὸς, τῶν ἀπ' αὐτῆς τραυμάτων.

80

Καὶ πάλιν ἐπ' αὐτὸν ὁρμᾷ· ὁ δὲ καὶ πάλιν παίει
αὐτὸν ὅπου τὸν ἔπαισεν, εἰς πρὶν τρωθέντα μέρη.
Οὐδὲν δ' εἰς τοῦτο, πλὴν αὐτῆς τῆς ἡλικίας πταίει,
εἰς ἣν πᾶν μέγα κίνημα εὐκόλως πταῖσμα φέρει.
Ξίφη, ἀσπίδας ἑκατὸν ὑπὲρ αὐτοῦ γενναῖοι
αἴρουσι, κ' ἴσας κατ' αὐτοῦ, τοῦ Τούρκου οἱ ἑταῖροι.
Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος πρὸ αὐτοῦ παρῆλθε, νεκρὸν ὅλως
αὐτὸν φρονῶν, ἢ μέλλοντα νὰ συλληφθῇ εὐκόλως.

81

Εἶτα κατ' ἄλλων ῥίπτεται, καὶ ἀνθρωποκτονίαν
τελεῖ ἐνταῦθα φοβεράν, κ' αἱμάτων χύνει ῥεῦμα·
καὶ ἔπειτα, εἰς φονικὴν ἑπόμενος μανίαν,
τῶν φόνων του τὸ θέατρον ἀλλάσσει εἰς πᾶν νεῦμα,
ὡς ὁ τραπέζης πενιχρᾶς γευθείς, ἀλλ' εὐωχίαν
ἐπιθυμῶν, ὃν πρόγευμα ὀτρύν' εἰς μέγα γεῦμα.
Ὁρμᾷ πρὸς μείζονας σφαγάς, κ' ἐλπίζει χορεσθεῖσαν
νὰ καταπνίξ' εἰς αἵματα τὴν φονικήν του λύσσαν.

82

Κατῆλθε διὰ τῶν τειχῶν τῶν κατηδαφισμένων,
καὶ πρὸς τὸ φονικώτερον τῆς συμπλοκῆς προέβη.
Τὸ δ' ἦθος τῶν συντρόφων του ἦν ἔτ' ἠγριωμένον,
καὶ φόβος τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰσέτι κυριεύει.
Κ' οἱ μὲν τὴν νίκην, ἣν αὐτὸς ἤθελε δρέψει μένων
ζητοῦσιν, ἥτις δ' ἔκτοτε ἀκροσφαλὴς ἀπέβη·
οἱ δὲ ἀνθίστανται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀντιστάσεις
ὑπόκρυφός τις πρὸς φυγὴν ὑποδηλοῦται τάσις.

83

Ὁ λόχος πλὴν ἀνέκρουεν ὁ Γάσκων. Εἶχ' ἐνδώσει·
κ' ἐν ἀταξίᾳ ἔφευγον πρὸς τὴν σκηνὴν οἱ Σύροι.
Ἦν ὁ Ταγκρέδης ἐν αὐτῇ κατάκοιτος, κ' ἐνόσει.
Ἀκούσας ὅμως τὴν βοήν, τὸ σῶμά του ἐγείρει
τὸ ἄῤῥωστον. Νὰ στηριχθῇ ζητεῖ νὰ κατορθώσῃ,
καὶ πρὸς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς βαρὺ τὸ βῆμα σύρει.
Βλέπει. Ὁ Κόμης ἔκειτο· ἐνέδιδον οἱ ἄλλοι,
καὶ ἄλλων ἦν διάσπασις καὶ ἦν φυγὴ μεγάλη.

84

Ἡ ἀρετή, ἧς οὔποτε στεροῦνται οἱ ἀνδρεῖοι,
μετ' ἀσθενοῦς τοῦ σώματος κ' ἐκείνη δὲν ἠσθένει.
Κατάπονα καὶ ἄῤῥωστα τὰ μέλη του ῥωννύει,
ὡς πνεῦμα νέον εἰς αὐτά, ὡς αἷμα δωρουμένη.
Ἡ ἐμβριθὴς αὐτοῦ ἀσπὶς τὴν χεῖρά του ἐνδύει,
χωρὶς νὰ κλίνῃ ὑπ' αὐτὴν ἡ χεὶρ βεβαρημένη.
Διὰ τῆς ἄλλης δὲ χειρὸς τὸ ξίφος του ἁρπάζει.
Αὐτὸ ὡς ὅπλον τῷ ἀρκεῖ· καὶ πλέον δὲν διστάζει.

85

Κατῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον, κ' ἠκούσθη ἡ φωνή του·
«Φεύγετε, καὶ προδίδετε τὸν ἀρχηγὸν, ὁπλῖται,
»κ' εἰς τὰ προσκυνητήρια, πρὸς αἶσχος, τοῦ προφήτου
»νὰ κρεμασθῶσι τρόπαιον τὰ ὅπλα του θ' ἀφῆτε;
»Κ' εἰς τὴν Ἀκυτανίαν τί θ' ἀκούσωσ' οἱ υἱοί του;
»ὅτι τὸν κατελείψατε νεκρὸν θὰ τοῖς εἰπῆτε;»
Εἰπὼν τοιαῦτα, τὸ γυμνὸν, μωλώπων πλῆρες στῆθος
ἄοπλον τάττει θώρακα εἰς ἔνοπλον τὸ πλῆθος.

86

Καὶ ἡ ἑπτάπτυχος αὐτοῦ ἀσπὶς ἡ βαρυτάτη,
ἡ ἐκ ταυρείων, ἰσχυρῶν δερμάτων συγκειμένη,
ἧς δ' ἔσωθεν ἐπίστρωσις χαλύβδου ἐπεκράτει,
στερεωτάτη μὲν, ἀλλὰ λεπτῶς ἐληλαμένη,
καλύπτει τὸν λειπόψυχον Ῥαιμόνδον, τὸν φυλάττει,
πρὸς ὅπλον, πρὸς ἀκόντιον, πρὸς ὅπλον πᾶν ἐν γένει.
Ὑπὸ τὸ ξίφος δ' ἔμενε σῶος αὐτὸς τοῦ φίλου,
ὡς κείμενος ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ εἰς σκιὰν ἀσύλου.

87

Καὶ ἀνεκάθησε, μικρὸν ἀναλαβὼν ὁ γέρων,
τὸ σῶμα ἐρειδόμενος εἰς τὸν προστάτην τοῖχον.
Καὶ ἣν τὴν ἧτταν μετ' ὀργῆς καὶ μετ' αἰσχύνης φέρων.
Πῦρ ἡ καρδία του, καὶ πῦρ αἱ παρειαί του εἶχον·
κ' ἐζήτει, πέριξ πύρινον τὸ βλέμμα περιφέρων,
ποῦ ἦν ὅστις τὸν ἔῤῥιψεν ἐν μέσῳ τῶν ἀψύχων.
Μὴ βλέπων αὐτὸν μαίνεται, κ' ἐπὶ τῶν ὀπαδῶν του
νὰ χύσῃ θέλει τὸν θυμὸν τῶν ἐκδικήσεών του.

88

Στραφέντες οἱ Ἀκυτανοὶ ὑπὸ τὸν ἀρχηγόν των,
συμπράττουσ' εἰς τὴν φονικὴν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν.
Ἡ φάλαγξ ἤδη δειλιᾷ τῶν τόσα πρὶν τολμώντων·
τὸ θάῤῥος ἀντικαθιστᾷ τὴν πρώην ἀτολμίαν.
Φεύγουσιν οἱ διώξαντες ἐμπρὸς τῶν πρὶν φευγόντων,
καὶ οὕτω μεταβάλλεται τὸ πᾶν εἰς στιγμὴν μίαν.
Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος ἐκδικεῖ τὴν πρώτην ἧτταν, θύων,
κ' ἐξαγοράζων αἶσχος πᾶν διὰ πληγῶν μυρίων.

89

Ὡς δ' ὁ Ῥαιμόνδος τὴν ὀργὴν ἐζήτει τῆς αἰσχύνης
νὰ πνίξῃ εἰς τὰ αἵματα τῶν ἐπιφανεστέρων,
τὸν τύραννον τὸν ἄνομον ἰδὼν τῆς Παλαιστίνης
ἐν τοῖς προμάχοις, ἐπ' αὐτὸν ὁρμᾷ ὁ δριμὺς γέρων.
Δίδ' εἰς τὸ μέτωπον πληγὴν, καὶ ἄλλην ἐπ' ἐκείνης,
καὶ ἄλλας δὲν διέλιπεν ἐπ' ἄλλων καταφέρων,
ἕως οὗ εἶδε τὸν ἐχθρὸν τὸν ὑπ' αὐτὰς πεσόντα
τὴν γῆν ἧς ἐδυνάστευε μετ' ὀρυγμοῦ δακόντα.

90

Ἐκ δὲ τῶν μετὰ τὴν φυγὴν καὶ τὴν σφαγὴν μεινάντων,
τὰς τύχας εἶχον ἕτεροι παντοδαπὰς κ' ἑτέρας.
Οἱ μὲν, ὡς θῆρες τῶν δασῶν, εἰς τὴν ἀπόνοιάν των
τὰ στήθη των ἐπέῤῥιπτον τυφλῶς εἰς τὰς μαχαίρας,
οἱ δὲ, ἀπελπιζόμενοι ἐκ τῶν παρόντων πάντων,
εἰς τὰς σκηνώσεις προσφυγὴν ἐζήτουν τὰς προτέρας.
Μετὰ φευγόντων πλὴν αὐτῶν ὁ νικητὴς ἐμίγη,
κ' εἰς τοῦτο ἡ κατάκτησις τοῦ πύργου ἀπολήγει.

91

Ἐάλ' ὁ βράχος, κ' εἰς αὐτοῦ τοὺς πόδας τῶν αἱμάτων
ὁ χείμαῤῥος νεοσφαγεῖς σωροὺς νεκρῶν κυλίει.
Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος, δι' αὐτῶν τὸν δρόμον του χαράττων,
ἀνέρχεται. Τὴν ἱερὰν σημαίαν των ἐγκλείει
ἡ χείρ του, καὶ, ἀπέναντι τῶν δύω στρατευμάτων,
τὸ τροπαιοῦχον ἔμβλημα εἰς τοὺς ἀέρας λύει.
Δὲν εἶδε πλὴν ὁ Σολιμὰν αὐτὸ, μακρὰν ἀπέχων,
καὶ ἦν εἰς τὸ πυκνότερον τῆς μάχης, ἐμπρὸς τρέχων.

92

Καὶ φθάνει ὅπου ἐρυθρὸν, ἀχνίζον τὸ πεδίον,
εἰς ὃ ἀεὶ ὀγκούμενον αἱμάτων κῦμα ῥέει,
εἰκὼν ἐστὶ τῶν φοβερῶν τοῦ ᾅδου βασιλείων.
Νέα του τρόπαια ἐκεῖ, καὶ θρίαμβοί του νέοι.
Ἐν τούτοις δ' ἵππον βλέπει, ὃς, ἀφέντων τῶν ἡνίων,
χωρὶς ἱππέως, τοῦ στρατοῦ τὰ πέριξ διαθέει.
Τὴν χεῖρα εἰς τὸν τράχηλον τῷ φέρει κατὰ πρῶτον,
κ' ἔπειτα τρέχει, ἀναβὰς εἰς τὸ κενόν του νῶτον.

93

Ἡ ἀπ' αὐτοῦ βοήθεια, βραχεῖα πλὴν μεγάλη
ἐπῆλθε τοῖς βαρβάροις, οὓς παρέλυε δειλία,
ὡς βραχύς, μέγας κεραυνὸς ἐνσκήπτει, καταβάλλει,
παρέρχεται. Τὸν ἔφερε, τὸν σβέει στιγμὴ μία·
πλὴν μέν' εἰς τὰ συντρίμματα τῶν βράχων οὓς προσβάλλει
βραχείας ἐμφανίσεως ἡ μνήμη αἰωνία.
Φονεύ' ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν αὐτός. Ἀλλ' ἐπὶ δύω
δὲν θὰ σιγήσω, τῆς Κλειοῦς τὸν πίνακα δὲν κλείω.

94

Γυλδίππη, Ὀδοάρδε, τίς ἦν ἡ δεινή σας μοῖρα,
τίς ἡ φιλοτιμία σας, τὰ κατορθώματά σας,
νὰ γράψῃ ἐὰν δέδοται εἰς Τοσκανὸν χρωστῆρα,
διὰ τὰς ξένας γενεὰς θὰ τὰ ὑμνήσω πάσας.
Διότι, εἴ τις μὴ ἐστὶ μεγαλουργίας χήρα,
ἢ μὴ πρὸς ἔρωτα ψυχρὰ, θὰ ἔχῃ θαυμαστάς σας·
καὶ ἴσως τις ὑπήκοος τοῦ ἔρωτος δακρύσῃ,
ὅπως τοὺς στίχους μου, κ' ὑμῶν τὸν θάνατον τιμήσῃ.

95

Ὁρμᾷ ἡ εὐγενὴς γυνὴ ἐπὶ τὸν τόπον, ὅστις
τῷ Σολιμὰν ἦν θέατρον τῆς ἀνθρωποθυσίας,
καὶ τὴν ἀσπίδα δι' ἑνὸς τρυπᾷ κτυπήματός της,
διὰ δευτέρου τὴν πλευρὰν τῷ σχίζει μετὰ βίας·
«Ἰδοὺ, φωνάζ', ἡ μοιχαλὶς, ἰδοὺ καὶ ὁ μοιχός της»
ὁ αἱμοβόρος, γνοὺς αὐτὴν ἐκ τῆς ἐνδυμασίας.
«Ἀθλία, λάβε ἄτρακτον, βελόνην, ἠλακάτην.
»Τὸ ξίφος καὶ τὸν ἐραστὴν ἐπικαλεῖσαι μάτην.»

96

Ἐνταῦθα ἐσιώπησεν, ὑπερχειλὴς τὴν λύσσαν.
Τὴν μάχαιράν του κατ' αὐτῆς ἀγρίως διευθύνει,
τὰ ὅπλα της τολμήσασαν νὰ κόψῃ, καὶ εἰσδῦσαν
εἰς στῆθος, οὗ τοῦ ἔρωτος καλύπτουσιν οἱ κρίνοι.
Τὴν ἐκλυθεῖσαν χεῖρά της, τοὺς χαλινοὺς ἀφεῖσαν,
λειπόψυχος, ὡς φθίνουσα, ὡς θνήσκουσα ἐκτείνει.
Ὑπὲρ αὐτῆς, τὴν θέσιν της ἰδὼν, ὁ Ὀδοάρδος
ἀνωφελῶς μὲν ῥίπτεται, ἀλλὰ γενναιοκάρδως.

97

Τί θενὰ πράξ' εἰς τὴν στιγμὴν αὐτὴν τῆς φρίκης πλήρη;
Βαθεῖα θλίψις, καὶ ὀργὴ τὸν κυριεύει ἴση.
Εἰς στήριξιν τῆς φίλης του ἡ μὲν τὸν ἐξεγείρει,
ἡ δ' ἄλλη τὸν παρακινεῖ αὐτὴν νὰ ἐκδικήσῃ.
Ὁ δ' ἔρως, πρὸς ἀμφότερα ἰσόῤῥοπος, τὸν σύρει,
οὐδὲ τὸ μὲν, οὐδὲ τὸ δὲ νὰ μὴ παραμελήσῃ.
Ἐπὶ τῆς εὐωνύμου του στηρίζεται ἡ φίλη,
ἐν ᾧ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ ἐκδίκησιν ἠπείλει.

98

Ἡ θέλησις κ' ἡ δύναμις κεχωρισμέναι ἦσαν,
καὶ οὐδετέρα τοῦ ἐχθροῦ ἰδίως ἐπεκράτει.
Νὰ φέρ' εἰς τὸν βραχίονα ἐκείνην πληγωθεῖσαν,
καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν αὐτῆς φονέα ἠδυνάτει.
Ὁ δὲ Σουλτάνος ἔῤῥιψεν αὐτοῦ ἀποκοπεῖσαν
τὴν χεῖρα, ἥτις θνήσκουσαν τὴν φίλην του ἐκράτει.
Δι' ὃ ἐκείνη ἔπεσε. Τὸ σῶμά της πιέζων
πίπτει κ' ἐκεῖνος, καὶ εἰσὶν ὁμοῦ, ὡς ὅταν ἔζων.

99

Ὡς ὅταν κλῆμα εἰς κορμὸν ἀνέρπηται πτελέας,
καὶ περιελισσόμενον μετὰ στοργῆς τὸν θλίβῃ,
ἂν κόψῃ πέλεκυς αὐτὸν ἢ τὸν ἐκσπᾷ βορέας,
ὑπ' αὐτὸν πίπτον τὸ φυτὸν τὸ σύντροφον ἐκρύβη.
Θλᾷ τὰς χλωράς του ἕλικας τὸ δένδρον, τὰς ὡραίας,
τὰς βότρεις ἐφ' αἷς ἔχαιρε πιέζει καὶ συντρίβει·
καὶ φαίνεται δι' ἑαυτὸ μὴ ἔχον λύπην τόσην
ὅσην διὰ τοῦ θνήσκοντος πλησίον του τὴν πτῶσιν·

100

Οὕτω κ' ἐκεῖνος ἔπεσε, καὶ ἓν λυπεῖται μόνον,
ἣν σύντροφον ὁ οὐρανὸς τῷ ἔδωκ' αἰωνίαν.
Νὰ ὁμιλήσωσιν ὁμοῦ ζητοῦσι δι' ἀγώνων,
πλὴν κατορθοῦσι στεναγμοὺς καὶ ὄχι ὁμιλίαν.
Ἀλλήλους βλέπουσι, καί, ὡς ἐνῆν, ἐν μέσῳ πόνων
συσφίγγονται περιπαθῶς κατὰ τὴν ἀγωνίαν.
Τὸ φῶς ἐσβέσθη ἐνταυτῷ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των,
καὶ συναπέστη ἡ δυὰς τῶν εὐσεβῶν ψυχῶν των.

101

Ἡ φήμη, τ' ἀεικίνητα τανύουσα πτερά της,
τὸν φόνον μυριόστομος ἐκεῖνον διελάλει.
Ὁ δὲ Ῥινάλδος ἤκουσε τὰ διαγγέλματά της.
Τῷ ἦλθε πλὴν καὶ εἴδησις θετικωτέρα ἄλλη.
Ὀργῆς, φιλίας αἴσθημα καὶ λύπης βαθυτάτης
τῆς ἐκδικήσεως αὐτῷ καθῆκον ἐπιβάλλει.
Πρὸ τοῦ Σουλτάνου πλὴν φρικτὸς χωρεῖ ἐνώπιόν του
ὁ Ἄδραστος ἐπαπειλῶν, καὶ τέμνων τὴν ὁδόν του.

102

Καὶ ἔκραξεν ὁ ἄγριος· «Ἀπὸ τῶν σῶν σημάτων
»ὅτι σὺ εἶ ὁ παρ' ἐμοῦ ζητούμενος εἰκάζω.
»Ἀσπίδα πᾶσαν ἐρευνῶ, καὶ τὰ ἐμβλήματά των,
»καὶ σὲ, καὶ σὲ πανήμερος ὀνομαστὶ φωνάζω.
»Βραδεῖαν τὴν ἐκδίκησιν λαμβάνων, καὶ σὲ σφάττων,
»εἰς τὸν Θεόν μου πρόχειρον θυσίαν σ' ἑτοιμάζω.
»Ἐνταῦθ' ἂς ἀνταγωνισθῇ ἀνδρία, λύσσα, πίστις,
»σὺ τῆς Ἀρμίδας ἔχθιστος, κ' ἐγὼ προασπιστής της.»

103

Χρῆσιν κερτόμων κατ' αὐτοῦ ποιούμενος ἐπέων,
εἰς τὸν λαιμὸν, τοὺς μήνιγγας προσβάλλει, νὰ τὸν τρώσῃ.
Τὴν περικεφαλαίαν του δὲν ἔσχισε μὲν παίων,
ἀλλὰ τοῦ ἐφιππίου ἦν ἐγγὺς νὰ τὸν ἐξώσῃ.
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος τῷ κτυπᾷ πληγὰς, ἐφ' ὧν ὁ Παίων
ὁ τοῦ Ἀπόλλωνος καλὸς δὲν ἦτο νὰ τὸν σώσῃ.
Κατέπεσεν ὁ ἰσχυρὸς, ὃς οὔποτε ἡττᾶτο,
καὶ μία ἤρκεσε πληγὴ ὅπως τὸν ῥίψῃ κάτω.

104

Ἡ φρίκη πρὸς κατάπληξιν καὶ τρόμον μεμιγμένη,
πάγον ἐῤῥίπτ' εἰς τὴν ψυχὴν τῶν περιϊσταμένων.
Ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Σολιμὰν ὠχρὸς τὴν ὄψιν μένει,
τὸ τραῦμα τὸ ἀδόκητον ὡς εἶδε καὶ τὸ ξένον.
Τί πράττει; Τί ἐπιχειρεῖ; Ποῦ στρέφεται; ποῦ βαίνει,
τὸν ἴδιόν του θάνατον βεβαίως περιμένων;
Εἰς αὐτὸν ξένος μὲν ἐστὶν ὁ δισταγμὸς, ἀλλ' ὅμως
ὑπὲρ τὰ γήϊνα ἐστὶ τοῦ οὐρανοῦ ὁ νόμος.

105

Καθὼς ὁ κατακείμενος εἰς κράββατον ἀῤῥώστου
πολλάκις βλέπει νοσηρῶν ὀνείρων ὀπτασίας·
τῷ φαίνεται πῶς ἡ ὁδὸς τὰ προσκαλεῖ ἔμπρός του,
τὰ μέλη του μετὰ πολλῆς πῶς τείνει ἀγωνίας,
ἀλλ' ἡ ταχύτης τοῦ ποδὸς, ἡ ῥώμη τῆς χειρός του
πῶς τῷ ἀρνοῦνται τὰς γνωστὰς αὐτῶν ὑπηρεσίας.
Λύει τὰ χείλη, τὰ κινεῖ ὡς ἔχων τι νὰ εἴπῃ·
αἱ λέξεις πλὴν δὲν ἔρχονται, καὶ ἡ φωνὴ τῷ λείπει·.

106

Τοιοῦτος καὶ ὁ Σολιμάν. Νὰ ἔλθῃ θέλ' εἰς χεῖρας
ὅπου ἡ μάχη μαίνεται, ὅπου τὸ αἷμα ῥέει·
πλὴν πλέον δὲν αἰσθάνεται ὀργὴν ἀνθρωποθήρας,
ὡς οὐδ' ἡ πρὶν ἀνδρία του ἐντός του πλέον πνέει·
καὶ ἂν ἀνάπτ' ἡ τόλμη του ὠχρούς τινας σπινθῆρας,
ὁ τρόμος τῆς καρδίας του εὐθὺς τοὺς ἀποσβέει.
Καρδιοβόρους στοχασμοὺς πολλοὺς ἔχ' εἰς τὴν φρένα,
ἀλλ' οὐδ' ὑποχωρήσεως οὐδὲ φυγῆς κἀνένα.

107

'Αλλ' ἐπὶ τὸν διστάζοντα ὁ νικητὴς προφθάνει.
Καὶ κατ' ἀνδρίαν, μέγεθος, ὠκυποδίαν, ἦτον,
ἢ κἂν εἰς ταραττόμενον τὸ βλέμμα του ἐφάνη,
καθὼς ἐῤῥίφη ἐπ' αὐτὸν, κοινοῦ ἀνθρώπου κρείττων.
Καὶ ἀσθενῶς ἀνθίσταται· πρὶν ὅμως ἀποθάνῃ,
τῶν τρόπων πάντοτ' ἔχεται τῶν εὐγενῶν οὐχ ἧττον.
Δὲν φεύγει, οὐδὲ στεναγμὸν ἐκπέμπει ἐκ τοῦ στήθους.
Σφραγῖδα πᾶν του κίνημα μεγάλου φέρει ἤθους.

108

Οὕτως ἀφ' οὗ ὁ Σολιμὰν, ὡς ὁ ποτὲ Ἀνταῖος,
πολλάκις μὲν κατέπεσε, πολλάκις δ' ἀνωρθώθη
φρικτότερος, ἐπὶ τὴν γῆν ἐστρώθη τελευταίως
ἵνα μὴ πλέον ὀρθωθῇ. Ἡ φήμη διεδόθη·
ἡ τύχη δ' ἥτις ἔκλινεν εἰς θάτερ' ἀβεβαίως,
δὲν ἀμφιῤῥέπει τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ ἐστερεώθη.
Ἡ νίκη κλείει τὰ πτερὰ, καὶ εἰς τὰς λεγεῶνας
τῶν Φράγκων, παρακολουθεῖ αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας.

109

Καὶ ἡ βασιλικὴ φρουρὰ, κατόπιν τόσων ἄλλων,
φεύγει, ἡ περιέχουσα τὸ ἄνθος τῆς Ἀσίας.
Ἀθάνατος ἐλέγετο· θνητὴ δὲ ἤδη μᾶλλον
ἐφάνη, διαψεύσασα τὰ τῆς ἐπωνυμίας.
Ὁ Ἐμιρὰν πλὴν, πρὸς ὃν ἦν τὸ χρέος ἐπιβάλλον
νὰ φέρῃ τὴν σημαίαν των, λαλεῖ μετὰ πικρίας·
«Δὲν εἶσαι σὺ ὃν ἐκ πολλῶν ἐγὼ ἐξελεξάμην
»τὸ τοῦ προφήτου σύμβολον νὰ φέρ' εἰς τὴν παλάμην;

110

»Ῥιμέδων, δὲν σοὶ ἔδωκα τὴν ἱερὰν σημαίαν
»ταῖς αἱρουμέναις τὴν φυγὴν ν' ἀκολουθῇς ἐλάφοις.
»Ὁ ἀρχηγός σου πολεμεῖ, καὶ εἰς αὐτοῦ τὴν θέαν
»σὺ μόνον τὸν παρήτησας, σὺ, ἄνανδρε, ἐστράφης!
»Τί θέλεις; Θέλεις νὰ σωθῇς; Ἄλλην ὁδὸν βεβαίαν
»δὲν ἔχεις, πλὴν κατόπιν μου. Ὡς βαίνεις, κατεστράφης.
»Μή τις ἐλπίσῃ νὰ σωθῇ, πλὴν εἴ τις τολμητίας.
»Ἡ ὁδὸς εἶναι τῆς τιμῆς ὁδὸς τῆς σωτηρίας.»

111

Οὔτ' ὁ Ῥιμέδων ἐξαφθεὶς ἐῤῥίφη πρὸς τὴν πάλην.
Ὁ δ' ἀποτείνων τοῖς λοιποῖς ἐκφράσεις βαρυτέρας,
καὶ νῦν κτυπῶν, νῦν ἀπειλῶν, ἀνέστρεψε καὶ πάλιν
κατὰ τῶν μαχαιρῶν τοὺς πρὶν δειλοὺς πρὸς τὰς μαχαίρας.
Καὶ ἤδη συνελάμβανεν ἐλπίδα νέαν ἄλλην
ὡς εἶδε συντασσόμενον τὸ κύκλωθέν των κέρας,
τὸν Τισσαφέρνην μάλιστα ὡς εἶδεν, ὅστις μόνος
φυγῆς δὲν ἐστοχάζετο ἐν μέσῳ τοῦ ἀγῶνος.

112

Ὁ Τισσαφέρνης ἔδειξεν ἀνδρίαν τεραστίαν,
μεγάλην κατὰ Νορμανδῶν τὴν νίκην ἀποφέρων,
τοὺς Φλαμιγγίους εἰς τροπὴν βιάσας ὀλεθρίαν,
Ῥουγέρον πέμψας εἰς νεκροὺς, Γεράρδον, Γερνιέρον.
Τοιούτοις ἔργοις τὴν ζωὴν λαμπρύνων τὴν βραχεῖαν
καὶ μέχρις ὅρων τῆς τιμῆς τῆς αἰωνίας αἴρων,
μικρὸν φροντίζει τοῦ λοιποῦ αὐτὴν νὰ παρατείνῃ,
καὶ ῥίπτεται ὅπου φρικτὸς τὴν μάχην φόνος κρίνει.

113

Τὸν δὲ Ῥινάλδον,— ἂν καὶ ἦν τὸ χρῶμα τῶν σημάτων
παραλλαγὲν, τὸ κυανοῦν ἐὰν καὶ κοκκινίζει,
καὶ ἦν ὁ ἀετὸς αὐτοῦ ἀνάπλεως αἱμάτων,—
οὐχ ἧττον ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ὅπλων τὸν γνωρίζει.
«Ἰδοὺ, φωνάζει, ἡ ἀκμὴ κινδύνων ἀκροτάτων.
»Ὁ οὐρανὸς ἂς βοηθῇ καὶ ἂς μ' ὑποστηρίζῃ!
»Ἀρμίδα, σὺ ἐμψύχου με διὰ τοῦ βλέμματός σου.
»Τὰ ὅπλα ταῦτ' ἀφιερῶ, Μωάμεθ, τῷ ναῷ σου.»

114

Διὰ τοιούτων του εὐχῶν ἐξήπτετο, ματαίων
εὐχῶν, διότ' ἦσαν κωφὰ τὰ ὦτα τοῦ Προφήτου.
Καθὼς διὰ τῆς κέρκου του κτυπώμενος ὁ λέων
θυμοῦται, κ' ἐξεγείρεται ἡ ἔμφυτος ὀργή του,
οὕτως αὐτὸς ἐῤῥίπιζεν, εἰς ἔρωτ' ἀνακαίων,
τὴν φλόγα τῆς ἀνδρίας του τῆς ἀκαταμαχήτου.
Ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα του, καὶ τὰς δυνάμεις πάσας,
κατὰ Ῥινάλδου ῥίπτεται, τὸν ἵππον του ἐλάσας.

115

Οὕτω δ' αὐτὸν ὁρμήσαντα ὡς εἶδεν ὁ ἱππότης,
νὰ τὸν προσβάλῃ ἕτοιμον, ἀνθώρμησε προχείρως.
Τότ' ἐμακρύνθη πᾶς ἐκεῖ τυγχάνων στρατιώτης,
κ' ἔστη ὡς μόνον θεατής· καὶ μέγας ἦν ὁ γύρος.
Τόσον τὸ πλῆθος τῶν πληγῶν καὶ τόσ' ἦν ἡ σφοδρότης,
ἃς φέρει ὁ Σαρακηνὸς καὶ ὁ Λατῖνος ἥρως,
ὥστε καθεὶς ἐκ θαύματος τί ἦσαν ἐλησμόνει
οἱ ἴδιοί του κίνδυνοι κ' οἱ ἴδιοί του πόνοι.

116

Ὁ εἷς κτυπᾷ· ὁ δ' ἕτερος αὐτῶν κτυπᾷ ἐπίσης,
πλὴν καὶ πληγόνει. Σιδηρᾶ ἡ χείρ του καθωπλίσθη.
Τοῦ Τισσαφέρνους βάφουσι τὴν γῆν αἱμάτων ῥύσεις.
Τὸ σάκκος του ἀπέβαλε, τὸ κράνος του ἐσχίσθη.
Εἶδε τὸν πρόμαχον αὐτῆς τὸ βλέμμα τῆς μαγίσσης
ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἄοπλος σχεδὸν, πῶς ἐκλονίσθη,
κ' εἶδε τὸν τρόμον κύριον τῆς συνοδίας ὅλης,
ὑπ' ἀσθενῶν ἔτι δεσμῶν συνεχομένης μόλις.

117

Ἡ πρώην τόσων ἔχουσα μαχίμων συνοδίαν,
ἤδ' εἰς τὸν δίφρον μόνη της, ὀλόμονος βαδίζει.
Μισεῖ τὴν ἄχαριν ζωὴν, φοβεῖται τὴν δουλείαν,
δὲν προσδοκᾷ ἐκδίκησιν, καὶ νίκην δὲν ἐλπίζει.
Κυμαινομένη ἐνταυτῷ εἰς τρόμον κ' εἰς μανίαν,
ἀπέβη, κ' ἵππον τάχιστα γοργὸν διασκελίζει,
καὶ φεύγει· καὶ παρέπονται αὐτῇ ἐν τῇ φυγῇ της
ὀργὴ καὶ ἔρως, θηρευταὶ ὡς κῦνες ὀπαδοί της.

118

Ἡ Κλεοπάτρα ὡς αὐτὴ ἐπὶ τῶν πάλαι χρόνων
ἔφυγε, δειλιάσασα, τὴν ναυμαχίαν μόνη,
κ' εἰς τὸν εὐδαίμον' Αὔγουστον, ὡς γέρας τῶν ἀγώνων
τῶν ναυτικῶν, κατέλιπε τὸν φίλον κ' ἐλησμόνει.
Ἐτράπη τότε εἰς φυγὴν κ' ἐκεῖνος αὐτοκτόνον,
καὶ ἄστρον ὁδηγοῦν αὐτὸν ἦν ἡ φυγὰς ὀθόνη.
Ὁ Τισσαφέρνης νὰ ῥιφθῇ κατόπιν της ἐπόθει
ἐπίσης, τοῦ Ῥινάλδου πλὴν τὸ ξίφος τὸν ἀπώθει.

119

Ὁ ἀσεβὴς, ὡς ἀφανὴς ἀπῆλθεν ἡ φιλτάτη,
ὠχρὸν πῶς εἶδ' ἐνόμισε, σβεστὸν τὸν ἥλιόν του·
καὶ τὸν Ῥινάλδον, ὃς αὐτῷ τὸν δρόμον ἀποφράττει,
ὁρμᾷ λυσσῶν, καὶ τὸν κτυπᾷ κατὰ τὸ μέτωπόν του.
Θανατηφόρον κεραυνὸν ὁπότ' ἐσφυρηλάτει,
ἡ σφύρα ἧττον φοβερὰ κατέπιπτε τοῦ Βρόντου.
Τοιαύτη δ' ἡ κεραύνειος πληγὴ αὐτὴ ἐνσκήπτει,
ὥστ' ἔκλινεν ἡ κεφαλὴ, κ' ἐπὶ τὸ στῆθος πίπτει.

120

Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος τάχιστα πάλιν αὐτὴν ἐγείρει·
ἐπὶ τὸν θώρακα κτυπᾷ, τὸν θραύει μετὰ βίας·
τῷ διανοίγει τὴν πλευρὰν καὶ τὴν αἰχμὴν ἐνείρει
ὅπου ἡ ἕδρα τῆς ζωῆς, ἡ ἕδρα τῆς καρδίας.
Στῆθος καὶ νῶτον ἡ πληγὴ συγχρόνως διαπήρει,
οὕτως ἀνοίξασα κρουνὸν διπλοῦν αἱμοῤῥοΐας·
καὶ οὕτως εἰς τὴν φεύγουσαν ψυχὴν τοῦ θηριώδους
δύω ἀνέσκαψ' ἐνταυτῷ τὸ ξίφος του ἐξόδους.

121

Καὶ ὁ Ῥινάλδος ἔμεινεν ὅπως ἐπισκοπήσῃ
ποῦ νὰ προσβάλῃ πρέπει, ποῦ νὰ βοηθήσῃ πρέπει.
Ἐν τάξει ἔμενεν ἐχθρὸς οὐδεὶς νὰ πολεμήσῃ,
καὶ πάσας τὰς σημαίας των ἀνεστραμμένας βλέπει.
Τοῦ φόνου τότε παύεται, καὶ ἐν περιφρονήσει
ψυχρᾷ, τοῖς ἄλλοις εὐγενῶς νὰ ζῶσιν ἐπιτρέπει.
Συνεκινήθη· ἡ γυνὴ εἰς μνήμην τῷ ἐπῆλθε
ἥτις ἐν θλίψει, ἄπελπις, μόν' εἰς φυγὴν ἀπῆλθε.

122

Φεύγουσαν εἶχε τὴν ἰδῇ. Ἡ ὥρα ἐπιτάττει
φιλοφροσύνην, ἔλεον αὐτῆς, εἰς τὸν ἀνδρεῖον.
Δὲν λησμονεῖ ὅτι αὐτῷ ν' ἀνατεθῇ προστάτῃ
τῇ ἔλεγεν ὅτ' ἔφευγε τὸ ἔρημον νησίον.
Καμπτόμενος ἀκολουθεῖ τὸ ἴχνος ὃ χαράττει
ἐπὶ τῆς γῆς ὁ ἵππος της τοῦ δρόμου της σημεῖον.
Εἶχε δ' ἐκείνη ἑαυτὴν εἰς μέρος ἀποσύρει
περίκλειστον, κατάλληλον εἰς θάνατον μονήρη.

123

Ἐχάρη πῶς ὁ ἵππος της εἰς τὰ ἠρημωμένα
μέρη τὴν ἔφερεν αὐτὰ, ὅπου ἡ φύσις θάλλει.
Ὡς ἔφθασεν, ἀποπηδᾷ· τὰ ὅπλα ᾑμαγμένα,
τὰ βέλη, τὴν φαρέτραν της, τὸ τόξον ἀποβάλλει.
«Ὦ ὅπλα, λέγει, ἄθλια, ὦ ὅπλα ὑβρισμένα,
»ὧν ἐν τῇ μάχῃ οὐδὲ ἓν κατώρθωσε νὰ βάλῃ,
»ἐδῶ σᾶς ἀποτίθημι, καὶ ἄχρηστα ταφῆτε,
»ἐκδίκησιν νὰ δώσητε ἀφ' οὗ ἀδυνατεῖτε.

124

»Ποτὲ, οὐδέποτ' ἐπ' αὐτὰ αἷμα θερμὸν ἐχύθη.
»Κἂν ἂς ποτίσῃ σήμερον τὸ αἷμ' αὐτὰ τὰ βέλη.
»Τολμήσατε νὰ σχίσητε τὰ γυναικεῖα στήθη
»ἂν εἶν' ἀδάμαντες ὑμῖν τῶν μαχητῶν τὰ μέλη.
»Κτυπᾶτε. Διὰ σᾶς αὐτὸ τὸ στῆθος ἀπεδύθη·
»εἰς ἔπαινον καὶ νίκην σας αὐτὸ νὰ εἶναι μέλλει.
»Τρυφερὸν εἶναι πρὸς πληγάς. Ὁ ἔρως τὸ γινώσκει,
»ὁ μὴ τοξεύσας το ποτὲ χωρὶς νὰ τὸ τιτρώσκῃ.

125

»Θανατηφόρα σήμερον (καὶ θὰ σᾶς συγχωρήσω
»τὴν πρώην σας ἀγένειαν) καὶ ἰσχυρὰ φανῆτε.
»Ὦ! Πῶς τὴν δεινὴν τύχην μου, ὤ! πῶς ν' ἀποθρηνήσω,
»ἂν νὰ μὲ σώσητ' ἐφ' ὑμῖν, καὶ μόνοις ὑμῖν κεῖται!
»ἂν οὐδεμίαν ἴασιν δὲν ἔχω νὰ ἐλπίσω,
»πλὴν τὰς πληγὰς διὰ πληγῶν ὑμεῖς νὰ πολεμῆτε.
»Πληγὴ σιδήρου ἔρωτος πληγὴν ἂς συνουλώσῃ,
»κ' εἰς τὴν καρδίαν ἴασιν ὁ θάνατος ἂς δώσῃ.

126

»Εὐδαίμων ἐὰν θνήκουσα φονεύσω καὶ τὸν πόνον,
»τὴν βάσανον τοῦ βίου μου, τὸν Ἅδην μὴ μολύνῃ!
»Μακρὰν ὁ ἔρως! Ἡ ὀργὴ ἂς ἐπιζήσῃ μόνον,
»καὶ τῆς σκιᾶς μου σύντροφος διηνεκὴς ἂς μείνῃ·
»ἢ ἂς ἀνέλθῃ πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν τυφλῶν κευθμώνων
»ὅστις τοῦ βίου δήμιος σκληρὸς μοὶ εἶχε γίνει,
»καὶ ἂς τῷ ἐπιφαίνηται ἀπαίσιος καθ' ὕπνους,
»ὥστε νὰ ἔχῃ τρομερὰς τὰς νύκτας καὶ ἀγρύπνους.»

127

Ταῦτα εἰποῦσα, ἔπαυσε· κ' ἐν πλήρει ἀποφάσει
λαμβάνει τὸ σκληρότερον, ὀξύτερόν της βέλος.
Ἰδὼν δ' ὁ νέος μαχητὴς αὐτὴν, ὡς εἶχε φθάσει
τοσοῦτον προσεγγίζουσαν εἰς τὸ οἰκτρόν της τέλος,
κ' ἤδ' εἰς τὴν πρᾶξιν βαίνουσαν ἣν εἶχεν ἑτοιμάσει,
τὸ πρόσωπόν της πελιδνὸν καὶ τρέμον πᾶν της μέλος,
τὴν πλησιάζει ὄπισθεν, τὴν χεῖρά της συνέχει
ἥτις τοῦ στήθους τὴν αἰχμὴν πλησίον ἤδη ἔχει.

128

Ἐκείνη δὲν τὸν ἤκουσεν ὡς κατ' ἀρχὰς ἐφάνη·
ἀλλ' ἤδη στρέφετ' ἔκθαμβος καὶ τὸν ἀναγνωρίζει.
Φωνάζει· ἀγανάκτησις αὐτὴν καταλαμβάνει·
πίπτει χαμαὶ λειπόθυμος, καὶ θάνατον ἐλπίζει.
Πίπτει, ὡς ἄνθους θαλεροῦ ἡμίτμητος στεφάνη
κλίν' εἰς τὸ χῶμα φθίνουσα. Αὐτὸς δὲ τὴν στηρίζει.
Εἰς τὴν ἀνδρείαν χεῖρά του τὸ σῶμά της ἱδρύει·
τὴν ζώνην δὲ τοῦ στήθους της εἰς ἄνεσίν της λύει.

129

Καὶ τὰς γλυκείας παρειὰς, τὸ στῆθος τῆς ἀθλίας
βρέχει εὐσπλαγχνιζόμενος, κ' ἓν δάκρυ ἐπιῤῥαίνων.
Καθὼς εἰς ἀργυρᾶν βροχὴν τῆς δροσερᾶς πρωΐας
τὸ ῥόδον βάφεται, τὸ πρὶν χροιᾶς ἐστερημένον,
οὕτως αὐτὴ ἀνέζησε, καὶ πλῆρες θυμηδίας
τὸ πρόσωπόν της ἤγειρεν, ὃ βρέχει δάκρυ ξένον.
Τρὶς ἔστρεψε τὸ βλέμμα της, καὶ τρὶς τὸ ἀποσύρει,
καὶ ἀποφεύγει νὰ ἰδῇ τὴν ὄψιν τὴν θυμήρη.

130

Διὰ τῆς ἀσθενοῦς χειρὸς ἐζήτει νὰ μακρύνῃ
τὸν κρατερὸν βραχίονα, ὃς ἦν εἰς στήριγμά της.
Πλὴν μάτην ἀγωνίζεται, καὶ δὲν τὸν μετεκίνει,
κ' ἐδένοντο σφιγκτότερα τὰ προσφιλῆ δεσμά της.
Ὡς τέλους εἰς τὴν ἄλυσιν κατάκλειστος ἐκείνη
ἥτις ἐδέσμευεν αὐτὴν καὶ τὰ αἰσθήματά της,
ἤρξατο ταῦτα λέγουσα. Τὸ δάκρυ λάβρον δ' ἔῤῥει.
Ἀλλ' εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τὸ βλέμμα της δὲν φέρει.

131

«Σκληρὲ ὅτε ἀπέρχεσαι, σκληρὲ ὅτ' ἐπιστρέφῃς,
»τί ἔρχεσαι κατόπιν μου, τὸ βῆμά μου πλανώσῃς;
»Θαυμάσιον σὺ ἀπ' ἐμοῦ τὸ βέλος ν' ἀποστρέφῃς,
»καὶ ὁ φονεύς μου τὴν ζωὴν νὰ θέλῃς νὰ μοὶ δώσῃς.
»Σὺ νὰ μὲ σώσῃς προσπαθεῖς; Ὁποίους σκοποὺς τρέφεις;
»Ποῖα μ' ἡτοίμασας δεινὰ, καὶ ποίας ταπεινώσεις;
»Τέχνας ἠξεύρω μαγικὰς πολλάς· πλὴν ποία φθάνει
»τέχν' εἰς τὸν μὴ δυνάμενον κἂν οὔτε ν' ἀποθάνῃ;

132

»Τὴν δόξαν σου, τὸ ἐννοῶ, δὲν θεωρεῖς τελείαν
»ἂν δὲν προσγράψῃς θρίαμβον προσέτι γυναικεῖον,
»ὃν εἰς προδότιν ὤφειλες φυγὴν, καὶ νῦν εἰς βίαν.
»Ὁ πρῶτος τῶν ἐπαίνων σου ἐστὶ καὶ ὁ βελτίων.
»Ἦτον καιρὸς ὅτε ζωὴν σ' ἐζήτουν κ' ἡσυχίαν.
»Τώρα ζητῶ τὸν θάνατον πρὸς παῦσιν τῶν δακρύων.
»Πλὴν παρὰ σοῦ δὲν τὸν ζητῶ· διότι πᾶν σου δῶρον
»μ' εἶναι διόλου μισητὸν κακὸν καρδιοβόρον.

133

»Ἐλπίζω, ναὶ, ἀπάνθρωπε, νὰ κατορθώσω μόνη,
»καὶ ἄνευ σοῦ, ν' ἀπαλλαγῶ τῆς ἀγριότητός σου.
»Τὰ ὅπλ' ἂν δὲν ἀρκέσωσιν, ὁ βρόχος, ἡ ἀγχόνη,
»κρημνοὶ καὶ δηλητήριον, ἀλλ' ἡ αἰχμάλωτός σου
»καὶ ἄλλας ἔχει προσφυγὰς—Θεῷ τῷ κηδεμόνι
»ἡ χάρις,— ἄλλην τῆς ζωῆς διέξοδον ἐκτός σου.
»Αἴ! παῦσον τὰ θωπεύματα. Ὁποῖαι προσποιήσεις!
»Ἐλπίδας πῶς ἐπίστασαι εἰς ψεύδη νὰ ἐνδύσῃς!»

134

Οὕτως ἐθρήνει λέγουσα. Ὡς ἔκλαιε δ' ἐκείνη
ἐξ ἔρωτος καὶ ἐξ ὀργῆς καὶ ἐξ ἀπελπισίας,
καὶ ὁ Ῥινάλδος ἐνταυτῷ μετὰ στοργῆς ἐθρήνει
ἣν αἴσθημα αἰδήμονος ἐξήγειρ' εὐσπλαγχνίας,
καὶ λόγον ἠπιότατον, γλυκὺν τῇ ἀποτείνει·
«Τὴν ταραχὴν κατάστειλον, Ἀρμίδα, τῆς καρδίας.
»Οὐχὶ δεσμῶν, ἀλλ' ἔσται σοι ἀρχῆς τῆς ὑπερτάτης
»μερίς. Ἐγὼ δὲ σὸς εἰμὶ οὐχὶ ἐχθρὸς, προστάτης.

135

»'Ανάγνωθ' εἰς τὸ βλέμμα μου, τὴν πίστιν ἂν ἀρνῆσαι
»τοῖς λόγοις, τὴν εἰλικρινῆ ἀνάγνωθί μου πίστιν.
»'Επὶ τὸν θρόνον ν' ἀναβῇς τῶν σῶν προγόνων ζῆσε.
»θέλω σὲ φέρει ἐπ' αὐτόν. Τοῦ δ' οὐρανοῦ μεγίστην
»εἴθε τὴν χάριν αἰσθανθῇς! 'Ακτῖνες δ' ἐκπεμφθεῖσαι
»τῆς ἀληθείας ἐπὶ σέ, σοὶ δείξωσι τὸν ῥύστην,
»καὶ ἀρνηθῇς τὰ εἴδωλα. Διὰ τῆς Ἕω πάσης
»ἐγὼ ἐγκαταστήσω σε περίδοξος ν' ἀνάσσῃς.»

136

Ὡς λέγει καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὁμιλῶν δακρύει·
προσέτι δὲ καὶ στεναγμὸς τὴν δέησιν ἐκύρου.
Ὡς δὲ ὀρέων παγετοὺς καὶ ὡς χιόνας λύει
ἀκτὶς ἡλίου θάλπουσα, θερμὴ πνοὴ ζεφύρου,
καὶ ἡ ἀρχαία της ὀργὴ ὁμοίως διεῤῥύη,
καὶ μόνος νῦν ὁ πόθος της ὁ ἄλλος τὴν ἐπλήρου.
«Εἰμί, τῷ λέγει, δούλη σου, καὶ πρᾶξον ὡς θελήσῃς.
»Ἱερὸς νόμος δι' ἐμὲ ἔσοντ' αἱ σαὶ θελήσεις.»

137

Ἐν τούτοις δ' ὁ Αἰγύπτιος δυνάστης τὴν σημαίαν
πεσοῦσαν βλέπει κατὰ γῆς ἡ κόνις πῶς καλύπτει,
καὶ βλέπ' ὑπὸ τὴν φοβερὰν ἀκίνητον ῥομφαίαν
τοῦ Γοδεφρείδου ὁ καλὸς 'Ριμέδων ὅτι πίπτει,
καὶ βλέπει τὴν διάλυσιν κοινὴν καὶ τελευταίαν.
Μὴ δὲ δειλός τις λογισθῇ, μαινόμενος ἐνσκήπτει
ὅπου τὸν κίνδυνον ζητεῖ, καὶ χεῖρ' ἀνδρειοτάτην
παρ' ἧς νὰ λάβῃ θάνατον· καὶ δὲν ζητεῖ εἰς μάτην.

438

Τὸν ἵππον του ἐξώρμησε κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος,
διότι τῶν ἀνδρείων ἦν αὐτοῦ ἡ πρώτη τάξις.
Κ' ἦσαν μεγάλ' αἱ πράξεις του, καὶ ἦν πολὺς ὁ φόνος,
αἱ τελευταῖαι ἀρετῆς ἀπηλπισμένης πράξεις.
Πρὶν δ' ἀφιχθῇ μέχρις αὐτοῦ, καλεῖ μεγαλοφώνως·
«Ἦλθα νὰ πέσω διὰ σοῦ. Σὺ θέλω νὰ μὲ σφάξῃς.
»Ἀλλ' ὅμως θ' ἀποπειραθῶ ἡ τελευταία πτῶσις
»ἐμοῦ, νὰ εἶναι καὶ ἡ σή· νὰ μὴ ἐπιβιώσῃς.»

439

Τοιαῦτα εἶπε, καὶ θυμοῦ ἑκάτερος ἐπλήσθη,
καὶ ἐπιῤῥίπτοντ' ἐνταυτῷ ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλλου.
Ἐκόπη μέση ἡ ἀσπὶς, ἡ χεὶρ ἐτραυματίσθη
ἀφοπλισθεῖσα, ἡ λαιὰ, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Γάλλου.
Τοῦ δ' ἄλλου πρὸς ἀριστερὰν ἡ παρειὰ ἐσχίσθη
δι' οὗ κατάγει τραύματος ὁ Βουλλιὼν μεγάλου.
Ἐν ᾧ δὲ κλονιζόμενος ἦν εἰς σκοτοδινίαν,
ἔπεσεν, ἐπιθάνατον τρωθεὶς εἰς τὴν κοιλίαν.

140

Ἀπέθανεν ὁ Ἐμιράν. Φυγάδων μόλις σμήνη
ἀπέμειναν ἐκ τῶν στρατῶν τῶν πολυπληθεστάτων.
Τὴν τῶν φυγόντων δίωξιν ὁ Βουλλιὼν ἀφήνει.
Τὸν δ' Ἀλταμόρον βλέπων ὃς, ἀνάπλεως αἱμάτων,
πεζὸς, ἡμίοπλος, θραυσθὲν τὸ ξίφος του ἐκίνει,
ὑπὸ χιλίων φονικῶν περίζωστον δοράτων,
ἀνέκραξεν· «Ἀφῆτέ τον. Σὺ δ' ἄνευ φόβου μεῖνε.
»Ὁ Γοδεφρεῖδος εἶμ' ἐγώ. Αἰχμάλωτός μου γίνε.»

141

Ὁ δὲ, ἂν καὶ οὐδέποτε πρὶν εἶχε ταπεινώσει
τὴν φρένα τὴν ἀγέρωχον ἐνώπιον ἀνθρώπων,
τὸ μέγ' ἀκούσας ὄνομα, ὃ εἶχε διαδώσει
ἡ φήμη ἀπὸ τοῦ βοῤῥᾶ καὶ μέχρις Αἰθιόπων,
τῷ εἶπεν· «Ὡς ἐπιθυμεῖς γενέσθω. Προσκυνῶ σοι.
»Ἀξίζεις. (Καὶ τῷ ἔδωκε τὰ ὅπλα.) Ἀλλ' εἰς τρόπον
»ἔσται ἡ παραδοῦσά σοι τὸν Ἀλταμόρον νίκη,
»ὥστε καὶ δόξα καὶ χρυσὸς πολὺς θὰ σοὶ ἀνήκῃ.

142

»Ἡ εὐσεβής μου σύζυγος θενὰ μ' ἐξαγοράσῃ
»διὰ παντός μου τοῦ χρυσοῦ, διὰ τῶν ἀδαμάντων.»
—«Ὁ οὐρανὸς, ἀπήντησεν αὐτὸς, δὲν μ' ἔχει πλάσει
»ἐπιθυμίας θησαυρῶν νὰ τρέφω ἀπεράντων.
»Σὺ ἔχε ὅσα κέκτησαι ἐν τῇ Περσίᾳ πάσῃ
»καὶ ὅσα ἐν τῇ Ἰνδικῇ. Κύριος ἔσο πάντων.
»Ἐπὶ χρυσῷ τιμήματι ζωὰς δὲν ἀπονέμω.
»Δὲν ἦλθα πρὸς ἐμπόριον, ἀλλὰ ἐπὶ πολέμῳ.»

143

Ὡς εἶπε, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς ὀπαδοῖς του,
καὶ τρέχων ἠκολούθησε τὰ ἴχνη τῶν φευγόντων.
Κατὰ τὸ τεῖχος φεύγουσιν αὐτοί· ἀλλὰ κ' ἐγγύς του
κ' ἐντὸς, δὲν διαφεύγουσι ποσῶς τὸν ὄλεθρόν των.
Καὶ τοῦτο πίπτει· κ' ἔφερε σφαγὴν ἡ ἅλωσίς του
νέαν, καὶ λάβρος ποταμὸς αἱμάτων προῤῥεόντων
τοὺς κόσμους τοὺς βαρβαρικοὺς, τὸ πλῆθος τῶν λαφύρων
κυλίει εἰς τὸ κῦμά του, καὶ τὰ μολύνει φθείρων.

144

Ὁ Βουλλιὼν ἐνίκησε. Δὲν εἶχεν ἔτι δύσει
ὁ ἥλιος, κ' ἐξέπεμπεν ἀκτῖνάς φωτεινάς του,
ὅτ' ἐν τῇ πόλει ἔφερε τῇ ἐλευθερωθείσῃ
εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸ μέλαθρον τοὺς ἐλευθερωτάς του·
καὶ πρὶν τὸν αἱματόβρεχτον μανδύαν του ἀφήσῃ,
εἰς τὸν ναὸν ὡδήγησε τοὺς συμπολεμιστάς του.
Τὰ ὅπλα του ἀνήρτησεν ἐνταῦθα, κ' ἐδεήθη
ἐν κατανύξει τῆς ψυχῆς, τελέσας ὅ ηὐχήθη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΑ'

Στροφὴ 7

Γουλλιέλμος, ἐπίσκοπος Ὀραγγίας. *Ἀδεμάρος*, ἐπίσκοπος Πογγίου ἐν Λαγγεδόκῃ. (Ἴδ. Ῥαψῳδ. Α', στρ. 38-39).

Καὶ σέ, τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν.

Στροφὴ 8

Καὶ σέ, τὸν ἀπόστολον Πέτρον.

Στροφὴ 9

Καὶ σέ, ὦ κόρη σὺ πιστή, τὴν Μαρίαν ἐκ Βετανίας, ἀδελφὴν τῆς Μάρθας καὶ τοῦ Λαζάρου.

Στροφὴ 10

Ἰωσαφάτ, κοιλὰς στενή, μῆκος ἔχουσα δύω μιλίων, καὶ προσεχὴς τῇ Ἱερουσαλήμ.

Στροφὴ 23

Ἐντὸς τοῦ Κλαραμόντου. Πρὸς ἐξέγερσιν τῶν πνευμάτων διὰ τὰς σταυροφορίας δύω συνεκλήθησαν σύνοδοι ὑπὸ τοῦ Πάππα Οὐρβανοῦ Β', ἡ μὲν ἐν Πλακεντίᾳ, ἔχουσα ἄλλον κυρίως σκοπόν, ἀλλ' ὑφ' Ἑλλήνων ἀρχιερέων προτραπεῖσα καὶ εἰς ὑπεράσπισιν τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων· ἡ δὲ ἐν Κλαραμοντίῳ τῆς Γαλλίας, δι' ἧς ὁ Οὐρβανός, Γάλλος καὶ αὐτὸς τὴν καταγωγήν, ἠθέλησε καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξάψῃ τὸν εὔφλεκτον ζῆλον τῶν συμπατριωτῶν του. Ἡ τότε θερμὴ θρησκευτικὴ πίστις τῶν Χριστιανῶν, ὁ κατὰ

τὸ τέλος τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Χιλιετηρίδος γενικῶς ἐπικρατήσας φόβος τοῦ προσεχοῦς τέλους τοῦ κόσμου, τὸ τυχοδιωκτικὸν πνεῦμα τῆς φιλοπολέμου νεολαίας, καί τινων καὶ ἡ φιλοκέρδεια, ἄλλων δ' ἡ φιλοδοξία, συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἰδέας τῶν σταυροφοριῶν.

Στροφὴ 25

Ἑπτὰ ἀροτήρων, septens triones, ἡ ἅμαξα τῆς Ἄρκτου.

Στροφὴ 28

Τῆς Δήλου ἡ παρθένος, ἡ Ἄρτεμις.

Στροφὴ 42

Δευτερότοκον, Γουλλιέλμον, τὸν Βρεταννὸν ἡγεμονόπαιδα. (Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 44.—Ῥαψ. Ι', στρ. 59).

Στροφὴ 43

Ὁ δὲ τῆς Φλάνδρας, Ῥοβέρτος. (Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 43-44.—Ῥαψ. ΙΗ', στρ. 65.—Ῥαψ. Κ', στρ. 9, 71).

Στροφὴ 45

Παλαμήδης, Λομβαρδὸς μαχητής. (Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 55).

Στροφὴ 48

Ἐψηγμένη βροχὴ, ἡ χάλαζα.

Στροφὴ 49

Ὁ τύραννος τῆς Νικαίας, Σολιμάνος. (Ἴδ. Ῥαψ. Ζ', στρ. 38.—Ῥαψ. Θ', στρ. 16.—Ῥαψ. Ι', στρ. 8).

Στροφὴ 61

Γαλλίδες, οὐχὶ Γάλλοι, ὡς τὸ τοῦ Βιργιλίου: O vere Phrygiæ, neque enim Phryges. (Æn. IX, 617).

Στροφὴ 66

Κεραστὰς, εἶδος κερασφόρων ὄφεων, ἐκ τῶν μᾶλλον ἰοβόλων.

Στροφὴ 72

Δίκταμον, εἶδος χόρτου (Διοσκορ. Γ, 37), ὑποτιθέμενον ἰαματικὸν, ἰδίως τῶν τραυμάτων. (Virgil. Æn. XII, 411).

Στροφὴ 73

Ὀρέων ἀπωτάτων, τῆς Κρητικῆς Ἴδης.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΒ'

Στροφή 17

Ὕλας πυρπολικάς. Αὗται ἦσαν τὸ *Ἑλληνικὸν πῦρ*, περὶ οὗ πολὺς γίνεται λόγος παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Περιγράφεται. δ' αὐτὸ ὡς ὑγρὸν, δυνάμενον νὰ σφενδονισθῇ εἰς πᾶσαν διεύθυνσιν, καὶ μὴ σβυνόμενον, ἀλλὰ μάλιστα ἐξαπτόμενον ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Τινὲς τὸ νομίζουσιν ἐφεύρεμα τῶν Περσῶν παρ' οἷς πολλὴ ὑπάρχει ἡ νάφθα. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον τὸ λεγόμενον oleum incendiarium, συγκείμενον ἐξ ἀσφάλτου, θείου καὶ πίσσης ὑγρᾶς. Τὸ δ' *Ἑλληνικὸν* λέγεται ἐφευρεθὲν ὑπὸ Καλλινίκου τοῦ Ἡλιοπολίτου, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ἀποτεφρώσαντος δι' αὐτοῦ τὸν Ἀραβικὸν στόλον πρὸ τῆς Κυζίκου. Κατὰ τῶν σταυροφόρων οἱ Ἀσιανοὶ μετεχειρίσθησαν πολλάκις καὶ ἐπιτυχέστατα ἐμπρηστικὰς ὕλας ὧν βάσις ἦν ἡ νάφθα ἢ πετρέλαιον, τὸ παραγόμενον πλησίον τοῦ Βαγδατίου.

Στροφή 22

Τὴν διήγησιν ταύτην ἐδανείσθη ὁ ποιητὴς ἀπὸ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Αἰλιοδώρου, τοῦ ἐπιγραφομένου «Αἰθιοπικά.» Ὁ Αἰλιόδωρος, ἐπίσκοπος Τρίκκης ἐν Θεσσαλίᾳ (Τρικκάλων), ἔζη ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, περὶ τὰ 390 μ. Χ. Ἡ Αἰθιοπὶς Χλωρίνδα τοῦ Τάσσου εἶναι ἡ Αἰθιοπὶς Χαρίκλεια τοῦ Αἰλιοδώρου, ἀμφότεραι ἀγαθαὶ τοξότιδες, ἀμφότεραι λευκαὶ ἐκ μελανῶν γονέων, τὸ χρῶμα λαβοῦσαι ἐξ εἰκόνος ἣν ἡ μήτηρ ἐθαύμαζε πρὸ τῆς γεννήσεώς των, ἀμφότεραι δ' ἐπίσης πρὸς ἀποφυγὴν ἀδίκων ὑπονοιῶν ἐξετέθησαν εἰς τὰ θηρία, καὶ ἐσώθησαν ὑπ' εὐσπλάγχνων ὑπηρετῶν. Τὴν Χλωρίνδαν ὅμως ἐθήλασε τίγρις, δι' ὃ καὶ αὐτὴ ἀπέβη ὠμωτέρα τῆς ἡρωΐδος τοῦ Ἕλληνος μυθιστοριογράφου. Τὰ Αἰθιοπικὰ τοῦ Αἰλιοδώρου ἦσαν γνωστὰ εἰς τὸν Τάσσον. Ὅτε μετέβη εἰς Γαλλίαν, εἰς τὴν αὐλὴν Καρόλου τοῦ Θ', τὸ μυθιστόρημα ἐκεῖνο ἀνεγινώσκετο μετὰ πόθου ὑπὸ τῶν αὐλικῶν ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Ἀμιότου· ὁ δὲ Τάσσος τοῖς ὑπεσχέθη ὅτι θέλει μεταφέρει τὰς κυριωτέρας σκηνὰς αὐτοῦ εἰς

τὸν Ἰταλικὸν Παρνασσόν, καὶ τοῦτο ἔπραξε διὰ τῆς ἐπινοίας τῆς Χλωρίνδας.

Στροφὴ 25

Τῆς γῆς τὰ ἔθιμα. Λέγεται ὅτι παρ' αὐταῖς οἱ μὲν ἄῤῥενες δὲν ἐβαπτίζοντο πρὸ τῆς 40ῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των, τὰ δὲ θήλεα πρὸ τῆς 50ῆς.

Στροφὴ 28

Πολεμιστὰ οὐράνιε, λέγει τὸν ἅγιον Γεώργιον.

Στροφὴ 48

Ἡ πύλη ἡ χρυσῆ. Ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀνατολικοῦ τείχους, ἀπέναντι τῆς κοιλάδος Ἰωσαφὰτ καὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΓ'

Στροφὴ 14

Νασαμώνων... Γαραμάντων. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ λαοὶ κατῴκουν τὴν ἔσω Ἀφρικήν, μεσημβρινῶς τῆς Κυρηναϊκῆς. Οἱ πρῶτοι, καθ' Ἡρόδοτον (Δ, 172) διητῶντο νομαδικῶς καὶ πειρατικῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης Σύρτεως, ὅπου πρὶν κατῴκουν οἱ Ψύλλοι, λαὸς τοὺς ὄφεις ἡμερῶν, καὶ διὰ ῥοφήσεως τὸ δηλητήριον αὐτῶν ἰῶν, ὁ κατὰ μέν τινας ταγεὶς ὑπὸ τὰς ἄμμους τῆς ἐρήμου, κατὰ δ' ἄλλους ἐξολοθρευθεὶς ὑπὸ τῶν Νασαμώνων. Οὗτοι δὲ λέγονται τῶν φοινίκων τὸ ἐμπόριον ἰδίως μετερχόμενοι, καὶ μετέβαινον ἐτησίως εἰς Αὐγίλαν *(Αὐτζελᾶ)*, ὅπου καὶ τὴν σήμερον συῤῥέουσι πρὸς ἐμπορίαν οἱ Ἄραβες τῆς Βεγγάσης. Ἐκεῖ δὲ εἰς πόλιν κειμένην παρὰ τὰς ὄχθας τῆς πηγῆς Σιβίλλας (κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον) ἐπεκαλοῦντο καὶ ἐσυμβουλεύοντο τὰς ψυχὰς τῶν ἀποθανόντων, καὶ ἐπὶ τῶν τάφων κοιμώμενοι, περιέμενον αὐτῶν τὴν ἐμφάνισιν. Ὁ Σκύλλαξ, περὶ τὰ 390 π. Χ. δὲν γνωρίζει κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Λιβύας ἄλλον λαὸν πλὴν τῶν Νασαμώνων, καὶ τοῦτο βεβαίως διότι οἱ Ψύλλοι εἶχον καταστραφῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ 440.— Οἱ δὲ Γαράμαντες, τὰ ἔτι νοτιώτερα, μεταξὺ Νίγρου καὶ Αἰθιοπίας ἔχοντες, λέ-

γονται *μέγας λαὸς* ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, ἀπέχων τριάκοντα ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῶν Λωτοφάγων. Οἱ δὲ νεώτεροι Γεωγράφοι, ἐπειδὴ οἱ Λωτοφάγοι ᾤκουν νοτιοδυτικῶς τῶν Ψίλλων, ἐκ Τριπόλεως μέχρι τῆς μικρᾶς Σύρτεως, παραδέχονται ὅτι ἡ χώρα τῶν Γαραμάντων ἦν αὐτὴ ἡ ἀρχαία Φασανία, τὸ σημερινὸν Φεζζάν. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς οἱ Γαράμαντες διέτρεχον τὴν Αἰθιοπίαν πρὸς ἀνθρωποθήραν καὶ ἀνθρωπεμπορίαν ὡς καὶ μέχρι τοῦδε οἱ βάρβαροι λαοὶ τοῦ Φεζζάν. Τὸ κλίμα τῶν δύω τούτων χωρῶν, ὡς καὶ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως, εἶναι θερμότατον, καὶ ὅταν μάλιστα πνέῃ ὁ σιμοὺν τῆς ἐρήμου, οἱ κάτοικοι τοῦ Φεζζὰν οὐδὲ ν' ἀναπνέωσι δύνανται ἄνευ ἀδιακόπου καταβρέξεως τῶν κατοικιῶν των. Ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ σφοδρότατοι αὐτόθι ἄνεμοι πληροῦσιν ἄμμου τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν πνιγηράν, καθαριζομένην μόνον ὑπὸ τῶν καταστρεπτικῶν τρικυμιῶν αἵτινες μαίνονται εἰς τοὺς τροπικούς.

Στροφὴ 24

Ἄλκαστος, ἀρχηγὸς τῶν Ἑλβετῶν.

Στροφὴ 59

Σιλοὴς, ῥύαξ παρὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ῥέων ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μόρφας.

Στροφὴ 68 καὶ 69

Τὰ ἐνταῦθα περιγραφόμενα εἰσὶν ἀναχρονισμός. Ἡ πεῖνα καὶ ἡ δίψα, καὶ κατόπιν αὐτῶν ἡ λειποταξία ἐνέσκηψαν εἰς τὸν στρατὸν τῶν Σταυροφόρων πολὺ πρίν. Ἅμα μετὰ τὴν ἔλευσίν των εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπολιόρκησαν τὴν Ἀντιόχειαν κατὰ προτροπὴν τοῦ Δουκὸς τῆς Λωραίνης καὶ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ πάππα Ἀδεμάρου, μὴ πεισθέντες εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν ἐμπειροτέρων, οἵτινες ἤθελον νὰ περιμείνωσι μέχρι τοῦ ἔαρος περὶ τὰ παράλια τὰ βοηθήματα καὶ ἐφόδια ἃ τοῖς εἶχον ὑποσχεθῆ ἐκ Βυζαντίου καὶ ἐκ τῆς Εὐρώπης. Πρῶτος ἐγκατέλιπε κρυφίως τὸ στρατόπεδον Γουλλιέλμος, ὁ ὑποκόμης τοῦ Μελύνου. Αὐτὸς ὁ Πέτρος ὁ Ἐρημίτης, ὁ τοὺς ἱππότας εἰς τὴν σταυροφορίαν ἐξεγείρας, ἀπολέσας

πᾶσαν ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίαν καὶ ἐπιῤῥοὴν, ἐδραπέτευσεν ἐπίσης ἐν ἐντελεῖ ἀπογνώσει, καὶ ἀδυνατῶν ν' ἀνθέξῃ περαιτέρω εἰς τὰς στερήσεις καὶ κακουχίας. Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης συλλαβὼν ἐπανέφερε καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Γουλλιέλμον, καὶ ἀμφότεροι ἀτιμωτικῶς ἐπεπλήχθησαν, καὶ ποινὴ θανάτου κατεψηφίσθη ἔκτοτε κατὰ τῶν λειποτακτῶν. Μεταξὺ τούτων ἦτον ἢ ὑποτίθεται καὶ ὁ Γραικὸς Τατῖνος.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΔ'

Στροφὴ 5

Οὐγὼν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας. (Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 37.—Ῥαψ. ΙΗ', στρ. 94.)

Στροφὴ 7

Τὸ ἐνύπνιον τοῦ Γοδεφρείδου δὲν εἶναι ἐντελῶς τῆς ἐπινοίας τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἠρύσατο τὴν περὶ αὐτοῦ παράδοσιν ἐξ ἑνὸς τῶν χρονογράφων τῆς σταυροφορίας, Ῥαιμόνδου τοῦ Ἀγίλης.

Στροφὴ 8

Αὐτάδελφον, τὸν Βαλδοβῖνον τῆς Ἐδέσσης, διαδεχθέντα τὸν Γοδεφρεῖδον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ.

Στροφὴ 27

Ὁ Πρίγκηψ τῆς Δανίας, ὁ Κάρολος. (Ἴδ. Ῥαψ. Η', στρ. 2.)

Στροφὴ 38

Τάναϊς, ὁ Δὼν, ὁ χωρίζων τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας.

Στροφὴ 70

Ἡ νῆσος δὲ, καὶ σύστημα τινῶν αὐτῇ γειτόνων,
ἐπωνυμίαν ἔλαβεν ἐκ τῆς Εὐδαιμονίας.

Τὴν ἰδέαν καὶ τὴν περιγραφὴν τῶν *Εὐδαιμόνων* τούτων *νήσων* ἐδύνατο νὰ δανεισθῇ ὁ Τάσσος καὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐκ τοῦ μεσαιῶνος, καὶ σχεδὸν καὶ ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτῷ παραδόσεων. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ὁ κόσμος ὡρίζετο πρὸς δυσμὰς ὑπὸ δύω θαυμασίων χωρῶν, ὧν ἡ μὲν κατ' αὐτὴν τὴν εἴσοδον τοῦ Ὠκεανοῦ, κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν νυκτοβίων Κιμμερίων, οὐδέποτε ἔβλεπε τὸν ἥλιον ἢ ἀνατέλλοντα ἢ δύοντα, καὶ ἦν γεί-

των τῆς τῶν νεκρῶν κατοικίας (Ὁμήρ. Ὀδύσσ. Λ, 13). Νοτιώτερον δὲ τῶν Κιμμερίων, ἐν αὐτῷ τῷ Ὠκεανῷ, ὑπετίθεντο αἱ νῆσοι τῶν Μακάρων, ἢ τὰ Ἠλύσια, ὅπου μετὰ θάνατον διητῶντο οἱ ἥρωες ἐν διηνεκεῖ εὐδαιμονίᾳ (Ὁμ. Ὀδύσσ. Δ, 567). Κατ' ἀρχὰς αἱ δόξαι αὗται ἐπεκράτουν παρὰ τοῖς Φοίνιξι, καὶ διεδίδοντο ὑπ' αὐτῶν ὠφελοῦσαι αὐτοὺς εἰς τὰς ὑπερθαλασσίους πλανήσεις των, καὶ πιστευόμεναι ἔτι μᾶλλον ἕνεκα αὐτῶν. Ἡ ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἀνακάλυψις ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ τῶν Κασσιτερίδων νήσων, αἵτινες ὑποτίθενται οὖσαι αἱ σημεριναὶ Σορλίγγαι, καὶ ἀφ' ὧν ἠρύοντο τὸν Κασσίτερον, ἐπεκύρωσε τὰς περὶ Ἠλυσίων καὶ κήπων τῶν Ἑσπερίδων πεποιθήσεις τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὰς περὶ ὑπάρξεως τῆς Ἀτλαντίδος ἣν ἔψαλλεν ὁ Σόλων, καὶ ἧς μνημονεύει ὁ Πλάτων. Μετὰ δὲ τὴν ἀποίκησιν τῆς Κυρηναϊκῆς καὶ τὰς ὁδοιπορίας τοῦ Ἡροδότου, οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Ἕλληνες ἤρξαντο τιθέμενοι τοὺς κήπους τῶν Ἑσπερίδων κατὰ τὰς Ὀάσεις, ἢ εἰς ἐξαιρετικῶς εὔφορά των χωρία ὄντα ἢ ὑποτιθέμενα παρὰ τὴν μεγάλην Σύρτιν. Ἀφ' ὅτου δὲ οἱ Φωκαεῖς, ὑπερβάντες τὰς Ἡρακλείας στήλας, ἤρξαντο πλέοντες τὸν δυτικὸν Ὠκεανὸν, ἐκεῖ ἡ Ἑλληνικὴ φαντασία μετέφερεν ἀπὸ τῶν ἀξένων ὑπερβορείων θαλασσῶν τὰς κατοικίας τῶν Εὐδαιμόνων. Ἐπὶ Ῥωμαίων, ἐξόριστος ὁ Σιρτόριος, ἀπὸ τῆς Ἱσπανίας ἔπλευσε ζητῶν νέαν πατρίδα πρὸς δύω νήσους τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὧν εἶχεν ἀκούσει φημιζομένην τὴν εὐφορίαν καὶ τοῦ κλίματος τὴν γλυκύτητα. Μετὰ εἴκοσι δ' ἔτη ὁ Στάτιος Σεβόσος, ἐκ Γαδείρων, πάσας συλλέξας τὰς ἐνδεχομένας πληροφορίας περὶ τῆς θέσεως τῶν δυτικῶν τούτων νήσων, ἔπλευσε καὶ ἀνεκάλυψε πέντε, δυτικῶς τῆς Ἀφρικῆς κατὰ τὴν τριακοστὴν μοῖραν βορείου πλάτους, εἰς ἃς ἄλλα δίδει αὐτὸς ὀνόματα, ὀλίγον δὲ παραλλαγέντα μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μαυριτανίας Ἰόβα, αἵτινες δ' εἰσὶν αἱ Κανάριοι, αἱ σήμερον καλούμεναι Λανζαρότα, Ἀλλεγράνζα, Κιάρα, Λοβὸς, καὶ Φορτιβεντίρα. Ἔκτοτε δ' οὐδέποτε ἐπαύσαντο αἱ ὡραῖαι αὗται νῆσοι ἕλκουσαι

τὴν προσοχὴν, καὶ ἐγνώριζον αὐτάς. καὶ οἱ Ἄραβες Γεωγράφοι, ἐπικαλοῦντες αὐτὰς *Χαλιδὰτ*, ὡς φαίνεται ὅτι ἐγνώριζ.ν καὶ τὴν Κιερίφφαν, ἣν ὠνόμαζαν *Χαρασάν*. Αὕτη δ' ἡ νῆσος ἐν γεωγραφικῷ τινι χάρτῃ χαραχθέντι ἐν Καστιλίᾳ σημειοῦται διὰ τῆς ἐπωνυμίας *Νῆσος τῆς κολάσεως* (Isola d'Inferno), ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι μέχρι τῶν χρόνων ἀκόμη ἐκείνων διετηροῦντο ἀπηχήσεις τῶν ἀρχαίων παραδόσεων περὶ Κιμμερίων καὶ νήσων τῶν Μακάρων. (Ἴδ. *d'Anville*, Géogr. anc. σελ. 218, Paris, 1769.—*Malte-Brun*, Hist. de la Géogr. T. I, σελ. 35-37. 88-99. 227-234. 439-521.—*Alex. Humbold*, Exam. crit. de l'hist. de la géogr. du nouveau cont. et des progrès de l'astronomie nautique aux XVe et XVIe siècles, T. II. Ὁ δὲ Τάσσος, καὶ χωρὶς ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἐδύνατο ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰς ἐπ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Πορτογάλλων περιηγητῶν καὶ ἱστορικῶν διαδιδομένας ὑπερβολικὰς περιγραφὰς τῆς καλλονῆς τῶν Καναρίων νήσων. Εἷς ἐξ αὐτῶν (ἀνώνυμος, ὑπὸ τοῦ Μασούη μνημονευόμενος) γράφει: «Οἱ τὰς χώρας ἐκείνας οἰκοῦντες βιοῦσιν ἀπόνως καὶ ἀπραγμόνως, οὐδόλως ἀγωνιζόμενοι δι' ὅσα ἡμᾶς βασανίζουσιν. Ἔδαφος εὐφορώτατον, κλίμα χαριέστατον καὶ λίαν εὐκραὲς, παρέχει πᾶσαν ἄνεσιν τοῦ βίου καὶ πᾶσαν ἀπόλαυσιν. Αἱ πεδιάδες εἰσὶν ὡραῖαι, καὶ διαῤῥέονται ὑπὸ ῥυάκων καὶ ποταμῶν. Ὑπάρχουσι δ' ἐκεῖ καὶ ὑψηλοὶ βράχοι, καὶ χείμαῤῥοι, καὶ ῥεύματα μικρὰ καὶ μεγάλα, στρέφοντα ὑδρομύλους. Ἡ παραλία εἶναι εὐθεῖα καὶ ὁμαλὴ, καὶ ἡ χλόη αὐτῆς εἶναι πρασίνη, ὡς ἂν δὲν προσεβάλλετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Τὰ δένδρα εὐθυτενῆ καὶ οὐδόλως ἠκρωτηριασμένα, ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὐδέποτε πνέουσιν ἐκεῖ τρικυμίαι. Πλὴν δὲ τούτων καὶ ἄλλαι τέρψεις ὑπάρχουσιν ἐκεῖ, μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἀντηχοῦσι τὰ δάση ἐκ συμφωνιῶν χιλιάδων πτηνῶν, ἐν οἷς ἀκούονται αἱ ἀηδόνες, οἱ κόσσυφοι, αἱ ἀκανθυλλίδες, αἱ χελιδόνες, καὶ αὐτοὶ οἱ τέττιγες καὶ οἱ γρύλλοι. Τὴν αὐγὴν καὶ τὸ ἑσπέρας παμποίκιλα

ἄνθη καὶ χόρτα ἀποπνέουσι γλυκυτάτας εὐωδίας. Τόσον δ' εὐάερον καὶ ὑγιεινὸν εἶναι τὸ κλίμα, ὥστε οὐδεὶς ποτ' ἐκεῖ ἀσθενεῖ. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει οὐδ' ἄμμος, οὐδ' ἄκανθαι, οὐδ' ἀκανθώδη δένδρα, οὐδὲ βάλτοι, οὐδ' ἔχιδναι ἢ ἄλλοι ὄφεις, οὐδὲ κροκόδειλοι εἰς τοὺς ποταμούς, οὐδὲ κάμπαι, οὐδὲ κώνωπες, ὅπερ εἶναι τὸ μέγιστον τῶν πλεονεκτημάτων. Ἐν γένει δ' ἡ χώρα ἐκείνη δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς ἐγχώριον παράδεισον.»

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΕ'

Στροφὴ 15

Ῥαφιὰ, πόλις ἐπὶ τῆς Μεσογείου, μεταξὺ Γάζης καὶ Ῥινοκέρας, περίφημος διὰ τὴν νίκην Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος, Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, κατ' Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου, Βασιλέως τῆς Συρίας.

Ῥινόκερα, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Ἀκτισάβου, βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας, καὶ κατοικηθεῖσα ὑπὸ πειρατῶν, ἐχόντων κεκομμένας τὰς ῥίνας.

Ὄρος, τὸ Κάσσιον, παρὰ τὴν Σερβωνίδα λίμνην.

Στροφὴ 16

Τὴν πόλιν, τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Φάρος, ἡ ἀρχαιότερον Κάνωπος νῆσος, προκειμένη τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐπ' αὐτῆς Πτολεμαῖος ὁ Σωτὴρ ἤγειρε μέγαν φανὸν εἰς ὁδηγίαν τῶν εἰσπλεόντων.

Στροφὴ 17

Μαρμαρικὴ, χώρα τῆς Ἀφρικῆς, μεταξὺ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς.

Κυρήνη ἡ Πεντάπολις, ὡς περιέχουσα τὰς πέντε πόλεις Κυρήνην, Ἀπολλωνίαν, Πτολεμαΐδα, Ἀρσινόην καὶ Βερενίκην. Ἡ νῦν Ἀλγερία.

Στροφὴ 18

Μάγρα, ποταμὸς τῆς Βαρβαρίας, ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Τριπόλεως.

Ἀλζέρβη, νησίδιον παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ζέρβην.

Στροφὴ 19

Ποῦ ἄλλοτε ἡ Καρχηδὼν ὑπῆρξεν. Ὡς γνωστὸν ἡ ἀρχαία Καρχηδὼν ἔκειτο παρὰ τὴν Τύνιδα. Ἀλλ' ἡ πόλις τῆς Διδοῦς κατεστράφη κατὰ τὰ 146 πρὸ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Πουβλίου Κορνηλίου Σκηπίωνος, μετ' ἀρῶν ἀπαγορεύσαντος τὴν ἀνοικοδόμησιν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐπ' Αὐγούστου ἀνηγέρθη ἑτέρα πόλις Ῥωμαϊκή, μεσημβρινῶς τῆς προτέρας, τὸ jus italicum λαβοῦσα ὑπὸ Σεπτιμίου Σεβήρου, καὶ εἰς ἀκμὴν ἀφιχθεῖσα ἰδίως ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Γενομένη δὲ μετὰ ταῦτα ἕδρα τῶν Βανδάλων βασιλέων, ἠρημώθη αὖθις ὑπὸ Χασσάν, τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Καλίφφου Ἀβδοὺλ-Μελὲκ-Βὲν-Μερβάν, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ταύτης τῆς πόλεως ἀνηγέρθη μετὰ ταῦτα ἡ Τύνις, ἐν ᾗ διάφορα ἔτι σώζονται ῥωμαϊκὰ ἐρείπια.

Λιλυβαῖον, Ἀκρωτήριον τῆς Σικελίας πρὸς τὴν Ἀφρικήν.

Στροφὴ 20

Βισέρτα, παράλιος πόλις τῆς Τύνιδος.

Στροφὴ 21

Βουγία, πόλις ἐν τῇ Ἀλγερίᾳ.

Ὠράνη, πόλις τῆς Βαρβαρίας, ὑποκειμένη τῇ Ἀλγερίᾳ.

Τιγγιτάνη, εὐρεῖα χώρα τῆς Ἀφρικῆς, ἡ τὴν σήμερον περιέχουσα τὸ Μαρόκον καὶ τὸ Φέζ.

Στροφὴ 22

Θάλασσα εἰς θάλασσαν, εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ, ἔχοντα ἐν Ἱσπανίᾳ τὸ ὄρος Κάλπην, ἐν Ἀφρικῇ τὸ ὄρος Ἀβίλην, τὴν σήμερον καλούμενον Σκιμίαν.

Στροφὴ 30–32

Ὁ Ἰταλὸς Ὅμηρος δικαίως ψάλλει τὴν δόξαν τοῦ Ἰταλοῦ Ὀδυσσέως, ὅστις διὰ τῆς τόλμης καὶ μεγαλοφυΐας του ἐδιπλασίασε τῆς γῆς τὴν ἔκτασιν. Πάντες δὲν ἦσαν τότε ἐπίσης δίκαιοι πρὸς τὸν μέγαν ἄνδρα, καὶ πολλοὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς φαντασιοκόπον ἢ ἀπαταιῶνα. Τὸν Κολόμβον ὅμως ἐξώρμησαν

εἰς τὴν μεγάλην του ἀνακάλυψιν ἡ μεγαλοφυΐα του, ἡ μακρά του ναυτικὴ πεῖρα, τῶν ἀρχαίων αἱ ἐπιστημονικαὶ δόξαι, τῶν Ἀράβων αἱ παραδόσεις, αἱ κοσμογραφικαὶ σκέψεις τῶν νεωτέρων Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν, αἱ διηγήσεις τοῦ Μάρκου Πόλου, τὰ παράδοξα συγγράμματα τοῦ Πέτρου Ἀϊλλῆ, καὶ αἱ ἀστρονομικαὶ θεωρίαι τῶν φίλων του Τοσκανέλλη καὶ Μαρτίνου τοῦ Βοημοῦ. Ὁ δὲ λόγος ὁ κινήσας αὐτὸν εἰς τὴν ῥιψοκίνδυνον ἐπιχείρησιν ἦν φύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ διεγείρῃ πᾶσαν τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ τὴν συμπάθειαν. Ὁ Κολόμβος ἐπίστευεν εἰς τὴν τότε εὐρέως διαδεδομένην ἰδέαν τοῦ προσεχοῦς τέλους τοῦ κόσμου, ὃ συνεπείᾳ παραδόξων ὑπολογισμῶν ὥριζεν εἰς τὸ ἔτος 1656. Πεποιθὼς λοιπὸν ὅτι διὰ τοῦ Δυτικοῦ Ὠκεανοῦ ἐδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὄχθας τῆς Ἀσίας, κατοικουμένας ὑπὸ λαῶν ἀγνώστων, καὶ βριθούσας χρυσοῦ καὶ ἄλλων θησαυρῶν, ἐνόμιζε καθῆκόν του ν' ἀνακαλύψῃ τοὺς τόπους ἐκείνους, ἵνα πρὸ τῆς γενικῆς συντελείας τοῖς μὲν λαοῖς διδάξῃ τὴν ἀληθῆ πίστιν, καὶ οὕτω σώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ, τοὺς δὲ θησαυροὺς ἀφιερώσῃ εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ τάφου τοῦ Σωτῆρος.

Στροφὴ 33

Ὄρος, ἡ Τενερίφα τῶν Καναρίων νήσων.

Στροφὴ 34

Ὡς τὸ ποτέ. Ἡ Αἴτνα.

Στροφὴ 36

Ἐκεῖ βεβαίους. Κατὰ τὸν Ὡράτιον:

Germinat et nunquam fallentis termes olivæ
suamque pulla ficus ornat arborem,
mella cava manant ex ilice, montibus altis
levis crepante lympha desilit pede.

(Epod. XVI, 45—48.)

ΡΑΨΩΔΙΑ ΣΤ'

Στροφὴ 41

Ἡ στροφὴ αὕτη ἐλλείπει εἴς τινας τῶν ἐκδόσεων, καὶ φαί-

νεται ὅτι αὐτὸς ὁ ποιητὴς τὴν ἀπεδοκίμαζεν. Οὐχ ἧττον ὅμως τὴν διετήρησεν ἐν τῇ *Καταχτήσει τῆς Ἱερουσαλήμ*.

Στροφὴ 54

Θὰ εἶμαι σὸς ὑπέρμαχος. Ὁ Ῥινάλδος κηρύττεται ὑπέρμαχος τῆς Ἀρμίδας, κατὰ τοὺς τότε ἐπικρατοῦντας δεσποτικοὺς νόμους. Τὸ σύστημα τῶν ἱπποτῶν, οἵτινες ἀνελάμβανον διὰ τῶν ὅπλων νὰ ἐπανορθῶσι τ' ἀδικήματα, νὰ τιμωρῶσι τοὺς κακοὺς, νὰ προστατεύωσι τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς καταπιεζομένους καὶ τὸ ὡραῖον φῦλον, παρήχθη ἐν ἐποχαῖς καθ' ἃς ὁ νόμος ἦν ἀνίσχυρος νὰ προστατεύῃ τοῦ ἰδιώτου τὴν τιμὴν καὶ τὸ δίκαιον, καὶ ἡ αὐτοδικία ἀπέβαινε κοινωνικὴ ἀνάγκη. Οἱ ἱππόται ἦσαν οἷοι οἱ ἀρχαῖοι ἥρωες, καὶ προέκυψαν ἐν ὁμοίαις κοινωνικαῖς σχέσεσι. Ῥιψοκίνδυνοι, καὶ ἐπ' ἀνδρίᾳ καυχώμενοι, μετεῖχον προθύμως πάντων τῶν πολέμων, καὶ ἐννοεῖται ὅτι αἱ σταυροφορίαι εἵλκυον πρὸ πάντων αὐτοὺς, καὶ Οὐρβανὸς ὁ Β' ἐπεκαλέσθη τὴν συμμετοχὴν τῶν πανταχοῦ τῆς Χριστιανωσύνης ἱπποτῶν εἰς τὸν κατὰ τῆς τυραννίας καὶ τῆς ἀσεβείας πόλεμον, ἀποκαλέσας αὐτοὺς νέους Μακεδάνους. Παρήκμασε δὲ καὶ ἁπλοῦν ὄνομα ἔμεινε τὸ σύστημα τῶν ἱπποτῶν ἀφ' ὅτου ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἐφεύρεσις τῶν πυροβόλων ἠλάττωσεν ἐν τοῖς πολέμοις τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς σωματικῆς ἀνδρίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ κοινωνία ἐπρονόησεν αὐτὴ περὶ τῆς καταστολῆς τῶν ἀδικημάτων.

Στροφὴ 57

Ἀζίων. Οἱ ἡγεμόνες Ἔσται κατήγοντο ἐκ τῶν Ῥωμαίων Ἀζίων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΖ'

Στροφὴ 6

Ἡ χώρα ἡ εὐδαίμων, ἡ Ἀραβία.

Στροφὴ 24

Μερόη. Περὶ αὐτῆς ὁμιλοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι Γεωγράφοι ὡς περὶ χώρας περιῤῥύτου, οὐχὶ ὅμως καὶ νήσου. Οἱ περικυκλοῦντες αὐτὴν ποταμοὶ ἐθεωροῦντο ἐπὶ Πλινίου ὡς βραχίονες τοῦ Νεί-

λου. Ὁ Ἕερεν, παραβάλλων τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Ἀγαθαρχίδου, τοῦ Στράβωνος, τοῦ Διοδώρου καὶ τοῦ Πλινίου, πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν νεωτέρων, τοῦ Βρούκου (Bruce), τοῦ Βρουκχάρδου καὶ ἄλλων, παραδέχεται ὅτι ἡ Μερόη εἶναι ἡ χώρα ἡ σήμερον καλουμένη Ἀτβὰρ, ἀπὸ τῆς 13ης μέχρι τῆς 18ης μοίρας βορείου πλάτους ἐκτεινομένη, ἣν δεξιῶς μὲν παραῤῥέει ὁ ὁμώνυμος ποταμὸς, ἀριστερῶς δὲ ὁ Νεῖλος. Καὶ πρὸς βοῤῥᾶν μὲν ἄρχεται ἀπὸ τῆς εἰσροῆς τοῦ Σακκαζὲ εἰς τὸν Νεῖλον, μεσημβρινῶς δὲ ὅμορον ἔχει τὴν Αἰθιοπίαν. Κατὰ τὸν Μαλτε-Βροὺν τὸ μῆκος τοῦ Νείλου ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης μέχρι τῆς Μεσογείου εἶναι ἐκ λευγῶν 510. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἔκειτο καὶ πόλις ὁμώνυμος, ἧς ὅμως ἱκανῶς δὲν ἠρευνήθη, καὶ ἀγνοεῖται ἡ θέσις. Κατὰ τὸν Ἐρατοσθένην ἀπεῖχεν ἑπτακόσια στάδια ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀσταβόρα εἰς τὸν Νεῖλον. Ὁ δὲ Πλίνιος λέγει αὐτὴν ἀπέχουσαν ἑβδομήκοντα ῥωμαϊκὰ μίλια ἀπὸ τῆς θέσεως ἐκείνης, καὶ ἔχουσαν ὡς ἐπίνειον τὴν νῆσον Ταδού· ἐξ ὧν ὁδηγούμενος φρονεῖ ὁ Ἕερεν ὅτι ἡ πόλις ἔκειτο ἐπὶ τοῦ Νείλου ὀλίγον μεσημβρινώτερον τοῦ χωρίου τοῦ ἤδη καλουμένου *Χενδὶ*, ἐπὶ τῆς 17ης μοίρας βορείου πλάτους, καὶ 32ας ἀνατολικοῦ μήκους. Ὁ δὲ Γερμανὸς Γεωγράφος Ῥίττερ φρονεῖ ὅτι ἡ Μερόη ἦν ἡ μεγάλη νῆσος Ἀλόα τῶν Ἰακωβιτῶν Χριστιανῶν, ἣν περιγράφει ὁ Σέλὶμ-ἐλ-Ἀσσουανῆ, ἤτοι τὸ Σεννὰρ τῶν σημερινῶν χρόνων. Κατὰ τὸν Καλλιὼ (Cailliaud) τὴν Μερόην ὥριζον ὁ Νεῖλος, ὁ ποταμὸς Ἀζζοῦρος, ὁ Σακαζζὲς (ὁ ἀρχαῖος Ἀσταβόρας), ὁ Ῥαὰδ, καὶ μικρὸς χείμαῤῥος, ἐκρέων ἐπὶ τῶν χειμερινῶν ὑετῶν ἐκ τῶν δύω τελευταίων τούτων ποταμῶν.

Δύω θρησκείας καὶ τρία κράτη. Θρησκείας ἐννοεῖ τὸν Ἰσλαμισμὸν, καὶ τὸν Χριστιανισμὸν, ὅστις ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων μαρτυρεῖται εἰσχωρήσας εἰς Αἰθιοπίαν. Ὁ ἅγ. Ἀθανάσιος ἐδίδαξε πρῶτος ἐν Ἀβυσσινίᾳ, καὶ ὁ Σελὶμ-ἐλ-Ἀσσουανῆ λέγει ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀλόης, ἀποπτύσαντες τὸν Σαβεϊσμὸν,

ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν. Ἦν δ' ἡ Μερόη ὁ Δεσμὸς μεταξὺ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Αἰθιοπίας, τῆς Νιγριτίας καὶ τῶν ἐρήμων ἐν αἷς ἐπεκράτει τὸ πάλαι ἡ λατρεία τοῦ Ἄμμωνος. Τίνα δὲ τὰ τρία κράτη ἃ ὁ ποιητὴς φαντάζεται ἐν τῇ Μερόῃ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. Ὁ περιηγητὴς Βρουκχὰρδ λέγει τὴν Δαμὲρ ἐπὶ τοῦ Σακαζζὲ πρωτεύουσαν τόπου ἱεροκρατικῶς κυβερνωμένου ὑπὸ μεγάλου ἱερέως ἐπιλεγομένου Ἐλ-Φακῆ-ἐλ-Βεκὶρ καὶ περιγράφει τὴν κατάστασιν τῆς χώρας ὡς ἀνθηρὰν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ πολυπληθῶν σχολείων τὴν παιδείαν διαδιδομένην εἰς τοὺς βαρβάρους Ὀθωμανοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρῶν.

Στροφὴ 67

Ὁ Γάϊος, ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ Ὠνορίου, κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ πέμπτου χριστιανικοῦ αἰῶνος. Ἡ γενεαλογία αὕτη τῶν Ἐσταίων δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἱστορική. Εὑρίσκεται δὲ ἡ ἀληθὴς παρὰ Μουρατόρῃ, Τιραβόσκῃ, Λίττᾳ καὶ ἄλλοις.

Στροφὴ 70

Μίαν ἐπὶ τοῦ Πάδου πόλιν, τὴν Φεῤῥάραν.

Στροφὴ 73

Μονσέλχη. Ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν καὶ τῶν γεωγράφων καλεῖται Monselice. Ὁ δὲ Τάσσος γράφει Monselce.

Στροφὴ 77

Θεοδάλδος, κατ' ἄλλας δ' ἐκδόσεις Θεοβάλδος· κατὰ τὰ ἐπίσημα ὅμως ἔγγραφα τῶν τότε χρόνων, ὁ μαρκέσιος τῆς Φεῤῥάρας, Μοδένης, Βρεκκίας καὶ Ῥηγίου ἐκαλεῖτο Teudaldus ἢ Teodaldus.

Στροφὴ 90

Ἀλφόνσος, ὁ δοὺς τῆς Ἔστης, ὁ πρῶτος προστάτης τοῦ Τάσσου, ὅστις ὅμως μετέπειτα τὸν ἐφυλάκισεν εἰς νοσοκομεῖον.

Στροφὴ 93

Ὁ Τάσσος, ὅστις ἐκ θρησκευτικῶν προλήψεων τῶν καιρῶν καὶ τόπων ἐν οἷς ἔζη ὁρμώμενος, ἦν πολλάκις οὐχὶ εὐμενὴς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὑπὸ τὰς εἰσηγήσεις ὅμως τῆς εὐγενοῦς του καρ-

δίας, προεφοίβαζε τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν, καὶ ἀπέδιδεν αὐτὴν, εἰς ὑπερτάτην εὔκλειαν εἰς τὸν ἡγεμόνα ὃν εἶχε λάβει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς μεγαλοφυΐας του.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΗ'

Στροφὴ 35

Βριάρεως, εἷς τῶν ὑπὸ τοῦ Διὸς κεραυνωθέντων γιγάντων.

Στροφὴ 36

Οἱ Κύκλωπες, βοηθοὶ τοῦ Ἡφαίστου, οἱ κατασκευάζοντες τὸν κεραυνὸν, ἦσαν κυρίως τρεῖς, ὁ Βρόντης, ὁ Στερόπης καὶ ὁ Πυράκμων.

Στροφὴ 41

Γουλλιέλμος ὁ Ἐμβριακὸς, ἐκ Γενούης, ὁ ἐπιλεγόμενος testa di martello, ἀνδρεῖος Σταυροφόρος. Καθ' ἱστορικὴν ἀλήθειαν ὅμως ὁ διευθύνας τὴν κατασκευὴν τῶν περὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἱδρυθέντων πολιορκητικῶν μηχανημάτων καὶ πύργων ἦν Γάστων ὁ Βεάρνιος, καὶ οὐχὶ οὗτος ὁ Γουλλιέλμος.

Στροφὴ 49

Τὰ ἐν τῇ στροφῇ ταύτῃ καὶ ταῖς ἑπομέναις ἐκτιθέμενα δὲν εἶναι, ὡς δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ἐπίνοια τοῦ Τάσσου, ἀλλὰ διήγησις ἣν ἀφηγεῖται ὡς αὐτόπτης μάρτυς ὁ χρονογράφος Ῥαιμόνδος ὁ Ἀγίλης. Οὐχὶ δ' εἰς Γολγοθᾶν, καὶ πρὸς τὸν Γοδεφρεῖδον κατέβη ἡ περιστερὰ ὡς πλάττει ὁ ποιητὴς, ἀλλὰ παρὰ τῷ Κερμήλῳ καὶ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Ἄπτ, πεμπομένη ὑπὸ τοῦ Ἐμίρου τῆς Πτολεμαΐδος πρὸς τὸν τῆς Καισαρείας.

Στροφὴ 83

Μογγιβὲλ, ἡ Αἴτνα.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΘ'

Στροφὴ 8-26

Αἱ στροφαὶ αὗται εἰσὶν ἡ περιγραφὴ μιᾶς τῶν μέχρι θανάτου ἀγρίων ἐκείνων μονομαχιῶν ἐφ' αἷς ἐνησμενίζοντο οἱ ἱππόται,

καὶ εἰς ἃς πολλάκις κατεκερματίζοντο αἱ μάχαι τῶν χρόνων ἐκείνων. Ὁ θάνατος τοῦ ἑνὸς τῶν ἀντιπάλων ἦν τοῦ ἀγῶνος τὸ ἄφευκτον ἀποτέλεσμα. Συγχώρησις ἢ προσφυγὴ εἰς ἔλεος δὲν ἐπετρέπετο. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπέπιπτον ἐπ' ἀλλήλους διὰ τῶν λογχῶν, καὶ ἐπροσπάθει ἕκαστος ν' ἀποσείσῃ τὸν ἀντίπαλόν του ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τότε ἐπιπίπτων τὸν ἔσφαζεν ἀνιλεῶς. Ἂν δὲ τοῦ ἑνὸς ἡ λόγχη ἐθραύετο, ἢ ὁ ἵππος ἐφονεύετο, τότε καθῆκον τιμῆς ἐθεώρει καὶ ὁ ἕτερος ν' ἀποῤῥίψῃ καὶ αὐτὸς τὴν λόγχην, ἢ ν' ἀποπηδήσῃ τοῦ ἵππου, ἵνα μάχωνται δι' ἴσων ὅπλων, καὶ ξιφήρεις ἐφώρμων ἐπ' ἀλλήλους, καὶ τὰ ξίφη των βαρέα πίπτοντα ἐβόμβων ἐπὶ τὰ κράνη, τοὺς θώρακας καὶ τὰς ἀσπίδας αὐτῶν, ἀποσπῶντα σπινθῆρας, καὶ μάτην ζητοῦντα διαλήψεις ἵνα φέρωσι τὴν θανατηφόρον πληγήν. Ἂν δὲν καὶ ταῦτα ἐθραύοντο, τότε οἱ ἱππόται ἐνηγκαλίζοντο εἰς φοβερὰν καὶ θανάσιμον πάλην, σιδηρᾶ ῥόπαλα φέροντες, ἢ ἐγχειρίδια τὰ καλούμενα ξίφη κλέους, καὶ δι' αὐτῶν κατετρυπῶντο τὸ σῶμα, μέχρις οὗ ὁ εἷς ἔπιπτε νεκρός. Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἀπάνθρωποι αὗται συγκρούσεις, ἄξιαι οὐχὶ χριστιανῶν, καὶ λαῶν ἐξευγενισμένων, ἀλλὰ τῶν θηριωδεστέρων ἀγρίων φυλῶν.

Στροφὴ 29

Τὰ δεινὰ ὅσα ἐπέσκηψαν εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν ἐπὶ τῆς *απελευθερώσεως* αὐτῆς, ἦσαν τῷ ὄντι, ὡς λέγει ὁ ποιητής, ἀπερίγραπτα. Ἡ ἅλωσις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἐγένετο μετὰ τριακονθήμερον πολιορκίαν διὰ τῆς πύλης τοῦ ἁγ. Στεφάνου ἐν ἔτει 1099, τὴν 15 Ἰουλίου, ἐν ἡμέρᾳ παρασκευῇ, τῇ τρίτῃ ὥρᾳ μετὰ μεσημβρίαν, καθ' ἣν ἀκριβῶς ὥραν ὁ Χριστὸς ἐξέπνευσεν. Οἱ τοῦτο ὅμως σημειοῦντες χρονογράφοι, δὲν ὑπενθυμίζουσι συγχρόνως ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ συγχωρῶν τοὺς ἁμαρτωλούς, καὶ ἐξαγοράζων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Οἱ πρόμαχοι τοῦ τάφου αὐτοῦ ὑφ' ὅλως ἀντιθέτων αἰσθημάτων ἐνεπνέοντο ὅταν εἰσώρμησαν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἦν πλήρεις φιλεκδίκου καὶ φιλάρπαγος λύσσης

παρέδωκαν εἰς φόνον καὶ εἰς λεηλασίαν· καὶ ἀφ' οὗ δὲ παρῆλθεν ἡ πρώτη τυφλὴ ὁρμὴ καὶ ἐκορέσθη ἡ πρώτη αἰσχροκέρδεια τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὠμότεροι καὶ αἰσχροκερδέστεροι αὐτῶν ἀρχηγοὶ, συνελθόντες ἐν συνεδρίῳ, ψυχρῷ τῷ αἵματι ἀπεφάσισαν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ σφαγὴ καὶ ἡ λεηλασία τῶν ἀόπλων καὶ ἀπροστατεύτων ἐπὶ τριακονταεννέα ὅλας ἡμέρας, ἐπὶ τῇ βαρβάρῳ προφάσει ὅτι ἂν ἔμενον ζῶντες οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως, ἐδύναντο νὰ συνενωθῶσι μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, καὶ νὰ καταστῶσιν ἐπίφοβοι εἰς αὐτοὺς, ὅτι δ' οἱ Χριστιανοὶ ἐν Ἀσίᾳ ἐπὶ τοῦ τρόμου μόνου ἐδύναντο νὰ στηρίζωσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. Διὰ τοιούτους ἀγενεῖς λόγους ἐσφάγησαν, ὡς λέγουσιν οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ, ὑπὲρ τὰς ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἀθώων καὶ ἀμαχίμων ἀνθρώπων· ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἦσαν Ἰουδαῖοι παρεδόθησαν ζῶντες εἰς τὸ πῦρ· καὶ οὕτως ὁ εὐγενέστερος τῶν ἀγώνων κατῃσχύνθη εἰς μισητὴν καὶ κακοῦργον κρεουργίαν. Ταύτην ὅμως ἀπετροπιάζοντο καὶ οἱ ἐξοχώτεροι τῶν ἀρχηγῶν τῆς σταυροφορίας, καὶ ὁ Βουλλιὼν ἅμα εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἠγωνίσθη νὰ παύσῃ τὴν αἱματοχυσίαν, καὶ οὐδόλως μετέσχεν αὐτῆς, καὶ ὁ Ταγκρέδης ἔπεμψε τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ σημαίαν καὶ σῶμα ἐκ τριακοσίων Ὀθωμανῶν ἵνα τοῖς χρησιμεύσῃ εἰς σωτηρίαν, ἀλλ' ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ του. Ἐπίσκοπος δέ τις τῶν τότε, πρὸς ὃν ἐχαρίσθη ἡ ἱστορία μὴ διατηρήσασά τὸ ὄνομα αὐτοῦ, γράφει διαβάλλων ἐπὶ αἰσχροκερδείᾳ τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλοδίκαιον αἴσθημα τοῦ Ῥαιμόνδου, κόμητος τῆς Σαὶν Γίλλης, ὅστις συνθηκολογήσας μετὰ τῶν εἰς τὸν πύργον τοῦ Δαυὶδ καταφυγόντων Ὀθωμανῶν, ἔσωσε τὴν ζωὴν αὐτῶν.

ΡΑΨΩΔΙΑ Κ'

Στροφὴ 1

Ἡ ἐν τῇ ῥαψῳδίᾳ ταύτῃ περιγραφομένη μάχη συνεκροτήθη οὐχὶ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ, οὐδ' ὅτε πλάττει αὐτὴν ὁ ποιητὴς, ἀλλὰ ἕνα μῆνα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως, καὶ εἰς

τὰς πεδιάδας τοῦ Ἀσκελῶνος παρὰ τὴν θάλασσαν, ὅταν ἦλθεν ὁ Αἰγυπτιακὸς στρατὸς ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν λείαν των εἰς τοὺς σταυροφόρους, καὶ νὰ ἐκδικήσῃ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ προφήτου. Ἡ καταστροφὴ δὲ τοῦ στρατοῦ τούτου, καθ' οὗ ὁ Βουλλιὼν ἐξεστράτευσεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, αὐτὴ συνεπλήρωσε καὶ ἐξησφάλισε τῆς ἱερᾶς πόλεως τὴν κατάκτησιν, ὥστε καὶ ἦν ἀναγκαῖον μέρος τῆς τὴν κατάκτησιν ταύτην ἀφηγουμένης ἐποποιΐας. Ἄνευ ὅμως τοῦ ἀναχρονισμοῦ καὶ τῆς μεταθέσεως τῆς σκηνῆς ἣν ὁ ποιητὴς ἐτεχνάσθη πᾶσα ἑνότης ἐξέλειπε, καὶ ἡ μετὰ τὴν ἐντελῆ κατάκτησιν διήγησις ἄλλης μάχης θὰ παρῆλθε. Διὰ τοῦτο ὁ Τάσσος ὑπέθεσε τὸν πύργον τοῦ Δαυῒδ ἀντέχοντα ἔτη, καὶ τὴν μεγάλην ἧτταν τῶν Μουσουλμάνων καὶ Αἰγυπτίων ἐπενεγκοῦσαν καὶ αὐτοῦ τὴν πτῶσιν, καὶ ἑπομένως τὴν τελικὴν ἅλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐφήρμοσε δὲ μόνον εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὅ,τι ἀληθῶς συνέβη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἧς ἡ ἀκρόπολις ἀντέχουσα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς κάτω πόλεως, παρεδόθη μόνον μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ ἐν ὑπαίθρῳ στρατοῦ τοῦ Κερβόγα.

Στροφὴ 9

Τὸν ἕνα καὶ τὸν ἕτερον Ῥοβέρτον, ἤτοι τὸν κόμητα τῆς Φλάνδρας. (Ῥαψ. Α', στρ. 43-44.—Ῥαψ. ΙΑ', στρ. 43.—Ῥαψ. ΙΗ', στρ. 65), καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Νορμανδίας (Ῥαψ. Α', στρ. 38.—Ῥαψ. ΙΑ', στρ. 81).

Τῷ ἀδελφῷ του, Βαλδοβίνῳ.

Στροφὴ 38

Τῆς Σαρμακάντης ὁ βασιλεὺς, ὁ Ἀλταμῶρος. (Ῥαψ. ΙΖ', στρ. 26.—Ῥαψ. ΙΘ', στρ. 69, 125).

Στροφὴ 44

Ὀρμόνδος, Ἰνδὸς, ὁ ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Γοδεφρείδου συνωμοσίας. (Ῥαψ. ΙΖ', στρ. 30.—Ῥαψ. ΙΘ', στρ. 62).

Στροφὴ 46

Γοργῶνος, τῆς Μεδούσης, τῆς κατὰ τὸν μῦθον ἀπολιθούσης.

Στροφὴ 136

Τινὲς τῶν κριτικῶν κατεδίκασαν τὴν τελευταίαν φάσιν ἣν λαμβάνει ἡ σχέσις τοῦ Ῥινάλδου πρὸς τὴν Ἀρμίδαν. Καὶ ὅμως αὕτη συμπληροῖ τὴν λύσιν τοῦ δραματικοῦ μέρους τῆς ἐποποιΐας, καὶ ἀναδεικνύει ὡραιότερον τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ῥινάλδου, ὅστις, ἀφ' οὗ αὐστηρῶς ἐξεπλήρωσε τὸ πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν τιμὴν καθῆκον αὐτοῦ, δὲν δείκνυται πλέον ἀσκόπως ἄσπλαγχνος πρὸς τὴν γυναῖκα ἥτις περιπαθῶς τὸν ἠγάπησε, καὶ πρὸς ἣν καὶ αὐτὸς ὠρκίζετο ἔρωτα.

Στροφὴ 144

Ὁ Βουλλιὼν ἐνίκησε. Εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Γοδεφρείδου, τὸ Βέλγιον, οὐδὲν ὑπῆρχε μνημεῖον ἀναπολοῦν τὸ ὄνομα καὶ τὴν δόξαν τοῦ ἥρωος τούτου. Ὁ Βασιλεὺς δὲ Λεοπόλδος ἐθεράπευσε τὴν ἀδικίαν ταύτην, ἀνεγείρας αὐτῷ ἐν ἔτει 1847 χαλκοῦν ἔφιππον ἀνδριάντα.

Κατὰ τὸν Baron de Hody (Description des tombeaux de Godefroid de Bouillon, Brux. 1855), ὁ Γοδεφρεῖδος ἐτάφη, ὡς καὶ πάντες οἱ Λατῖνοι Βασιλεῖς τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν Κρανίου τόπον, τὸν περιληφθέντα ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Τάφου, καὶ ἦν ὁ τάφος αὐτοῦ λιθίνη λάρναξ ἐπὶ τεσσάρων ταπεινῶν στηλῶν φερομένη. Εἶχε δ' ἐπιγραφήν·

HIC JACET INCLYTUS DUX GODEFRIDUS DE BULLON
QUI TOTAM ISTAM TERRAM ACQUISIVIT CULTUI CHRISTIANO CUJUS ANIMA REGNET CUM CHRISTO AMEN.

Φαίνεται δὲ ὅτι κατεστράφησαν οἱ τάφοι οὗτοι ἐπὶ τῆς πυρκαϊᾶς ἥτις κατὰ τὰ 1808, εἰς τὸ Ἀρμενιακὸν παρεκκλήσιον ἐκραγεῖσα, ἀπετέφρωσε μέρος τοῦ ναοῦ.

ΠΙΝΑΞ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ

ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Τὰ κεφαλαίοις τετυπωμένα ὀνόματα εἰσὶ τὰ τῶν ἐν τῷ ποιήματι μνημονευομένων προσώπων. Οἱ δι' Ἑλληνικῶν χαρακτήρων ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς ῥαψῳδίας, οἱ δὲ δι' Ἀραβικῶν τὰς στροφάς.

Α

ΑΡΙΔΑΙΟΣ, κήρυξ τῶν Φράγκων. ΣΤ', 50.

ΑΡΙΔΑΜΑΣ, Ἰνδὸς, μέγας παλαιστὴς, ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς τῆς φρουρᾶς τοῦ Αἰγυπτίου Καλίφφου. ΙΖ', 31.

ΑΡΙΜΩΝ. Τραυματίσας τὴν Χλωρίνδαν, φονεύεται ὑπ' αὐτῆς. ΙΒ', 49.

ΑΡΙΜΩΝ, Ἰνδὸς, ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς τῆς φρουρᾶς τοῦ Καλίφφου τῆς Αἰγύπτου. ΙΖ', 31.

ΑΡΙΜΩΝ, Πέρσης. Φονεύεται ὑπὸ τῆς Γυλδίππης. Κ', 37.

ΑΡΜΙΔΑ, ἀνεψιὰ τοῦ μάγου Ὑδραότου, βασιλέως τῆς Δαμασκοῦ, ἔμπειρος καὶ αὐτὴ εἰς τὰς μαγείας. Δ', 23, ἐπ.—Πέμπεται ὑπὸ τοῦ θείου αὐτῆς εἰς τὸ χριστιανικὸν στρατόπεδον ἵνα ῥᾳδιουργήσῃ. *Αὐτ.*, 28, ἐπ.—Διὰ τοῦ Εὐσταθίου λαμβάνει παρὰ τοῦ Γοδεφρείδου δέκα πολεμιστὰς βοηθοὺς αὐτῆς. *Αὐτ.*, 82, ἐπ. — Τεχνάσματα αὐτῆς ὅπως σύρῃ κατόπιν της ὅ,τι πλείστους χριστιανοὺς στρατιώτας. *Αὐτ.*, 87, ἐπ.—Μάτην προσπαθεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ ἔρωτα εἰς τὸν Γοδεφρεῖδον. Ε', 61.—Ἀναχωρεῖ μετὰ τῆς ἐπικουρίας. *Αὐτ.*, 79.—Ἀόρατος ἐν τῷ πύργῳ της βλέπει τὴν μάχην τοῦ Ῥαμβάλδου καὶ τοῦ Ταγκρέδου, ὅστις διὰ δόλου αἰχμαλωτίζεται. Ζ', 36, ἐπ.—Φυλακίζει τοὺς δοθέντας αὐτῇ στρατιώτας. Ι', 69, ἐπ. — Βλέπει τὸν Ῥινάλδον, θέλγεται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τὸν φέρει εἰς μίαν τῶν νήσων τῶν Μακάρων. ΙΔ', 65, ἐπ.—Ὡραία κατοικία αὐτῆς. ΙΣΤ', 1, ἐπ.—Ἔρωτες αὐτῆς μετὰ Ῥινάλδου. *Αὐτ.*, 17, ἐπ.—Κεστὸς αὐτῆς. *Αὐτ.*, 24. —Ἀκολουθεῖ φεύγοντα τὸν Ῥινάλδον. Δεήσεις, μανία αὐτῆς. *Αὐτ.*, 35, ἐπ.—Ὀμνύει ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Ῥινάλδου, καταστρέφει τὴν κατοικίαν της, καὶ ἀπέρχεται πρὸς τὸν Αἰγύπτιον στρατόν. *Αὐτ.*, 65, ἐπ.—Ἔρχεται εἰς τὸν Αἰγύπτιον στρατόν. ΙΖ', 33, ἐπ.—Λόγοι αὐτῆς πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων. *Αὐτ.*, 43, ἐπ.—Ματαία ἐμφάνισις αὐτῆς εἰς τὸν Ῥινάλδον, ἵνα τὸν ἐμποδίσῃ νὰ κόψῃ τὸ γοητευθὲν δάσος. ΙΗ', 25, ἐπ.—Κατὰ τὴν τελευταίαν μάχην κατέχει τὸ κέντρον. Κ', 22.—Ἐπὶ δίφρου παρίσταται εἰς τὴν μάχην. *Αὐτ.*, 61, ἐπ.—

Β

Γ

72, ἐπ.—Ἐνθαῤῥύνει τοὺς φοβουμένους διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐφοδίων. *Αὐτ.*, 86, ἐπ.—Δέχεται τὴν πρόκλησιν τοῦ Ἀργάντου, καὶ τῷ ἀντιτάττει τὸν Ταγκρέδην. ΣΤ′, 17, ἐπ.—Εἰς δευτέραν πρόκλησιν τοῦ Ἀργάντου, βλέπων τοὺς ἄλλους διστάζοντας, θέλει νὰ μονομαχήσῃ ὁ ἴδιος· ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἀναδέχεται τὸν ἀγῶνα ὁ Ῥαιμόνδος. Ζ′, 58-62.—Βλέπων παραβιασθέντας τοὺς ὅρους τῆς μονομαχίας, καὶ πληγωθέντα τὸν Ῥαιμόνδον, παροτρύνει τοὺς ὀπαδούς του εἰς ἐκδίκησιν. *Αὐτ.*, 103, ἐπ.—Ἀκούει τὸν Γερμανὸν Κάρλον διηγούμενον τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ Συένου. Η′, 6, ἐπ.—Ὁ Ἀλιπράνδος τῷ διηγεῖται τὸν ὑποτιθέμενον θάνατον τοῦ Ῥινάλδου. *Αὐτ.*, 50, ἐπ.—Καταστέλλει τὴν ἕνεκα τοῦ ὑποτιθεμένου τούτου θανάτου ἐξεγερθεῖσαν κατ' αὐτοῦ στάσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. (Ἴδ. ΑΡΓΙΛΛΑΝ.) *Αὐτ.*, 57, ἐπ.—Παρασκευάζεται νὰ προσβάλῃ τὴν Ἱερουσαλήμ. *Αὐτ.*, 85.—Κινεῖται κατὰ νυκτίας ἐξόδου τοῦ Σολιμὰν, προσβάλλει καὶ νικᾷ αὐτόν. Θ′, 41, ἐπ.—Κηδεύσας τοὺς νεκρούς του, διατάττει τὴν ἔφοδον διὰ τὴν ἐπαύριον. Ι′, 57.—Προσκαλεῖ τοὺς συνοδεύσαντας τὴν Ἀρμίδαν νὰ τῷ διηγηθῶσι τα συμβάντα των. *Αὐτ.*, 58, ἐπ.—Ἀκούει τὰς καλὰς τοῦ Ἐρημίτου προῤῥήσεις. *Αὐτ.*, 73.—Πρὸ τῆς ἐφόδου διατάττει ἐπίσημον λιτανείαν καὶ γενικὰς προσευχάς. ΙΑ′, 1, ἐπ.—Ὁπλίζεται ψιλῶς, καὶ διηγεῖται τῷ Ῥαιμόνδῳ τί εἶχεν ἄλλοτε τάξει τῷ Θεῷ. *Αὐτ.*, 20, ἐπ.—Παρατάττει τὸν στρατὸν, διατάττει τὴν ἔφοδον, καὶ διακρίνεται ἐπ' ἀνδρίᾳ. *Αὐτ.*, 30, ἐπ. —Τραυματίζεται κατὰ τὸν μηρὸν ὑπὸ τῆς Χλωρίνδας. *Αὐτ.*, 54. —Ἀλλὰ δὲν ἀφίσταται τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τέλος ἡ πληγὴ τὸν βιάζει ν' ἀποσυρθῇ. *Αὐτ.*, 55, ἐπ.—Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ τρέπεται ἡ τύχη κατὰ τῶν Χριστιανῶν. *Αὐτ.*, 57.—Θεραπεύεται ὑπὸ Ἐρωτίμου, καὶ ἴαται δι' ἐπεμβάσεως ἀγγέλου. *Αὐτ.*, 68, ἐπ.—Ἐπανέρχεται εἰς τὴν μάχην, πληγόνει τὸν Ἀργάντην, καὶ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, δίδει τὰς δεούσας ὁδηγίας καὶ ἀποσύρεται. *Αὐτ.*, 75, ἐπ.—Ἐπισκέπτεται τὸν Ταγκρέδην, φέροντα βαρεῖαν πλη-

γήν. ΙΒ', 84.—Ἀποτεφρωθέντος τοῦ μεγάλου πύργου, πέμπει τοὺς λεπτουργοὺς νὰ ὑλοτομήσωσιν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰσμένου μαγευθὲν δάσος. ΙΓ', 17.—Ἀποτυχούσης τῆς ἀποπείρας πέμπει πρὸς ἀπόπειραν καὶ ἄλλους πολεμιστὰς, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ. *Αὐτ.*, 19, ἑπ.—Θέλει καὶ ὁ ἴδιος νὰ πορευθῇ πρὸς τὸ ἐστοιχειωμένον δάσος, ἀλλ' ὁ Ἐρημίτης τὸν ἀποτρέπει. *Αὐτ.*, 50. —Ἐπὶ δεινῆς ἀνομβρίας οἱ στρατιῶται παραπονοῦνται κατ' αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τὸν ἐγκαταλιμπάνουσιν. Ἐπικαλεῖται δ' αὐτὸς τὸν Θεὸν, ἄφθονος βροχὴ ἐπέρχεται, καὶ τὰ πάντα λαμβάνουσιν ἄλλην ὄψιν. *Αὐτ.*, 52, ἑπ. μέχρι τέλους τῆς ῥαψῳδίας.—Βλέπει καθ' ὕπνον ὅτι ἀνηρπάγη εἰς οὐρανούς. ΙΔ', 2, ἑπ. —Ἀνακαλεῖ τὸν Ῥινάλδον. *Αὐτ.*, 22, ἑπ.—Δέχεται μετ' ἀγάπης τὸν Ῥινάλδον, καὶ ἀναθέτει αὐτῷ τοῦ δάσους τὴν ἐπιχείρησιν. ΙΗ', 1, ἑπ.— Ὑπὸ τὴν πτέρυγα περιστερᾶς εὑρίσκει ἐπιστολὴν σπουδαίαν πεμπομένην ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὸν Ἀλαδῖνον. *Αὐτ.*, 50, ἑπ.—Μετὰ θρησκευτικὰς τελετὰς καὶ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας κινεῖται κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. *Αὐτ.*, 62, ἑπ.— Βλέπει τὴν οὐρανίαν στρατιὰν ὑπερμαχοῦσαν τῶν Χριστιανῶν. *Αὐτ.*, 92, ἑπ.—Διώκει τὸν Σολιμάνον, καὶ στήνει ἐπὶ τῶν τειχῶν τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ. *Αὐτ.*, 98, ἑπ.— Εἰσελαύνει εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ περιστέλλει τὴν στρατιωτικὴν ἀκολασίαν. ΙΘ', 50, ἑπ.—Ἐπισκέπτεται τὸν Ῥαιμόνδον ἀσθενοῦντα· ἀκούσας δὲ παρὰ Βαφρίνου τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν, συσκέπτεται μετὰ Ῥαιμόνδου, καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μάχην. *Αὐτ.*, 120, ἑπ.— Παρατάττει πάλιν τὸν στρατὸν, καὶ τῷ προλέγει τὴν νίκην. Κ', 6, ἑπ.— Φονεύει τὸν Ὀρμόνδον, ἀρχηγὸν τῶν κατ' αὐτοῦ συνωμοτῶν, καὶ πάντας τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ. *Αὐτ.*, 45-46.— Ἔχει πᾶσαν τὴν δεξιότητα τοῦ στρατηγοῦ καὶ πᾶσαν τὴν ἀνδρίαν τοῦ στρατιώτου. *Αὐτ.*, 47, ἑπ.— Φονεύει τὸν Αἰγύπτιον δυνάστην, καὶ αἰχμαλωτίζει τὸν Βασιλέα Ἀλταμῶρον. *Αὐτ.*, 137, ἑπ.—Ἀφ' οὗ πάντα ἐνίκησε τὰ προσκόμματα, ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν, καὶ ἀναρ-

Δ

Ε

Ζ

Η

Θ

Ι

Κ

Λ

Μ

Ν

Ο

Π

πτει ὅτι ὁ Ῥινάλδος ζῇ, καὶ προλέγει τὰ κατορθώματα αὐτοῦ καὶ τῶν ἀπογόνων του. Ι΄, 73, ἑπ.—Παρακινεῖ τὸν Γοδεφρεῖδον νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν Θεὸν πρὸ τῆς ἐφόδου τῆς Ἱερουσαλήμ. ΙΑ΄, 1, ἑπ.— Ἐπιπλήττει ἠπίως τὸν Ταγκρέδην, ἄπελπιν διὰ τὸν θάνατον τῆς Χλωρίνδας. ΙΒ΄, 85, ἑπ.— Ἀποτρέπει τὸν Γοδεφρεῖδον τοῦ νὰ ἀπέλθῃ ὁ ἴδιος πρὸς τὸ γεγοητευμένον δάσος, καὶ τῷ προλέγει τὴν ἅλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ. ΙΓ΄, 50, ἑπ.— Διευθύνει τὸν Κάρλον καὶ τὸν Οὐβάλδον, πεμφθέντας πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Ῥινάλδου, πρὸς ἐρημίτην τινὰ φίλον του. ΙΔ΄, 29, ἑπ.— Δέχεται τὸν Ῥινάλδον, τὸν ἐξομολογεῖ, καὶ μετὰ σοφῶν συμβουλῶν τὸν πέμπει πρὸς τὸ μεμαγευμένον δάσος. ΙΗ΄, 6, ἑπ.— Πρῶτος ἀναγγέλλει ὅτι ἐνικήθη ἡ γοητεία τοῦ δάσους. *Αὐτ.*, 39.

ΠΙΚΟΣ, υἱὸς τοῦ Λατίνου. (Ἴδ. ΛΑΤΙΝΟΣ.)

ΠΙΝΔΟΡΟΣ, κήρυξ τοῦ Ἀλαδίνου. ΣΤ΄, 50.

ΠΙΡΓΑΣ, Ἰνδὸς, ἐν τῇ φρουρᾷ τοῦ Καλίφφου τῆς Αἰγύπτου. ΙΖ΄, 31.

Πλάνητες. (Ἴδ. *Ἀλῆται.*)

ΠΛΟΥΤΩΝ. Συγκαλεῖ εἰς συμβούλιον τοὺς δαίμονάς του, καὶ τοὺς παροτρύνει νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ στρατοπέδου. Δ΄, 1, ἑπ.

ΠΟΛΥΦΕΡΝΟΣ, υἱὸς Ἀρδελίου. Ἕπεται τῇ Ἑρμινίᾳ, ἣν ἐκλαμβάνει ἀντὶ τῆς Χλωρίνδας. ΣΤ΄, 108.— (Ἴδ. ΑΡΔΕΛΙΟΣ, ΑΛΚΑΝΔΡΟΣ.)

Πρόμαχοι τῆς Ἀρμίδας, κληρωθέντες. Ε΄, 72, ἑπ.— Ἀπέρχονται μετὰ Ἀρμίδας. *Αὐτ.*, 79, ἑπ.— Ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν στρατὸν καὶ μάχονται κατὰ τῶν Ἀράβων τοῦ Σολιμάνου. Θ΄, 92, ἑπ.—Διηγοῦνται τῷ Γοδεφρείδῳ πῶς ᾐχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἀρμίδας καὶ ἠλευθερώθησαν διὰ τοῦ Ῥινάλδου. Ι΄, 60, ἑπ.

Πύργοι. (Ἴδ. *Ἀντωνίου πύργος*, *Δαυΐδ πύργος*, *Μηχαναὶ πολεμικαὶ τῶν Χριστιανῶν.*)

Πύργος Ἀρμίδας. (Ἴδ. ΑΡΜΙΔΑ, ΤΑΓΚΡΕΔΗΣ.)

Ρ

71, ἑπ.— Ἀνακαλύπτεται τὸ ψεῦδος τοῦ θανάτου του. *Αὐτ.*, 72, ἑπ.— Διήγησις περὶ τῶν συμβάντων αὐτῷ ἀφ' οὗ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου. *Αὐτ.*, 71-72. ΙΔ', 51, ἑπ.—Αἰχμαλωτίζεται ὑπὸ τῆς Ἀρμίδας, θελχθείσης ὑπ' αὐτοῦ. *Αὐτ.*, 57, ἑπ.— Δι' ὀνείρου δίδεται τῷ Γοδεφρείδῳ ἡ διαταγὴ τῆς ἀνακλήσεως αὐτοῦ. *Αὐτ.*, 2, ἑπ.— Θηλυπρεπὴς βίος αὐτοῦ ἐν τοῖς κήποις τῆς Ἀρμίδας ΙΣΤ', 17, ἑπ.—Μετανοήσας προτροπαῖς τοῦ Κάρλου καὶ τοῦ Οὐβάλδου, ἐγκαταλείπει τὴν μάγισσαν. *Αὐτ.*, 27.—Φιλοξενηθεὶς ὑπὸ ἐρημίτου, βλέπει ἐν ἀσπίδι τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων του, καὶ κυριεύεται ὑπ' ἐναρέτου φιλοτιμίας. ΙΖ', 57, ἑπ.—Λαμβάνει παρὰ Κάρλου τὴν σπάθην δι' ἧς μέλλει νὰ ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοῦ Συένου. *Αὐτ.*, 83, ἑπ.— Ὁ ἐρημίτης τῷ προλέγει τὴν δόξαν τῶν ἀπογόνων του. *Αὐτ.*, 89, ἑπ.— Ἐπανέρχεται εἰς τὸ χριστιανικὸν στρατόπεδον, ταπεινοῦται ἐνώπιον τοῦ Γοδεφρείδου, ἐξομολογεῖται εἰς Πέτρον τὸν Ἐρημίτην, δέχεται καὶ ἐκτελεῖ τὴν ἐπιχείρησιν κατὰ τοῦ γεγοητευμένου δάσους. ΙΗ', 1-40.—Παροτρύνει τοὺς ὀπαδούς του εἰς τὴν ἔφοδον τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀναβαίνει πρῶτος τὸ τεῖχος. *Αὐτ.*, 72, ἑπ.—Βοηθεῖ τὸν Εὐστάθιον, ἑπόμενον αὐτῷ εἰς τὴν ἔφοδον. *Αὐτ.*, 79.— Ἀναβὰς εἰς τὸ τεῖχος, φονεύει τοὺς Σύρους κτλ. *Αὐτ.*, 97, ἑπ.— Ὁρμᾷ εἰς τὴν πόλιν, πολλοὺς σφάττων ἐχθροὺς, καὶ ῥίπτει τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. ΙΘ',31, ἑπ.— Μετὰ τὸ τελευταῖον κατόρθωμα ἐκλέγεται ἀρχηγὸς τῶν Ἀλητῶν. Κ', 10.— Φονεύει τὸν Ἀσσιμῖρον καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐξόχους πολεμιστάς. *Αὐτ.*, 53, ἑπ.— Καταβάλλει καὶ φονεύει τοὺς προμάχους τῆς Ἀρμίδας, καὶ ἀδιαφορεῖ δι' αὐτὴν, σκοπεύουσαν αὐτὸν διὰ τῶν βελῶν της. *Αὐτ.*, 61, ἑπ.— Μετὰ τοῦ Γοδεφρείδου καταβάλλει τοὺς Πέρσας τοὺς προστατεύοντας τὸν δῖφρον τῆς Ἀρμίδας. *Αὐτ.*, 70.—Φονεύει τὸν Ἄδραστον. *Αὐτ.*, 107, ἑπ. —Φονεύει τὸν Τισσαφέρνην. *Αὐτ.*, 113, ἑπ.— Ἀκολουθεῖ τὴν Ἀρμίδαν φεύγουσαν, τὴν ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ φονευθῇ, καὶ διαλλάττεται μετ' αὐτῆς. *Αὐτ.*, 127, ἑπ.

Σ

Τ

Υ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ

ΤΟΥ ΣΤ′ ΤΟΜΟΥ

Σελ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
ιη′	6	Τάσσου,	ποιητοῦ,
κα′	31	ὅταν	ὅτε
κζ′	23	Ἀσσυρίου	Χοσρόου
κη′	4	ἱερᾶς πόλεως.	ἁγίας χώρας:
λα′	31	ὅπου	ὅπερ
λϐ′	13	καὶ πώλου	καὶ ἐπὶ πώλου
λγ′	24	ῥυῶν	ῥοῶν
λδ′	7	Βοθριγγίους,	Λοθριγγίους,
λε′	5	Τεναγῶν	τεναγῶν
»	14	ἐπέπεσαν . . . κατέκοψαν,	ἐπέπεσεν . . . κατέκοψεν,
λζ′	9	ἐπίνεον	ἐπίνειον
μά	11	ἐπιχείρησίς των	ἀπόπειρά των
»	19	ἐκθολωμένον,	τεθολωμένον,
»	24	ἤρχετο	ἤρχετο.
μϐ′	7	ἐπίνεον	ἐπίνειον
»	13	ἐπεϐίϐασεν	ἀπεϐίϐασεν

Σελ.	Στροφ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
289	72	3	φέρει	αἴρει
290	77	1	ἔχθη	ἄχθη
302	9	8	«ἢ ἡ ἐμὴ...ἢ αἱ ἐμαὶ	«εἴτ' ἡ ἐμὴ...εἴτ' αἱ ἐμαὶ
311	37	8	«Ὅπου	«Ὅσου
318	58	3	ὅτι'	ὅτ'
322	70	2	ἡμᾶς	ἡμεῖς

Σελ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
333	17	nuncia	nuntia
»	28	notrorum	nostrorum
»	29	fontrum	fontium
»	30	quinquea	quinque
337	3	repert.	reperta.

Σελ.	Στρ.	Στίχ- 'Αντὶ	Γράφε
»	33	Τόμ. Ζ']	Τόμ. ΣΤ']
339	16	lovi,	Jovi,
342	4	ὑπηκόων των.	ὑπηκόων του.
»	9	Βάντρων	Βάκτρων
»	17	ἐξαγορεύσῃ	ἐξαγοράσῃ
349	5	ἐνδιαίτησιν	ἐκδιαίτησιν
350	4	αὐτῆς	καὶ τῆς
»	9	Conop.	Comp.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	Στρ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
11	20	7	δὲ	δὴ
16	33	6	δίντων·	δύντων·
22	52	2	νὰ καταβαίνῃ,	ὡς καταβαίνει,
»	52	3	ὡς	εἰς
27	66	8	φλόγας	δᾶδας
33	84	6	πλησιάζ' εἰς	πλησιάζει
38	13	1	λέγων,	λέγει·
»	13	1	ὡρμήθη ἀποτόμως,	ὡρμήθη δ' ἀποτόμως
»	13	2	εἰς τὸν Ἀργάντην	καὶ ὁ Ἀργάντης
41	23	5	ἀγῶνα	ἀγῶνα·
42	24	4	»ἦν ἡ θυγάτηρ	»ἦτον ἡ μήτηρ
»	24	4	ἦν ἐκείνη!	εἶχες γίνει!
43	28	5	παράστα ὡπλισμένος,	προσεύχου παραμένων,
45	33	1	δύσις	δύσις·
»	34	4	χ' ἐκείνων.	ἐκείνων.
46	37	8	παραγγελίαν.	παραγγελίαν
48	42	6	παροτρύσῃ.	παρορμήσῃ.
52	54	1	λάμποντος ἡλίου,	λάμψεως ἡλίων,
53	59	5	σιγοῦν	σιγῶν
60	79	3	ἔγινας	ἔγιναν
67	101	4	πηγὴν	πηγὴ
81	33	5	ῥιπτόμενος	ῥιπτόμενον
»	34	7	»Ἀλλὰ,καὶ....χ'ἐγὼ,ποτὲ	»Ἀλλὰ,—καὶ....χ'ἐγὼ,—ποτὲ
91	63	1	ἔκειτ'	κεῖται
98	4	2	ὅραμα γλυκίον.	ὅρασις γλυκίων.
106	27	3	δυσχερείας.»	δυσχερείας,

Μετὰ τοῦτο δὲ πρόσθες ὡς τέταρτον στίχον τὸν ἑπόμενον·

»ἂν ἐπιστρέψω τὴν κλεινὴν ῥομφαίαν του προσφέρων.»

Σελ.	Στρ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
111	42	3	»δι' ἀκαθάρτων	»διὰ βεβήλων
115	55	1	ἔθηκε	ἔστησε
116	57	6	τῆς βάσεώς του.	τῶν βάσεών του.
117	61	1	ἡ	ἤ
124	1	6	στένος.	σθένος.
130	18	8	Ἀλξέρβη,	Ἀλζέρβη,
132	25	8	πολυμίτυς	πολυμήτης
138	42	8	πορωνεύοντα	πόρρω νεύοντα
140	48	3	πλήρη	πλήρη,
155	24	6	ὅστις	ἥτις
»	24	6	γυμνὸς,	γυμνὴ,
156	27	1	ἐπανερχόμενον τὸ σκότος	ἐπανερχόμενα τὰ σκότη
159	38	3	ἤρχει βλέμμα της	ἦρχ' ἡ ὄψις της
162	45	4	εἶχον χ' ἐγὼ	καὶ σὲ εἶχον
166	57	2	Ἀξίων	Ἀζίων
168	65	5	τέχν' εἰς	τέχν', εἰς

Σελ.	Στρ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
174	3	5	στρατίας	Ἀσίας
176	10	1	ἔνθρονος	εὔθρονος
177	13	2	αὐτοὶ	αὐτὸς
181	26	8	παίζων.»	παῖζον.»
182	28	2	διανοίγεται ὁ	διανοίγεται, ὁ
195	68	1	ταμισμένη,	τεμνομένη,
197	72	5	ἕνα ὁμοιάζει,	ἕνα, ὁμοιάζει
198	75	2	τοῦ	τῆς
201	85	7	ἵππους τους	ἵππους του,
206	1	7	»Προῆλθα	»Προσῆλθα
215	29	7	τοιαῦται	τοιαῦτα
216	30	5	νέος	νέα
221	45	1	ἐξομαλισμένη,	ἐξωμαλυσμένη,
227	63	3	χαράττων	χαράττον
»	64	8	βωλισταί,	βαλισταί,
229	70	1	Ἀλλ' ὅμως	Οὐχ ἧττον
233	83	8	πονηροτέρους	πνιγηροτέρους
234	85	1	τὰ	ὁ
236	90	3	χενῶν,	χινῶν,
»	92	1	Ῥαφαὴλ,	Μιχαὴλ,
246	13	7	ἡ	ἡ
»	13	8	καταποντίσῃ,	καταποντίσῃ.
252	30	6	μητέρες, βρέφη	μητέρες βρέφη
254	36	7	τὸ πάλλει, τὸ	τὴν πάλλει, τὴν
»	36	8	τὸ	τὴν
261	59	2	ἀφοπλισμοῦ	ἐφοπλισμοῦ
273	95	6	αὐτοῦ	αὐτῆς
277	106	8	παρειῶν ἐκεῖναι;	ὀφθαλμῶν ἐκεῖναι;
283	125	4	ὄρος.	ὅρος.
284	127	2	τεχταιθέντα δόλον·	τεχτανθέντα δόλον·
290	12	6	ἃς	αἷς
»	14	1	χεχρισμένοι	χεχρισμένοι,
292	20	5	ἀκτὴ	ἀκτὶς
293	21	6	κ' ἦν μεταξὺ	καὶ ὅτε ἦν
298	37	4	Βοϊκὰν	Βοικὰν
»	38	5	ἂν	ὃν

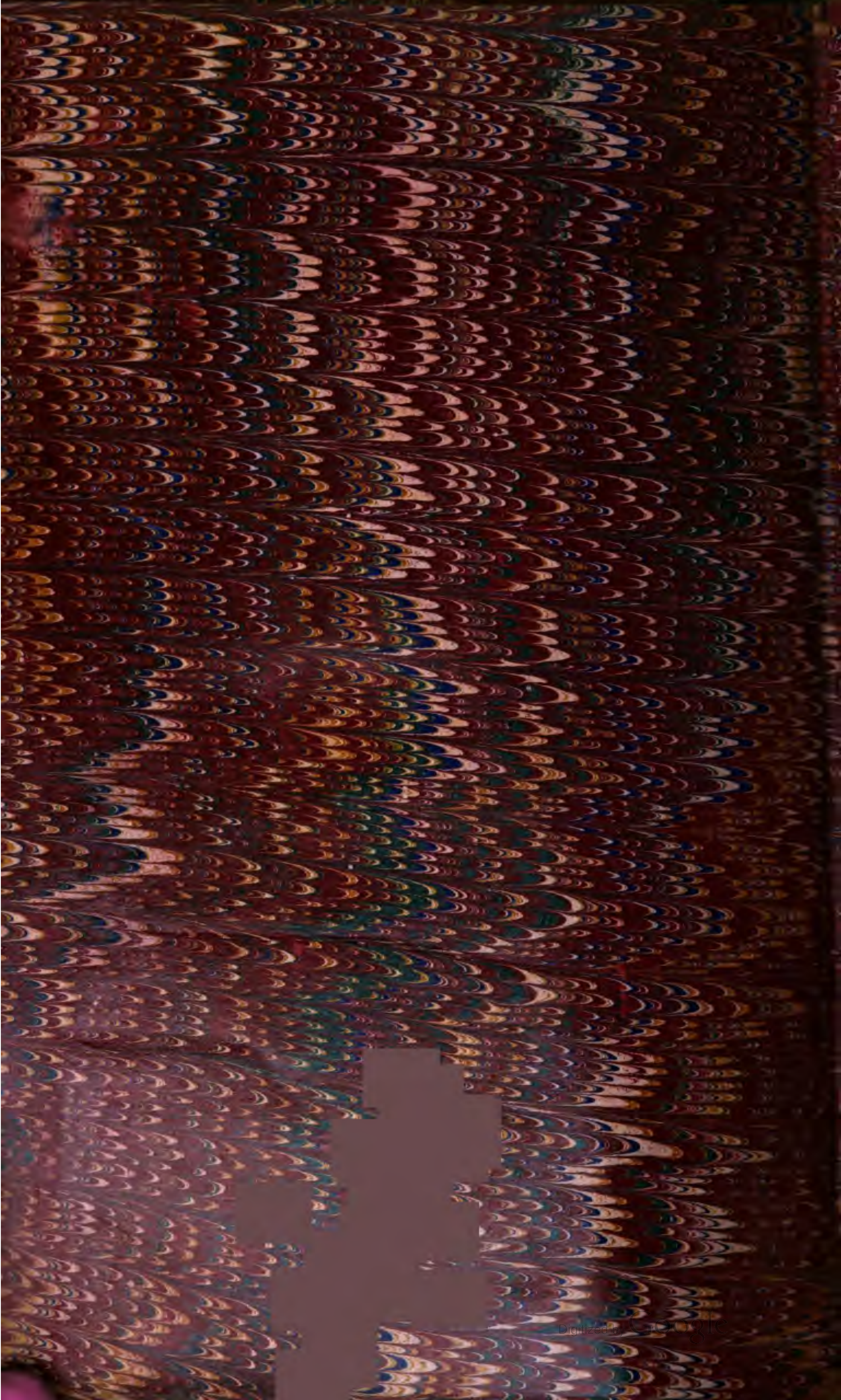

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ

ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ

Σελ.	Στροφ.	Στίχ.	'Αντὶ	Γράφε
309	69	5	αὐτὴν	ἐκεῖ
316	92	5	ἀφέντων	ἀφέτων
319	100	8	συναπέστη	συναπέπτη
320	103	5	ἐφ' ὧν	ἀφ' ὧν
321	105	3	τὰ	τὸν

Σελ.	Στίχ.	'Αντὶ	Γράφε
336	7	septens	septem
338	20	ταγεὶς	ταφεὶς
341	21	Σιρτόφιος,	Σερτόριος,
342	3	Κιερίφφαν,	Τενερίφφαν,
343	7	ἐγχώριον	ἐπίγειον
346	5	δεσποτικοὺς	ἱπποτικοὺς
»	18	Μακεσβάνους.	Μακκαβαίους.
348	27	δοὺς	δοὺξ
349	2	αὐτὴν, εἰς	αὐτὴν, ὡς
350	13	δὲν	δὲ
»	16	κλέους,	ἐλέους,
351	20	καὶ σῶμά	εἰς σῶμα
352	1	τοῦ 'Ασκελῶνος	τῆς 'Ασκαλῶνος
»	10	παρῆλθε.	παρεῖλκε.
»	11	ἔτη,	ἔτι,
356	24	ἀποβλέπει	ἐπιβλέπει

Digitized by Google